

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1952:6
CIVILDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG TILL
ALLMÄNT
RESEREGLEMENTE M. M.

AVGIVET AV
1949 ÅRS RESEERSÄTTNINGSKOMMITTÉ

STOCKHOLM
1952

Statens offentliga utredningar 1952

Kronologisk förteckning

1. 1949 års uppbördssakkunniga. 2. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet. Hægström. 457 s. Fi. 2. Förslag till lag om bankrörelse m. m. Gummesson. 212 s. Fi. 3. Löneplan eller kollektivavtal. Kihlström. 99 s. C.	4. Nordisk passfrihet. Del 1. Passfriheten för nordbor. Beckman. 38 s. U. 5. Det yngsta fångvårdsklientelet. Av T. Eriksson. Kihlström. 19 s. Ju. 6. Betänkande med förslag till allmänt resereglemente m. m. Hægström. 173 s. C.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1952:6
CIVILDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG TILL
ALLMÄNT
RESEREGLEMENTE M. M.

AVGIVET AV
1949 ÅRS RESEERSÄTTNINGSKOMMITTÉ

STOCKHOLM 1952

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. B.

STATE OF TEXAS, COUNTY OF DALLAS

NOTORIOUSLY

DEPARTMENT OF COMMERCE

ATTEST

RECEIVED

NOTARY

AND DEPARTMENT OF COMMERCE

NOTARY

NOTARY

INNEHÅLL

Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Civildepartementet	5
Inledning	7

Resekostnadsersättning och traktamente

Historik rörande olika traktamentsformer m. m.	14
Vissa grundläggande spörsmål	
a. Syftet med resekostnadsersättning och traktamente	17
b. Enhetligt traktamentsbegrepp	25
c. Begreppen förrättning, tjänsteresa, tjänstgöringszon och förrättningszon	29
d. Traktamentets beroende av förrättningens varaktighet	48
e. Frågorna om besparingsreglementen och om nedsättning av traktamente	52
f. Begreppet eget hushåll	61
g. Traktamentsbeloppens storlek	64

Specialmotivering till allmänna resereglementet

1 §. Vissa begreppsbestämningar m. m.	65
2 §. Rätten att åtnjuta ersättning enligt resereglementet, m. m.	66
3 §. Indelningen i rese- och traktamentsklasser	71
4 §. Allmänna grunder för ersättnings bestämmande	80
5 §. Utgångspunkt m. m. för tjänsteresa	87
6 §. Resekostnadsersättning vid begagnande av olika slags färdmedel	91
7 §. Förutsättningar för erhållande av traktamente	109
8 §. Traktamente vid mellankommande förrättning m. m.	112
9 §. Vissa fall, då traktamente för natt icke utgår eller utgår med reducerat belopp	114
10 §. Om reseräkning m. m.	119

Specialmotivering till kungörelsen med tilläggsbestämmelser och anvisningar till allmänna resereglementet	119
--	-----

Vissa bestämmelser i gällande resereglemente, som icke upptagits i föreliggande för- fattningsförslag	131
--	-----

Stationeringsort och omplaceringstraktamente

Gällande bestämmelser	135
Kommitténs förslag	139
Specialmotivering till föreslagna ändringar i Saar och TB Saar	143

Bilagor

1. Förslag till allmänt resereglemente	147
2. Förslag till kungörelse med tilläggsbestämmelser och anvisningar till allmänna rese-reglementet	151
3. Förslag till kungörelse om ändring i statens allmänna avlöningsreglemente	164
4. Förslag till kungörelse angående ändring i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 564) med tilläggsbestämmelser till statens allmänna avlöningsreglemente	165
5. Förteckning över besparingsreglementen	171
6. P.M. angående kostnadsberäkning för resa med motorcykel	172

Vissa i betänkandet använda förkortningar

Saar =	Statens allmänna avlöningsreglemente.
Arr =	förslaget till allmänt resereglemente.
TB =	tilläggsbestämmelserna till — — —
KÅ =	kammarrättens årsbok avd. I.
TLA =	tjänstemeddelanden rörande lantförsvaret, serien A.

*Till Herr Statsrådet och Chefen
för Kungl. Civildepartementet*

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 november 1949 tillkallade statsrådet Andersson den 7 december samma år statskommissarien *B. E. Johnsson*, numera byråchefen *J. A. Stenström* och e. o. byråsekreteraren *A. Almroos* med uppdrag att verkställa utredning angående översyn av allmänna resereglementet m. m. Tillika uppdrogs åt Johnsson att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete. De sakkunniga ha antagit benämningen *1949 års reseersättningskommitté*.

Såsom sekreterare åt de sakkunniga tillkallades den 17 december 1949 e. o. förste byråsekreteraren *N. V. Simonsson* och den 17 februari 1950 förordnades numera byråsekreteraren *D. Å. Egertz* att biträda de sakkunniga med sekretäruppgifter.

De sakkunniga ha avgivit:

den 7 mars 1950 underdånigt utlåtande över en till de sakkunniga remitterad framställning från Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut angående omplaceringstraktamente åt e. o. meteorologassistenten *L. G. A. Andersson*, vilket utlåtande innefattade förslag till anvisningar till kungörelsen 1947:18 angående omplaceringstraktamente åt vissa befattningshavare i statens tjänst;

den 31 maj 1950 underdånigt utlåtande över en till de sakkunniga remitterad ansökan från tyghantverkaren *E. Pålsson* i fråga om flyttning ersättning;

den 7 november 1950 skrivelse till Herr Statsrådet med förslag till riktlinjer för beviljande av ersättning för resor till och från arbetsplats belägen utanför samhälles bostadsområde; samt

den 13 juni 1951 underdånig skrivelse angående ersättning för resor till deltidstjänstgörande civila lärare vid militära skolor.

I det nu föreliggande betänkandet framläggas förslag till nytt allmänt rese-reglemente jämte tilläggsbestämmelser och anvisningar samt till ändring av gäl-lande bestämmelser om stationeringsort. Under arbetets gång ha överläggningar ägt rum med representanter för Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riks-förbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Tjänste-männens centralorganisation (TCO).

De sakkunniga komma inom närmaste tiden att framlägga betänkande med förslag till kungörelse angående ersättning för flyttningskostnad åt vissa statens tjänstemän m. fl. Därefter avses utredning äga rum rörande behovet av speciella bestämmelser om resekostnadsersättning och traktamente inom vissa delar av statsförvaltningen, och i en sista etapp av sitt arbete komma de sakkunniga att behandla frågan om formerna för utgivande av bidrag till täckande av repre-sentationskostnader.

De sakkunniga få härmed vördsamt överlämna betänkande med förslag till allmänt resereglemente m. m.

Vissa handlingar, som överlämnats till de sakkunniga för att tagas i över-vägande vid fullgörandet av deras uppdrag, återställas härjämte.

Stockholm den 29 januari 1952.

E. Johnsson

Arvid Stenström

Aug. Almroos

/Nils Simonsson

INLEDNING

Direktiven för 1949 års reseersättningskommittés arbete innefattas i följande anförande till statsrådsprotokollet över finansärenden den 18 november 1949:

I 33 § statens allmänna avlöningsreglemente finnas bestämmelser meddelade angående vissa särskilda ersättningar, som tillkomma tjänstemän för beräknade eller styrkta utgifter på grund av tjänsten. Jag har för avsikt att här ingå på de särskilda ersättningar, som kunna utgå med anledning av förrättning eller tjänstgöring på annan ort än tjänstemans stationeringsort samt vid ombyte av stationeringsort ävensom för representation.

Angående *ersättning vid resa* för förrättning i statens ärenden hänvisas i 33 § 1 mom. avlöningsreglementet till vad därom stadgas i allmänna resereglementet och i särskilda av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter. Nu gällande allmänna resereglementet fastställdes den 27 juni 1929 (nr 210; ändr. 1931: 241, 1933: 376, 1942: 339 omtryck, 1946: 802 och 1948: 414). Till resereglementet höra tilläggsbestämmelser, vilka återfinnas i kungörelse den 30 december 1946 (nr 901; ändr. 1947: 462, 1948: 127, 1948: 560 och 1949: 296).

Ersättning vid resa inom riket för förrättning i statens ärenden utgår i form av dels resekostnadsersättning, dels traktamentsersättning. Resekostnadsersättningen motsvarar i allmänhet tjänstemannens verkliga kostnad för färdbiljetter o. d. Traktamentsersättningen, vilken är avsedd att täcka den merkostnad, främst för mat och logi, som förrättningen förorsakar tjänstemannen, utgår däremot med vissa i reglementet angivna belopp, vilka avvägs så att de antagits i allmänhet täcka nämnda merkostnad. Traktamentets storlek är i viss mån beroende av tjänstemannens löneställning. Tjänstemännen hänföras därför alltefter lönegradsplaceringen till fyra olika traktamentsklasser. Traktamentsbeloppen ha höjts vid olika tillfällen senast från och med den 1 januari 1947. Där förrättning föranleder vistelse å en och samma ort utöver 15 dygn, skall traktamentsersättningen minskas efter vissa grunder. Härtill återkommer jag i det följande.

I anslutning till resereglementet har Kungl. Maj:t utfärdat bl. a. dels kungörelse den 4 april 1930 (nr 68) med bestämmelser angående ersättning för befordran av personlig utrustning vid resa i statens ärenden, dels kungörelse den 12 oktober 1934 (nr 495) med vissa föreskrifter beträffande användningen vid tjänsteresor av legitimationskort, berättigande till nedsättning av avgift för järnvägsbiljett (rabattkort), m. m., dels kungörelse den 22 juni 1944 (nr 491) angående tillämpningen i vissa fall av 17 § 1 mom. allmänna resereglementet, dels ock ett stort antal särskilda föreskrifter för olika förvaltningsområden. Dessa föreskrifter innebära i allmänhet en begränsning av den rätt till ersättning, som skulle föreligga enligt resereglementets bestämmelser och gälla i regel endast vid förrättningar inom det distrikt (län etc.), till vilket vederbörandes tjänstgöring huvudsakligen är förlagd. Dylika föreskrifter bruka sammanföras under den gemensamma benämningen besparingsreglementen.

Enligt 33 § 3 mom. statens allmänna avlöningsreglemente äger tjänsteman åtnjuta *tjänstgöringstraktamente* under tjänstgöring å annan ort inom riket än stationeringsorten. Sådant traktamente utgår enligt av Kungl. Maj:t i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet meddelade föreskrifter. Antalet traktamentsklasser och beloppen i de olika klasserna äro desamma, som fastställts för resetraktamentet enligt allmänna resereglementet. I likhet med vad som gäller i fråga om resetraktamente har Kungl. Maj:t vidare utfärdat särskilda föreskrifter för vissa förvaltningsområden, vilka föreskrifter medföra en begränsning av tjänstemännens rätt till tjänstgöringstraktamente i jämförelse med vad som skulle utgå om de allmänna föreskrifterna skulle tillämpas. Beträffande tjänstgöringstraktamentet gäller vidare, att det reduceras vid tjänstgöring utöver 15 dygn i följd å

en och samma ort. Reduceringen är mindre för tjänsteman med eget hushåll än för annan tjänsteman. Vederbörande myndighet har även tillagts vissa befogenheter att besluta, att tjänstgöringstraktamente skall reduceras eller att det icke skall utgå. En tjänstgöringstraktamente närstående ersättningsform äro de mässpenningar, som utgå under sjö tjänstgöring enligt föreskrifter i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet.

De bestämmelser om *ersättning för flyttningskostnad* åt vissa statens befattningshavare, som åsyftas i 33 § 4 mom. statens allmänna avlöningsreglemente, innefattas i kungörelsen den 15 juni 1944 (nr 382; ändr. 1946: 908, 1947: 501). Ersättning för flyttningskostnad tillkommer ordinarie och extra ordinarie tjänstemän samt utgår efter något gynnsammare grunder, om flyttningen är föranledd av tvångsflyttning än vid befördran. Flyttningserättningen är i vissa hänseenden differentierad med hänsyn till vederbörandes löneställning samt med hänsyn till om han har eget hushåll eller icke.

I anslutning härtil må erinras, att rådande bostadsbrist föranlett utfärdande av bestämmelser om s. k. *omplaceringstraktamente* i kungörelse den 10 januari 1947 (nr 18; ändr. 1947: 881). Dessa bestämmelser innebära, att omstationerad tjänsteman, som är familjeförsörjare, kan under viss begränsad tid, i allmänhet högst sex månader, få uppbära lön efter den förutvarande stationeringsortens ortsgrupp samt visst traktamente. Förutsättning för att angivna förmåner skola få åtnjutas är bl. a., att tjänstemannen styrker sig icke ha kunnat erhålla godtagbar familjebostad å den nya stationeringsorten.

Slutligen meddelas föreskrifter om *representationsbidrag* och *representationspenningar* i 33 § 6 mom. statens allmänna avlöningsreglemente samt i de i samma paragraf meddelade särskilda bestämmelserna för utrikesdepartementet, för försvaret, för Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå ävensom för länsstyrelserna.

Behov har visat sig föreligga av en allmän översyn av förutnämnda bestämmelser, vilka lämnats i stort sett oberörda av den under åren 1947 och 1948 genomförda löne-regleringen för statstjänstemännen. Belysande är, att riksräkenskapsverket i sin nyligen avgivna revisionsberättelse för statsverket, avseende budgetåret 1948/49, anmält att vid den allmänna räkenskapsgranskningen den största gruppen anmärkningar hänfört sig till tillämpningen av allmänna resereglementet samt bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente. Anmärkningar hade även utställts i fråga om flyttningserättning och omplaceringstraktamente. Beträffande behovet och omfattningen av en översyn av här ifrågasvarande föreskrifter må i övrigt framhållas följande.

Vissa framställningar föreligga om ändring av gällande bestämmelser angående ersättning för resekostnader av olika slag. Oavsett detta synes en allmän överarbetning av resereglementet och därtill anslutande, av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter böra komma till stånd i syfte att, i den mån så låter sig göra, undanröja de svårigheter, som dessa bestämmelser medfört i tillämpningen. Även frågan om fastställande av enhetliga riktlinjer för ersättande av kostnader för resor till och från arbetsplats, belägen utanför samhälles egentliga bostadsområde, bör upptagas till ytterligare övervägande i detta sammanhang. Angivna spörsmål har varit föremål för utredning av statens sakrevision, som med skrivelse den 9 februari 1948 överlämnat en promemoria i ämnet till Kungl. Maj:t.

Föreskrifterna om resetraktamente vid förrättning i statens ärenden och om tjänstgöringstraktamente äro — såsom i viss mån framgår av det redan anförda — så utformade, att ersättningens storlek i allmänhet blir densamma, vilken av nämnda ersättningsformer som än väljes. Det må även erinras, att enligt tilläggsbestämmelserna till allmänna resereglementet den i reglementet stadgade traktamentsersättningen skall — där förrättning föranleder vistelse å en och samma ort utöver 15 dygn — minskas efter samma grunder, som för motsvarande fall gälla beträffande tjänstgöringstraktamente. Under vissa omständigheter blir dock ersättningens storlek olika, allteftersom fråga är om förrättning i statens ärenden (traktamente enligt resereglementet) eller tjänstgöring

å annan ort än stationeringsorten (tjänstgöringstraktamente). Med hänsyn härtill måste i det särskilda fallet klarläggas, om den ena eller andra traktamentsformen skall tillämpas. Ofta möta emellertid svårigheter att avgöra om förrättning eller tjänstgöring skall anses föreligga. Vidare kunna resa och tjänstgöring utom stationeringsorten förekomma på samma dag, varför särskilda bestämmelser erfordras om, huru det skall förfaras vid ett sammanträffande av de båda traktamentsformerna. Det har ifrågasatts, huruvida icke bestämmelserna om ersättning vid resa, förrättning eller tjänstgöring utom stationeringsorten skulle kunna förenklas, därest här för endast avsåges *en* traktamentsform. Detta uppslag synes vara förtjänt av närmare övervägande. Därest det inom vissa förvaltningsområden anses angeläget att bibehålla nu tillämpat system att fördela ifrågavarande kostnader på olika anslagsposter, synes detta önskemål kunna tillgodoses genom särskilda föreskrifter för förvaltningsområdena ifråga.

Utöver vad som framgår av det nu anförda böra bestämmelserna om traktamente i resereglementet m. fl. författningar samt om tjänstgöringstraktamente i statens allmänna avlöningsreglemente med tilläggsbestämmelser underkastas en genomgripande överarbetning. Härvid bör bl. a. beaktas vad riksräkenskapsverket anfört och föreslagit i utlåtande den 18 december 1946 angående tillämpningen av 17 § 1 mom. resereglementet ävensom vad de över utlåtandet hörda myndigheterna och personalorganisationerna yttrat.

Vid översynen av allmänna resereglementet och tilläggsbestämmelserna till statens allmänna avlöningsreglemente, i vad avser tjänstgöringstraktamente, bör vidare övervägas, om icke till underlättande av tillämpningen av angivna föreskrifter särskilda anvisningar borde fogas till desamma. Att behov föreligger av dylika anvisningar har bl. a. framgått därav, att en underhandsförfrågan från finansdepartementet till åtskilliga statliga myndigheter om tillämpningen av nu gällande föreskrifter givit vid handen, att ganska stora meningsskiljaktigheter om tillämpningen föreligga.

I den mån ändringar finnas erforderliga i fråga om allmänna resereglementet och därtill anslutande föreskrifter bör beaktas, om och i vad mån dessa ändringar böra föranleda ändringar i kommittékungörelsen. I övrigt torde frågor om ändring av kommittékungörelsen icke böra upptagas i detta sammanhang.

Det har i olika sammanhang uttalats tvekan, huruvida de begränsningar i rätten till traktamente, som besparingsreglementena innefatta, äro sakligt grundade. Vidare ha framförts yrkanden, som avsett ändring av dylika reglementen. Bortsett härifrån föreligger ett behov av att verkställa översyn av samtliga besparingsreglementen — i fråga om såväl resetraktamenten som tjänstgöringstraktamenten — i syfte att åstadkomma större enhetlighet beträffande traktamentsbelopp, bestämmelsernas allmänna utformning m. m., dock med beaktande av de speciella förhållanden, som råda inom de olika förvaltningsområden, för vilka besparingsreglementen gälla. Vid denna översyn bör även undersökas, om besparingsreglementen böra införas på förvaltningsområden, där sådana reglementen icke nu förekomma, ävensom om anledning föreligger att upphäva några nu gällande reglementen. Beträffande personal vid försvaret finnas i kungl. brev den 30 juni 1948 särskilda bestämmelser meddelade angående ersättning vid resa, fri resa och resekostnadsersättning i samband med semester, tjänstgöringstraktamente m. m. Även dessa bestämmelser böra överarbetas i förevarande sammanhang.

I fråga om mässpenningarna må erinras, att 1945 års lönekommitté i promemoria den 18 februari 1948 med förslag angående sjöstillägg m. m. avvisade tanken att sammanslå sjöstillägg och mässpenningar till en enhetlig sjöförmån. Det uttalades även, att frågan om en revision av gällande bestämmelser angående förmåner av traktamentsnatur — till vilka mässpenningarna vore att hänföra — ansetts böra handläggas i särskilt sammanhang. Då frågan om mässpenningarna nyligen varit föremål för en ingående undersökning av statens sakrevision och de bestämmelser, som tillkommit efter sagda under-

sökning, endast varit i kraft sedan den 1 juli 1948, torde något omedelbart behov av att upptaga dessa bestämmelser till omprövning icke föreligga. Hinder bör emellertid icke möta att i samband med utredningen angående tjänstgöringstraktamentet upptaga frågor om eventuella följdändringar i bestämmelserna angående mässpenningar.

I skilda sammanhang har framkommit, att bestämmelserna angående flyttningssättning och omplaceringstraktamente tolkats på olika sätt av myndigheterna och att därigenom uppkommit ojämnheter i tillämpningen. Mot bestämmelsernas sakliga innehåll ha vidare riktats anmärkningar, vilka åtminstone delvis torde ha fog för sig. Med hänsyn till angivna omständigheter synas kungörelserna angående flyttningssättning och omplaceringstraktamente böra göras till föremål för en allmän översyn.

För bedömande av tjänstemans rätt till olika former av traktamenten är det av betydelse att veta vad som är hans stationeringsort samt — vid omplacering — vid vilken tidpunkt omstationering skall anses ha ägt rum. Sagda tidpunkt är även av betydelse för vederbörandes rätt till flyttningssättning. En undersökning beträffande de i det föregående omförmälda ersättningarna bör därför även innefatta en granskning av gällande bestämmelser om stationeringsort, omstationering o. d.

1945 års lönekommitté berörde i sitt betänkande med förslag till statens allmänna avlöningsreglemente frågan om representationsbidragen och förklarade sig icke kunna förorda, att representationsbidrag med genom avlöningsbestämmelserna fastställda belopp tillerkändes andra befattningshavare än dem, till vilka sådana bidrag redan utginge. Lönekommittén ville i samband därmed uttala, att den hyste den uppfattningen, att om bidrag till representationskostnader ansåges böra utgå i andra fall, detta icke borde ske genom att tjänsteman såsom avlöningsförmån tillerkändes visst representationsbidrag utan genom att möjlighet bereddes honom att erhålla bidrag till täckande av de verkliga representationskostnaderna. Detta förslag synes nu böra upptagas till närmare övervägande.

En utredning torde sålunda böra komma till stånd beträffande här berörda spörsmål. Utredningen bör i första hand avse en teknisk överarbetning av gällande bestämmelser, men även en omprövning av deras sakliga innehåll bör företagas, i den mån så befinnes påkallat. Vad särskilt angår bidrag till täckande av representationskostnader torde i nu förevarande sammanhang endast böra undersökas, huru ifrågavarande problem tekniskt sett bör lösas. Därest allmänna bestämmelser visa sig erforderliga, böra förslag till sådana bestämmelser utarbetas. Frågan i vad mån innehavare av olika tjänster böra komma i åtnjutande av bidrag till täckande av representationskostnader torde däremot få upptagas i ett senare sammanhang.

För verkställandet av förenämnda utredning torde inom finansdepartementet böra tillkallas högst tre sakkunniga. Resultatet av de sakkunnigas arbete synes, i den mån så finnes lämpligen kunna ske, böra avlämnas successivt. Det torde härvid få i huvudsak ankomma på de sakkunniga att bestämma, i vilken ordning de olika spörsmålen skola av dem upptagas till behandling. Mest angeläget synes emellertid vara, att den s. k. omplaceringskungörelsen göres till föremål för översyn. Även frågan om generella riktlinjer för medgivande av ersättning för resor mellan bostads- och tjänstgöringsplats torde påkalla en lösning snarast möjligt.

De särskilda bestämmelser, som beträffande olika i det föregående berörda förmåner gälla för utomlands stationerad personal, äro föremål för prövning av utrikesförvaltningens lönenämnd och skola således icke upptagas till granskning av här ifrågavarande utredning.

Föredragande statsrådet torde framdeles få meddela beslut angående formerna för erforderliga överläggningar med representanter för personalorganisationer.

I detta sammanhang må erinras, att statens sakrevision den 3 juni 1949 erhållit i uppdrag att verkställa utredning i frågan, i vad mån bestämmelserna rörande resekostnadsersättning vid tjänstemans tjänsteresa med egen bil böra ändras, ävensom i frågan, huruvida dylika bestämmelser till förebyggande av ojämnheter olika tjänstemän emellan böra meddelas för ytterligare grupper av med statsmedel helt eller delvis avlönade befattningshavare. Detta uppdrag torde böra slutföras av sakrevisionen. Erforderligt samråd bör dock äga rum med här förevarande sakkunniga.

I det nu föreliggande betänkandet redovisar kommittén de delar av utredningsuppdraget, som avse översyn av allmänna resereglementet samt bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente, omplaceringstraktamente och stationeringsort. Kommittén framlägger förslag till nytt allmänt resereglemente jämte tilläggsbestämmelser och anvisningar, förslag till ändrad lydelse av Saar samt förslag till ändrad lydelse av TB Saar.

Huvudförfattningen inom det område det här gäller, allmänna resereglementet, utfärdades år 1929 och grundade sig i huvudsak på 1925 års allmänna resereglemente. Detta i sin tur tillkom efter en under åren 1918—20 verkställd sakkunnigutredning. De revisioner av reglementet, som sedermera ägt rum, ha endast varit av partiell natur, och någon utredning i ett sammanhang rörande resereglementet och bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente har icke alls förekommit. Innehållet i 1929 års resereglemente måste numera anses såsom delvis föråldrat, och systematiken är icke fullt klar. På grund av dessa omständigheter och då kommittén funnit lämpligt att arbeta samman bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente med resereglementets traktamentsbestämmelser, är det naturligt, att den verkställda överarbetningen måst bli tämligen genomgripande.

Vid utarbetandet av de förslag, som innehållas i detta betänkande, ha följande allmänna synpunkter varit vägledande för kommittén. I sakligt hänseende böra bestämmelserna om resekostnadsersättning och traktamente samt angående omstationering självfallet utformas så, att ett åläggande att utföra förrättning eller ett omstationeringsbeslut å ena sidan icke blir oskäligt betungande för vederbörande men å andra sidan icke heller medför någon oberättigad vinst för honom. I anslutning härtill må framhållas, att kommittén ansett sig icke böra framlägga några förslag rörande traktamentsnivån, dels emedan utredningen i första hand skulle avse en teknisk överarbetning av gällande bestämmelser, dels ock emedan frågan om ändringar i traktamentsbeloppet är av den arten, att den synes böra bli föremål för sådana förhandlingar mellan civildepartementet och vederbörande personalorganisationer, som föregingo framläggandet av förslag till 1951 års riksdag om vissa höjningar av traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet (prop. 178). Vad beträffar den formella sidan av överarbetningen, måste det anses föreligga ett starkt behov av att bestämmelserna i förevarande ämnen förenklas, förtydligas och enhetliggöras.

Bland åtgärder, som kommittén anser böra vidtagas i förenklande och för-

tydligande syfte, torde främst böra nämnas sammanförandet av traktaments-ersättning och tjänstgöringstraktamente till en ersättningsform samt en sådan omläggning av formerna för beredande av ersättning för vissa merkostnader i samband med omstationering, att den särskilda förmånen omplaceringstraktamente blir obehövlig. Redan härigenom kan man vinna en koncentration av författningsbestämmelserna inom området för den förevarande utredningen. Ett ytterligare steg i samma riktning skall enligt kommitténs förslag tagas genom avveckling av systemet med s. k. besparingsreglementen. Kommittén räknar dock med att specialbestämmelser komma att erfordras för ett begränsat antal förvaltningsområden med hänsyn till där rådande särpräglade tjänstgöringsförhållanden.

Det nuvarande allmänna resereglementet är fastställt av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt. Beträffande bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente har riksdagens medverkan inskränkt sig till att i 33 § Saar intagits vissa allmänna stadganden, medan åt Kungl. Maj:t överlämnats att meddela närmare bestämmelser. Då enligt kommitténs förslag det nuvarande allmänna resereglementet och bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente skola ersättas av en ny författning, synes denna — vilken föreslås få benämningen allmänt resereglemente (Arr) — böra utfärdas i samma ordning som den nu gällande författningen med detta namn.

I Arr böra enligt kommitténs mening endast intagas sådana bestämmelser, som äga grundläggande betydelse, medan detaljregleringen bör ske genom tillägsbestämmelser och anvisningar, utfärdade av Kungl. Maj:t med stöd av be- myndigande i reglementet, samt — beträffande vissa frågor, som angivas i reg- lementet — genom beslut av vederbörande myndigheter. Till ledning vid med- delandet av sistnämnda beslut böra anvisningarna innehålla allmänna riktlinjer. Den nu angivna ordningen innebär en relativt betydande decentralisering av beslutanderätten i förhållande till vad som gäller enligt det nuvarande allmänna resereglementet, vilket vid sidan av principiellt betydelsefulla stadganden inne- fattar rena detaljföreskrifter och knappast i något hänseende överlämnar av- görandet åt Kungl. Maj:t underordnad myndighet. Det måste emellertid arses vara en fördel, att möjlighet finnes att vid tillämpningen av Arr taga hänsyn till de skiftande förhållanden, som på ifrågavarande område kunna förekomma och om vilka vederbörande myndigheter av naturliga skäl kunna antagas i första hand äga kännedom. Det förefaller kommittén som om systemet med anvis- ningar i förening med myndigheternas befogenhet att i vissa hänseenden besluta efter skälighetsprövning borde kunna bidra till en minskning av det stora antal besvär- och anmärkningsmål rörande traktamentsfrågor m. m., som f. n. är tillfälliga förekommer.

I samband med ikraftträdandet av Arr bör beslut meddelas om upphävaide av gällande besparingsföreskrifter. Såsom förut nämnts torde det å andra sidan

bli erforderligt, att specialbestämmelser utfärdas för ett mindre antal förvaltningsområden.

Betänkandet innehåller icke några beräkningar rörande den inverkan på statens kostnader för traktamenten m. fl. här ifrågavarande förmåner, som genomförandet av kommitténs förslag kan komma att få. Erinras må, att motsvarande spörsmål ingående behandlades i prop. 1929: 40 (s. 13—15) i samband med tillkomsten av nu gällande resereglemente. Därvid diskuterades vilka metoder som stode till buds för genomförandet av dels en förkalkyl, dels en efterkalkyl av kostnadsändringarna vid övergång till nytt resereglemente. En förkalkyl — som det i förevarande sammanhang skulle gälla — kunde enligt vad i propositionen anfördes ske på det sättet, att man efter de nya bestämmelserna omräknade i enlighet med de förut gällande bestämmelserna uppgjorda och likviderade reseräkningar. Härom anfördes bl. a. följande.

Naturligtvis ställer det sig ogörligt att så förfara med samtliga under ett år ingivna reseräkningar, men även omdebitering av räkningar, omfattande en eller annan procent av totalsumman reseersättning, skulle medföra ett synnerligen omfattande arbete. Det är dessutom klart, att man på ett än så omsorgsfullt gjort urval av räkningar för sistnämnda ändamål svårigen kan grunda några slutsatser om kostnadsändringar för övriga räkningar. Man behöver härvid blott tänka på den olika proportion, i vilken för skilda befattningshavare resekostnadsersättning och traktamentsersättning ingå i reseersättningen. — — — Vidare är att märka, att man vid omdebitering av ersättningarna icke blott har att räkna med den rent siffermässiga förändringen i ersättningstaxorna. Kunskap måste jämväl föreligga om de rent lokala förhållandena i och för bestämmandet av den väg och det färd sätt, för vilken ersättning skall utgå — — — Kännedom om dessa förhållanden torde blott delvis kunna erhållas. Vid en omräkning måste jämväl lämnas ur sikte de förändringar, som ett nytt resereglemente kan medföra på sådana rent faktiska omständigheter, som äro av betydelse för storleken av reseersättning, såsom färd sätt etc.

Till de sålunda anförda svårigheterna, vilka givetvis skulle föreligga även nu, kunna läggas andra, som sammanhännga med förslagen om sammanförande av olika traktamentsformer och om ändrade grunder för omstationering. Med hänsyn till att en kostnadsberäkning sålunda måste komma att präglas av stark osäkerhet men å andra sidan skulle bli mycket arbetskrävande och dyrbar, har kommittén funnit sig böra avstå från att söka genomföra en dylik beräkning.

RESEKOSTNADSERSÄTTNING OCH TRAKTAMENTE

Historik rörande olika traktamentsformer m. m.

Kommittén har icke ansett sig böra framlägga någon mera utförlig, samlad historik, utan innehållet i detta kapitel har begränsats till korta redogörelser för tillkomsten och utvecklingen av nu gällande allmänna bestämmelser (således icke s. k. besparingsföreskrifter) om resekostnads- och traktamentsersättning samt tjänstgöringstraktamente. Ytterligare historiska upplysningar lämnas på olika håll i betänkandet vid behandlingen av särskilda frågor — se t. ex. angående omplaceringstraktamente s. 252 — och i övrigt hänvisas till äldre betänkanden och riksdagstryck.

Det nu gällande allmänna resereglementet har haft åtskilliga föregångare. Den första författning i vårt land, som kan göra anspråk på benämningen *allmänt* resereglemente, är daterad den 27 oktober 1807. Ingressen må här återgivas:

Kungl. Maj:t har i nåder för gott funnit, att till allmän efterrättelse låta utfärda detta reglemente, varefter de som extra förrättningar, utom tjänstgöringsorten eller resor i kronans tjänst hädanefter uppdragas, böra skjuts och traktamente till det belopp åtnjuta, som för varje tjänstegrad uti nedanstående 12 särskilda klasser nu stadgat varder; kommande således de före detta utfärdade resereglementen, att till deras kraft och verkan alldeles upphöra.

Förnyade resereglementen utfärdades åren 1827, 1851 och 1865. I 1851 års reglemente brukades första gången uttrycket traktamentsersättning, dock jäm-sides med »dagtraktamente» och »traktamente», och i 1865 års reglemente ersattes »skjutsersättning» med det modernare »ressekostnadsersättning». Tillkomståren för de därefter följande resereglementena äro 1881, 1907, 1925, 1927 och 1929. De tre sista reglementena ha burit rubriken »allmänt resereglemente». Då 1925 års reglemente i förhållande till förut gällande grunder innebar betydelsefulla omläggningar, vilkas ekonomiska konsekvenser ansågos svåra att överblicka utan någon tids erfarenhet, erhöll det endast provisorisk och tidsbegränsad giltighet. Detsamma blev förhållandet med 1927 års reglemente.

Bland de nyheter av större vikt, som infördes år 1925, kan nämnas traktamentets uppdelning på ett natt- och ett dagtraktamente. Principerna, att traktamente utgår endast då viss kortare tid tagits i anspråk för resa och förrättning samt att dagtraktamentet graderas med hänsyn till omfattningen av den använda tiden, kommo först till uttryck i 1929 års allmänna resereglemente. Slutligen må nämnas, att vid den år 1942 verkställda översynen av resereglementet intogs ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om minskning av traktamentsersättningen för de fall, då förrättning föranleder vistelse å en och samma

ort utöver viss av Kungl. Maj:t bestämd tid. Avsikten härmed var att bereda möjligheter till mera likformig tillämpning av bestämmelserna om traktamentsersättning och om tjänstgöringstraktamente.

Reglerna om tjänstgöringstraktamente ha sitt ursprung i vissa vid kommunikationsverken tidigare gällande bestämmelser. Sålunda gällde enligt kungörelsen 1897:123 med tilläggbestämmelser till avlöningsreglementet samma år för tjänstemän och betjante vid statens järnvägar, att järnvägsstyrelsen ägde att i avseende å långvarig tjänstgöring utom stationsorten fastställa grunder för eller i särskilda fall, då omständigheterna därtill eljest föranledde, själv bestämma lägre ersättning än som fanns föreskriven för tjänsteresor. För telegrafverkets del stadgades i 1907 års avlöningsreglemente (nr 134), § 6, i samband med regleringen av ersättning vid vikariat, att det skulle ankomma på telegrafstyrelsens prövning, huruvida vid förordnande å annan ort än placeringsorten hyresbidrag, motsvarande högst en femtedel av det vid resor gällande resereglemente tjänsteman tillkommande dagtraktamente, borde honom tilldelas. Termen »hyresbidrag» utbyttes sedermera mot »traktamente», och år 1918 erhöll bestämmelsen följande lydelse:

På telegrafstyrelsens prövning ankommer, huruvida tjänsteman under tjänsteutövning å annan ort än stationeringsorten må komma i åtnjutande av traktamente enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser.

För postverkets vidkommande meddelades bestämmelser, i tillämpliga delar likalydande med de sist återgivna, genom en år 1918 vidtagen ändring i § 13 av 1909 års avlöningsreglemente; tidigare hade ersättningen även vid postverket benämnts hyresbidrag.

I anslutning till här omförmälda stadganden rörande telegraf- och postverken reglerades genom två kungl. brev av år 1918, efter vilka grunder traktamente skulle utgå till tjänsteman, som i sammanhängande tidsföljd bestrede tjänstgöring å annan ort än stationeringsorten. Därvid föreskrevs i huvudsak följande. Därest tjänstgöringsuppdraget icke kunde på förhand beräknas komma att omfatta längre tid än sex månader och vederbörande styrelse ej av särskild anledning funne skäligt fastställa annan lägre ersättning, skulle utgå:

a) för de första femton dagarna: det traktamente, som enligt resereglementet tillkomme tjänstemannen vid tjänsteresa;

b) från och med den sextonde till och med den trettionde dagen: åt familjeförsörjare 80 procent och åt annan tjänsteman 70 procent av det under a) nämnda traktamentet; samt

c) från och med den trettioförsta dagen till utgången av sjätte månaden: åt familjeförsörjare 60 procent och åt annan tjänsteman 40 procent av det under a) nämnda traktamentet.

Om tjänstgöringsuppdraget utsträcktes utöver sex månader eller på förhand kunde beräknas bli av längre varaktighet, skulle det belopp utgå, som styrelsen

med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall kunde finna skäligt, dock ej överstigande det ovan under c) angivna beloppet.

Av generalpoststyrelsen utfärdade tillämpningsföreskrifter innehöllo bl. a., att med tjänstgöringsuppdrag skulle förstås sammanhängande tjänstgöring på en eller flera befattningar.

Med stöd av förenämnda, i tilläggsbestämmelserna till 1897 års avlöningsreglemente lämnade bemyndigande meddelade järnvägsstyrelsen bestämmelser med samma sakliga innehåll som de ovan refererade kungl. breven beträffande post- och telegrafverken. Enligt sagda bestämmelser skulle tjänstgöring anses såsom långvarig, då densamma i en följd räckt längre än femton dagar å samma ort.

I sitt år 1919 avgivna betänkande angående gemensamt lönesystem samt löne-reglering för postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk erinrade kommunikationsverkens lönekommitté om de bestämmelser, som sålunda gällde vid de tre förstnämnda verken, samt uttalade, att liknande föreskrift kunde vara av behovet påkallad även för vattenfallsverkets del. Kommittén införde därför i sitt förslag till gemensamt avlöningsreglemente en generell bestämmelse därom, dock med den begränsning i avseende å traktamentenas storlek, att de icke skulle få av Kungl. Maj:t fastställas till högre belopp än den för varje fall enligt resereglementet bestämda traktamentsersättningen. För att åtskilja ifrågavarande slag av traktamente från sådant, som utginge enligt resereglementet, hade kommittén funnit sig böra föreslå, att detsamma måtte benämnas *tjänstgöringstraktamente*. I enlighet med kommitténs förslag intogs i 1919 års avlöningsreglemente för kommunikationsverken följande bestämmelse:

Under tjänsteutövning å annan ort än stationeringsorten må tjänsteman kunna komma i åtnjutande av tjänstgöringstraktamente enligt av Kungl. Maj:t utfärdade grunder, dock icke i något fall till högre belopp än den för tjänstemannen enligt resereglementet bestämda traktamentsersättning.

Bestämmelser av samma innehåll meddelades i de år 1921 utfärdade avlöningsreglementena för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, resp. för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen; dock att i det sistnämnda reglementet begagnades uttrycket »förlägningsorten (ordinarie tjänstgöringsorten)» i stället för »stationeringsorten».

Efter en provisorietid, varunder de förut berörda detaljbestämmelserna för kommunikationsverken ägde fortsatt tillämpning vid dessa verk (liknande bestämmelser hade år 1921 utfärdats av vattenfallsstyrelsen) och frågan om tjänstgöringstraktamente vid andra civila verk samt vid försvaret var reglerad genom bestämmelser av samma huvudinnehåll, infördes år 1925, sedan nytt allmänt resereglemente blivit beslutat, enhetliga bestämmelser om tjänstgöringstraktamente — bortsett från avvikelser betingade av de särskilda förhållandena inom

försvaret — för samtliga tre förvaltningsområden. Dessa bestämmelser ingingo i tillägsbestämmelserna till respektive avlöningsreglementen och skilde sig från de förut gällande bestämmelserna i ämnet bl. a. i följande hänseenden. Traktamentsbeloppen angavs direkt i kronor och ören i en tabell, varvid — liksom i det nya resereglementet — uppdelning skedde på dag och natt. I övrigt differentierades traktamentet icke lika ingående som tidigare med hänsyn till tjänstgöringens varaktighet; i tabellen beaktades blott två tidsperioder, nämligen 1:a —15:e dygnen och 16:e dygnet—6:e (vid försvaret: 12:e) månadens utgång. En reminiscens av den äldre periodindelningen utgjorde dock bestämmelsen, att om tjänsteutövningen på förhand beräknades komma att bli av längre varaktighet än 30 dygn, ersättningen kunde bestämmas till lägre belopp för dygn än som framgick av tabellen. — Man kan säga, att bestämmelserna om tjänstgörings-traktamente nu i stort sett fingo den utformning de alltså ha. Beträffande denna hänvisas till 20 § TB Saar.

Vissa grundläggande frågor

Såsom rubriken angiver, har kommittén i detta kapitel samlat frågor av mera allmänt intresse och principiell betydelse.

a. Syftet med resekostnadsersättning och traktamente

I det betänkande med förslag till resereglemente, som den 15 november 1920 avgavs av tillkallade sakkunniga, anfördes å s. 117: »Genom resereglementet bör beredas skälig ersättning åt förrättningsmän för de kostnader, som resa till och från förrättning betingar, samt för de *merkostnader*, som av förrättning föranledd vistelse å annan ort än bostadsorten medför. Ätminstone i fråga om löntagare i statens tjänst är däremot traktamentsersättningen självfallet icke avsedd att utgöra något slags arvode för utförande av arbete vid förrättningen.» Och i sitt förut omnämnda betänkande uttalade kommunikationsverkens lönekommitté (s. 147), att ändamålet med tjänstgöringstraktamentet vore att utgöra ersättning för de ökade kostnader, som vistelse å annan ort än hemorten medförde.

Grundtankarna i dessa uttalanden äro allmänt kända och accepterade. Såsom ett belägg för den rådande uppfattningen om de ifrågavarande förmånernas karaktär må ytterligare nämnas, att, då 1945 års lönekommitté i sitt betänkande II (SOU 1947: 23) redovisade en av kommittén verkställd systematisering av vissa utöver lön utgående ersättningar, bl. a. reseersättning och tjänstgöringstraktamente inordnades under rubriken »Särskilda ersättningar för beräknade eller styrkta utgifter på grund av tjänsten».

Ibland möter man visserligen hos enskilda den inställningen, att traktamentet bör vara så rikligt tillmätt, att det lämnar överskott och sålunda delvis blir

att anse som ett lönetillägg. Det torde också förekomma, att förrättningsmän — särskilt sådana, för vilka en tjänsteresa utgör ett mera sällan påkommande avbrott i vardagsrutinen — ställa överdrivna anspråk på traktamentets möjligheter att ge dem frihet vid valet mellan måltider av olika kvalitet och i olika prislägen. Även om man i de flesta fall torde kunna utgå från att vederbörande icke äro beredda att på allvar bestrida de ovan återgivna principerna, kunna felaktiga uppfattningar om syftet med resekostnadsersättning och traktamente tänkas vinna spridning. Om t. ex. en statstjänsteman har sig bekant, att i enskild tjänst utgå traktamenten av helt annan storleksordning än de statliga och han därvid icke beaktar, att dessa traktamenten fastställts från andra utgångspunkter, är det förståeligt om han anser, att det icke skulle vara mer än rätt att han kunde tillgodogöra sig en del av sitt traktamente såsom besparing. Bland annat därför synes det icke vara överflödigt att understryka de i 1920 års betänkande formulerade, grundläggande principerna och till dem foga några kommentarer.

1927 års riksdag (skr. nr 184) framhöll önskvärdheten av att en undersökning komme till stånd rörande frågan, i vad mån det kunde anses lämpligt att ur resereglementet helt och hållet utbryta bl. a. sådana grupper befattningshavare, för vilka traktamentsersättningen jämväl kunde anses i viss mån innefatta ersättning för det under förrättningen utförda arbetet. I en av dåvarande generaldirektören K. Levinson verkställd utredning, för vilken redogörelse lämnades i bilaga till prop. 1929: 40, erinrades om detta riksdagens uttalande, vilket enligt Levinson syntes ha åsyftat nämndemän, ledamöter i ägodelningsrätt, gode män vid vissa förrättningar, ordförande och ledamöter i vissa nämnder o. d. Utredningsmannen anförde vidare, att frågan, huruvida traktamentsersättningen för angivna förrättningsmäns vidkommande innefattade gottgörelse för utfört arbete, syntes böra besvaras olika allt eftersom vederbörande vore tillförsäkrad traktamentsersättning, oavsett om förrättningen ägde rum utom eller inom hans egen bostadsort, eller dylik ersättning i enlighet med allmänna resereglementets bestämmelser tillkomme vederbörande allenast vid förrättning utom bostadsorten och på visst minimiavstånd från denna. Endast i det förstnämnda fallet syntes traktamentsersättningen kunna anses innefatta gottgörelse för det under förrättningen utförda arbetet. Utredningsmannen påvisade emellertid, att då beträffande förrättningsmän, för vilka traktamentsersättningen i viss mån innefattade ersättning för det under förrättningen utförda arbetet, ersättningsfrågan reglerades eller kunde regleras genom särskilda föreskrifter, hänsyn till dem ej behövde tagas vid utformningen av allmänna resereglementet.

Departementschefen och riksdagen anslöto sig till utredningsmannens åsikt, riksdagen dock med uttalande av att frågan om fastställandet av särskilda förrättningsarvoden för vissa grupper av förrättningsmän icke syntes böra lämnas åsido. Riksdagen förklarade sig förutsätta, att detta spörsmål toges under omprövning av Kungl. Maj:t.

Förevarande spörsmål bragtes i erinran av 1932 års statsrevisorer, varefter 1933 års riksdag uttalade sig för en närmare utredning i ämnet.

De år 1941 tillkallade sakkunniga för revision av allmänna resereglementet sade sig förutsätta, att undantag från den föreslagna allmänna regeln om begränsning av traktamentsersättningen för del av dag eller natt kunde bli påkallat i de fall, då förrättningsmannen icke i sådan egenskap åtnjöte lön eller arvode eller då traktamentsersättning och arvode icke vore helt åtskilda. Spörsmålen om rätt till arvoden vid allmänna uppdrag och om rätt att överhuvud åtnjuta traktamentsersättning vid dylika uppdrag syntes de sakkunniga icke påkalla behandling i sammanhanget. Vad de sakkunniga sålunda anfört föranledde ej erinran från departementschefens eller riksdagens sida.

1949 års reseersättningskommitté har icke ansett det åt kommittén lämnade uppdraget påkalla någon undersökning av i vilka fall traktamentsersättningen kan ha karaktären av ersättning för utfört arbete. Kommittén vill emellertid som sin principiella uppfattning hävda, att ersättning, som anses böra tillkomma förrättningsman för hans arbete med förrättningen, icke bör inarbetas i traktamentet utan tillerkännas förrättningsmannen i annan form. Traktamentsbegreppet bör så långt möjligt är renodlas genom att benämningen traktamente reserveras för sådana ersättningar, som avses gottgöra förrättningsman för merkostnader, vilka åsamkas honom genom företagandet av tjänsteresa och förrättning.

I anslutning till det sist sagda vill kommittén erinra, att i Saar och tillägsbestämmelserna därtill vissa förmåner betecknas såsom traktamente, ehuru de äro av helt annan natur än traktamente enligt resereglementet. Enligt 34 § Saar kan tjänsteman vid tullstaten, statens järnvägar eller statens vattenfallsverk, som å ort tillhörande kallortsklass VI fullgör tjänstgöring, vilken är av beskaffenhet att i särskilt hög grad utsätta honom för inverkan av ortens klimatiska förhållanden, enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser tilldelas kallortstraktamente med 60 öre för varje dag, då han fullgör sådan tjänstgöring. I 21 § B TB Saar meddelas närmare bestämmelser angående under vilka delar av året och på vilka orter kallortstraktamente må åtnjutas. Vidare kan jämlikt 35 § 3 mom. Saar och 24 § TB Saar flygtraktamente i vissa fall utgå till tjänstemän vid försvaret och vid rikets allmänna kartverk. Kallortstraktamentet torde få anses vara en förhöjning av kallortstillägget, vilken senare förmån har samma karaktär som lönen. Med hänsyn härtill och då kallortstraktamente utgår även vid sådan tjänstgöring, som icke utgör förrättning, kan det enligt kommitténs mening ifrågasättas, om benämningen bör bibehållas. Vad flygtraktamentet beträffar, är detta att betrakta som ett per dag utgående flygtillägg och således också ett lönetillägg. Icke heller beträffande en förmån av detta slag synes det lämpligt att använda sammansättningsleden »-traktamente». Framhållas må, att såväl kallorts- som flygtraktamente kunna utgå vid sidan av tjänstgörings-traktamente.

Kommittén vill härefter söka närmare specificera vilka slags utgifter som äro avsedda att bestridas med resekostnadsersättning och traktamente. Vad först beträffar resekostnadsersättning, utgår sådan för täckande av de utgifter, som direkt föranledas av förrättningsmannens förflyttning med något färdmedel (oftast tåg, buss eller bil). Till resekostnadsersättning är emellertid även att räkna sådan transportkostnadsersättning, som enligt kommitténs förslag skall utgå för befordran av bagage. Utgifter för detta ändamål ha hittills, bortsett från vissa särskilda fall, ansetts böra bestridas genom anlitan- de av traktamentet. Hithörande frågor har kommittén funnit lämpligt att behandla i specialmoti- veringen till 6 § reglementsförslaget.

Traktamentet skall enligt det inledningsvis återgivna uttalandet i 1920 års sakkunnigbetänkande »bereda skälig ersättning för de merkostnader, som av förrättning föranledd vistelse å annan ort än bostadsorten medför». Den härigenom uttryckta principen äger, som förut nämnts, alltjämt giltighet, men det bör måhända framhållas, att det använda uttryckssättet icke helt stämmer överens med de nu gällande eller de av kommittén föreslagna detaljbestäm- melserna om traktamente. Sålunda är det, noga räknat, icke frånvaron från *bostadsorten*, som utgör förutsättning för erhållande av traktamente. Och vidare är att märka, att traktamente kan utgå icke blott under själva förrättningen utan även under resorna till och från densamma. Uttrycket »vistelse å annan ort» får alltså förutsättas inbegripa t. ex. den tid förrättningsmannen tillbringar på ett tåg.

De ifrågavarande kostnaderna äro till övervägande delen sådana, som hänföra sig till förrättningsmannens uppehälle i egentlig mening, d. v. s. kostnader för mat och logi. Dagtraktamentet avses huvudsakligen för matkostnader och natttraktamentet i första hand för logikostnader. Det finnes emellertid anledning att observera en skillnad mellan de båda slagen av kostnader. Man utgår näm- ligen från att en förrättningsmans frånvaro från måltiderna i hemmet medför en besparing för hushållet, medan ju däremot den omständigheten, att veder- börande på grund av förrättning icke har möjlighet att tillbringa natten i hem- met, icke får någon motsvarande verkan. Principiellt utgör alltså den merkost- nad, som ersättes, i ena fallet den del av utgifterna för mat på den främmande orten, som överskjuter en beräknad inbesparing i hemmet under samma tid, men i andra fallet hela utgiften för logi.

Då det gäller helt kortvariga förrättningar, vilka äga rum inom loppet av en dag, eller sådana förrättningar, som visserligen sträcka sig över flera dagar men icke hindra förrättningsmannen att tillbringa nätterna i hemmet och där intaga morgon- och middagsmål, kan det synas tveksamt, huruvida tillräcklig anledning finnes att tillerkänna förrättningsmannen dagtraktamente. I stort sett uppkomma ju då icke några andra kostnader än för lunch, och då, åtmins- tone i de större städerna, det är mycket vanligt att tjänstemän intaga lunch- målet annorstädes än i hemmet, kan det göras gällande, att förrättningen icke

behöver medföra någon fördyring för vederbörande förrättningsman. Emellertid är att märka, att den, som i vanliga fall äter lunch utom hemmet, därvid nästan alltid anlitar ett visst näringsställe, som han kunnat utvälja bland de i närheten av arbetsplatsen belägna och där priset är förhållandevis lågt, eventuellt reducerat vid abonnemang. I anslutning till vissa större verk finnas också särskilda lunchserveringar anordnade, där verkens tjänstemän kunna äta till förmånliga priser. En förrättning skall för att berättiga till traktamente äga rum på ett icke alltför obetydligt avstånd — enligt kommitténs förslag mer än fem kilometer — från förrättningsmannens ordinarie tjänsteställe. Det blir därför i en för förrättningsmannen främmande trakt, ofta på en annan ort än bostads- eller tjänstgöringsorten, som han kommer att intaga sin lunch. Ibland torde även då möjlighet föreligga att få anvisning på en restaurang av liknande typ som den förrättningsmannen eljest brukar besöka. Men i andra fall är det svårare att undvika, att kostnaden blir högre än den vanliga. Med hänsyn härtill får det anses motiverat, att traktamente kan utgå även vid de »korta» förrättningar. Tilläggas må, att de i 7 § reglementsförslaget intagna bestämmelserna innebära, att strängare villkor för erhållande av traktamente skola tillämpas vid sådana förrättningar än vid andra, varjämte möjlighet skall finnas att nedsätta traktamentet, om särskilda skäl anses tala därför.

Ehuru merkostnaderna för mat och logi — i vilka böra inräknas drickspenningar till restaurang- och hotellpersonal — utgöra den huvudsakliga grunden för att traktamente utgår, kan en förrättning förorsaka även andra utgifter, som sammanhånga med den påtvungna ändringen i livsföringen. Särskilt vid långvariga förrättningar kan man sålunda utgå från att förrättningsmännen på olika sätt söker hålla kontakt med hemmet, hemorten och sin privata tillvaro över huvud taget. Det är antagligt, att han emellanåt ringer hem och att han håller sig med en tidning från hemorten. Vidare är det ofrånkomligt, att den som — kanske under en längre tid — är hänvisad till att bo i ett hotellrum eller ett hyrt privatrum, har större behov av kostnadskrävande förströelse under fritiden än den som lever i sin hemmiljö. De nu berörda omständigheterna böra enligt kommitténs mening beaktas, då man bedömer dagtraktamentenas storlek.

Enligt vad kommittén erfarit, råda olika meningar huruvida kostnader för telefonsamtal, som erfordras för beställning av hotellrum, böra belasta förrättningsmannens traktamente eller icke. Kommittén anser för sin del, att dylika telefonsamtal äro att jämställa med andra tjänstesamtal, varför kostnaderna böra bestridas av för expensutgifter anvisade medel. Detta bör gälla icke blott om beställningar, som göras före resans anträdande, utan även då beställning sker under resan. I senare fallet bör förrättningsmannen taga kvitto på sin utgift och vid återkomsten erhålla gottgörelse för densamma.

I 1920 års betänkande med förslag till resereglemente uppehöll sig de sakkunniga ingående vid den s. k. *självkostnadsprincipen*, vilken även i övrigt spelat en stor roll i diskussionerna om grunderna för resekostnadsersättning.

Det synes överflödigt att här lämna någon historisk redogörelse i ämnet, varför kommittén endast hänvisar till nämnda betänkande, särskilt s. 111—117.

Självkostnadsprincipen innebär, att resekostnadsersättningen skall så nära som möjligt ansluta sig till de verkliga resekostnaderna, så att varken vinst eller förlust uppkommer för förrättningsmannen. Det nu gällande resereglementet präglas genomgående av en strävan att förverkliga denna princip, och samma strävan har kommittén fullföljt vid avfattningen av det föreliggande förslaget till resereglemente. Uttryck för självkostnadsprincipen äro sålunda bestämmelserna i 6 § 1 mom., att resekostnadsersättning vid begagnande av färdmedel i reguljär trafik icke utgår med högre belopp än förrättningsmannen erlagt i avgift för resan samt att resekostnadsersättning icke alls utgår i vissa fall, då annat färdmedel tillhandahålles kostnadsfritt; vidare bestämmelserna i samma moment om taxebil samt om »annat färdmedel», då den styrkta kostnaden överstiger 10 öre per kilometer, bestämmelserna i 2 mom. om gemensam färd med taxebil och om drickspenningar vid anlitande av detta färdmedel samt tilläggsbestämmelserna till 3 mom. om ersättning för transport av bagage. Beträffande vissa färdmedel — egen bil samt motorcykel — är det icke möjligt att exakt fixera vilka kostnader som uppkomma. Men för dessa fall har dock ersättningen avvägrats på grundval av kalkyler rörande genomsnittskostnaden under vissa antagna förutsättningar. I detta sammanhang bör även uppmärksammas bestämmelsen i 5 § andra stycket reglementsförslaget, att om förrättningsstället är beläget inom tjänstgöringszonen, resekostnadsersättning för färd mellan bostaden och förrättningsstället icke må utgå med högre belopp än som skulle ha tillkommit förrättningsmannen, om han i stället hade färdats mellan tjänstestället och förrättningsstället, då detta är beläget inom tjänstgöringszonen.

Självkostnadsprincipen tillämpas icke i fråga om traktamente, om man bortser från de bestämmelser i 18 § allmänna resereglementet, enligt vilka förrättningsman, som beredes inkvartering genom myndighets försorg, icke erhåller natttraktamente med högre belopp än han har att erlagga i ersättning för inkvarteringen. Den nedsättning av traktamentet, som enligt resereglementets tilläggsbestämmelser skall ske, då en förrättning fortgår utöver 15 dygn på ett och samma förrättningsställe, är visserligen grundad på uppfattningen, att förrättningsmannen efter angivna tidrymd bör ha möjlighet att nedbringa sina kostnader för mat och logi. Och om en myndighet begagnar möjligheten att efter skälighetsprövning nedsätta det stadgade traktamentsbeloppet, är motivet därför, att de uppkommande merkostnaderna på grund av särskilda förhållanden måste antagas vara lägre än normalt. Men även om man på så sätt söker bringa traktamentsbeloppen i närmare överensstämmelse med de verkliga merkostnaderna, är det icke fråga om en tillämpning av självkostnadsprincipen i samma mening som beträffande resekostnadsersättning. Mycket stora praktiska olägenheter skulle självfallet vara förenade med principens tillämpning inom traktamentsområdet: utbetalningen av traktamente skulle då föregås av en

betungande verifikationsgranskning, och olika uppfattningar hos myndigheterna om vad som skulle anses utgöra ersättningsgilla merkostnader komme att medföra ojämnheter i tillämpningen. I de delar av reglementsförslaget, som avse traktamente, gör sig självkostnadsprincipen också gällande endast i 9 §, vilken till sitt innehåll motsvarar förenämnda 18 § i det nuvarande resereglementet.

I anslutning till behandlingen av självkostnadsprincipen synes det vara lämpligt att beröra frågan om s. k. *resanslag*.

Enligt resereglementet den 19 juni 1942 för tjänstemän vid domänverket utgår resekostnadsersättning till vissa distriktstjänstemän i form av ett för månad bestämt, fast resekostnadsanslag, beräknat efter vad som kan anses motsvara de verkliga kostnaderna. Vid anslagens bestämmande skall hänsyn tagas till tjänstgöringens art och omfattning, tjänstgöringsområdenas utsträckning och inom desamma befintliga kommunikationer samt dessas beskaffenhet. Skulle resekostnadsanslag finnas ha varit otillräckligt för tjänstemäns verkliga utgifter för resor under ett och samma kalenderår, må domänstyrelsen, om så provas vara av omständigheterna påkallat, tilldela tjänstemannen skäligt tilläggsanslag. Då tjänsteman med fast resekostnadsanslag åtföljer överordnad vid inspektionsresa, äger han för resan utbekomma resekostnadsersättning enligt allmänna resereglementet, ehuru med vissa jämkningar. Medgivande av denna innebörd kan undantagsvis lämnas av domänstyrelsen även för viss resa av annat slag.

Det nu beskrivna systemet med resekostnadsanslag tillämpas för ifrågasvarande tjänstemän vid domänverket endast med avseende å resekostnaderna; traktamente utgår däremot i princip enligt allmänna resereglementets bestämmelser, ehuru vissa inskränkningar äro stadgade. För vägmästarna vid väg- och vattenbyggnadsverket råder ett motsatt förhållande: till dem utgår resekostnadsersättning enligt allmänna resereglementet med iakttagande av vissa besparingsföreskrifter, medan traktamentsersättning för sådana tjänsteresor inom vägmästarens arbetsområde, vilka icke föranleda övernattning utom bostadsorten, utgår med ett årligt belopp av 320 kronor. Sistnämnda belopp kan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på särskilda skäl höja, dock ej utöver 600 kronor.

Församlingspräst åtnjuter fast resanslag om högst 500 kronor för år och kan, om anslaget skulle visa sig vara otillräckligt, därjämte erhålla tillfälligt resanslag. 1946 års prästlönekommitté uttalade i sitt betänkande I med förslag till nya grunder för avlöningen av präster (SOU 1948: 44), att det sålunda tillämpade systemet måste anses såsom allt annat än tillfredsställande. »Systemet premierar den präst, som har benägenhet för hemmasittning.» Kommittén ansåg dock, att kostnaderna för sådana resor, som församlingspräst företager för hållande av allmän gudstjänst, för förrättande av konfirmationsundervisning eller för tjänstgöring å pastorsexpedition, alltjämt skulle kunna ersättas genom ett årligt resanslag. För annan tjänsteresa borde däremot resekostnadsersättning utgå enligt allmänna resereglementet efter reseräkning. Jämte resekostnads-

ersättning skulle i vissa angivna fall utgå traktamentsersättning, varvid denna skulle utgöra hälften av det i allmänna resereglementet stadgade beloppet.

I remissyttrandena röntte detta förslag en ganska livlig kritik. Å ena sidan hävdades av bl. a. kyrkomötet, flertalet domkapitel och prästernas organisationer, att enbart systemet med reseräkningar borde komma till användning, och å andra sidan ansågo kammarkollegium, statskontoret och riksräkenskapsverket det böra övervägas, huruvida icke anordningen med fasta och tillfälliga resanslag kunde i någon form bibehållas. Prästlönekommittén förklarade sig i sitt betänkande II (SOU 1950: 43) ha funnit övervägande skäl tala för att resekostnadsersättning för samtliga tjänsteresor skulle utgå efter reseräkning enligt allmänna resereglementet. Denna ståndpunkt biträdades av flertalet remissmyndigheter, dock ej av kammarkollegium, statskontoret och riksräkenskapsverket, vilka vidhöllo sina förut deklarerade meningar. Statens lönenämnd hade i och för sig icke funnit anledning till erinran mot att allmänna resereglementet med vissa jämkningar gjordes tillämpligt på prästerna men ifrågasatte, huruvida icke det nuvarande systemet med särskilda resanslag borde även efter löneregleringen kunna provisoriskt tillämpas i avbidan på de förslag reseersättningskommittén kunde komma att framlägga.

I prop. 1951:156 uttalade föredragande statsrådet, att han funne systemet med reseräkning enligt allmänna resereglementet äga obestriddliga fördelar men att han av två skäl icke ansåge sig kunna i det rådande läget tillstyrka detsamma. Statsrådet åsyftade därvid dels uppkommande administrativa nackdelar för stiftsmyndigheternas vidkommande, dels ock den pågående allmänna översynen av resereglementet. Med utfärdandet av särskilda besparingsbestämmelser för prästerna syntes böra anstå i avbidan på statsmakternas ställningstagande till de förslag, som reseersättningskommittén därutinnan kunde komma att framlägga. Systemet med fasta och tillfälliga reseanslag borde alltså tills vidare bibehållas, vilket också riksdagen förklarade sig finna ofrånkomligt. Riksdagen fann dock angeläget understryka, att frågan om reseersättningen borde upptagas till förnyat övervägande så snart så kunde ske.

Reseersättningskommittén hyser för sin del den uppfattningen, att allmänna resereglementet bör vinna tillämpning inom alla de förvaltningsområden, där icke särskilda skäl tala däremot. Under arbetet med det nya resereglementet har kommittén också föresatt sig såsom ett mål, att reglementet skall vara användbart under de skiftande förhållanden, som kunna förekomma inom olika verksamhetsområden. Vad nu anordningen med särskilda resanslag beträffar, är det uppenbart, att stora svårigheter möta att noggrant avpassa anslagen efter de verkliga resekostnaderna, hur mycket arbete som än nedlägges därpå. Antingen kommer resanslaget att bereda förrättningsmannen ett skattefritt tillskott till lönen — eventuellt beroende på att han tillvaratagit en möjlighet att underlåta att företaga en del tjänsteresor — eller också uppkommer en förlust, som förrättningsmannen måhända, men icke säkert, kan få täckt genom ett till-

fälligt resanslag. Till förmån för resanslagssystemet har anförts, att det bereder administrativa förenklingar i jämförelse med reseräkningssystemet, emedan granskningen av reseräkningar bortfaller. Emellertid är att märka, att fastställandet av ett resanslag kräver ingående beräkningar och hänsynstaganden, om man vill kunna räkna med att beloppet skall tillnärmelsevis svara mot de uppkommande kostnaderna för förrättningsmannen. Och räkningsgranskning kan icke helt undvikas, om utvägen att justera anslagsbeloppet genom medgivande av tillfälligt resanslag skall hållas öppen. Förrättningsmannens anspråk på ökad medelstilldelning måste nämligen stödjas på uppgifter i reseräkningsform om de kostnader, som förekommit.

Resersättningskommittén anser sig vid sitt bedömande av frågan, huruvida ersättning för tjänsteresa och förrättningar inom vissa områden alltjämt bör utgå såsom resanslag, främst böra fästa avseende vid att denna anordning icke ger utrymme åt självkostnadsprincipen och att detta, på sätt ovan berörts, kan medföra icke önskvärda konsekvenser, mot vilka systemet med ersättning efter reseräkning erbjuder starkare garantier. Med dessa utgångspunkter men jämväl med framhållande av att de administrativa fördelarna av resanslagssystemet synas vara övervärderade, vill kommittén för sin del förorda, att sistnämnda system slopas på de håll, där det förekommer.

b. Enhetligt traktamentsbegrepp

I direktiven för kommitténs arbete har en tämligen utförlig behandling ägnats frågan om förhållandet mellan traktamentsersättning (resetraktamente) och tjänstgöringstraktamente. Det borde närmare övervägas, huruvida icke bestämmelserna om ersättning vid resa, förrättning eller tjänstgöring utom stationeringsorten skulle kunna förenklas, om därför avsåges endast *en* traktamentsform.

Det tjänstgöringstraktamente för natt resp. dag, som tjänsteman i viss lönegrad erhåller enligt den i 20 § A 3 mom. TB Saar intagna tabellen, överensstämmer till beloppet med traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet för den traktamentsklass, vari lönegraden ingår. Vissa delar av bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente ha också avfattats med stadganden i resereglementet som förebild. I andra delar äro emellertid de båda slagen av traktamente reglerade på olika sätt. Som grundval för standpunktstagandet till frågan om övergång till ett enhetligt traktamentsbegrepp vill kommittén nu i korthet lämna en jämförande redogörelse för bestämmelserna om traktamentsersättning och om tjänstgöringstraktamente. Härvid utgår kommittén från de allmänna bestämmelserna, d. v. s. från dem som äro meddelade i allmänna resereglementet resp. i Saar och tilläggsbestämmelserna till detta reglemente. Till förekommande besparingsreglementen tages alltså ej hänsyn.

Enligt resereglementet utgår traktamentsersättning vid resa inom riket för förrättning i statens ärenden. Tjänstgöringstraktamente utgår under tjänstgöring å annan ort inom riket än stationeringsorten. Då det gäller att avgöra, huruvida i ett visst fall bestämmelserna om traktamentsersättning eller bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente skola tillämpas, uppställer sig alltså frågan, om vederbörande har utfört förrättning eller tjänstgöring. Härom må nämnas följande.

I de före år 1925 gällande resereglementena begagnades termen »extra förrättning». Sådan förrättning angavs vara antingen i allmän författning bestämd eller för tillfället genom nådigt förordnande eller av vederbörande ämbetsmyndighet anbefalld. I 1920 års betänkande erinrade de sakkunniga, att fråga tidigare varit att i resereglementet intaga närmare bestämmelser om vad som menades med extra förrättning, men de hade för sin del icke ansett någon dylik definition vara behövlig. Föredragande departementschefen anförde i prop. 1925:95, att det syntes honom icke längre vara skäl att bibehålla uttrycket »extra förrättning», då ett stort antal tjänsteresor i verkligheten utgjorde förrättningsmännens egentliga tjänsteverksamhet. Vad åter angår tjänstgöring, som åsyftas i bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente, kan av historiken i föregående kapitel utläsas, att med tjänstgöring ursprungligen avsågs långvarig tjänsteutövning å annan ort än stationeringsorten, att tjänsteutövningen ansågs såsom långvarig, då den omfattade mer än femton dagar i följd å en och samma ort, samt att tjänsteutövning betydde utövning av egen eller annans tjänst.

De knapphändiga upplysningar om innebörden av »förrättning» och »tjänstgöring», som sålunda stå att erhålla ur äldre bestämmelser och förarbetena till dem, giva uppenbarligen icke tillräcklig vägledning för att man säkert skall kunna avgöra, vad som är förrättning och vad som är tjänstgöring. Det torde visserligen finnas fog för att uttala, att om en tjänsteman vikarierar på en annan tjänst, med vilken är förenad stationär tjänstgöring på annan ort än vikariens egen stationeringsort, tjänstgöringstraktamente och icke traktamentsersättning skall utgå. Och å andra sidan står det utan vidare klart, att vid utförandet av ett uppdrag, som icke innefattar utövning av viss tjänst enligt Saar, endast traktamentsersättning kan ifrågakomma. Men i övrigt kan man knappast draga några slutsatser av att tjänstgöringstraktamentet på ett markerat sätt knutits till bestridandet av en tjänst eller befattning; även i de fall, då resereglementets traktamentsregler tillämpas, är det ju — bortsett från uppdrag — fråga om en utövning av tjänst eller befattning. Man är således i huvudsak hänvisad till att söka ledning av utslag i besvär- och anmärkningsmål, vilket uppenbarligen icke är något tillfredsställande sakernas tillstånd. Det kan också konstateras, att svårigheterna att skilja mellan förrättning och tjänstgöring bland den av frågan berörda personalen vållat mycken irritation.

Kommittén ämnar icke söka lämna någon mera utförlig redogörelse för praxis

på förevarande område. Här skall blott erinras, att kammarrätten under det sistförflutna året i ett stort antal fall undanröjt av myndigheter inom försvaret meddelade beslut om tillämpning av vissa av försvarets civilförvaltning utfärdade besparingsföreskrifter om tjänstgöringstraktamente (TLA 1949:181) — de s. k. närfallsbestämmelserna — och därvid uttalat, att ersättning bort utgå icke enligt bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente utan jämlikt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Det har därvid i allmänhet varit fråga om regionala uppbördsmän eller förrådspersonal av olika kategorier vid försvarsområdesstaber eller kustartilleriförsvär, som företagit resor till förråd eller andra anläggningar inom vederbörligt område för överlämning, kontroll, inspektion, inventering eller transport av materiel eller för arbetsledning. Förhållandena ha varit sådana, att tjänstemännen kunnat begagna det vanliga kvarteret såsom nattkvarter. Civilförvaltningen torde, då ämbetsverket ansett förenämnda bestämmelser om tjänstgöringstraktamente vara tillämpliga, ha utgått från att verksamheten vid de ifrågavarande, utom stationeringsorten belägna förråden m. m. med hänsyn till befattningarnas karaktär varit att anse såsom en i tjänsten normalt ingående beståndsdel. De här avsedda rättsfallen äro ägnade att belysa rådande svårigheter för myndigheter och enskilda att skilja mellan förrättning och tjänstgöring.

Såväl i resereglementet som i bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente stadgas för rätten till traktamente vissa villkor med avseende å den plats, där förrättningen eller tjänstgöringen äger rum. Dessa bestämmelser stämma icke helt överens. Enligt resereglementet fordras, att förrättningen utföres på mer än tre kilometers avstånd från förrättningsmannens bostads- och tjänstgöringsorter eller, beträffande stad, köping eller därmed jämförligt samhälle, från gränsen för det planlagda område, inom vilket förrättningsmannen har sin bostad eller tjänstgöring. Motsvarande villkor beträffande tjänstgöringstraktamente innebär som förut berörts, att tjänstgöringen skall äga rum å annan ort inom riket än stationeringsorten.

Resereglementet kräver vidare, att förrättning och resa skola taga minst en timme av natten i anspråk, för att natttraktamente skall utgå, och minst tre timmar av dagen, för att dagtraktamente skall utgå; för tid omfattande mer än tre men högst åtta dagtimmar utgår halvt dagtraktamente, och först om mer än åtta timmar av dagen tagits i anspråk, äger förrättningsmannen uppbära dagtraktamentets fulla belopp. Någon direkt motsvarighet till denna tidsgradering finnes icke i bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente.

På sina håll anses de nu nämnda bestämmelserna om traktamentsersättning vara analogt tillämpliga beträffande tjänstgöringstraktamente med hänsyn till föreskriften i Saar, att tjänsteman icke i något fall äger åtnjuta tjänstgöringstraktamente till högre belopp än den för honom enligt allmänna resereglementet bestämda traktamentsersättningen. I enlighet härmed skulle tjänstgöringstraktamente icke kunna utgå under tjänstgöring på bostadsorten, även

om denna ej sammanföller med stationeringsorten, och ej heller inom tre kilometers avstånd från stationerings- eller bostadsorten (planlagt område). Där emot torde det i allmänhet göras gällande, att vid tjänstgöring under del av natt eller dag tidsreglerna i resereglementet ej äro tillämpliga. Den förhärskande uppfattningen synes alltjämt vara, att tjänstgöringstraktamente — bortsett från särskilda nedsättningar beslutade med stöd av vad som stadgas i 20 § A 3 mom. b) TB Saar — skall utgå med de i tabellen i samma moment angivna beloppen. Sammanfattningsvis kan konstateras, att det är oklart, i vad mån nyssnämnda föreskrift i Saar kan läggas till grund för en analog tillämpning beträffande tjänstgöringstraktamente av de i resereglementet stadgade grunderna.

Då det gäller de nu berörda tids- och avståndsreglerna, finnas alltså de specificerade bestämmelserna i allmänna resereglementet, medan föreskrifterna om tjänstgöringstraktamente endast innehålla en hänvisning till dem. I andra hänseenden råder det motsatta förhållandet. Enligt tillägsbestämmelserna till Saar skall sålunda tjänstgöringstraktamentet för tid fr. o. m. 16:e dygnet av tjänstgöring i sammanhängande tidsföljd å en och samma ort reduceras till vissa fastställda belopp, vilka äro högre för tjänstemän med eget hushåll än för andra tjänstemän. Sådana regler finnas icke intagna i resereglementet, men med stöd av 17 § 4 mom. reglementet har i tillägsbestämmelserna till detta föreskrivits, att där förrättning föranleder vistelse å en och samma ort utöver femton dygn, traktamentsersättningen skall för den överskjutande tiden minskas efter samma grunder, som för motsvarande fall gälla beträffande tjänstgöringstraktamente av samma storlek som traktamentsersättningen. På grund härav torde även vad i punkt 5 av anmärkningarna till tabellen över tjänstgöringstraktamenten sägs om när tjänstgöring å viss ort skall anses fortgå i sammanhängande tidsföljd — de s. k. avbrottsreglerna — äga motsvarande tillämpning vid förrättningar. Det må nämnas, att viss osäkerhet förorsakats av att i tillägsbestämmelserna till resereglementet användes uttrycket »vistelse» men i bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente »tjänstgöring».

Av det anförda framgår, att det icke blott är i vissa delar oklart, hur bestämmelserna i allmänna resereglementet och föreskrifterna om tjänstgöringstraktamente innehållsmässigt förhålla sig till varandra, utan att de båda grupperna av bestämmelser också i vissa hänseenden, där innehållsmässig överensstämmelse kan antagas vara avsedd, uppvisa formella olikheter.

Ett avsnitt av bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente, som helt saknar motsvarighet i resereglementet, är 3 mom. b), vari stadgas rätt eller i vissa fall skyldighet för vederbörande myndighet att pröva, huruvida icke tjänstgöringstraktamentet bör nedsättas under de i tabellen angivna beloppen.

Föreskrifter om hur det skall förfaras vid konkurrens mellan tjänstgöringstraktamente och traktamentsersättning finnas i bestämmelserna om tjänstgö-

ringstraktamente under c). Rörande tolkningen av dessa föreskrifter i vissa delar ha olika uppfattningar kommit till synes.

Då kommittén haft att taga ställning till frågan, om traktamentsersättningen och tjänstgöringstraktamentet lämpligen böra ersättas med en enhetlig traktamentsform, har kommittén kunnat utgå från följande fakta: 1) traktamentsersättningen och tjänstgöringstraktamentet tjäna ett och samma syfte; 2) gällande bestämmelser om de båda slagen av förmåner skilja sig i vissa delar men icke på några avgörande punkter; 3) de likväl befintliga olikheterna ha förorsakat, att såväl av myndigheter och redogörare som av personalen och dess organisationer kommit att nedläggas ett avsevärt arbete på tolkning av bestämmelser och prejudikat, men trots detta har full klarhet rörande de omstridda spörsmålen icke stått att vinna.

Det sagda leder tydligen till slutsatserna, att det bör vara möjligt att sammanföra de båda traktamentsformerna till en samt att det från både rationaliserings- och rättssäkerhetssynpunkter är i hög grad önskvärt, att ett sådant sammanförande kommer till stånd. Vid de närmare undersökningar kommittén företagit har framgått, att komplikationer visserligen uppkomma vid konstruktionen av bestämmelser, vilka skola vara avpassade efter alla de olika fall, som kunna inrymmas inom de nuvarande båda grupperna av bestämmelser till sammantagna. Kommittén har emellertid funnit dessa komplikationer icke vara svårare än att de kunna övervinnas. Kommittén förordar således, att enhetliga regler skola gälla om traktamente vid — enligt nuvarande terminologi — tjänsteteresa, förrättning och tjänstgöring. Dessa regler böra enligt kommitténs mening samlas i en ny författning, benämnd *allmänt resereglemente* (Arr). Förmånen ifråga bör benämnas *traktamente*.

Vad beträffar omplaceringstraktamente, kommer detta att försvinna som särskild traktamentsform vid bifall till de förslag kommittén framlägger senare i detta betänkande.

c. Begreppen förrättning, tjänsteteresa, tjänstgöringszon och förrättningszon

Enligt vad ovan föreslagits skall det nya resereglementet behandla förmånerna både vid sådan verksamhet, som motsvarar förrättning enligt nuvarande resereglemente, och vid sådan, som motsvarar tjänstgöring enligt bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente. Kommittén föreslår, att det nya sammanfattande begreppet benämnas *förrättning*. Ehuru differentieringssvårigheterna enligt förslaget komma att bortfalla, erbjuder det vissa svårigheter att definiera det nya förrättningsbegreppet på ett uttömmande och fullt tydligt sätt men ändå så kortfattat, som måste krävas med hänsyn till att definitionen skall ingå i reglementets text. Kommittén har stannat för följande formulering (se 1 § reglementsförslaget):

Med *förrättning* avses i detta reglemente fullgörande på grund av Kungl. Maj:ts eller annan statlig myndighets föreskrifter eller beslut av sådan tjänstgöring eller sådant uppdrag för statens räkning, som föranleder resa. Dylik resa benämnes i reglementet *tjänsteresa*. Den som företager förrättning och tjänsteresa benämnes *förrättningsman*.

Definitionen av förrättning påkallar några kommentarer. Såsom tjänstgöring bör anses varje utövning av en tjänst eller befattning, vare sig utövaren innehar densamma eller är vikarie. Enligt vanligt språkbruk föreligger visserligen ett uppdrag, om exempelvis en revisor i ett centralt ämbetsverk beordras att företaga kassainventering hos en lokal statsmyndighet eller skolöverstyrelsen ålägger ett undervisningsråd att företaga inspektion vid ett läroverk. Å andra sidan är det i de valda exemplen ostridigt fråga om en verksamhet, som det åligger vederbörande att utföra såsom innehavare av viss tjänst, och det synes kommittén lämpligt att reservera termen uppdrag för sådan verksamhet, som utföres av någon i annan egenskap än såsom anställd — exempelvis såsom censor vid studentexamen eller ledamot i länsarbetsnämnd.

I anslutning till vissa i det föregående berörda stadganden om traktamentsersättning och tjänstgöringstraktamente innehåller reglementsförslaget en bestämmelse, enligt vilken traktamente vid förrättning må utgå endast om förrättningen äger rum utom ett på visst sätt bestämt område, av kommittén kallat tjänstgöringszonen. Denna bestämmelse har av kommittén ansetts kräva en tämligen utförlig motivering, varför kommittén återkommer i ämnet längre fram i detta avsnitt. Vad därvid kommer att anföras, torde ytterligare belysa vad kommittén åsyftat med begreppet förrättning. Här må emellertid framhållas, att definitionen av förrättning bör vara tillämplig i och för sig, oberoende av om de närmare villkoren för erhållande av traktamente äro uppfyllda eller icke. Det kan alltså finnas förrättningar, vid vilka traktamente icke utgår.

Här ifrågavarande tjänstgöring och uppdrag skola enligt den föreslagna definitionen vara kvalificerade på två sätt: de skola utföras 1) på grund av Kungl. Maj:ts eller annan statlig myndighets föreskrifter eller beslut och 2) för statens räkning. Med Kungl. Maj:ts föreskrifter avses instruktioner o. d., varigenom arbetsuppgifterna för en myndighet och i viss utsträckning även för dithörande tjänstemän bestämmas. Understundom är en skyldighet — eller, enligt ordalagen i vissa fall, en rätt (jfr s. 66) — att företaga förrättningar och tjänsteresor uttryckligen fastslagen i sådana föreskrifter; se t. ex. 2 § instruktionen 1946:584 för statens inspektör för skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: »Inspektören har att genom personliga besök vid ifrågavarande skolor bereda sig ingående kännedom om sättet för verksamhetens bedrivande — — —» och 19 § instruktionen 1939:901 för statskontoret: »Generaldirektören ävensom annan befattningshavare hos statskontoret må, den förstnämnde efter anmälan hos chefen för finansdepartementet och annan befattningshavare med generaldirektörens för varje gång lämnade tillstånd, företaga tjänsteresor inom riket». I andra fall kan skyldigheten att företaga tjänsteresor framgå av att arbetsupp-

gifterna angivits på sådant sätt, att deras fullgörande uppenbarligen förutsätter, att förrättningar äga rum. Såsom exempel må härvidlag hänvisas till instruktionen 1943: 681 för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och dess lokala förvaltningar, i vad instruktionen avser vägförvaltningarnas personal (44 §: »På vägförvaltning ankommer — — — att utöva tillsyn över städers och stadsliknande samhällens allmänna väghållning — — —»). Då en tjänsteman företager förrättning, torde vederbörande myndighet, eventuellt representerad av tjänstemannens närmaste förmän, vanligen ha meddelat ett formligt beslut (en order) därom. Beslutet eller ordern grundar sig på stadgande i instruktionen eller i andra av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter. Beslutet behöver icke ingå i detaljer beträffande förrättningens varaktighet utan kan avse t. ex. »högst en vecka» eller »erforderligt antal dagar». Beträffande en del tjänstemän gäller, att de med hänsyn till tjänstens allmänna karaktär ha att själva bestämma om både tidpunkter och platser för sina förrättningar; så t. ex. ovannämnde inspektör för ungdomsvårdsskolorna. Och i fråga om verkschefers förrättningar förekomma naturligen icke några beslut från verksstyrelsernas sida, utan förrättningarna företagas efter vederbörandes eget bedömande av vad tjänsten kräver (jfr kungl. brev den 30 juni 1947, enligt vilket bl. a. ordföranden och chefen för statens sakrevision må, i den mån så prövas nödigt för fullgörande av sakrevisionens åligganden, företaga resor inom landet).

Att i allmänna resereglementet principiellt avhandlas förrättningar, som äga rum för statens räkning, torde icke behöva särskilt motiveras. Av vissa skäl, som framgå av specialmotiveringen till 1 § 2 mom. reglementsförslaget, har kommittén emellertid funnit lämpligt att föreslå, att även förrättningar, som företagas av personal inom vissa den statliga förvaltningen närstående, statsunderstödda förvaltningsområden och vid vilka resereglementets ersättningsbestämmelser anses böra gälla, skola kunna hänföras under reglementet och därvid anses såsom utförda för statens räkning.

Av förrättning föranledda resor betecknas i 1 § reglementsförslaget som tjänsteresor. Då förrättning icke kan äga rum på förrättningsmannens tjänsteställe, äro en tjänstemans dagliga resor för inställelse till den vanliga tjänstgöringen självfallet icke att betrakta såsom tjänsteresor. Vad beträffar uppdrag, behöva dessa ej alltid föranledda resor. De kunna ju ibland vara av den arten, att hinder icke möter att utföra dem i hemmet. Men om uppdraget utgör orsak till en förflyttning, är denna att anse såsom tjänsteresa. Oavsett vilket slag av förrättning det gäller, uppställas icke några krav på att resan skall ha viss längd eller varaktighet eller ske på visst sätt. Även en kort förflyttning till fots kan följaktligen vara att anse som tjänsteresa. Därmed är emellertid icke sagt, att varje tjänsteresa medför rätt till ersättning enligt resereglementet. Det nuvarande villkoret för erhållande av resekostnadsersättning, att resans längd skall överstiga en kilometer, föreslår kommittén visserligen i annat sammanhang (s. 131) skola borttagas. Å andra sidan föreslås den begränsningen, att rese-

kostnadsersättning icke skall utgå för fotvandring (s. 94) utan endast då särskilt färdmedel anlitas. Och för erhållande av traktamente anses liksom nu böra krävas, att resa jämte förrättning skall taga viss minimitid i anspråk (s. 33).

Särskilda slag av resor, som kunna förekomma i samband med förrättningar, äro de, som företagas speciellt för erhållande av nattkvarter eller för intagande av måltid. I 10 § nuvarande resereglemente stadgas, att om förrättningsman vid förrättning nödgas företaga särskild resa för erhållande av nattkvarter, han äger åtnjuta ersättning därför enligt bestämmelserna i reglementet, dock ej med högre belopp än 15 kronor. Vidare stadgas, att om eljest avväg tages eller uppehåll sker för enskild angelägenhet, resekostnads- och traktamentsersättning skall beräknas, såsom om förrättningen eller resan hade fortgått utan dylikt avbrott. Av dessa bestämmelser kan slutas, att varken nattkvarters- eller måltidsresor ansetts vara tjänsteresor, ehuru det beträffande de förstnämnda resorna befunnits skäligt, att viss ersättning må utgå. För måltidsresor kan förrättningsman f. n. icke komma i åtnjutande av ersättning.

Frågan, huruvida och i vad mån ersättning bör utgå vid nattkvartersresor, har allt sedan tillkomsten av 1907 års resereglemente föranlett åtskilliga överväganden. Därvid ha ofta yppats farhågor för missbruk från förrättningsmannens sida. Olika sätt att begränsa ersättningen ha också föreslagits. Kommitténs synpunkter på ämnet äro följande. Ostridigt kunna fall förekomma, då det visar sig nödvändigt för förrättningsmannen att företaga särskild resa för att erhålla nattkvarter eller måltid. Det är vidare klart, att varken natt- eller dagtraktamentet är eller kan vara avpassat med hänsyn till därvid uppkommande resekostnader. Den omständigheten, att dylika kostnader äro direkt förorsakade av förrättningar, talar emellertid för att de icke skäligen böra åvila förrättningsmannen själv. Om man således enligt kommitténs mening bör intaga den ståndpunkten, att ersättning skall kunna utgå för nattkvarters- och måltidsresor, gäller det att avgöra, dels huruvida ersättningen skall utgå endast i den mån vederbörande myndighet i det särskilda fallet så prövar skäligt eller om en rätt till ersättning skall stadgas genom att resorna betraktas såsom tjänsteresor, dels ock huruvida möjligheten eller rätten att utfå ersättning skall begränsas, och i så fall på vilket sätt detta skall ske. Kommittén har för sin del funnit övervägande skäl tala för att resorna ifråga hänföras till kategorien tjänsteresor. Detta innebär dock ej, att någon ovillkorlig rätt till resekostnadsersättning skall föreligga vid resa till nattkvarter eller måltidsställe. Liksom beträffande andra slags tjänsteresor gäller nämligen, att en dylik resa medför rätt till ersättning endast i den mån vederbörande myndighet finner sig kunna med tillämpning av grunderna för 4 § reglementsförslaget godkänna förrättningsmannens val av väg och färdssätt m. m. Bestämmelserna i nämnda paragraf äro så avfattade, att myndigheten äger pröva frågan, huruvida här avsedd resa lämpligen borde ha företagits till den av förrättningsmannen uppgivna platsen. Med beaktande härav synes det kommittén icke vara erforderligt att i reglementet införa någon

speciellt för dessa resor avsedd begränsning av ersättningsrätten. Kommittén vill tillfoga, att man här rör sig på ett område, där det icke finnes möjlighet att vare sig genom bestämmelsernas avfattning eller genom anordnandet av kontroll vinna fullständiga garantier mot missbruk, som bottna i enskilda personers bristande ansvarskänsla. Ett visst spelrum för olika åsikter om graden av nödvändighet eller lämplighet av en resa för erhållande av nattkvarter eller måltid måste också tolereras.

Det synes icke behöva särskilt motiveras, att för rätten att åtnjuta traktamente alltjämt böra gälla vissa villkor innebärande att förrättning skall äga rum på viss avstånd från en angiven plats och, jämte erforderliga resor, taga viss minimitid i anspråk. Då kommittén nu går att behandla frågan om innehållet i det nya resereglementets avståndsregler, utgår kommittén från motsvarande regler i 17 § 1 mom. av det nuvarande resereglementet. De blivande tidsvillkoren för erhållande av traktamente diskuteras i nästföljande underavdelning av detta kapitel. Då avstånds- och tidsreglerna tillhöra de mest betydelsefulla bestämmelserna i resereglementet, har kommittén sett sig föränlåten att ägna dem en jämförelsevis utförlig behandling.

På de nu ifrågavarande bestämmelserna böra följande krav kunna ställas. De skola vara så utformade, att tvekan om deras avsedda innebörd icke behöver uppkomma. Deras innehåll skall vara sådant, att de kunna tillämpas under olika förhållanden utan att medföra orättvisor. De skola slutligen vara enkla, så att den praktiska tillämpningen och revisionens granskning blir så litet tidsödande som möjligt.

Det är allmänt omvittnat, att bestämmelserna i 17 § 1 mom. allmänna resereglementet icke motsvara dessa fordringar. Vad som skall förstås med »bostadsort» och »tjänstgöringsort» är icke klart. Nära till hands ligger att tolka »ort» i enlighet med den definition av detta ord, som intagits i kungörelsen 1947: 980 angående indelning för taxering till kommunalskatt av samtliga orter i riket med avseende å levnadskostnadernas höjd (jfr kungörelsen 1951: 797 angående lönegrupperingen). Enligt denna definition förstås med orter städer, köpingar, landskommuner och municipalsamhällen samt vissa i kungörelsen särskilt angivna samhällen. Utsträckningen av sistnämnda samhällen har närmare angivits i kungörelsen. Det skulle alltså vara möjligt att otvetydigt fastställa varje »orts» gränser. Ifrågavarande tolkning motsäges emellertid av åtminstone ett på senare tid meddelat kammarrättsutslag (KÅ 1950 not. 146), varigenom kammarrätten i ett besvärsmål angående traktamentsersättning åt en vaktkonstapel vid säkerhetsanstalten å Hall, som utfört förrättning inom Södertälje stad, resolverade, att egendomen Hall finge anses ha utgjort vederbörandes tjänstgöringsort samt att avgörande för frågan, huruvida traktamentsersättning borde utgå, vore avståndet mellan egendomens gräns och förrättningsplatsen inom Södertälje stad. Det vill också synas, som om myndigheterna allmänt förutsatte, att ort i resereglementets mening utgör en mindre enhet än de administrativa or-

terna. Tydligt är under alla förhållanden, att den av kommittén ovan ifrågasatta tolkningen skulle kunna leda till mycket otillfredsställande resultat, då fråga är om vidsträckta landskommuner. Om man således icke kan begagna sig av förenämnda definitioner, följer å andra sidan därav, att möjlighet saknas att, åtminstone då det gäller landskommuner, generellt angiva innebörden av uttrycken bostadsort och tjänstgöringsort. Det torde icke heller råda full klarhet om vad som avses med planlagt område, även om skäl synas tala för att begränsa betydelsen därav till »stadsplanlagt».

Mot de nuvarande bestämmelserna har vidare — och framför allt — riktats den anmärkningen, att de i tillämpningen leda till ojämna resultat. Det är bestämmelserna angående planlagt område, som härvid givit anledning till kritik. Man har framhållit, att inom den traktamensfria zon, som dessa bestämmelser konstituerar — d. v. s. det planlagda område, inom vilket förrättningsmannen har sin bostad eller tjänstgöring, jämte ett tre kilometer brett bälte däromkring — rymmas förrättningar, som kräva ganska långa tjänsteresor och lång frånvaro från bostaden eller det vanliga matstället och vid vilka det kunde vara motiverat, att traktamente utginge. Detta förhållande blir alltmera märkbart genom den fortgående tillväxten av särskilt de större städernas planlagda område. Det är en utbredd åsikt, att de nu avsedda bestämmelserna missgynna förrättningsmännen i sådana städer i förhållande till förrättningsmän på mindre orter eller på landsbygden. Tydligen förutsätter man därvid, såsom ovan antydde, att för en i landskommun bosatt eller tjänstgörande förrättningsman bostads- och tjänstgöringsorterna utgöra en mycket begränsad del av den administrativa orten; det vanliga synes rentav vara, att man identifierar bostadsorten med bostaden och tjänstgöringsorten med tjänstestället. De ojämna verkningarna framträda särskilt tydligt i följande fall (jfr KÅ 1939 not. 220). En förrättningsman (A) har sin tjänstgöring inom en kommuns planlagda område och en annan förrättningsman (B) inom icke planlagt område i en angränsande kommun. Avståndet mellan tjänstgöringsplatserna är större men avståndet mellan det planlagda området och B:s tjänstgöringsplats mindre än tre kilometer. Om A och B utföra förrättningar på varandras tjänstgöringsplatser — och således ha att färdas samma sträcka ehuru i motsatta riktningar — kan B erhålla traktamente men icke A.

Vad slutligen beträffar kravet på enkelhet i tillämpningen, säger det sig självt, att det måste medföra åtskilligt besvär att hålla reda på vilka områden inom ett samhälle som äro planlagda och vilka som icke äro det, helst som förhållandena härvidlag ändras i ganska snabb takt genom städernas och de stadsliknande samhällenas expansion. Härigenom uppkomma olägenheter både för förrättningsmannen, då reseräkningen skall skrivas, för den myndighet, som skall bestämma om traktamente, och för revisionen, som skall granska utbetalningens riktighet. Såsom bestyrkes av vissa rättsfall, ha därtill delade meningar rått om hur avståndet tre kilometer skall räknas; fågelvägen, efter den faktiskt an-

vända färdvägen eller efter annan, kortare färdväg, som det i och för sig hade varit möjligt att använda. Kammarrätten synes ha intagit den ståndpunkten, att avståndet skall räknas efter den kortaste färdväg mellan det planlagda området och förrättningsstället, som över huvud taget finnes att tillgå. På grund härav kunna ibland särskilda undersökningar bli nödvändiga utöver dem, som avse att fastställa det planlagda områdets gräns.

1941 års sakkunniga för revision av allmänna resereglementet påtalade de vid tillämpningen av 17 § 1 mom. allmänna resereglementet uppkommande ojämnheterna och anförde därom bl. a. följande.

Hithörande spörsmål torde överhuvud icke kunna tillfredsställande lösas enbart genom allmänna föreskrifter i resereglementet. Huru dessa allmänna föreskrifter än avfattas, kunna förhållandena på vissa orter eller inom vissa förvaltningsgrenar göra undantagsföreskrifter påkallade. Enligt de sakkunnigas uppfattning bör Kungl. Maj:t äga befogenhet att meddela dylika undantagsföreskrifter. Emellertid kunna även ifrågasättas jämkningar i de nuvarande allmänna bestämmelserna för att i möjligaste mån undgå sådana ojämnheter i tillämpningen, som i det föregående berörts. De sakkunniga ha därutinnan övervägt olika alternativ, vilka synts böra komma under omprövning, ehuru intet av dem är fritt från invändningar. Enligt ett av dessa alternativ skulle rätten till traktamentsersättning i allmänhet begränsas genom två varandra kompletterande regler, den ena innebärande att ersättning ej må åtnjutas för förrättning, som utföres inom området för stad, köping eller municipalsamhälle, där förrättningsmannen har sin bostad eller tjänstgöring, och den andra innebärande att ersättning ej må utgå för förrättning, som utföres på högst 5 kilometers avstånd från förrättningsmannens bostad eller vanliga tjänsteställe. Den förra regeln skulle väl kunna leda till en alltför snäv begränsning av traktamentsrätten vad angår samhällen med mycket vidsträckt område, i synnerhet om dessa områden till stor del utgöras av landsbygd. För dylika fall kunde emellertid specialbestämmelser med lokal giltighet meddelas av Kungl. Maj:t. Om det i något fall vore ovisst vad som skall förstås med förrättningsmans vanliga tjänsteställe, borde anvisning därom kunna meddelas av vederbörande myndighet. Det bör anmärkas, att enligt de sålunda ifrågasatta reglerna hänsyn samtidigt skulle tagas till belägenheten av både bostaden och tjänstestället.

Alternativt kunde ifrågasättas, om ej traktamentsrätten skulle kunna i allmänhet begränsas enbart genom regeln, att ersättning ej må utgå för förrättning, som utföres på högst 5 kilometers avstånd från förrättningsmannens bostad eller vanliga tjänsteställe. Även i sådant fall kunde behov av undantagsföreskrifter för större samhällen uppkomma, ehuru i skärpande riktning.

Slutligen borde det måhända icke vara uteslutet att förenkla bestämmelserna ytterligare sålunda, att belägenheten av förrättningsmannens bostad skulle tillmätas betydelse endast om förrättningsmannen ej har något fast tjänsteboställe.

Med hänsyn till svårigheten att på detta område åstadkomma bestämmelser, som under skiftande förhållanden medföra fullt tillfredsställande resultat, och då någon ändring av de gällande bestämmelserna icke bör företagas, med mindre en påtaglig förbättring därigenom kan vinnas, hava de sakkunniga emellertid icke upptagit något av berörda alternativ i utkastet.

Den av de sakkunniga förordade rätten för Kungl. Maj:t att föreskriva undantag från den allmänna regeln i 17 § 1 mom. infördes vid 1942 års riksdag (se 3 mom. samma paragraf). Denna rätt skulle enligt uttalande i prop. 1942: 130

kunna utnyttjas icke blott i de fall, då den allmänna regeln funnes verka för snävt, utan även då förhållandet vore det motsatta.

Med underdånig skrivelse den 18 december 1946 redovisade riksräkenskapsverket resultaten av en ingående undersökning rörande tillämpningen av 17 § 1 mom. resereglementet och framlade vissa förslag i ämnet. I de för reseersättningskommittén gällande direktiven har uttalats, att vid den överarbetning av bestämmelserna om traktamentsersättning och tjänstgöringstraktamente, som borde komma till stånd, borde bl. a. beaktas vad riksräkenskapsverket sålunda anført och föreslagit ävensom vad de över skrivelsen hörda myndigheterna och personalorganisationerna yttrat. Med anledning härav torde kommittén få lämna följande redogörelse.

Riksräkenskapsverkets undersökning avsåg möjligheterna att — eventuellt genom särskilda föreskrifter vid sidan av resereglementet — bereda i Stockholm stationerade befattningshavare viss gottgörelse för sådana förrättningar, som utfördes på större avstånd från vederbörandes vanliga tjänsteställe eller bostad. Till grund för bedömandena lades av ämbetsverket inhämtade yttranden från ett tjugotal myndigheter i Stockholm, vilka med hänsyn till dem underlydande befattningshavares antal och tjänstgöringsförhållanden kunde antagas besitta en större erfarenhet beträffande tillämpningen av den ifrågasvarande bestämmelsen. De begärda yttrandena avsågo tillämpningen av 17 § 1 mom. allmänna resereglementet och begränsades för varje myndighet till dess verksamhetsområde. Uppgift begärdes bl. a. beträffande resornas ändamål, utgångspunkter för tjänsteresorna (bostaden eller tjänstestället), de platser till vilka resorna brukade företagas och den tid de, inklusive vederbörande förrättningar, toge i anspråk. Motsvarande uppgifter borde i förekommande fall lämnas jämväl beträffande sådana befattningshavare som vore stationerade å orter i närheten av Stockholms stads administrativa område — exempelvis Sundbyberg, Lidingö eller Djursholm — och hade att företaga tjänsteförrättningar å platser, belägna inom Stockholms stads administrativa område. Riksräkenskapsverket anhöll därjämte om uttalanden, huruvida stadgandet i 17 § 1 mom. allmänna resereglementet kunde anses innebära en lämplig avvägning av rätten att erhålla traktamentsersättning eller om i visst hänseende ändring av eller tillägg till stadgandet syntes av behovet påkallat.

De inkomna yttrandena sammanfattades av riksräkenskapsverket på följande sätt:

Av den i det föregående lämnade redogörelsen för myndigheternas förslag i fråga om undantagsföreskrifter — avsedda att meddelas vid sidan av allmänna resereglementet och i huvudsak avseende i Stockholm stationerade befattningshavare — framgår, att förslagen beträffande sättet för beredande av ersättning i stort sett kunna hänföras till tvänne olika grupper.

Enligt den första gruppen bör ersättning beredas förrättningsman med belopp, avsett att täcka merkostnaden för måltid (måltider) som vederbörande nödgas intaga utom hemmet eller det vanligen anlitade näringsstället. För ersättningens utgående har förut-

satts, att förrättningen äger rum på visst minsta avstånd (3—5 kilometer) från förrättningsmannens bostad eller tjänsteställe samt att förrättningen antingen tager viss minsta tid i anspråk eller sträcker sig över tid, då måltid vanligen plägar intagas. I ett fall har dock icke uppställts krav på visst minsta avstånd.

Förslagen enligt den andra gruppen hava det gemensamt, att den föreslagna ersättningen avses utgå i form av traktamente. Skiljaktigheterna i dessa förslag äro främst att hänföra till sättet för traktamentets beräkning. I detta hänseende hava följande fyra alternativ framlagts.

1. Utgångspunkt för beräkningen av traktamente bör vara vederbörandes bostad eller tjänsteställe. Då förrättning äger rum på visst avstånd (över 3—5 kilometer) från dessa platser och viss minimitid tages i anspråk, bör traktamentsersättning utgå.

2. Utgångspunkt för beräkningen av traktamente bör vara en centralt belägen plats inom orten, såsom Stortorget i Stockholm. Vid förrättning, som utföres på visst avstånd från denna punkt, bör traktamente utgå.

3. Utgångspunkt för beräkningen av traktamente bör vara stadens (Stockholms) tullar eller den punkt i staden, från vilken avståndet till övriga orter brukar räknas. Vid förrättning, som utföres på ett avstånd, fågelvägen räknat, överstigande 3 kilometer från förstnämnda platser eller 6 à 7 kilometer från sistnämnda plats bör traktamente utgå.

4. För Stockholms vidkommande bör fastställas en gränslinje runt stadens centrala delar, utanför vilken gräns traktamente bör utgå.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår hava ett antal myndigheter förordat en omarbetning av bestämmelserna i 17 § 1 mom. resereglementet.

De hörda myndigheternas förslag härutinnan kunna sammanfattas på följande sätt.

Vissa förslag innebära, att de nuvarande bestämmelserna i 17 § 1 mom. resereglementet i huvudsak bibehållas men att författningsrummet genom viss ändring eller tillägg komme att medgiva en förmånligare rätt till traktamente för befattningshavare stationerade i Stockholm eller i större samhällen eller i allmänhet för sådana befattningshavare, som hade att fullgöra förrättning på längre avstånd från vederbörandes ordinarie tjänstgöringsplats. Nämnda befattningshavare skulle sålunda äga åtnjuta traktamentsersättning, då förrättning utfördes å plats belägen på visst minsta avstånd från det vanliga tjänstestället och från bostaden eller enbart från tjänstestället.

Riksräkenskapsverket vill i detta sammanhang framhålla, att här ifrågavarande förslag nära ansluta sig till vissa av de i det föregående omnämnda förslagen till undantagsföreskrifter, vilka syftade till att under enahanda förutsättningar bereda i första hand i Stockholm stationerade befattningshavare ökade möjligheter att komma i åtnjutande av ersättning i form av traktamente. Mellan de olika förslagen föreligger emellertid den formella skillnaden, att enligt tidigare omnämnda förslag erforderliga föreskrifter avsetts skola utfärdas vid sidan av resereglementet, medan enligt i detta sammanhang omhandlade förslag bestämmelserna avsetts skola inarbetas i resereglementet.

Vissa andra förslag till omarbetning av 17 § 1 mom. resereglementet innebära en genomgripande omläggning av de allmänna grunderna för rätten till traktamente. Dessa förslag bygga på den uppfattningen, att såsom utgångspunkt för bestämmande av rätten till traktamentsersättning icke böra tagas gränserna för vederbörandes bostads- eller tjänstgöringsort respektive gränsen för det planlagda område, inom vilket förrättningsmannen har sin bostad eller tjänstgöring.

Här avsedda förslag kunna sammanfattas enligt följande:

1. Såsom förutsättning för erhållande av traktamentsersättning bör gälla, att förrättning äger rum på visst minsta avstånd (3—5 kilometer) från vederbörandes bostad eller vanliga tjänsteställe.

2. Såsom utgångspunkt för beräkning av traktamente bör tagas allenast tjänstestället.

3. Såsom utgångspunkt för beräkning av traktamente bör tagas bostad eller plats, där förrättningsman regelmässigt intager måltid.

4. Såsom utgångspunkt för beräkning av traktamente bör för varje ort fastställas en cirkel av viss storlek med centrum i ortens mitt, varvid traktamente bör utgå vid förrättning å plats belägen utanför denna cirkel.

Vissa myndigheter hava förordat, att avståndet bör beräknas fågelvägen.

Härutöver hava vissa myndigheter uttalat sig angående kravet på viss minsta tid för erhållande av traktamente och härutinnan föreslagit, att förrättningen bör taga åtminstone 3½ à 4 timmar i anspråk.

För egen del bedömde riksräkenskapsverket de framkomna förslagen sålunda. Undantagsföreskrifter, enligt vilka merkostnader för måltid skulle ersättas i vissa fall, då traktamente icke kunde utgå, vore förenade med vissa olägenheter, främst med hänsyn till svårigheterna att rättvist fastställa de tider, under vilka förrättningsman vanligen plägade intaga måltid. Under hänvisning till erfarenheterna vid tillämpningen av 12 § krigsavlöningsreglementet 1939:278 avvisade ämbetsverket denna lösning. De angivna olägenheterna skulle icke vidlåda undantagsföreskrifter, som innebure ersättning i form av traktamente. De förslag av detta innehåll, som ovan betecknats 2.—4., vore emellertid icke tillfredsställande av den anledningen, att de icke reglerade ersättningsfrågan för sådana tjänstemän, som hade bostad eller ordinarie tjänstgöring inom staden men utom den fastställda zonen eller gränsen. Därest detta alternativ med undantagsföreskrifter valdes borde därför villkoret för erhållande av traktamente vara, att förrättningen ägde rum på visst minsta avstånd från förrättningsmannens bostad och vanliga tjänsteställe.

Ehuru meddelandet av undantagsföreskrifter skulle eliminera de mest framträdande ojämnheter, syntes syftet med dylika bestämmelser kunna vinnas även genom en omarbetning av de allmänna bestämmelserna i resereglementet. Då en sådan anordning därjämte medförde andra påtagliga fördelar — riksräkenskapsverket erinrade om den obestämda innebörden av »ort» — hade ämbetsverket kommit till den uppfattningen, att en dylik omarbetning borde ske.

Riksräkenskapsverket hade funnit övervägande skäl tala för en lösning innebärande att traktamente finge utgå endast om förrättning ägt rum på visst avstånd från förrättningsmannens vanliga tjänsteställe. Av vissa myndigheter hade ifrågasatts, att både bostaden och det vanliga tjänstestället skulle tagas till utgångspunkt för beräkning av traktamente, men detta skulle enligt riksräkenskapsverkets mening i hög grad försvåra tillämpningen av bestämmelsen ifråga. Räkningssgranskningen skulle också kompliceras både för den utbetalande myndigheten och för revisionen. Ämbetsverket uttalade, att det skulle kunna ifrågakomma att bestämma minimiavståndet något högre, då resan anträdades från plats inom större orter, såsom städer, köpingar och municipalsamhällen, än eljest. Med hänsyn till de förbättrade kommunikationsförhållandena på landsbygden samt till det förhållandet, att tjänsteman med stationering på

landsbygden i stor utsträckning hade möjlighet att vid tjänsteresa få ersättning för anlitande av taxebil eller annan bil, syntes emellertid tillräckliga skäl icke föreligga att fastställa olika minimiavstånd för tjänstemän stationerade på olika orter. Minimiavståndet borde sättas högre än nu, förslagsvis till fem kilometer, och beräknas efter färdvägens längd. Därvid förutsattes att förrättningsmannen valde den väg och det färd sätt, som av trafikanter vanligen användes vid förflyttning mellan ifrågavarande platser.

Över riksräkenskapsverkets förslag avgåvos yttranden av ett femtontal myndigheter samt av Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riksförbund och Tjänstemännens centralorganisation. Behovet av åtgärder mot de ojämnheter, som kunna följa av de nuvarande bestämmelserna, vitsordades allmänt, och med ett par undantag anslöto sig myndigheterna och organisationerna till åsikten, att en omarbetning av bestämmelserna vore att föredraga framför meddelandet av undantagsföreskrifter; TCO framhöll, att traktamentsbestämmelsernas otillfredsställande verkningar icke finge ses enbart som ett stockholmsproblem. Även i övrigt godtogs förslaget i det stora hela vid remissbehandlingen. I frågan, huruvida enbart det vanliga tjänstestället eller även bostaden skulle tagas till utgångspunkt, förordades det senare alternativet endast av järnvägsstyrelsen. Från flera håll fästes dock uppmärksamheten på att icke alla förrättningsmän ha ett fast tjänsteställe och att därför beträffande vissa förrättningsmän — exempelvis kommittéledamöter — erfordrades en komplettering av innebörd, att till utgångspunkt skulle i förekommande fall tagas den plats, där vederbörande kunde anses ha sin huvudsakliga sysselsättning (statskontoret och kammarrätten), eller bostaden (försvarets civilförvaltning och medicinalstyrelsen). Generaltullstyrelsen ansåg, med hänsyn till förhållandena inom tullverket, att uttrycket »förrättningsmannens vanliga tjänsteställe» borde utbytas mot ett annat. De största meningsskiljaktigheterna i förhållande till det remitterade förslaget yppades i frågan, huruvida avståndet mellan tjänste- och förrättningsställena skulle beräknas efter färdvägen, i enlighet med förslaget, eller efter fågelvägen. Samtliga personalorganisationer stödde förslaget, men endast två av de myndigheter, som uttalade sig i frågan, nämligen generalpoststyrelsen och generaltullstyrelsen. De övriga sex av dessa myndigheter ansågo, att avståndet i enkelhetens intresse borde räknas fågelvägen (statskontoret, kammarrätten, allmänna lönenämnden, försvarets civilförvaltning, telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen). Därvid framhölls dock från flera håll, att i de fall, då den verkliga färdvägen vore avsevärt längre än fågelvägen — förslagsvis sex kilometer — traktamente borde kunna utgå oaktat fågelvägen icke överstege den minimilängd, som kunde komma att stadgas. Sistnämnda avstånd ansågs av de båda myndigheter, som biträdde remissförslaget i fråga om beräkningssättet, böra vara fem kilometer, medan kammarrätten, försvarets civilförvaltning, telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen föreslog fyra kilometer. Personalorganisationerna hävdade, att avståndet icke borde sättas längre än tre kilometer.

Det synes kommittén, att spørgsmålet om vilka åtgärder som kunna övervägas för undvikande av olägenheterna med resereglementets nuvarande avståndsregler blivitt tillfredsställande belyst genom riksräkenskapsverkets här ovan refererade utredning och yttrandena däröver. Några lösningar, som principiellt skilja sig från de i berörda sammanhang diskuterade, torde knappast stå att finna. Kommittén har därför kunnat anknyta sina diskussioner till de förslag och argument, som därvid framkommit. Såsom det föregående visar, är det framför allt två omständigheter, som påkalla en omläggning av ifrågavarande regler, nämligen Ortsbegreppets oklarhet — som är av betydelse närmast beträffande förrättningsmän i landskommuner — och verkningarna av de särskilda bestämmelserna för städer och stadsliknande samhällen, vilka kunna sägas utgöra ett storstadsproblem. Kommittén har till en början ställts inför frågan, huruvida man bör söka lösa svårigheterna genom en kombination av allmänna bestämmelser och särbestämmelser för vissa orter eller enbart genom generella bestämmelser avsedda att tillämpas inom hela riket. Det förra alternativet synes kommittén olämpligt av flera skäl. Bl. a. torde det erbjuda stora svårigheter att åstadkomma bestämmelser, som utan att vara alltför komplicerade leda till rättvisa mellan förrättningsmän på olika orter. Även psykologiska skäl synas tala emot en uppdelning av bestämmelserna. Kommittén har följaktligen funnit sig böra söka lösningen enligt det andra alternativet, generella bestämmelser. Med anledning av det i samband med riksräkenskapsverkets utredning diskuterade förslaget, att i vissa fall skulle kunna utgå särskild måltidsersättning, vilken icke skulle betecknas som traktamente, vill kommittén framhålla, att en dylik anordning enligt kommitténs mening skulle vara olämplig. Ersättningen i fråga vore under alla förhållanden i realiteten att betrakta som traktamente. Därest i vissa fall det normala traktamentsbeloppet skulle befinnas vara alltför stort med hänsyn till omständigheterna, bör detta regleras genom bestämmelserna om minimitid för rätt att åtnjuta traktamente eller genom inskränkningar verkställda med stöd av de allmänna traktamentsbestämmelserna, men anledning att införa någon ny förmån av ifrågasatt slag vid sidan av traktamentet finnes enligt kommitténs mening icke.

Erfarenheten får anses ha visat, att det avstånd, som skall utgöra en av förutsättningarna för rätt till traktamente, icke lämpligen bör räknas från ett område (»ort» e. d.) utan från en punkt. Redogörelsen för riksräkenskapsverkets utredning och utlåtandena däröver ger belägg för att både myndigheter och personalorganisationer allmänt hysa denna uppfattning. I utredningen och utlåtandena rörde man sig med två tänkbara utgångspunkter för avståndsberäkningen: förrättningsmannens bostad och hans »vanliga» eller »ordinarie» tjänsteställe. Att enbart bostaden skulle tagas till utgångspunkt, ifrågasattes icke från något håll utom då det gällde förrättningsmän, som icke hade något fast tjänsteställe; de huvudalternativ, som diskuterades, voro dels tjänstestället enbart, dels tjänstestället jämte bostaden. Även kommittén anser, att valet bör

stå mellan dessa båda alternativ. Kommittén vill härom uttala följande. Motivet för medgivande av dagtraktamente vid en förrättning är, att förrättningsmannen hindras att intaga sina måltider på vanlig plats. Denna plats är antingen bostaden, arbetsplatsen — i de fall då mat medföres hemifrån eller matsservering (tjänstemannarestaurang) finnes anordnad där — eller något näringsställe i trakten av arbetsplatsen. Med hänsyn härtill måste det i och för sig anses fullt ut lika naturligt att taga hänsyn till förrättningsställets belägenhet i förhållande till bostaden som till dess belägenhet i förhållande till arbetsplatsen; då fråga är om annan måltid än lunch, är det rentav motiverat att tillmäta avståndet till bostaden den största betydelsen. Kommittén har också haft under övervägande att föreslå bestämmelser, enligt vilka rätten att åtnjuta traktamente skulle vara beroende av att förrättningsstället vore beläget på visst kortaste avstånd från såväl bostaden som det vanliga tjänstestället. Emellertid ha vissa av de verksrepresentanter, med vilka kommittén fört underhandsdiskussioner angående bl. a. förevarande spörsmål, bestämt hävdad, att regler av detta innehåll skulle komma att förorsaka myndigheterna ett alltför betungande arbete. Såsom framgår av redogörelsen för riksräkenskapsverkets utredning, framfördes liknande synpunkter både av detta ämbetsverk och av flertalet remissmyndigheter. Även personalorganisationerna ha, såväl i sina yttranden över utredningen som vid överläggningarna med kommittén, tagit avstånd från tanken att bostadens läge skulle inverka på rätten till traktamente. Med hänsyn härtill och då kommittén anser det vara av största vikt, att det nya resereglementet blir så enkelt att tillämpa som möjligt, har kommittén funnit lämpligast att stanna för att avseende i princip skall fästas endast vid tjänsteställets belägenhet. Emellertid kommer det enligt kommitténs förslag att finnas möjligheter att tillgodose den enligt kommitténs mening sakligt riktiga synpunkten, att traktamente icke bör utgå vid förrättning i det närmaste grannskapet av förrättningsmannens bostad. Kommittén syftar härvid på de av kommittén förutsatta befogenheterna för myndighet att av särskilda skäl nedsätta traktamente eller föreskriva, att traktamente icke skall utgå. Och i fråga om förrättningsmän, som icke äro statstjänstemän, torde det understundom bli nödvändigt att begagna vederbörandes bostad som utgångspunkt.

Härefter gäller det närmast att besvara frågan, hur man i olika fall skall fastställa vad som är förrättningsmannens tjänsteställe. Till denna fråga återkommer kommittén nedan; här må blott konstateras, att i samband med den meranämnda utredningen icke uttalades några farhågor för att spörsmålet icke skulle kunna lösas på tillfredsställande sätt, samt att 1941 års sakkunniga yttrat, att om det i något fall vore ovisst vad som skulle förstås med förrättningsmans vanliga tjänsteställe, anvisning därom borde kunna meddelas av vederbörande myndighet.

Kommittén har funnit lämpligt att på det sätt markera, att i resereglementet avses vederbörandes »fasta» eller »ordinarie» tjänsteställe, att kommittén i reg-

lementsförslaget använt uttrycket »tjänsteställe inom stationeringsorten» med avseende å sådana förrättningsmän, som ha stationeringsort.

Vad kommittén hittills anfört leder till att omkring förrättningsmans tjänsteställe kommer att finnas en traktamentsfri zon. Man har nu att avgöra, vilken utsträckning denna zon skall ha och hur avståndet från tjänstestället till zonens gräns skall beräknas, fågelvägen eller på annat sätt. Mellan dessa båda frågor råder det sambandet, att om avståndet beräknas fågelvägen, detsamma rimligtvis bör sättas kortare än om ett annat beräkningssätt väljes. Ur diskussionerna kring riksräkenskapsverkets utredning framgingo följande huvudalternativ: fem kilometer efter den allmänt brukade färdvägen, fyra kilometer fågelvägen och tre kilometer efter den allmänt brukade färdvägen (personalorganisationerna). Vad först beträffar sättet för avståndsberäkningen, ansluter sig kommittén till de myndigheter, som förordade att avståndet efter fågelvägen skulle vara utslagsgivande. Kommittén anser en sådan schematisk regel vara nödvändig med tanke på de tvister, som eljest otvivelaktigt i många fall skulle uppkomma angående vilken väg förrättningsmannen borde ha valt, och de tidsödande undersökningar, som kunde komma att anses erforderliga för fastställande av vägavståndet. Den traktamentsfria zonen kommer alltså att få formen av en cirkel. Med hänsyn till påpekanden, som gjorts såväl vid remissbehandlingen av riksräkenskapsverkets utredning som vid kommitténs överläggningar med personalorganisationernas representanter, har kommittén dock ansett sig icke kunna underlåta att föreslå en undantagsbestämmelse (se 7 § 1 mom. reglementsförslaget) med den innebörden, att traktamente må utgå vid förrättning inom zonen, därest de geografiska förhållandena äro sådana, att den kortaste färdväg mellan tjänstestället och förrättningsstället, som kan komma i fråga, blir avsevärt längre än fågelvägsavståndet.

I enlighet med kommitténs förut angivna uppfattning, att de nya avståndsreglerna skola erhålla generell giltighet inom hela riket, bör för zonradien bestämmas en enhetlig längd. Enligt kommitténs mening bör zonradien — såsom också riksräkenskapsverket förutsatte — vara längre än det i allmänna resereglementet nu föreskrivna minimiavståndet tre kilometer. Detta bör följa redan av att avståndet enligt kommitténs förslag skall räknas icke såsom nu från en ortsgräns utan från en punkt. Men kommittén vill också peka på en omständighet, som icke berördes i riksräkenskapsverkets utredning, nämligen att särskilda besparingsföreskrifter för stora grupper av förrättningsmän, särskilt i landsorten, ha trätt i stället för bestämmelserna i 17 § 1 mom. allmänna resereglementet. Såsom kommer att närmare utvecklas i ett följande avsnitt av detta kapitel, anser kommittén, att det nu vitt förgrenade systemet med besparingsreglementen bör avvecklas i samband med det nya allmänna resereglementets ikraftträdande. En förutsättning härför är emellertid enligt kommitténs mening, att vid utformningen av de nya allmänna bestämmelserna hänsyn tages till vad som enligt besparingsreglementena faktiskt gäller i fråga om bl. a. det

nu aktuella spörsmålet, i den mån icke sakliga skäl tala däremot. Kommittén vill därför andraga några exempel på sådana speciella avståndsbestämmelser, som här nämnts.

Till tjänsteman vid telegrafverket må ej utgå traktamentsersättning för resa eller förrättning inom ett avstånd av fem kilometer, färdvägen räknat, från tjänstgöringsortens centraltelegrafstation eller, där sådan ej finnes, från dess telefonstation. Tjänstemän vid vattenfallsstyrelsens byråer och kontor samt vid statens vattenfallsverks permanenta lokalförvaltningar och verkets stamlinjebyggnader må ej åtnjuta traktamentsersättning för förrättning inom »stationeringsorten». Med stationeringsorten förstås därvid den ort, å vilken tjänstemannen är stationerad och som således är bestämmande för tjänstemannens placering i ortsgruppshänseende. Den angives omfatta ett område inom fyra kilometers avstånd från en på visst sätt bestämd medelpunkt (i Stockholm Stortorget). Jämte de nu återgivna bestämmelserna för telegraf- och vattenfallsverken gäller 17 § 1 mom. allmänna resereglementet.

Inom vissa andra förvaltningsområden gälla betydligt längre minimiavstånd. Till personal hos domänverket och skogsvårdsstyrelserna samt till stiftsnämndernas skogliga personal utgår traktamentsersättning endast vid förrättning, som verkställes på längre avstånd än åtta kilometer från bostaden, räknat »i rak riktning» från denna. Ett annat slags åttakilometersregel tillämpas enligt besparingsreglementet för arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnderna och den offentliga arbetsförmedlingen, bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och vägförvaltningarna. Avståndet ifråga räknas där från stationeringsorten längs närmaste lämpliga kommunikationsled.

Av de nu återgivna besparingsföreskrifterna följer, att zonradien bör bestämmas inom ramen 4—8 kilometer. Efter övervägande av olika synpunkter på frågan har kommittén ansett sig böra föreslå, att radien skall utgöra fem kilometer.

Kommittén föreslår, att den traktamentsfria zonen benämnas *tjänstgöringszonen*.

Det synes vara av intresse att här såsom exempel angiva tjänstgöringszonens utbredning för förrättningsmän med tjänsteställe på olika platser i Stockholm.

Tjänsteställe:

Tjänstgöringszonen sträcker sig ungefärligen till:

Kanslihuset

Alvik—Huvudsta—Freskati hållplats—Brogrenen på Lidingö—Saltsjö-Järla—Enskede idrottsplats—Telefonplan i Midsommarkransen.

Stureplan

Traneberg—Huvudsta—Frösunda (ingår i zonen)—Långängen—Agafabrikerna på Lidingö (ingår i zonen)—Nacka kyrka—Stockholms stads slakthus i Johanneshov—Aspudden.

De militära förvaltningsbyggnaderna på Gärdet

Tekniska läroverket (Kristineberg)—Hagalund—Frösunda—Skärsätra på Lidingö—Saltsjö-Järla—Hammarby—Årsta-skogen—Reymersholme—Marieberg.

Ämbetshuset vid Västerbroplan

Bromma flygplats—Sundbyberg—Frösunda (ingår i zonen)—Freskati hållplats—Hjorthagen—Danvikstull—Enskede gård—Mälarhöjden.

I den förut berörda undantagsregeln synes kortaste färdvägen böra sättas till åtta kilometer, vilket i förhållande till zonradien innebär en förlängning med ungefär hälften.

I 20 § A 3 mom. c) TB Saar stadgas, att om tjänsteman under pågående tjänstgöring å viss ort beordras tillfälligtvis tjänstgöra å annan ort än stationeringsorten eller företaga annan tjänsteförrättning, förstnämnda ort skall i fråga om rätten att härunder åtnjuta traktamentsersättning betraktas såsom stationeringsort; dock må traktamentsersättning icke utgå med lägre belopp än som skulle ha utgått, därest tjänstgöringen under tiden fortgått å förstnämnda ort. En liknande konstruktion erfordras i det nya resereglementet. Då tjänstgöringszonen avses fylla samma funktion som stationeringsorten nu gör i fråga om tjänstgöringstraktamente, föreslår kommittén, att för här ifrågavarande fall infördes ett med tjänstgöringszonen analogt begrepp, *förrättningszonen*. Denna zon definierar kommittén som ett område, begränsat av en cirkel med fem kilometers radie och med förrättningsstället såsom medelpunkt. Beträffande den närmare regleringen av rätten till traktamente i sådana situationer, som här avses, hänvisar kommittén till den speciella motiveringen.

Enligt 1 § 1 mom. Arr skall, där ej av omständigheterna framgår, vad som skall utgöra medelpunkt i förrättningsmans tjänstgörings- eller förrättningszon, detta bestämmas av vederbörande myndighet. Kommittén vill här med hjälp av några exempel söka klargöra, vilka allmänna riktlinjer som kommittén anser böra vara vägledande för myndigheterna vid dessa deras avgöranden. Tjänstgöringszonen behandlas först, förrättningszonen därefter.

Förrättningsmännen kunna indelas i tjänstemän, anställda hos staten eller hos vissa statsunderstödda organ, såsom skogsvårdsstyrelser och hushållningssällskap, samt uppdragstagare av olika slag (mera exakt kan man tala om förrättningsmän, som utföra förrättningar i egenskap av tjänstemän med nyssnämnd anställning, och förrättningsmän, som utföra förrättningar i andra egenskaper). Den förra gruppen är otvivelaktigt den största. För dessa förrättningsmän skall tjänstestället på stationeringsorten utgöra medelpunkt i tjänstgöringszonen. I de flesta fall torde det icke erbjuda några större svårigheter att ange vad som utgör sådant tjänsteställe. För tjänstemän med typisk kontorstjänstgöring — tjänstemän i ämbetsverk och länsstyrelser, personal vid postanstalter och i militära staber etc. — är tjänstestället den byggnad, där vederbörande har sin arbetsplats. På motsvarande sätt bör tjänstestället kunna bestämmas för exempelvis arbetsledare i verkstäder och förrådspersonal.

I vissa fall har tjänstgöringen sådan karaktär, att den endast tidvis är förlagd till ett tjänsterum; detta gäller exempelvis beträffande lantmätare, jägmästare och olika slags inspektörer, vilkas arbete till stor del eller övervägande har formen av förrättningar. Icke heller i fråga om en sådan tjänsteman torde dock någon tvekan behöva råda om vad som är hans tjänsteställe. Även för honom finnes inom stationeringsorten en »fast punkt», där förekommande kon-

torsarbeten utföras, där eventuella mottagningar för allmänheten hållas och till vilken tjänstemannen återvänder mellan förrättningar.

För vissa andra tjänstemannagrupper kan tjänstgöringens förrättningskaraktär vara ännu mera utpräglad, i det att någon stationär tjänstgöring på tjänsterum e. d. icke förekommer. Detta gäller t. ex. om vissa reparatörer. Såsom tjänsteställe bör i sådana fall allt efter omständigheterna kunna betraktas en lokal, där tjänstemannen hämtar och inlämnar utrustning och arbetsmaterial, mottager order och redovisar för deras utförande etc.

Vid större anläggningar, såsom sjukvårdsanstalter och kasernetablisement, kan det måhända av praktiska skäl visa sig lämpligast att bestämma, att en viss till anläggningen hörande byggnad skall anses vara tjänsteställe för alla vid anläggningen verksamma förrättningsmän (vaktlokal, kanslihus e. d.). Central förvaltningsmyndighet bör vid behov utfärda anvisningar i ämnet till underlydande organ.

Bortsett från innehavare av för pensionerad personal avsedda arvodesbefattningar vid försvaret har stationeringsorten i avlöningshänseende i allmänhet icke samma betydelse för arvodesavlönade tjänstemän som för lönegradsplacerade. Med avseende å tillämpningen av allmänna resereglementet är det emellertid uppenbarligen angeläget, att stationeringsort fastställas även för en arvodist, därest den icke framgår av omständigheterna.

Det torde vara erforderligt att här beröra frågan, huruvida och efter vilken tid förrättningsställe skall övergå till att bli i resereglementet avsett tjänsteställe inom stationeringsorten. Då förrättning äger rum utom stationeringsorten, löses denna fråga automatiskt genom vederbörande myndighets beslut, huruvida förrättningsmannen skall omstationeras eller icke. Kommittén kan därför begränsa sig till förrättningar inom stationeringsorten. I den mån det därvid är fråga om bestridande av tjänst eller befattning, som tjänsteman tillträder eller mot vikariatslön eller arvode uppehåller utan att frånträda innehavet av den egna tjänsten eller befattningen, äro förhållandena enligt kommitténs mening så likartade dem, som föreligga då tjänsteman helt övergår till annan tjänst, att den plats, där den nya tjänsten eller befattningen utövas, bör betraktas såsom vederbörandes tjänsteställe inom stationeringsorten. Framhållas må, att i här avsedda fall ändringen i vederbörandes tjänstgöring torde ha tillkommit efter hans egen ansökan eller önskan. Kommittén har intagit ett städgande av angivet innehåll i 1 § 2 mom. TB Arr.

Vid behandlingen av förevarande spörsmål med avseende å fall, då förrättningsman inom stationeringsorten företager förrättning, som innebär bestridande av egen eller, i andra fall än de ovannämnda, uppehållande av annan tjänst eller befattning, anser sig kommittén böra utgå från en undersökning av de konsekvenser beträffande resekostnadsersättning och traktamente, som avgörandet i frågan om tjänsteställe kan medföra. Med hänsyn till de villkor för

åtnjutande av dessa förmåner, som föreslås skola gälla, äro härvid endast de fall av intresse, då förrättningen äger rum utom tjänstgöringszonen. Kommittén vill till en början framhålla, att nu avsedda förrättningar kunna antagas i de allra flesta fall vara sådana endagsförrättningar, beträffande vilka traktamentsfrågan skall regleras genom bestämmelserna i 7 § 3 mom. tredje stycket Arr. Man kan därför räkna med att merkostnader icke uppkomma för andra måltider än lunch. Om i anslutning till förrättningsstället finnes anordnad en av staten subventionerad lunchservering eller mäss med förmånliga priser (jfr s. 59), uppkomma icke heller merkostnader för lunch, och anledning saknas att medgiva traktamente över huvud taget. Om åter sådana anordningar icke finnas vidtagna, synas skäl tala för att traktamentsförhållandena regleras i viss mån analogt med de föreslagna bestämmelserna om att dagtraktamente vid flerdagarsförrättning skall automatiskt reduceras efter 15 dygn (7 § 1 mom. tilläggsbestämmelserna). Motivet för den sistnämnda reduktionen är, att förrättningsmannen senast efter förloppet av angivna tidrymd förutsättes ha gjort sig så bekant med ortens förhållanden, att han kunnat ordna sin mathållning på ekonomiskt fördelaktigare sätt än under de allra första dagarna. På samma sätt synes man böra utgå från att förrättningsmännen vid sådana endagsförrättningar, som det här gäller och som torde förekomma huvudsakligen inom våra största städer, kunna efter relativt kort tid utvälja ett lunchställe av i stort sett den typ, som de eller andra tjänstemän vanligen anlita under tjänstgöring på sitt tjänsteställe. Behov av traktamente föreligger då icke efter utgången av nämnda tid, som i anslutning till ovannämnda bestämmelser synes böra schematiskt beräknas till 15 dygn.

Det bör enligt kommitténs mening ankomma på vederbörande myndighet att bestämma, huruvida och efter vilken tid den plats, där tjänstgöringen äger rum, skall utgöra förrättningsmannens tjänsteställe (1 § 2 mom. andra stycket tilläggsbestämmelserna). Om myndigheten icke finner skäl för byte av tjänsteställe, bör på grund av en generell föreskrift, vilken föreslås intagen i 7 § 2 mom. TB Arr, traktamente icke utgå, sedan från förrättningens början 15 kalenderdygn förflutit. För tid därefter kommer ett beslut om byte av tjänsteställe således att icke ha betydelse för rätten till traktamente. Däremot medför ett dylikt beslut, att förrättningsmannen förlorar den rätt till resekostnadsersättning, som eljest skulle ha förelegat. Då det gäller tid inom de första 15 dygnen eller förrättning, som omfattar kortare tid än 15 dygn, är å andra sidan beslutet avgörande för rätten till såväl resekostnadsersättning som traktamente. Finnas enligt myndighetens beprövande icke skäl för att vare sig resekostnadsersättning eller traktamente skall utgå, bör myndigheten — oavsett förrättningens varaktighet — tilldela vederbörande förrättningsstället såsom tjänsteställe. Anses resekostnadsersättning men icke traktamente böra utgå (jfr vad ovan sagts om förekomsten av lunchserveringar med förmånliga priser), bör myndigheten i

stället låta förrättningsmannen bibehålla det vanliga tjänstestället men med stöd av 7 § 4 mom. TB Arr besluta, att traktamentet skall innehållas för de första 15 dygnen. Kommittén vill tillägga, att skäl för medgivande av resekostnadsersättning föreligga endast om förrättningen medför ökade resekostnader av någon betydelse.

Vad härefter angår förrättningar, som icke innebära utövning av viss tjänst, må först nämnas uppdrag — vanligast kommittéuppdrag — som utföras av tjänstemän underkastade Saar m. fl. avlöningsreglementen. Det tjänsteställe, som är bestämt för vederbörande i hans egenskap av tjänsteman, bör utgöra medelpunkt i tjänstgöringszonen även då fråga är om förrättningar för kommitténs räkning, därest icke en särskild arbetslokal anvisats honom såsom ledamot eller — vilket oftare torde förekomma — sekreterare eller expert i kommittén. Har så skett, är nämligen den anvisade lokalen att betrakta som tjänsteställe. I fall, då tjänstemannen utför sitt uppdrag i bostaden, blir denna tjänsteställe; härvid avses givetvis icke sådana fall, då bostaden endast toges i anspråk för kvällsarbete och tjänstemannen eljest fullgör sin vanliga tjänst.

Då fråga är om andra uppdragstagare än de nu nämnda, synes man i allmänhet kunna bestämma tjänstgöringszonen efter samma principer som beträffande statstjänstemän. Har en här avsedd uppdragstagare tilldelats särskild arbetslokal för uppdraget, på sätt ovan berörts i fråga om tjänstemän, blir denna lokal tjänsteställe och medelpunkt i tjänstgöringszonen. I övrigt synes — i anslutning till vad som anfördes av vissa myndigheter i yttranden över riksräkenskapsverkets förenämnda utredning — till medelpunkt böra väljas den plats, där vederbörande kan anses ha sin huvudsakliga sysselsättning. Om i undantagsfall någon särskild sådan plats ej kan angivas, återstår möjligheten att utgå från vederbörandes bostad.

Särskild uppmärksamhet synes böra ägnas de fall, då en uppdragsgivare är ledamot av riksdagen. Under den tid riksdagen håller session får en sådan uppdragsgivare anses ha sin huvudsakliga sysselsättning i riksdagen, och riksdagshuset bör då väljas till medelpunkt i hans tjänstgöringszon. Under de delar av året, då riksdagen icke håller session, böra de förut angivna riktlinjerna tillämpas.

»Förrättningsställe» kan i viss mån betraktas som en motsvarighet till »tjänsteställe». I de flesta fall torde det också utan svårighet låta sig göra att bestämma, vad som skall utgöra förrättningsställe, med tillämpning av de riktlinjer, som här ovan angivits beträffande tjänsteställe. Ofta torde det emellertid vara fråga om förrättningar, under vilka förrättningsmannen har att förflytta sig över ett större eller mindre område, t. ex. kartläggnings- eller skogsvårdsarbeten. I sådana fall synes vederbörande myndighet lämpligen böra bestämma, att den plats, där förrättningsmannen har sitt nattkvarter, skall anses såsom förrättningsställe vid fastställandet av förrättningszon.

d. Traktamentets beroende av förrättningens varaktighet

Kommittén har tidigare berört de i 17 § 2 mom. 1929 års resereglemente meddelade bestämmelser, enligt vilka dels traktamente utgår endast om tjänsteresa och förrättning tagit viss minsta del av en natt eller en dag i anspråk, dels ock traktamentets storlek i viss mån varierar, beroende på hur mycket denna minimitid överskridits. Kommittén har också (s. 33) uttalat, att någon motsvarighet till dessa bestämmelser bör finnas i Arr. I förevarande avsnitt kommer kommittén att behandla frågan om innehållet i de blivande tidsreglerna.

Till en början bör framhållas, att bestämmelserna rörande dagtraktamente i 17 § 2 mom. resereglementet icke äga tillämpning vid alla förrättningar. De ersättas nämligen i stor utsträckning av speciella regler i de besparingsreglementen, som inom åtskilliga förvaltningsområden gälla beträffande tjänsteresor och förrättningar inom eget tjänstgöringsområde eller distrikt. Kommittén lämnar här en kort redogörelse för innehållet i några sådana regler, varvid kommittén icke går in på den omständigheten, att besparingsreglementenas tidsregler ofta tillämpas på traktamentsbelopp, som redan i och för sig äro reducerade i förhållande till beloppen enligt allmänna resereglementet.

Enligt den ojämförligt vanligaste typen av sådana regler, varom här är fråga, utgår traktamentsersättning icke i fall, då högst sex timmar tagits i anspråk för tjänsteresa eller förrättning. Detta innebär, att en skärpning i förhållande till allmänna resereglementets tidsregler företagits, såvitt angår s. k. endagsförrättningar, under det att för den första och den sista dagen av en längre förrättning sistnämnda regler tillämpas. Besparingsbestämmelser av här angivet innehåll gälla vid länsarbetsnämnderna och den offentliga arbetsförmedlingen, länsbostadsnämnderna, vägförvaltningarna, statens bilinspektion, lantbruksnämnderna, hushållningssällskapen, skogsvårdsstyrelserna, häradsskrivarorganisationen och domänverket. Minimigränsen sex timmar tillämpas även för vissa befattningshavare inom det allmänna civilförsvaret.

Vid statens järnvägar förekommer, då fråga är om linjetjänstemans tjänsteresa inom eget distrikt, en uppdelning på tre tidsintervall sålunda, att halvt, tre fjärdedels och oavkortat traktamente beräknas, allt eftersom frånvaron från stationsorten omfattat mer än fyra men högst åtta, mer än åtta men högst tolv eller mer än tolv timmar. En tredelning tillämpas även i de tidigare omnämnda av försvarets civilförvaltning utfärdade »närfallsbestämmelserna» om tjänstgöringstraktamente (TLA 1949 nr 67 och 1951 nr 1), vilka äro avsedda för fall, då tjänstgöringsorten är så belägen, att tjänstemannen regelmässigt kan tillbringa natten i sitt hem eller i det vanliga kvarteret. Tidsgränserna äro där sex, nio och tolv timmar.

De olika här nämnda besparingsreglerna verka alla därhän, att kortvariga tjänsteresor och förrättningar (tjänstgöringsuppdrag), vilka kräva bortovaro endast viss del av dag, i traktamentshänseende behandlas på ett mindre för-

månligt sätt än enligt de allmänna bestämmelserna. I sammanhanget må också nämnas, att man vid den provisoriska höjning av traktamentsbeloppen enligt allmänna resereglementet, som ägde rum fr. o. m. den 1 juni 1951, i avvaktan på reseersättningskommitténs förslag begränsade höjningen av dagtraktamentena till att gälla sådana dagar, av vilka mer än åtta timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning.

Då storleken av de merkostnader, som dagtraktamentet avses täcka, väsentligen är beroende av det antal måltider förrättningsmannen måste intaga anorstädes än i hemmet eller på det matställe han normalt brukar anlita, bör man enligt kommitténs mening utan vidare kunna utgå från att traktamentets storlek även i fortsättningen skall på något sätt graderas i förhållande till den del av dagen, som åtgått för tjänsteresa och förrättning. Kommittén finner det emellertid vara naturligt, att — i anslutning till vad som i mycket stor utsträckning redan gäller — tidsreglernas innehåll differentieras med hänsyn till huruvida fråga är om endagsförrättningar eller om första eller sista dagen av en flerdagarsförrättning; för mellanliggande förrättningsdagar blir ju någon gradering av traktamentet icke alls aktuell. Kommitténs motiv för att föreslå en dylik differentiering äro i princip desamma, som framgå av följande uttalanden i § 29 av riksdagens år 1932 församlade revisorers berättelse:

Vad angår resor eller förrättningar, som taga mindre tid än 6 timmar i anspråk, vill det förefalla att de härmed förenade utgifterna för mat och logi, om sådana utgifter överhuvudtaget förekomma, äro så obetydliga, att särskild traktamentsersättning icke bör ifrågakomma. Som en jämförelse må erinras om att tjänstemän vid ämbetsverken i Stockholm hava sig ålagda 7 timmars tjänstgöring å tjänsterummet. Om de, som ofta är fallet, äro bosatta på längre avstånd från arbetsplatsen, hava de därför icke möjlighet att intaga sin frukostmåltid (lunch) i hemmet utan äro nödsakade vidkännas särskild kostnad för detta mål utan att ersättning i någon form härför utgår. Vidare torde böra beaktas att redan nu stora grupper befattningshavare icke äro berättigade till traktamentsersättning vid resor eller förrättningar, som omfatta mindre tid än sex timmar.

1941 års sakkunniga för revision av allmänna resereglementet uttalade, att det kunde synas ligga nära till hands att införa regeln, att dagtraktamente endast finge utgå för dag, varav mer än sex timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning. Emellertid hade de sakkunniga icke kunnat förorda, att regeln erhöile allmän giltighet. I synnerhet i början och slutet av längre resor kunde den vålla en väl stark begränsning av traktamentsersättningen. Ej heller syntes man som allmän regel kunna utgå ifrån att resor på upp till sex timmar skulle kunna företagas utan särskild kostnad. De sakkunniga föreslogo därför i stället, att halvt traktamente skulle utgå för tid omfattande mer än tre men högst nio timmar och helt traktamente, då mer än nio timmar toges i anspråk. Sistnämnda regel godtogs av Kungl. Maj:t och riksdagen med den jämkningen, att den övre tidsgränsen för halvt traktamente sänktes till åtta timmar.

Av skäl, som anförts i de ovan återgivna uttalandena, anser kommittén för sin del knappast kunna råda någon tvekan om att allmänna resereglementets

nuvarande tidsgränser, tre resp. åtta timmar, äro alltför låga, då det gäller endagsförrättningar. Annorlunda förhåller det sig, då fråga är om första eller sista dagen av en flerdagsförrättning. Med tanke på fall, då en tjänsteresa anträdades under eftermiddagen eller kvällen och förrättningsmannen icke dessförinnan hunnit intaga middag eller då en tjänsteresa avslutas under förmiddagen, varvid förrättningsmannen måste förutsättas ha behov av något slags morgonmål, bör minimitiden för erhållande av dagtraktamente under sådana dagar skäligen sättas till ett ganska lågt timantal. Motsvarande gäller om den tid, som då skall fordras för erhållande av fullt dagtraktamente.

Kommittén har övernått olika möjligheter att konstruera traktamentsbestämmelser, som svara mot de nu angivna allmänna riktlinjerna. Därvid har det syntts lämpligt att begränsa tillämpningen av de mera restriktiva reglerna till sådana dagar, då tjänsteresa eller förrättning såväl påbörjats som avslutats mellan kl. 6 och kl. 19. Avgörande för gränsdragningen har kommittén nämligen ansett böra vara, huruvida förrättningsmannen skäligen kan antagas genom förrättningen ha blivit hindrad att intaga huvudmålet, middagen, i hemmet eller eljest på det vanliga matstället. Sådant hinder anses alltså ha förelagat endast om återresan från förrättningen avslutats senare än kl. 19, och har så varit fallet, böra de mera gynnsamma reglerna tillämpas.

Kommittén har bl. a. diskuterat ett alternativ, enligt vilket traktamente skulle beräknas för timme, så snart icke hel dag tagits i anspråk. Timtraktamentet skulle utgöra $\frac{1}{18}$ av dagtraktamentets oavkortade belopp. För den första och den sista dagen av flerdagsförrättning skulle traktamente utgå för varje hel eller påbörjad timme men vid endagsförrättning endast om mer än sex timmar åtgått och då för det överskjutande timantalet, ökat med två. Den sålunda ifrågasatta konstruktionen skulle icke ha lidit av en svaghet, som vidlåder tre—åttatimmarsregeln och som består däri, att differenserna mellan de belopp, som utgå »på ömse sidor» om en tidsgräns, äro omotiverat stora. Med nu gällande belopp för traktamentsklass A ökas traktamentet från 0 till 8 kronor 50 öre, så snart tretimmarsgränsen passerats, och från 8 kronor 50 öre till 19 kronor, då åtta timmar förflutit. Det torde icke böra anses helt obefogat att räkna med att dessa förhållanden i vissa fall kunna innebära en lockelse för förrättningsmannen att utsträcka tiden för förrättningen utöver vad som från tjänstesynpunkt hade varit nödvändigt, ett förfarande som det möter vissa svårigheter att motverka genom kontroll. Ehuru liknande »tröskelproblem» skulle ha kunnat uppkomma även vid tillämpning av systemet med timtraktamente, skulle de ha varit av betydligt mindre storleksordning, och nämnda system skulle otvivelaktigt verka smidigare än en regel med endast två tidsgränser. Erinras må för övrigt, att traktamentsberäkning för timme — dock utan specialregler för endagsförrättningar — förekommer i besparingsreglementena för tull- och lotsverken och även i den danska »Lov om Statens Tjenestemænd». Kommittén har emellertid funnit, att de av kommittén skisserade reglerna icke skulle verka

på ett fullt tillfredsställande sätt, emedan just deras smidighet, d. v. s. det samlade traktamentsbeloppets variation med tiden, bleve alltför utpräglad. Det skulle icke kunna undvikas, att traktamente — om också med jämförelsevis obetydligt belopp — komme att utgå i vissa fall, då något traktamente över huvud icke vore att anse såsom motiverat, och att å andra sidan traktamentet i vissa fall bleve alltför knappt. De angivna olägenheterna, vilka icke synts kunna i tillräcklig grad elimineras genom olika jämkningar i reglerna, ha föranlett kommittén att övergiva tanken på traktamente per timme och att — trots de ovan uttalade betänkligheterna — grunda sitt förslag på den gällande principen två tidsgränser och två traktamentsbelopp.

Vad då först angår traktamente i början eller slutet av en flerdagarsförrättning, synas bestämmelserna i 17 § 2 mom. allmänna resereglementet vara ägnade att på ett tillfredsställande sätt anpassa traktamentets storlek efter det behov av måltider, som kan anses föreligga i här avsedda fall. Visserligen kan måhända göras gällande, exempelvis, att minimitiden tre timmar är väl kort, om man tänker sig att en tjänsteresa anträdes strax före kl. 21. Liknande erinringar torde emellertid med större eller mindre fog kunna riktas mot varje förslag till reglerande bestämmelser i förevarande ämne, och med hänsyn till nödvändigheten av att undvika alltför komplicerade och i detalj gående bestämmelser lär man vara hänvisad till att söka uppställa regler, som utan att vara invändningsfria likväl i det stora hela leda till ett nöjaktigt resultat. Kommittén föreslår alltså, att tre—åtta-timmarsregeln bibehålles, såvitt angår nu berörda förrättningar.

Då tiderna för intagande av de olika målen, ehuru varierande, likväl normalt infalla under vissa icke alltför vida intervaller, kommer en bestämmelse om viss minimitid, t. ex. sex timmar, för erhållande av traktamente vid endagsförrättning att utfalla olika, beroende på vilken del av dagen mellan kl. 6 och kl. 19 det är fråga om. Pågår en förrättning mellan kl. 12,30 och kl. 18,15, är det troligt, att förrättningsmannen dessförinnan haft tillfälle att äta lunch och att han omedelbart efter hemkomsten kan intaga sin middag, varvid det icke förefaller orimligt att han blir utan traktamente. Något annorlunda ställer det sig, om förrättningen omfattar tiden 9,45—15,30 och förrättningsmannen ätit frukost t. ex. kl. 8. Förrättningen infaller här före, under och efter gängse lunchtider, och uppehållet mellan måltiderna blir avsevärt, särskilt som det ingalunda är givet, att förrättningsmannen har möjlighet att återvända direkt till bostaden för att äta middag där. Såsom nyss uttalades, kan man icke räkna med att undgå alla ojämnheter vid bestämmelsernas tillämpning, men de nu anförda exemplen synas kommittén böra leda till slutsatsen, att sex timmar är en tämligen lång minimitid. Kommittén vill också erinra om det förenämnda uttalandet av 1941 års sakkunniga, att man icke syntes som allmän regel kunna utgå ifrån att resor på upp till sex timmar skulle kunna företagas utan särskild kostnad. Å andra sidan bör man enligt kommitténs åsikt fästa stort avseende

vid en sådan jämförelse med tids- och kostnadsförhållandena vid ordinarie tjänstgöring i ämbetsverken i Stockholm, som gjordes av 1932 års statsrevisorer. Revisorernas synpunkter få anses ha ökat i betydelse, sedan det blivit mycket vanligt, att tjänstemännen i Stockholm äro — och nödgas vara — bosatta i förorter, varigenom tiden för frånvaron från hemmet icke oväsentligt ökats. Den undre tidsgränsen för erhållande av traktamente kan därför icke sättas mycket lägre än till sex timmar; kommittén föreslår fem timmar.

Även vid fastställandet av den kortaste tid, som skall berättiga till erhållande av fullt dagtraktamente vid endagsförrättning, erbjuda de av 1932 års statsrevisorer berörda förhållandena en naturlig utgångspunkt. I fråga om tjänstemän med daglig tjänstgöringstid exempelvis mellan kl. 9 och kl. 17 torde det särskilt numera vara rimligt att räkna med att den sammanhängande frånvaron från hemmet uppgår till nio à tio timmar. Den tidsgräns, varom nu är fråga, synes därför icke böra sättas lägre än vid tio timmar. Det skulle enligt kommitténs mening icke kunna anses orimligt att gå ännu något längre, men kommittén finner sig kunna stanna vid det sistnämnda timantalet.

I fråga om den nuvarande regeln, att traktamente icke utgår för natt, varav högst en timme tagits i anspråk för tjänsteresa eller förrättning, föreslår kommittén icke någon ändring.

e. Frågorna om besparingsreglementen och om nedsättning av traktamente

Den formella grunden för utfärdandet av s. k. besparingsreglementen i anslutning till allmänna resereglementet är bestämmelsen i 1 § andra stycket nämnda reglemente: »Erfordras särskilda föreskrifter för tillämpningen av reglementet eller finnes resekostnads- och traktamentsersättning för vissa grupper av befattningshavare vid resor inom riket böra utgå med lägre belopp än i detta reglemente sägs, äger Kungl. Maj:t därom förordna».

I samband med sitt godkännande av förslaget om införande av förenämnda bestämmelse uttalade 1929 års riksdag (skr. 136, s. 10) i huvudsak följande. Riksdagen hade till behandling upptagit det i motion väckta förslaget, att riksdagen måtte göra det uttalandet, »att de s. k. besparingsreglementen, som gälla för vissa statsverk, utformas så, att de giva befattningshavarna lägre ersättning vid resor än vad som i allmänna resereglementet stadgas endast i undantagsfall, då verkligt starka skäl för undantagsbestämmelsers införande kunna anföras». Riksdagen, som utginge från att Kungl. Maj:t komme att begagna den rätt, som enligt 1 § andra stycket resereglementet skulle tillkomma Kungl. Maj:t, med försiktighet och med iakttagande av såväl statsverkets som vederbörande befattningshavares berättigade intressen, kunde icke finna det vara påkallat, att några direktiv därutinnan lämnades av riksdagen.

Besparingsreglementena pläga i stort sett innehålla *dels* regler, enligt vilka resekostnadsersättning vid vissa färdssätt (fotvandring, cykling, skidåkning eller

färd med motorcykel) utgår med lägre belopp för kilometer än enligt allmänna resereglementet eller icke alls utgår, *dels* regler, genom vilka de i sistnämnda reglemente angivna traktamentsbeloppen för natt och dag ersättas av lägre belopp, såvitt angår besparingsreglementets tillämpningsområde, *dels ock* avstånds- och tidsregler (t. ex. åttakilometers- och sextimmarsreglerna), vilka skärpa de villkor för erhållande av traktamente, som finnas uttryckta i 17 § 1 och 2 mom. allmänna resereglementet. En del besparingsreglementen innehålla dock ej inskränkningar av alla dessa slag utan endast vissa av dem. Tidigare funnos i åtskilliga besparingsreglementen särskilda bestämmelser om resekostnadsersättning även vid resa med egen bil — sådana bestämmelser voro f. ö. ofta meddelade för förvaltningsområden, beträffande vilka icke några andra slags besparingsregler gällde — men numera ha generella bestämmelser i ämnet meddelats genom kungörelsen 1951: 131.

Särskilda konstruktioner av resekostnadsersättningen och traktamentet utgöra de s. k. resanslagen. Frågan därom har kommittén behandlat å s. 23 ff.

Med stöd av bestämmelsen i 33 § A 3 mom. Saar, att tjänstgöringstraktamente må åtnjutas »enligt de särskilda bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t», ha besparingsreglementen, ehuru i mindre utsträckning, utfärdats också beträffande tjänstgöringstraktamente. Kommittén anser emellertid icke erforderligt att närmare beröra denna grupp av besparingsreglementen i detta sammanhang.

Såsom framgår av den vid betänkandet såsom *bilaga 5* fogade förteckningen ha besparingsreglementen — i allmänhet anslutande till allmänna resereglementet men i några fall till bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente — utfärdats för ett stort antal förvaltningsområden. Antalet tjänstemän med lön enligt löneplan inom dessa områden kan med ledning av den i riksräkenskapsverkets årsbok 1951 publicerade personalstatistiken, avseende förhållandena den 1 oktober 1950, överslagsvis beräknas till omkring 127.000. Till jämförelse må nämnas, att hela antalet sålunda avlönade statstjänstemän enligt samma källa utgjorde omkring 185.000.

Avgörande för frågan, huruvida föreskrifter av här avsedd natur böra gälla inom visst förvaltningsområde, är enligt kommitténs mening, om det kan visas eller göras sannolikt, att förrättningsmännen vid sådana tjänsteresor och förrättningar, som äga rum mera regelbundet eller ofta och som begränsas till vissa områden, åsamkas särskilt låga kostnader i förhållande till dem man räknat med såsom normala vid fastställandet av ersättningsbelopp och ersättningsgrunder i allmänna resereglementet. Termen besparingsreglementen är alltså icke fullt adekvat, då den leder tanken till de begränsningar av statens utgifter för resekostnadsersättningar och traktamenten, som följa av föreskrifterna i fråga men som enligt vad nu sagts icke kunna utgöra motivet för deras utfärdande.

Vad först angår resekostnadsersättningen, nödgas man konstatera, att det över huvud taget är svårt att fastställa resekostnaderna vid begagnande av de ovan angivna färdsätt, för vilka ersättningen brukar särskilt regleras i besparingsreglementena; härom hänvisas även till specialmotiveringen till 6 § Arr. Bortsett från denna omständighet synes det kommittén knappast kunna finnas fog för ett påstående, att ifrågavarande färdsätt medföra mindre kostnader vid tjänsteresor inom begränsade distrikt än eljest. En annan sak är, att de i besparingsreglementena fastställda grunderna i fråga om resekostnadsersättning ofta synas närmare ansluta sig till självkostnadsprincipen än allmänna resereglementets ersättningsnormer. I nyssnämnda specialmotivering framlägger kommittén också, med erinran om vad som redan gäller enligt vissa besparingsreglementen, förslag till sådana ändringar i allmänna resereglementet, att resekostnadsersättningen helt bortfaller vid fotvandring och icke obetydligt reduceras vid begagnande av färdmedel, som drives av förrättningsmannen personligen. Vid bifall till dessa förslag och på grund av vad kommittén här i övrigt anfört kommer enligt kommitténs mening intet utrymme att finnas för besparingsföreskrifter i fråga om resekostnadsersättning.

Då det gäller traktamente, ha i tidigare sammanhang gjorts vissa försök att närmare angiva vilka omständigheter som skulle göra besparingsbestämmelser motiverade i fråga om distriktstjänstemän. I sin förut omnämnda, vid prop. 1929: 40 fogade utredning anförde dåvarande generaldirektören Levinson:

Den allmänna utgångspunkten vid införandet av dylika begränsningar torde väl få anses hava varit, att ersättningarna enligt allmänna resereglementet äro så pass rikligt utmätta, att befattningshavare, som i större utsträckning företaga tjänsteresor, äro i tillfälle att — åtminstone i längden — göra sig en vinst på resorna. Att så ursprungligen varit förhållandet lär väl ej heller kunna förnekas. Men lika obestridligt synes det vara, att möjligheten därtill undan för undan minskats, i mån som ersättningarna enligt resereglementet mer och mer anpassats efter de verkliga kostnaderna. Visserligen innehålla även de under senare tid utfärdade avlöningsförfattningarna allmänt en klausul, som torde vila på förstnämnda tankegång. Där stadgas nämligen, att för sådana regelbundet eller ofta återkommande resor, som innefattas i tjänstemans vanliga tjänsteutövning, ersättning må utgå enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Emellertid torde det icke kunna förutsättas, att statsmakterna härmed avsett annat, än att ersättningarna enligt resereglementet skola beskäras i den mån de med hänsyn till de regelbundna och ofta återkommande resorna kunna antagas överstiga de skäligen resekostnaderna.

I anslutning till detta resonemang gäller det således att avgöra, under vilka omständigheter med en befattning förenade, regelbundet eller ofta återkommande tjänsteresor kunna utföras mot kostnader, som understiga de enligt resereglementet utgående ersättningarna, och lägre ersättningar fördensskull kunna ifrågasättas. Utan vidare synes det härvid klart, att där resorna äro begränsade till mindre tjänstgöringsdistrikt, vissa möjligheter föreligga att vidtaga anordningar för nedbringande av levnadskostnaderna. Särskilt där samma platser regelbundet eller ofta besökas, torde lägre kostnad för kost och logi kunna utverkas. Men även vunnen lokal kännedom om näringsställen och nattkvarter samt förvärvade personliga relationer komma härvid i betraktande.

I fortsättningen anförde dock utredningsmannen, att vid bedömandet av befattningshavares möjligheter att nedbringa kostnaderna för tjänsteresor hänsyn icke syntes få tagas till den gästfrihet, varför vederbörande på grund av sin tjänstutövning kunde bli föremål. Att göra befattningshavare till någon del beroende av dylik gästfrihet syntes så mycket mindre kunna ifrågakomma, som det måste anses vara en angelägenhet av största vikt att förebygga varje anledning till misstanke om våld eller partiskhet vid tjänstutövningen.

I ett av generaldirektören E. Stridsberg år 1930 avgivet betänkande föreslogs utfärdandet av vissa allmänna besparingsbestämmelser för alla de grenar av statsförvaltningen, inom vilka tjänsteresor förekomme i större utsträckning. Ur motiveringen må i anslutning till det föregående här återgivas följande:

I åtskilliga fall kan förrättningsman, även om han företager tjänsteresor mera sällan, tillgodogöra sig de till buds stående besparingsmöjligheterna, emedan han på grund av områdets begränsning känner väl till ortens förhållanden. Även den, som inom större områden har att mera ofta eller för längre tider företaga tjänsteresor, kan ock lägga sina resor mera ekonomiskt än den, som endast mera undantagsvis befinner sig på tjänsteresor. Beaktas bör även, att den, som ofta företager resor i tjänsten, beredes möjlighet att genom överskott å ersättningen för vissa tjänsteresor väga upp mera knapp ersättning å andra resor.

I fråga om kortvariga resor framhöll landshövdingen Levinson i sin förut omnämnda utredning, att i åtskilliga besparingsbestämmelser vore stadgade mer eller mindre långtgående inskränkningar i fråga om ersättningen vid dylika resor. Därefter anförde utredningsmannen:

Till grund för dessa olika inskränkningar ligger givetvis den synpunkten, att tjänsteresa, som föranleder endast kortare bortovaro från bostads- eller tjänstgöringsorten, icke medför några särskilda kostnader för förrättningsmannen. Antingen vållas icke någon som helst rubbning i befattningshavarens vanliga måltidsordning eller ock kan måltid utan olägenhet förläggas till tid före avresan eller efter återkomsten eller kost medföras under resan.

Den synpunkt, som sålunda ligger bakom ovan åsyftade inskränkande bestämmelser, synes äga den allmängiltighet, att tillräckliga skäl saknas att över huvud begränsa tillämpningen av dylika bestämmelser till vissa grupper av befattningshavare eller, såsom beträffande vissa grupper är förhållandet, till tjänsteresor inom eget tjänstgöringsdistrikt. Här synes med andra ord möjlighet erbjuda sig att i viss mån tillgodose det i det föregående angivna önskemålet om ersättningarnas avpassande efter de verkliga kostnaderna.

Kommittén sätter för sin del starkt i fråga hållbarheten av de argument, som — på sätt det föregående visar — brukat anföras till stöd för att distrikts-tjänstemän eller andra tjänstemän, som ofta ha att företaga resor och förrättningar, skola vara underkastade mera restriktiva ersättningsbestämmelser än förrättningsmän i övrigt. Enligt kommitténs mening måste man förutsätta, att avsikten icke varit att de, vilkas tjänst kräver att de tillbringa en stor del av sin tid på resor, därunder skola vara hänvisade till att i fråga om kost och logi hålla en lägre standard än den, som allmänna resereglementets traktaments-

bestämmelser äro ägnade att möjliggöra. Något sådant skulle enligt kommitténs mening vara orimligt och torde icke heller ha gjorts gällande från något håll. Besparingsföreskrifterna synas då icke kunna betecknas såsom sakligt motive-
rade med mindre det kan påvisas, att tjänstemän av ifrågavarande kategori ha särskilda möjligheter att nedbringa sina levnadsomkostnader under resor och förrättningar så, att de trots de skärpta traktamentsbestämmelserna faktiskt komma i åtnjutande av samma standard som om allmänna resereglementet hade tillämpats på dem utan inskränkning. Vid bedömandet härav bör man givetvis, såsom framhölls i ett här ovan refererat uttalande, bortse från den gästfrihet, för vilken vederbörande på grund av sin tjänstutövning kan tänkas bli föremål. Kommittén anser det icke heller vara något vägande argument, att den, som har att mera ofta eller för längre tider företaga tjänsteresor, skulle — såsom i ett annat här återgivet uttalande hävdats — kunna lägga sina resor mera ekonomiskt än den, som endast mera undantagsvis befinner sig på tjänsteresor.

Härefter återstå de beträffande distriktstjänstemän framförda åsikterna, att dessa skulle kunna utverka lägre priser på kost och logi, då de regelbundet eller ofta besökte samma platser, eller utnyttja vunnen lokalkännedom för att välja billiga näringsställen och nattkvarter. Även om det måhända i en del fall kan förhålla sig så, att en förrättningsman erhåller någon nedsättning av de ordinarie priserna exempelvis på ett pensionat, som han regelmässigt anlitar vid förrättningar på en viss plats, är detta enligt kommitténs mening endast en eventualitet, som man icke kan lägga till grund för att på hela grupper av tjänstemän tillämpa besparingsföreskrifter i fråga om traktamente. Lokalkännedomen torde icke heller äga den betydelse, som man velat tillmäta densamma. En förrättningsman, som för första gången besöker en ort i en för honom helt främmande trakt, saknar säkerligen icke tillfällen att — om han har intresse därför — göra sig underrättad om vilka måltids- och inkvarteringsställen som finnas att välja mellan samt om deras standard och prisnivå. Upplýsningar därom torde alltid kunna erhållas genom personer, med vilka förrättningsmannen kommer i kontakt på grund av förrättningen, eller järnvägs- eller polispersonal m. fl. I nu berört hänseende lär det därför icke föreligga någon skillnad av betydelse mellan distriktstjänstemän och andra förrättningsmän.

Kommittén har sålunda icke kunnat finna några godtagbara skäl föreligga för att distriktstjänstemän alltjämt skola stå i särklass, då det gäller möjligheterna att komma i åtnjutande av traktamente. Liksom i fråga om resekostnadsersättning hyser emellertid kommittén den uppfattningen, att vissa i besparingsreglementen förekommande bestämmelser, nämligen de särskilda tidsreglerna för endagsförrättningar, äro uttryck för principer, vilka i och för sig äro väl grundade och — för att anknyta till det å s. 55 återgivna uttalandet i den Levinsonska utredningen — äga den allmängiltighet, att tillräckliga skäl saknas att begränsa deras tillämpning till vissa grupper av befattningshavare eller till tjänsteresor och förrättningar inom eget tjänstgöringsdistrikt. På grund

härav har kommittén i det föregående framlagt förslag till generellt gällande särregler i fråga om de kortaste tider, som vid endagsförrättningar skola berättiga till halvt resp. helt dagtraktamente.

Kommittén har här endast behandlat besparingsbestämmelser av den i stort sett enhetliga typ, som är den vanligaste och som tillämpas inom den allmänna civilförvaltningen samt vid hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna. Sådana besparingsreglementen böra enligt kommitténs mening icke vidare förekomma, sedan ett allmänt resereglemente, grundat på de av kommittén föreslagna principerna, trätt i kraft. Inom vissa förvaltningsområden, såsom försvaret, tullverket, postverket och statens järnvägar, förekomma för en del särpräglade verksamhetsgrenar bestämmelser om traktamente, vilka äro annorlunda konstruerade än besparingsreglementen i allmänhet och på vilka kommitténs ovan gjorda uttalanden därför icke utan vidare torde vara tillämpliga. Kommittén avser att efter avlämnandet av detta betänkande närmare undersöka, i vilken omfattning speciella bestämmelser erfordras för nu berörda områden med hänsyn till där rådande särskilda tjänstgöringsförhållanden.

Med frågan om besparingsreglementen sammanhänger nära frågan om befogenhet för Kungl. Maj:t underordnad myndighet att nedsätta resekostnadsersättning eller traktamente under de i vederbörlig författning stadgade beloppen. Någon sådan befogenhet finnes icke vid tillämpningen av allmänna resereglementet men väl enligt bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente. I 20 § A 3 mom. b) TB Saar angivas sålunda i första t. o. m. tredje styckena tre situationer, då vederbörande myndighet kan nedsätta tjänstgöringstraktamentet eller helt indraga detsamma, nämligen:

1) då tjänstgöringen å samma ort fortgår under längre tid än sex månader (varvid det åligger myndigheten att pröva, huruvida traktamentet för den längre tid tjänstgöringen varar skall ytterligare nedsättas eller upphöra att utgå);

2) då tjänstgöringen på förhand kan beräknas bli av längre varaktighet än trettio dygn (varvid myndigheten må kunna bestämma, att ersättningen skall utgå med lägre belopp för dygn räknat än enligt de allmänna bestämmelserna); samt

3) då myndigheten eljest finner särskilda skäl föreligga för att traktamentet skall nedsättas eller för att traktamente icke skall utgå (varvid myndigheten må besluta i enlighet härmed).

Hänvisningar till dessa olika delar av författningsrummet göras i det följande för korthetens skull till »första stycket», »andra stycket» och »tredje stycket».

Kommittén har från försvarets civilförvaltning, telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen inhämtat uppgifter om i vilken mån ifrågavarande befogenheter utnyttjats inom respektive ämbetsverks förvaltningsområden under april 1951.

Undersökningen visade, att nedsättning skett i den omfattning, som framgår av följande sammanställning, där siffrorna 1—3 motsvara »första—tredje styckena».

	Antal dagar (dygn)			
	1	2	3	Summa
Försvaret	566	7	404	977
Telegrafverket	—	270 ¹	—	270
Statens järnvägar	267	3.719	—	3.986
Summa	833	3.996	404	5.233

¹ Traktamentet har i samtliga dessa fall nedsatts fr. o. m. sjätte t. o. m. femtonde dygnet.

Till jämförelse kan nämnas, att antalen dygn, för vilka tjänstgöringstraktamente utgick med de i traktamentstabellen angivna beloppen för tid »fr. o. m. 16:e dygnet», voro följande:

	Antal dagar (dygn)
Försvaret	11.835
Telegrafverket	6.388
Statens järnvägar	10.818
Summa	29.041

De olika nedsättningsmöjligheterna ha tydligen av ifrågavarande tre myndigheter utnyttjats i mycket varierande grad. Särskilt må framhållas, att den allmänna befogenheten enligt »tredje stycket» kommit till användning endast inom försvaret. Olikheterna torde i viss mån kunna förklaras av skiljaktiga tjänstgöringsförhållanden inom de tre förvaltningsområdena. Beträffande den förhållandevis höga siffra, som för statens järnvägars del hänför sig till »andra stycket», har järnvägsstyrelsen meddelat, att den huvudsakligen avser fall, då tjänstemän genomgå praktisk utbildning på annan ort än egen stationeringsort; för sådana fall har styrelsen utfärdat vissa allmänna föreskrifter om reduktion av traktamentet.

Kommitténs principiella uppfattning är, att traktamentsförmånerna böra i största möjliga mån regleras genom generella föreskrifter i resereglementet och tillägsbestämmelserna därtill. Här må erinras, att i de föreslagna tillägsbestämmelserna ingå detaljerade regler om automatisk nedsättning av traktamente vid långvariga förrättningar. Fall förekomma emellertid, då dessa och övriga traktamentsregler, vilka äro och måste vara schematiskt konstruerade, på grund av speciella förhållanden få verkningar, som i betraktande av traktamentets syfte äro så otillfredsställande, att en korrigerings genom särskilt beslut är påkallad. Kommittén har därför funnit det vara erforderligt, att myndigheterna

tillerkännas befogenhet att nedsätta de författningsenliga traktamentsbeloppen eller föreskriva, att traktamente icke skall utgå. Kommittén föreslår, att be- myndigande av denna innebörd meddelas av Kungl. Maj:t i TB Arr genom dele- gation av den i 2 § 1 mom. Arr förutsatta rätten för Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser och meddela beslut, enligt vilka traktamente i vissa fall skall utgå med lägre belopp än i reglementet sägs.

Den föreslagna befogenheten bör begagnas i fall, då särskilda omständigheter verka reducerande på förrättningsmans kostnader av sådana slag, för vilka traktamentet är avsett. Dylika omständigheter kunna vara, att förrättning äger rum så nära förrättningsmannens bostad, att han blir i tillfälle att där intaga sina måltider, eller att han genom statens försorg kommer i åtnjutande av vissa slags förmåner, som minska behovet av traktamente. Härmed åsyftar kommittén exempelvis det förhållandet, att i anslutning till åtskilliga tjänste- ställen finnas matinrättningar (lunchserveringar och mässar), vilka subventio- neras av staten genom befrielse från lokalhyra m. m., ävensom de fall, då för- rättningssman insjuknar under förrättning och intages på sjukhus, varvid vård- kostnaderna — som inkludera avgifter för kost och logi — enligt gällande av- löningsbestämmelser helt eller delvis bestridas av statsmedel. Vad dessa sist- nämnda fall beträffar, bör det dock beaktas, att en dylik sjukhusvistelse kan åsamka vederbörande en del kostnader, som icke skulle ha uppkommit, om han hade vårdats på hemortssjukhus och som alltså äro en följd av förrättningen. Hänsyn bör sålunda skäligen tagas till utgifter för anhörigas besök hos den sjuke på grund av att sjukdomen är av allvarlig natur eller långvarig. Vidare är att märka, att förrättningssmannen kan vara bunden av rumshyra under tiden för sjukhusvistelsen samt att denna vistelse i vissa fall kan avkorta den tid, som förrättningssmannen eljest skulle ha kunnat med bibehållande av oreducerat traktamente ägna åt att ordna sin inkvartering och mathållning på billigare sätt.

Anledning att nedsätta traktamentet kan föreligga även vid förrättning om- bord på fartyg. Såsom framgår av specialmotiveringen till 2 § Arr utgår kom- mittén från att beträffande sådana grupper av förrättningsmän, som regel- bundet eller ofta tjänstgöra ombord på fartyg, resereglementets föreskrifter om traktamente komma att ersättas av särskilt utfärdade bestämmelser om för- måner av traktamentes natur. Där fråga är om mera tillfälligt förekommande förrättning ombord på fartyg, torde däremot resereglementets ifrågavarande föreskrifter komma att gälla, och om vederbörande därvid åtnjuter kost på sär- skilt förmånliga villkor, utgör detta givetvis skäl för nedsättning av dagtrakta- mentet.

Vid bestämmandet av nedsättningens storlek bör utgångspunkten vara, att förrättningssmannen genom det reducerade traktamentet i förening med de om- ständigheter, som föranleda nedsättningen, skall kunna komma i åtnjutande av en standard i fråga om inkvartering och förplägnad etc. i stort sett mot- svarande den, som det författningsenliga traktamentsbeloppet i vanliga fall

möjliggör. Därvid synas emellertid skäl tala för att det s. k. 16:e-dygnstraktamentet i allmänhet betraktas som en gräns, vilken icke bör underskridas. Då fråga är om flerdygnsförrättning, skulle i enlighet härmed nedsättningsmöjligheten få betydelse huvudsakligen endast med avseende å de 15 första dygnen inom en och samma förrättningszon. Genom reglerna i 7 § 3 mom. tredje stycket reglementet komma traktamentsförmånerna vid endagsförrättningar — sådana förrättningar inberäknade, som pågå flera dagar i sträck men vid vilka förrättningsmannen kan tillbringa nätterna i hemmet — att beskäras icke oväsentligt i förhållande till vad som föreslås gälla om flerdygnsförrättningar, varför man enligt kommitténs mening knappast bör räkna med nedsättningar vid den förstnämnda typen av förrättningar. Däremot kunna fall förekomma, då traktamentet vid sådana förrättningar bör helt innehållas. Av vad å s. 46 f. anförts framgår, att så enligt kommitténs mening bör ske, om en förrättningsman inom stationeringsorten men utom tjänstgöringszonen företager förrättning, som innebär bestridande av tjänst eller befattning under vissa i 1 § 2 mom. andra stycket TB Arr angivna förhållanden, under förutsättning dels att icke vederbörande myndighet finner sig böra föreskriva, att förrättningsstället skall utgöra förrättningsmannens tjänsteställe, dels ock att denne icke åsamkas några merkostnader för lunch.

Den omständigheten, att förrättningsman är gäst hos släktingar eller bekanta, bör icke föranleda nedsättning eller innehållande av traktamentet. I sådant fall är nämligen fråga om en angelägenhet mellan förrättningsmannen och den, hos vilken han åtnjuter inkvartering, varmed myndigheten icke har att taga befattning.

I enlighet med de synpunkter kommittén nu framlagt har kommittén vid utformningen av det ifrågavarande bemyndigandet icke funnit anledning att medtaga några motsvarigheter till »första stycket» och »andra stycket» i de nuvarande bestämmelserna i ämnet. Att en förrättning pågått längre tid än sex månader — varvid en reduktion av traktamentet alltid måste nedbringa detta under det fr. o. m. 16:e dygnet tillämpliga tabellbeloppet — eller att den på förhand kan beräknas bli av längre varaktighet än 30 dygn, utgör icke i och för sig någon sådan omständighet, som enligt kommitténs mening bör kunna föranleda reduktion av traktamentet. Med hänsyn till omöjligheten att uttömmande reglera under vilka förutsättningar traktamentet bör nedsättas eller innehållas har kommittén funnit lämpligast att åt den nya bestämmelsen giva en allmän formulering, som nära ansluter sig till »tredje stycket». Bestämmelsen har intagits i 7 § 4 mom. tilläggsbestämmelserna.

Kommittén har ansett sig böra i förslaget upptaga den nuvarande bestämmelsen, att nedsättningsbeslut allenast må avse tid efter det vederbörande förrättningsman erhållit meddelande om beslutet.

Slutligen må framhållas, att det föreslagna nedsättningsbemyndigandet har utformats så, att det skall giva stöd för utfärdandet av generella föreskrifter.

Kommittén anser emellertid, att dylika föreskrifter skola utfärdas endast under förutsättning att sådana förhållanden, som enligt det föregående kunna motivera individuella nedsättningsbeslut, av myndigheten konstaterats föreligga beträffande alla av föreskrifterna berörda förrättningsmän. Det vill därför synas, som om anledning att utfärda generella föreskrifter om nedsättning av traktamente endast undantagsvis skulle komma att föreligga.

f. Begreppet eget hushåll

Enligt nuvarande bestämmelser differentieras tjänstgöringstraktamentet — och på grund av föreskriften i punkt D av tilläggsbestämmelserna till allmänna resereglementet även traktamentsersättningen — för tid efter de första 15 dygnen av tjänstgöring (förrättning) i sammanhängande tidsföljd å en och samma ort, på så sätt att högre belopp utgå till tjänstemän (förrättningsmän) med »eget hushåll» än till andra. Differentieringen avser både dag- och natttraktamentena. Relationen mellan beloppen för personer utan resp. med eget hushåll varierar något de olika traktamentsklasserna emellan men utgör genomsnittligt i fråga om natttraktamente 3 till 4 och i fråga om dagtraktamente något mindre än 2 till 3. Begreppet eget hushåll förekommer även i kungörelsen om ersättning för flyttningskostnad (1944: 382), enligt vilken personal med eget hushåll är i vissa hänseenden, som angivas i 5, 7 och 10 §§, förmånligare ställd än annan personal, samt i kungörelsen angående omplaceringstraktamente åt vissa befattningshavare i statens tjänst (1947: 18), reservbefälskungörelserna (1943: 815—817) och kungörelsen angående väg- och vattenbyggnadskåren (1951: 497), där innehavet av eget hushåll uppställts som villkor för rätten att åtnjuta omplaceringstraktamente, respektive reservbefälstraktamente och befälstraktamente.

Beträffande användandet av begreppet eget hushåll i samband med ersättning för flyttningskostnad vill kommittén nämna, att kommittén överväger att utforma det förslag till nya bestämmelser om sådan ersättning, som kommittén avser att framlägga efter avlämnandet av detta betänkande, på sådant sätt, att sagda begrepp icke blir erforderligt för bestämmandet av vare sig rätten till ersättning eller ersättningens storlek. Vad angår omplaceringstraktamentet, föreslår kommittén på annan plats i detta betänkande, att bestämmelserna där om skola upphävas och ersättas med bestämmelser rörande omstationering, avsedda att tillgodose de syften, som man velat vinna genom omplaceringstraktamentet. I dessa nya omstationeringsbestämmelser förekommer icke begreppet eget hushåll.

Vid tillkomsten av 1948 års tilläggsbestämmelser till Saar infördes följande definition av begreppet eget hushåll (se anm. 4 vid 20 § A 3 mom. tilläggsbestämmelserna):

Såsom tjänsteman med eget hushåll skall anses den, som normalt har fullständig mathållning i hemmet utom för sig själv jämväl för familjemedlem, person i husföreståndarinnas ställning eller tjänare, vars anställning utgör vederbörandes huvudsakliga

sysselsättning eller förvärvskälla. Fullständig mathållning skall anses föreligga, även om hushållsmedlem regelmässigt intager viss måltid utom hemmet.

Beträffande den sakliga grunden för att traktamentet differentieras med hänsyn till innehavet av eget hushåll får kommittén anföra följande. Vad först angår nattraktamentet, kan kommittén för sin del icke finna något bärande motiv för en differentiering. Man måste rimligtvis utgå från att logikostnaden på förrättningsorten blir densamma, oavsett om förrättningsmannen på bostadsorten har eget hushåll eller ej. Icke heller kan en differentiering motiveras med att en förrättningsman utan eget hushåll skulle ha större möjligheter att inbespara hyresutgifter på bostadsorten än annan förrättningsman. Att han vid en långvarig förrättning utom sistnämnda ort skulle kunna säga upp eller överlåta sin bostad är, särskilt i nuvarande läge på hyresmarknaden, en helt orealistisk tanke. Visserligen kan han helt eller delvis hyra ut bostaden i andra hand, men därutinnan föreligger ofta knappast någon skillnad mellan förrättningsmän med och utan eget hushåll, och för övrigt är det då enligt kommitténs mening fråga om ett inkomstförvärv av den art, att det icke bör inverka på nattraktamentets storlek. Kommittén anser därför, vilket även beröres i det följande avsnittet om traktamentsbeloppens storlek, att i TB Arr icke bör göras någon skillnad i nattraktamentenas belopp med hänsyn till om vederbörande har eget hushåll eller icke.

Då det gäller dagtraktamentet, kan man med avseende å det sätt, på vilket olika förrättningsmän normalt ha sin mathållning ordnad, tänka sig en indelning i tre grupper. En grupp utgöres av ensamstående personer, som även i vanliga fall »äta ute». För dem medför en förrättning icke annan ändring i deras vanor än att de måste byta matställe. Merkostnaderna för maten — här bortses från andra av förrättningen förorsakade utgifter — begränsa sig till den pris-skillnad, som kan föreligga mellan matställena på hemorten och på förrättningsorten; en sådan skillnad kan t. ex. bero på att möjligheterna att välja mellan olika slags matställen äro mindre på förrättningsorten än på hemorten eller på att vederbörande icke kan få teckna måltidsabonnemang på den förra orten. Det kan emellertid väl tänkas, att inga merkostnader för mat uppkomma. En annan grupp ensamstående (som till övervägande del torde bestå av kvinnor) omfattar personer, som inrättat sig för självhushåll. Att det för en sådan förrättningsman måste bli dyrare att vara hänvisad till restauranger eller pensionat, är uppenbart. Till tredje gruppen slutligen höra personer, som under vanliga förhållanden ingå i ett privathushåll, bestående av flera medlemmar — vanligen en familj. Om dessa förrättningsmän gäller vad nyss sades om personer med självhushåll. Det har därjämte gjorts gällande, att matkostnaderna i ett dylikt hushåll icke vore direkt proportionella mot antalet närvarande hushållsmedlemmar; om ett hushåll normalt bestode av fem personer och en av dessa vore bortrest, minskades hushållets totala kostnader icke med en femtedel utan med en mindre del. Kommittén har emellertid ej kunnat finna belägg för riktigheten

av denna uppfattning. Vid förfrågningar hos socialstyrelsen och hemmens forskningsinstitut har kommittén erfarit att, såvitt man där hade sig bekant, några undersökningar i ämnet icke företagits. Kommittén är för sin del närmast benägen att anse, att den berörda frågan om matkostnadernas relation till antalet närvarande hushållsmedlemmar i varje fall icke kan tillmätas någon större betydelse.

Enligt kommitténs mening leder det sagda till att skäl kunna andragas för att dagtraktamentet, vilket ju avses bereda ersättning för merkostnader, differentieras med hänsyn till innehavet av eget hushåll eller efter någon liknande grund. Det erbjuder emellertid stora svårigheter att på lämpligt sätt skilja mellan de olika kategorierna av förrättningsmän, vartill kommer, att uppdelningen — emot vad numera är brukligt i fråga om förmåner i samband med anställning — måste grundas på ett hänsynstagande till vederbörandes privata förhållanden. Värdet av den grad av rättvisa, som genom uppdelningen kan vinnas, måste också vägas mot det arbete, som genom bestämmelsernas tillämpning påläggas berörda myndigheter. Härvidlag är att märka, att tolkningen av uttrycket eget hushåll visat sig i praktiken medföra betydande svårigheter och givit anledning till åtskilliga besvär- och anmärkningsmål. På grund av nu anförda omständigheter har kommittén övervägt att föreslå, att den ifrågavarande differentieringen av dagtraktamentet skulle slopas. Kommittén har därvid också ansett det böra beaktas, att de ovanberörda sakliga skälen för differentieringens bibehållande icke framstå såsom särdeles starka, om man ser dem mot bakgrunden av att såväl traktamentsbeloppen i och för sig som indelningen i traktamentsklasser endast grunda sig på grova uppskattningar och schematiseringar, vid vilka hänsyn ju icke tagits till individuella levnadsvanor eller till skillnaderna i standard mellan tjänstemän i de olika lönelägen, som rymmas inom de i vissa fall tämligen vida gränserna för en och samma traktamentsklass.

Oaktat kommittén med hänsyn till vad nu anförts närmast varit benägen att föreslå upphävande av här ifrågavarande differentiering, har kommittén funnit sig förhindrad att framlägga förslag av denna innebörd. Spörsmålet är nämligen enligt kommitténs uppfattning av den natur, att ställning därtill bör tagas endast i samband med förhandlingar angående traktamentsbeloppens storlek.

Kommittén har i andra hand övervägt att föreslå en ändring i den nuvarande definitionen av »eget hushåll», varigenom detta begrepp skulle få ett mera rationellt innehåll. Ändringen skulle avse ett upphävande av den begränsning till familjemedlemmar och vissa andra särskilt angivna personer, vilken nu skall iakttagas, då det gäller att fastställa, huruvida eget hushåll är för handen. Emellertid är kommittén icke övertygad om att därigenom skulle vinnas så betydande fördelar, att det vore tillräckligt motiverat att frångå de grunder, som nu äro stadgade och med vilka myndigheter och enskilda tjänstemän blivit förtrogna. Kommittén har fördenskull slutligen stannat för att i TB Arr intaga den nuvarande definitionen av »eget hushåll» oförändrad.

g. Traktamentsbeloppens storlek

Kommittén har, med ett par nedan berörda undantag, icke övervägt skäligheten av gällande traktamentsbelopp. Anledningen härtill är dels, att den ått kommittén anförtrordade utredningen i första hand skulle avse en teknisk överbearbetning av gällande bestämmelser, dels ock att frågan om ändringar i traktamentsbeloppen är av den arten, att den synes böra bli föremål för sådana förhandlingar mellan civildepartementet och vederbörande personalorganisationer, som föregingo framläggandet av förslag till 1951 års riksdag om vissa höjningar av traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet (prop. 178).

De ovan åsyftade undantagen äro följande. Av skäl, som angivits i föregående avsnitt av detta kapitel, har kommittén i TB Arr upptagit de traktamentsbelopp för natt, som för tid »fr. o. m. 16:e dygnet» gälla för förrättningsmän med eget hushåll, även för andra förrättningsmän. Vidare har kommittén ansett sig i förenklingssyfte och med hänsyn till de av kommittén föreslagna nya tidsreglerna böra slopa den särskilda differentiering av dagtraktamentena, som infördes genom kungörelsen 1951:242. Enligt denna skulle traktamentsersättning, utgående enligt allmänna resereglementet, höjas med två kronor för dag, varav mer än åtta timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning. Kommittén har inarbetat nämnda höjning i de oreducerade beloppen och föreslagit, att traktamente för dag, varav mindre än åtta (i vissa fall mindre än tio) timmar tagits i anspråk, skall utgöra hälften av motsvarande oreducerade belopp. Den tidigare gällande relationen har därigenom återställts. De sålunda vidtagna ändringarna få emellertid båda anses vara av teknisk natur och innebära således lika litet som kommitténs förslag i övrigt något ställningstagande till frågan om traktamentsnivån.

Specialmotivering till allmänna resereglementet

1 §. *Vissa begreppsbestämningar m. m.*

I fråga om den närmare innebörden av de i 1 mom. förekommande termerna förrättning, tjänsteresa, tjänstgöringszon och förrättningszon torde få hänvisas till föregående kapitel, avsnittet c.

Kungl. Maj:t har beträffande vissa icke-statliga förvaltningsområden meddelat bestämmelser, enligt vilka tjänstemän inom vederbörande förvaltningsområde skola vid tjänsteförrättningar inom riket och därav föranledda resor åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet, där ej annat följer av i bestämmelserna intagna »besparingsföreskrifter» (se resereglementen den 5 mars 1948 för hushållningssällskapen och för skogsvårdsstyrelserna). Det torde få antagas, att även det nya allmänna resereglementet kommer att göras tillämpligt vid förrättningar och tjänsteresor inom dylika förvaltningsområden. Då emellertid ifrågavarande förrättningar icke lika otvetydigt som förrättningar, företagna av statens tjänstemän, fullgöras »på grund av Kungl. Maj:ts eller annan statlig myndighets föreskrifter eller beslut» och »för statens räkning», erfordras därvid en särskild föreskrift, varigenom de olika i Arr begagnade termerna bli användbara för reglementets tillämpande på de icke-statliga förrättningsmännen. En sådan föreskrift har intagits i 2 mom. av förevarande paragraf och konstruerats så, att om här avsedda ersättningsbestämmelser meddelats av Kungl. Maj:t beträffande visst icke-statligt förvaltningsområde, detta område skall vid reglementets tillämpning anses såsom statligt. Den anordningen skulle också kunna tänkas, att en motsvarande föreskrift meddelades av Kungl. Maj:t varje gång dylika ersättningsbestämmelser utfärdades. Kommittén har dock funnit det vara att föredraga, att föreskriften göres generell och intages i Arr. Enligt kommitténs mening är det nämligen angeläget, att vid tillämpningen av olika stadganden i reglementet den avsedda jämställdheten mellan huvudmannen för vederbörande förvaltningsområde och staten samt mellan »förrättningsman», tillhörande förvaltningsområdet, och i reglementet avsedd förrättningsman får betydelse icke blott för den icke-statlige förrättningsmannen själv utan också för andra förrättningsmän i förhållande till honom, till förvaltningsområdets huvudman och till denne underordnat förvaltningsorgan. För att detta syfte skall vinnas bör föreskriften vara direkt tillgänglig för var och en som har att tillämpa resereglementet.

Innebörden av det sist sagda må belysas genom hänvisningar till 6 och 9 §§ i reglementsförslaget. Om det icke klart angåves, att t. ex. en jordbrukskonsulent (anställd hos hushållningssällskap), som färdas tillsammans med en lantbrukskonsulent (anställd hos staten) i dennes bil, är att anse såsom förrättningsman i allmänna resereglementets mening, skulle lantbrukskonsulentens bilägaren icke äga rätt till den i 6 § 2 mom. andra stycket omförmälda ersätt-

ningen av 5 öre per kilometer. Vidare skulle, om icke t. ex. hushållningssällskap uttryckligen jämställdes med staten, en lantbrukskonsulent, som kostnadsfritt tillhandahölles fortskaffningsmedel av hushållningssällskap, utan hinder av bestämmelsen i 1 mom. andra stycket samma paragraf kunna göra anspråk på resekostnadsersättning. Och slutligen skulle en förrättningsman som tillhandahölles inkvartering av hushållningssällskap, kostnadsfritt eller mot viss avgift, komma i bättre ställning än om inkvarteringen tillhandahållits honom av statlig myndighet (9 §).

2 §. *Rätten att åtnjuta ersättning enligt resereglementet, m. m.*

1 mom. Tyngdpunkten i detta moment är en bestämmelse, att förrättningsman vid tjänsteresa och förrättning inom riket äger åtnjuta resekostnadsersättning och traktamente enligt bestämmelserna i reglementet, i den mån ej annorlunda är eller varder stadgat. Kommittén vill framhålla, att man från rätten till ersättning, som alltså skall tillkomma förrättningsman på grund av denna bestämmelse, bör skilja vad som ofta, ehuru enligt kommitténs mening missvisande, benämnts rätten att företaga tjänsteresor och förrättningar. Vad man härmed åsyftat är icke en rätt utan en skyldighet. Spörsmålet, i vilka fall sådan skyldighet föreligger, har aldrig varit reglerat genom allmänna resereglementet eller dess föregångare, utan bestämmande därför har varit innehållet i instruktioner och liknande föreskrifter. Kommittén ifrågasätter icke någon ändring härvidlag. Rörande det nämnda spörsmålet hänvisas vidare till kapitlet »Vissa grundläggande spörsmål», avsnittet c.

Enligt vad som framgår av förarbetena till äldre resereglementen, ha olika meningar gjort sig gällande i frågan, huruvida resereglementet bör innehålla bestämmelser såväl om rätten till ersättning för tjänsteresa och förrättning som om grunderna för ersättningsbestämmande eller endast det sistnämnda slaget av bestämmelser. I 1907 och 1929 års resereglementen samt 1920 års sakkunnigförslag har icke blott angivits, efter vilka grunder ersättning skolat utgå, utan även konstituerats en rätt till sådan ersättning. De provisoriska allmänna resereglementena av år 1925 och 1927 angåvo däremot endast, efter vilka grunder ersättning skulle åtnjutas i fall, då det genom allmän författning eller särskild föreskrift bestämts, att ersättning skulle utgå. Kommittén får beträffande sin inställning till frågan anföra följande.

Det nya allmänna resereglementet skall reglera ersättningen vid förrättningar och tjänsteresor för statens räkning. Därvid komma två huvudgrupper av förrättningsmän i betraktande, nämligen dels hos staten anställda tjänstemän, vilka utföra förrättningar i tjänsten, dels ock personer, vilka ha att utföra förrättningar i egenskap av uppdragstagare hos staten. Såsom i specialmotiveringen till 1 § berörts, torde man emellertid böra räkna med att resereglementets er-

sättningsbestämmelser, liksom redan nu sker, kunna komma att i större eller mindre utsträckning tillämpas på en del kategorier av tjänstemän, vilka visserligen icke äro anställda hos staten men tillhöra den statliga förvaltningen närstående verksamhetsområden och till vilkas avlönande staten lämnar bidrag. Hit höra de i 1 § 1 mom. Saar under f) angivna tjänstemännen vid hushållnings-sällskap och skogsvårdsstyrelser, kyrkomusiker (avlöningsreglementet 1950:385), präster (prästlönereglementet 1951:577) och vissa polismän (»ersättningskungörelsen» 1932:533).

I fråga om de förrättningsmän, vilkas förrättningar utföras »för statens räkning», är det möjligt att välja vilken som helst av de båda förut nämnda konstruktionerna av rätten till ersättning. Man kan alltså antingen — liksom nu — stadga denna rätt i resereglementet, varvid i avlöningsreglementen och liknande författningar samt i beslut om ersättning för uppdrag i förevarande hänseende icke erfordras annat än hänvisningar till Arr, eller ock stadga rätten till resekostnadsersättning och traktamente i avlöningsreglementena och i nämnda beslut, varvid Arr endast skulle innehålla regler för ersättningsbestämmande. Kommittén anser för sin del det vara lämpligast och mest praktiskt, att den nuvarande ordningen bibehålles och konsekvent genomföres. Beslut om anställning, vid vilken Saar icke skall tillämpas, eller om uppdrag bör sålunda, i de delar det berör resekostnadsersättning och traktamente och i den mån icke andra grunder än de i Arr stadgade avses skola gälla, icke givas formen av ett medgivande att åtnjuta ersättning utan, på samma sätt som Saar, endast hänvisa till resereglementet. Då sådana resor, som avses i 6 § kommittékungörelsen, alltid få anses äga rum för statens räkning, synes nämnda paragraf vid lämpligt tillfälle böra omformuleras till principiell överensstämmelse med 33 § A 1 mom. Saar.

Vad åter angår de förenämnda kategorierna av tjänstemän, anställda hos andra huvudmän än staten, erfordras för deras vidkommande särskilda bestämmelser, som grunda rätt till ersättning enligt Arr. Dylika bestämmelser böra lämpligen ha sin plats i vederbörliga avlöningsreglementen. Kommittén vill i samband härmed nämna, att de hänvisningar till allmänna resereglementet, som förekomma i 15 och 36 §§ avlöningsreglementet för kyrkomusiker, 17 och 32 §§ avlöningsreglementet för övningslärare (1950:386) samt 20 § avlöningsreglementet för statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter m. m. (1951:615), synas böra utgå.

Enligt vad kommittén erfarit, har det förekommit att statstjänsteman i samband med förrättning i tjänsten utfört uppdrag för enskild, statsunderstödd institutions räkning och därvid för samma tid uppburit, förutom honom författningen enligt tillkommande resekostnads- och traktamentsersättning från vederbörande myndighet, jämväl motsvarande förmåner från den statsunderstödda institutionen. Enligt kommitténs mening bör det icke få förekomma, att en

person på så sätt beredes dubbla förmåner av statsmedel. Det synes därför böra övervägas, huruvida det icke borde föreskrivas såsom villkor för att statsbidrag skall utgå till institution, i vars verksamhet statstjänstemän deltaga, att till vederbörande icke må utbetalas ersättning för sådana kostnader, som gottgöras dem av staten i deras egenskap av statstjänstemän.

Den rätt till ersättning, som tillkommer förrättningsman enligt resereglementet, avser, såsom framgår av förevarande paragraf, förrättningar och tjänsteresor inom riket. I vissa undantagsfall torde tvekan kunna uppkomma, huruvida förrättning eller tjänsteresa äger rum inom riket, nämligen då förrättningsmannen befinner sig ombord på fartyg eller luftfartyg och detta passerar utanför rikets gräns (gränsen för rikets territorialvatten). I sådana fall bör enligt kommitténs mening förrättningen eller tjänsteresan i sin helhet anses äga rum inom riket, under förutsättning att icke förrättning äger rum jämväl på utrikes ort. Kommittén föreslår en anvisning härom i anslutning till paragrafen.

I förevarande moment har i andra stycket intagits ett stadgande, enligt vilket Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet äger utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter till reglementet samt utfärda bestämmelser och meddela beslut, enligt vilka i vissa fall resekostnadsersättning och traktamente skola utgå med lägre belopp än i reglementet sägs eller traktamente skall helt eller delvis utbytas mot förmåner av traktamentes natur.

Den del av stadgandet, som avser nedsättning av resekostnadsersättning och traktamente, motsvaras i formellt hänseende närmast av 1 § andra stycket i 1929 års allmänna resereglemente. Liknande befogenheter tillkomma emellertid nu Kungl. Maj:t även i fråga om tjänstgöringstraktamente, vilket framgår av 33 § 3 mom. Saar. Ifrågakarande befogenheter äro beträffande tjänstgöringstraktamente obegränsade men kunna, såvitt det gäller traktamentsersättning, enligt ordalagen i 1 § andra stycket allmänna resereglementet utövas endast »för vissa grupper av befattningshavare» (besparingsreglementen), således ej i individuella fall. Vad beträffar de Kungl. Maj:t underordnade myndigheterna, äga dessa icke några här avsedda befogenheter i fråga om traktamentsersättning men väl beträffande tjänstgöringstraktamente. Bestämmelserna härom stå att finna i 20 § A 3 mom. b) TB Saar och utsäga bl. a., att myndighet, om den finner särskilda skäl därtill föreligga, må besluta om nedsättning av tjänstgöringstraktamentet eller att traktamente icke skall utgå.

Det har synts erforderligt, att det nya resereglementet, vars regler om traktamente avses skola ersätta både det nuvarande resereglementets bestämmelser om traktamentsersättning och föreskrifterna i TB Saar om tjänstgöringstraktamente, kommer att inrymma lika stora möjligheter att nedsätta de normalt utgående traktamentsbeloppen som vardera av de båda nämnda författningarna nu medgiver. Med hänsyn härtill har åt 2 § 1 mom. andra stycket i reglements-förslaget givits en utformning, som något avviker från 1 § andra stycket i 1929 års resereglemente. Den föreslagna formuleringen innebär i och för sig intet

ställningstagande till frågan, i vilken utsträckning och under vilka omständigheter de åsyftade möjligheterna lämpligen böra utnyttjas; därom uttalar sig kommittén i annat sammanhang (se s. 59).

Enligt kommitténs förslag skall den i förevarande moment stadgade delegationsmöjligheten utnyttjas så, att Kungl. Maj:t i TB Arr (se 7 § 4 mom.) bemyndigar »vederbörande myndighet» att efter prövning från fall till fall besluta om nedsättning av traktamente eller att traktamente icke skall utgå.

Vid vissa slag av tjänstgöring utgå enligt särskilda bestämmelser förmåner — kontant eller in natura — vilka tjäna samma syfte som traktamente. Sålunda finnas i Saar och tilläggsbestämmelserna därtill föreskrifter om mässpenningar till beställningshavare vid försvaret under sjötjänstgöring och om tjänstgörings-traktamente till gift innehavare av beställning med lönegradsbeteckningen Mha vid sådan tjänstgöring (33 § B Saar, Försvaret 2 punkten andra och tredje styckena, och 20 § B TB Saar, Försvaret 1—9 punkterna) samt om fri kost eller ersättning därför till vissa tjänstemän å undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak, vid lots- och fyrstaten och å statens järnvägars tågfarjor och hjälpfartyg (40 § B Saar och 29 § TB Saar). Vidare märkas i detta sammanhang de föreskrifter i kungl. brev den 30 juni 1948 (TLA nr 47), enligt vilka vid vissa militära övningar må åtnjutas dels fri inkvartering och förplägnad, dels ett mindre traktamente. Samtliga här nämnda förmåner — mässpenningar, tjänstgöringstraktamente, fri kost eller ersättning därför samt fri inkvartering och fri förplägnad — äro av traktamentes natur.

Enligt Arr kommer här berörd tjänstgöring icke blott för försvarets personal utan även för den i 40 § B Saar avsedda civila personalen att kunna betraktas såsom förrättning och medföra rätt till traktamente. Med hänsyn härtill vore det mest naturligt, att efter reglementets ikraftträdande vederbörliga bestämmelser om förmåner av traktamentskaraktär beträffande båda personalkategorierna utfärdades med stöd av det föreslagna bemyndigandet för Kungl. Maj:t att föreskriva, att traktamente i vissa fall skall helt eller delvis utbytas mot förmåner av traktamentes natur. En konsekvens härav skulle bli, att de ifrågasvarande bestämmelserna i 40 § B Saar överfördes till TB Saar och där, jämte tillhörande bestämmelser i 29 § sistnämnda författning, finge sin plats i 20 §. Emellertid utesluter givetvis icke den nyssnämnda befogenheten för Kungl. Maj:t, att här avsedda spörsmål alltjämt regleras i det med riksdagens medverkan tillkomna avlöningsreglementet, och kommittén har därför icke funnit erforderligt att föreslå, att den ifrågasatta överflyttningen äger rum i förevarande sammanhang. Däremot böra, i anslutning till vad ovan anförts, ur Saar uteslutas bestämmelserna i 33 § B, Försvaret, 2 punkten andra och tredje styckena angående mässpenningar och tjänstgöringstraktamente vid sjötjänstgöring samt 40 § A 2 mom. rörande fri förplägnad och fri inkvartering vid förrättningar m. m. I samband härmed böra bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente vid sjötjänstgöring i 20 § B TB Saar, Försvaret 9 punkten så omformuleras, att det

framgår, att beställningshavare med lönegradsbeteckningen Mha i princip icke äger uppbära traktamente vid sjötjänstgöring men att undantag från denna regel gäller beträffande den som är gift eller ock varit gift och fortfarande har minderårigt barn hos sig.

Traktamentsreglerna i Arr lämpa sig mindre väl efter förhållandena vid sådana slag av tjänstgöring, som här berörts, och särskilt gäller detta om förrättningar ombord på fartyg. Där dylika tjänstgöringsförhållanden föreligga, böra därför enligt kommitténs mening nämnda regler helt ersättas av i särskild ordning meddelade föreskrifter om förmåner av traktamentes natur. Kommittén föreslår, att i 2 § TB Arr intages ett stadgande om att reglementets bestämmelser om traktamente icke skola gälla vid förrättning, beträffande vilken Kungl. Maj:t meddelat särskilda föreskrifter om förmåner av traktamentes natur. På frågan om innehållet i här avsedda särskilda föreskrifter — vare sig nu gällande eller eventuellt tillkommande — finner sig kommittén icke böra ingå i detta sammanhang.

2 mom. Det nu gällande allmänna resereglementet innehåller i 26 § dels ett stadgande, enligt vilket Kungl. Maj:t förordnar om resekostnads- och traktamentsersättning vid resor i statens ärenden utom rikets gränser, dels ock en bestämmelse som är avsedd att reglera traktamentsersättningen vid färd från ett land till ett annat. Paragrafen har, bortsett från en år 1929 företagen formell jämkning i första stycket, samma lydelse som då den infördes i 1925 års allmänna resereglemente.

Enligt det sakkunnigförslag, som låg till grund för sistnämnda reglemente, skulle detta, där Kungl. Maj:t icke i särskilda fall annorlunda förordnade, tillämpas jämväl vid resor och förrättningar i statens ärenden i utlandet, dock med iakttagande av vissa särskilda bestämmelser. I prop. 1925:95 anförde emellertid föredragande departementschefen, som därvid anslöt sig till vissa myndigheters utlåtanden över förslaget, att bestämmelsen ifråga borde utgå. Att uttryckligen inskränka reglementets tillämpning till resor inom landet vore dock enligt statsrådet icke lämpligt. Vid resa i främmande länder syntes bestämmelser angående resekostnads- och traktamentsersättning få såsom tidigare för varje fall meddelas av Kungl. Maj:t, som alltså även borde besluta, när allmänna resereglementet skulle tillämpas vid utlandsresor.

Icke heller det förslag till allmänt resereglemente, som nu framlägges, har ansetts böra göras direkt tillämpligt på utrikes resor. Kommittén har emellertid icke funnit det möjligt att undvara en hänvisning — i reglementsförslaget intagen såsom 2 § 2 mom. — av samma innehåll som första stycket i nuvarande 26 §. Anledningen härtill är, att några generella föreskrifter om ersättning vid utrikes resor icke finnas utfärdade. Ersättningen vid sådan resa bestämmes alltjämt genom beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Det må emellertid erinras, att de år 1949 tillkallade sakkunniga, som ha att verkställa utredning rörande avlöningsförmånerna för utomlands stationerade tjänstemän, m. m.,

enligt sina direktiv böra ägna uppmärksamhet även åt frågan om avvägningen av traktamentsförmåner m. m. åt tjänstemän, som vistas utomlands för särskilt uppdrag eller eljest för tjänstgöring under sådana förhållanden, att tjänstemannen bibehåller sin stationeringsort inom riket. Därest utredningsmännen skulle finna det möjligt att uppdraga generella riktlinjer för avvägandet av ersättningen vid sådan tjänstgöring utomlands, bör förslag därom framläggas, heter det vidare i direktiven.

Vad beträffar andra stycket i 26 §, har den där meddelade föreskriften betydelse icke blott vid resa mellan två främmande länder utan också vid resa mellan Sverige och ett främmande land. I det senare hänseendet är den behöflig som ett komplement till resereglementets bestämmelser om traktamente vid inrikes resor. Kommittén föreslår, att föreskriften med i huvudsak oförändrad formulering införes såsom tilläggsbestämmelse till 2 § 2 mom. Arr. Därest något resereglemente för utrikes resor icke skulle komma till stånd, finnes möjlighet att i den mån det anses lämpligt till denna tilläggsbestämmelse foga andra bestämmelser med allmän giltighet rörande dylika resor.

3 §. *Indelningen i rese- och traktamentsklasser*

Förrättningsmännen äro enligt nu gällande resereglemente indelade i tre reseklasser (I—III) och fyra traktamentsklasser (A—D). Reseklasserna och traktamentsklasserna förekomma i fem olika kombinationer: I A, II B, II C, III C och III D. Från ikraftträdandet av 1925 års resereglemente och intill den 1 januari 1947 funnos sex traktamentsklasser (A—F) och sju kombinationer.

Indelningen i rese- och traktamentsklasser bestämmes av Kungl. Maj:t med stöd av ett stadgande i 3 § allmänna resereglementet. Denna ordning anser kommittén böra bibehållas. Med hänsyn till det sätt, varpå Kungl. Maj:ts ifrågasvarande beslut meddelats, kunna förrättningsmännen indelas i tre grupper. För två av dessa framgår av tilläggsbestämmelserna till resereglementet, vilka rese- och traktamentsklasser som skola gälla. Under rubriken »Första gruppen» föreskrives där, att tjänstemän, vilka enligt Saar äro hänfödda till olika lönegrader, skola hänföras till rese- och traktamentsklasser i enlighet med en i författningen intagen tabell. Till denna grundregel ha vissa särbestämmelser anknutits. Under »Andra gruppen» — med underrubriken »Förrättningsmän, vilka icke tillhöra första gruppen» — finner man en alfabetisk förteckning av omkring 250 benämningar på olika slags förrättningsmän, där för varje särskild benämning angives rese- och traktamentsklass. Den tredje grupp, som man enligt det ovanstående har att räkna med, utgöres av förrättningsmän, vilka icke ha lönegradsplacerad tjänst enligt Saar och icke heller upptagits i andra gruppen. För dem, som ingå i tredje gruppen, ha rese- och traktamentsklasserna bestämts antingen av Kungl. Maj:t eller, med stöd av punkten B i tilläggsbestämmelserna, av underordnad myndighet, i båda fallen vanligen i samband

med att föreskrift lämnats om vederbörandes avlöningsförmåner såsom innehavare av arvodesbefattning.

Kommittén vill här — med begränsning till »första gruppen» — anföra några siffror, som kunna ge en antydning om storleksförhållandena mellan de olika rese- och traktamentsklasserna. Siffrorna, vilka alla äro avrundade till närmaste tusental, ha framräknats med hjälp av den personalstatistik, avseende förhållandena den 1 oktober 1950, som ingår i riksräkenskapsverkets årsbok för år 1951, vissa från detta ämbetsverk inhämtade uppgifter samt personalförteckningarna för vissa verk budgetåret 1950/51. Av 184 000 statstjänstemän, avlönade enligt någon av löneplanerna nr 1—5 i statens löneplansförordning, tillhörde på grund av lönegradsplaceringen 94 000 klass III D, 46 000 klass III C, 17 000 klass II C, 25 000 klass II B och 2 000 klass I A. Det är angeläget att framhålla, att dessa siffror icke avse antalet *förrättningsmän* och än mindre giva något mått på »volymen» av tjänsteresor och förrättningar inom olika rese- och traktamentsklasser. De kunna således ej läggas till grund för några kostnadsberäkningar. Säkerligen finnas bland ifrågavarande tjänstemän åtskilliga, som aldrig företaga några tjänsteresor och förrättningar, och beträffande de övriga varierar resefrekvensen i hög grad. Någon mera rättvisande statistik över antalet förrättningsmän eller över antalet tjänsteresor och förrättningar är det emellertid knappast möjligt att åstadkomma.

Vid 1946 års riksdag väcktes i första kammaren en motion (nr 80) av herr Nerman med hemställan, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning »om demokratisering av medaljutdelningen till statstjänare, beträffande resereglementet och eljest rörande hithörande förhållanden». Motionären förklarade sig bl. a. anse, att den klasskillnad, som rådde i fråga om tjänstemännens resor och dagtraktamenten, vore »icke nödvändig och direkt motbjudande». Alla borde enligt hans mening ha samma reseklass och traktamente. Första kammarens första tillfälliga utskott framhöll i sitt utlåtande (nr 16), under hänvisning till yttranden över motionen från TCO och Statstjänarkartellen, att de ändringar i bestämmelserna, som kunde anses behövliga, syntes böra åvägbringas genom förhandlingar mellan statsmakternas representanter och vederbörande personalorganisationer. Vid en blivande översyn av resereglementet syntes enligt utskottet de av motionären framförda synpunkterna i nödig mån kunna beaktas. I riksdagens skrivelse (nr 325) angående motionen berördes endast de delar, som avsågo medaljväsendet, medan däremot intet särskilt uttalande gjordes med anledning av förslagen rörande resereglementet.

Frågan, huruvida en indelning i rese- och traktamentsklasser alltjämt bör förekomma, vill kommittén för sin del besvara på följande sätt. Det skulle vara naturligt, att resekostnadsersättning och traktamente utginge utan gradering, om alla förrättningsmän kunde förutsättas leva på samma eller i stort sett samma standard. Om sålunda alla statstjänstemän åtnjöte lika stor lön, skulle anledning saknas att tillerkänna dem resekostnadsersättning efter olika vagns-

klasser på tåg eller att differentiera traktamentet. Då emellertid den nämnda förutsättningen saknas och de statliga lönerna i själva verket variera inom vida gränser, skulle tillämpningen av ett enhetligt traktamentsbelopp medföra, att ersättningen bleve för en del förrättningsmän onödigt hög och för andra otillräcklig i förhållande till den levnadsstandard, efter vilken vederbörande inrättat sig på grundval av löneinkomstens storlek. Å andra sidan kan differentieringen av resekostnadsersättning och traktamente icke drivas tillnärmelsevis lika långt som differentieringen av lönen. I fråga om resekostnadsersättningen kan man icke komma längre än till den tredelning, som nu tillämpas och som svarar mot järnvägarnas reseklassindelning, och vad traktamentet beträffar, böra endast ett fåtal klasser förekomma såväl av praktiska skäl som med hänsyn till att levnadskostnaderna för personer i skilda inkomstlägen icke variera lika mycket vid vistelse på främmande ort som då vederbörande befinna sig på sina hemorter. Kommittén — som icke ifrågasätter någon ändring av antalet reseklasser (jfr specialmotiveringen till 6 §) — anser starka skäl tala för att antalet traktamentsklasser nedbringas till tre genom att den lägsta klassen borttages och dithörande förrättningsmän uppflyttas till den f. n. näst lägsta klassen. Denna fråga hör emellertid så intimt samman med avvägningen av traktamentsbeloppen, att den synes kommittén böra avgöras endast i samband med fastställandet av dessa belopp och således, enligt vad i kapitlet »vissa grundläggande spörsmål», avsnittet g. anförts, efter förhandlingar mellan civildepartementet och vederbörande personalorganisationer. På grund härav anser sig kommittén icke böra framlägga något förslag i ämnet utan upptager i det nya resereglementet och tilläggsbestämmelserna därtill alltjämt fyra traktamentsklasser.

Kommittén övergår härefter till frågor rörande gränsdragningen mellan olika rese- och traktamentsklasser, såvitt angår den ovannämnda »första gruppen». Därvid behandlas först spörsmålen om inplacering i rese- och traktamentsklasser av aspiranter (lönegradsbeteckningen Cf) och av extra tjänstemän med lönegradsbeteckningen Cg, vilka spörsmål avse samtliga klasser. Aspirant hänföres nu till samma klass som e. o. tjänsteman i lönegrad två ordningsnummer högre än aspiranttjänstens och extra tjänsteman till klass, som bestämmes av vederbörande myndighet, dock högst till den för jämförlig e. o. tjänsteman bestämda klassen. Enligt kommitténs mening bör för här nämnda liksom för andra tjänstemän löneställningen avgöra, till vilken rese- och traktamentsklass vederbörande skall hänföras. Främst på grund härav men också i förenklingssyfte föreslår kommittén, att placeringen i rese- och traktamentsklasser av aspiranter och extra tjänstemän anges i samma tabell som för tjänstemän med andra anställningsformer samt att de därvid jämföras med ordinarie och e. o. tjänstemän tillhörande lönegrader med samma ordningsnummer.

Till klass II C höra tjänstemän i lönegraderna Ca (Ce) 17—20, Ma (Md) 4—5 och Me 4 samt lotsförmän i Ca 15, överlotsar (Ca 16) och lokförare i Ca 16. Vid studium av klassens sammansättning finner man, att klassen icke är i löne-

hänseende enhetligt avgränsad nedåt. Ehuru den undre gränsen för civila och civilmilitära tjänstemän i allmänhet går mellan lönegraderna Ca 16 och Ca 17, höra, enligt vad nyss angivits, till ifrågavarande klass dels vissa civila tjänstemän i lägre lönegrad än Ca 17, dels ock sergeant och fänrikar. Även dessa militära beställningshavare, placerade i Ma (Md) resp. Me 4, inneha en löneställning, som är lägre än Ca 17; då deras slutlöneklass är 18 löneklassen på löneplan nr 1, få de närmast anses jämställda med civila eller civilmilitära tjänstemän i lönegraden Ca 15. Det synes finnas anledning att överväga, om icke här avsedda civila och militära tjänstemän böra flyttas till den närmast lägre klassen, III C. Härom må följande anföras.

Med den lägsta officersbeställningen (underlöjtnant, fänrik) har sedan gammalt varit förenad rätt att vid tjänsteresa på järnväg åtnjuta ersättning för plats i II klass. Motsvarande rätt tillerkändes sergeant (underofficerare av 2. graden) år 1881 men upphävdes genom tilläggsbestämmelserna till 1925 års allmänna resereglemente, där nämnda personalgrupper hänfördes till reseklass III. De återfingo emellertid den tidigare förmånen fr. o. m. den 1 juli 1929, då det nu gällande resereglementet jämte tilläggsbestämmelser trädde i kraft. Det vill synas, som om man därvid tog hänsyn bl. a. till de likartade tjänstgöringsförhållandena för sergeant och fanjunkare. Måhända beaktades även den i sammanhanget framförda åsikten, att en underofficer, som under tjänsteresa förde befäl över trupp, borde beredas en särställning i förhållande till denna.

Kommittén hyser den uppfattningen, att mycket vägande skäl måste kunna förebringas för ett undantag från regeln, att löneställningen avgör vilken reseklass en lönegradsplacerad tjänsteman skall tillhöra. Sådana skäl kunna enligt kommitténs mening icke åberopas till förmån för sergeanter och fänrikars placering i reseklass II. Det må ock framhållas, att det nu finnes än större anledning att upprätthålla nyssnämnda regel än fallet var 1929. Då gällde inom statsförvaltningen ett flertal olika avlöningsreglementen, och i tilläggsbestämmelserna till resereglementet angavs klassindelningen efter lönegrader särskilt för envar av fem grupper förrättningsmän, vardera tillhörande ett visst förvaltningsområde och underkastad ett visst avlöningsreglemente. De militära beställningshavarna åtnjöto lön efter andra löneplaner än de civila tjänstemännen, varför militära och civila lönegrader icke voro direkt jämförbara med varandra. Nu däremot äro alla lönegradsplacerade statstjänstemän (utom övningslärare) underkastade ett och samma avlöningsreglemente, Saar, och ehuru de militära lönegraderna äro i viss mån annorlunda konstruerade än de civila, innefatta de icke andra löneklasser än sådana, som tillämpas även för civila tjänstemän. Varje militär lönegrad kan därför jämföras med en civil sådan. På grund av det anförda föreslår kommittén, att beställningshavare i Ma (Md, Me) 4 skola tillhöra klass III C. Det förtjänar framhållas, att sergeanterna därigenom komma att tillhöra samma rese- och traktamentsklass som de civilmilitära tjänstemän i sergeants tjänsteklass, vilka äro placerade i lönegraden Ca 16.

Detta är för närvarande icke fallet, vilket påpekats i en till kommittén överlämnad skrivelse från Civilmilitära tjänstemannaförbundet.

Vad angår lotsförmän i Ca 15, överlotsar och lokförare i Ca 16, grundar sig deras placering i reseklass II på det förhållandet, att de utöver lön enligt respektive lönegrader åtnjuta vissa särskilda avlöningsförmåner, nämligen lotslott och loktjänstpenningar. På grund av dessa förmåner gälla också för ifrågavarande tjänstemän särskilda pensionsunderlag, motsvarande för lotsförmän och lokförare lönegraden Ca 17 (löneklass 20) samt för överlotsar Ca 18 (löneklass 21). Med hänsyn till anförda förhållanden, vilka icke äga motsvarighet i fråga om sergearter och fänrikar, synes ändring i de berörda civila tjänstemannagruppernas reseklassplacering icke böra företagas.

Ehuru kommittén av de skäl, som berörts i samband med frågan om borttagande av klass III D, icke anser sig böra framlägga förslag därom, hyser kommittén för sin del den uppfattningen, att klassen II C borde helt elimineras genom att de tjänstemän, som kvarstå i densamma efter nedflyttningen av sergearter och fänrikar, hänfördes till II B. Kommittén anser det nämligen icke vara en rationell anordning, att av tjänstemän, som tillhöra en viss reseklass, somliga placerats i en traktamentsklass och de övriga i en annan, utan enligt kommitténs mening bör varje reseklass vara kombinerad med endast en traktamentsklass. Därest kommande förhandlingar skulle leda till att klassen III D avskaffades, komme klass II C att utgöra det enda undantaget från sistnämnda regel. Under den angivna förutsättningen böra därför de tjänstemän utom sergearter och fänrikar, som nu tillhöra klass II C, uppflyttas till II B. Givetvis avser kommittén ej, att detta skulle bli en automatisk följd av ställningstagandet beträffande klass III D, utan kommittén räknar med att de ifrågavarande spörsmålen, som ju båda sammanhånga med traktamentsbeloppens storlek, vid förhandlingarna övervägas i ett sammanhang.

Vid genomförande av nu angivna ändringar skulle klasserna kunna benämnas och betecknas på enklare sätt än nu, t. ex. »reseklass I, II och III».

De lägsta civila tjänster, vilkas innehavare tillhöra klass II B, äro placerade i lönegraden Ca 21. De lägsta militära beställningshavarna inom klassen tillhöra lönegraden Ma 6. Då slutlönen i denna lönegrad utgår efter 22 löneklassen å löneplan nr 1, äro ifrågavarande beställningshavare närmast att jämställa med civila tjänstemän i Ca 19. I enlighet med den förut omnämnda principen för indelning i rese- och traktamentsklasser föreslår kommittén, att beställningshavare i Ma 6 skola tillhöra klass II C, därest denna klass kommer att bibehållas.

Härefter gäller det att behandla gränsdragningen mellan de båda högsta reseklasserna. Den mellersta klassen (II B) omspanner en stor del av löneskalan och skulle, därest huvuddelen av klass II C komme att ingå i densamma, ytterligare utökas genom sänkning av den undre gränsen. Den högsta klassen är till numerären helt liten, jämförd med de övriga. Enligt kommitténs mening böra

också de förmåner, som åtfölja tillhörigheten till denna klass, reserveras för ett relativt litet antal tjänstemän i de högsta tjänsteställningarna. Man kan emellertid knappast göra gällande, att den nuvarande gränslinjen — som i fråga om civila tjänstemän går mellan lönegraderna Ca 31 och Ca 32, d. v. s. mellan byrådirektör och hovrättsassessor — åtskiljer tjänstemannagrupper, mellan vilka föreligger en tydlig skillnad i fråga om löne- och tjänsteställning eller allmän standard. Så är visserligen icke heller fallet, om man jämför övriga klasser inbördes. Men i fråga om de båda högsta reseklasserna är läget det, att under senaste tid genomförts en reform, som synes kommittén erbjuda den naturliga utgångspunkten för en ny gränsdragning mellan dessa klasser. Här åsyftas den lönereglering för byråchefer och vissa andra högre statstjänstemän, som trätt i kraft den 1 juli 1951. Genom denna har i lönehänseende åstadkommits ett kraftigare markerat avstånd mellan innehavarna av vissa såsom »chefstjänster» betecknade tjänster och de närmast under dem placerade tjänstemännen (se här om prop. 1951: 114). Denna lönereglering bör enligt kommitténs mening få den konsekvensen, att till högsta klassen hänföras endast tjänstemän i den nya byråchefsgraden, Ca 37, och högre lönegrader, medan övriga tjänstemän, som nu tillhöra klass IA, flyttas till näst högsta klassen. Kommittén föreslår, att klassgränserna ändras i enlighet härmed.

Det må erinras, att beträffande den högsta klassen f. n. råder ett förhållande av samma slag som ovan påtalats beträffande klasserna II C och II B, nämligen att den lägsta till klassen hänfödda militära beställningen — i detta fall Ma 11, (överstelöjtnant, kommendörkapten av 1. graden), med slutlön enligt 34 löneklassen och således närmast motsvarande tjänst i Ca 31 — är förenad med lägre löneställning än den lägsta civila tjänsten inom klassen, Ca 32. I motsvarighet härtill observeras inom det civila området, att i fråga om tjänster med lön enligt löneplan nr 2 gränsen går mellan lönegraderna Co 6 och Co 7, ehuru först 9 löneklassen på nämnda löneplan medför en lön minst motsvarande Ca 32: 35. Å andra sidan höra lönegraderna Cb 9 och Cb 10 endast till den näst högsta reseklassen, oaktat lönen i dessa lönegrader utgår efter löneklasserna 35 och 36, d. v. s. slutlöneklasserna i lönegraderna Ca 32 och Ca 33. Styrelsen för Seminarierektorernas förening har i en underdånig skrivelse, vilken överlämnats till kommittén, hemställt, att småskoleseminariernas rektorer, vilka tillhöra lönegraderna Cb 8—10, måtte »i likhet med övriga jämställda tjänstemän» hänföras till klass IA.

Med hänsyn till vad kommittén ovan föreslagit rörande gränsdragningen mellan de båda högsta reseklasserna saknas anledning att här närmare ingå på de nu berörda oregelbundenheterna. Tjänster i de lönelägen, som representeras av Ma 11 samt Co 6 och Co 7, beröras nämligen icke av chefslöne regleringen, och rektorstjänsterna ha uttryckligen undantagits från densamma; enligt uttalande i prop. 1951: 114 (s. 64) skall 1949 års tjänsteförteckningskommitté pröva frågan om de i Cb-lönegrad placerade rektorernas löneställning.

Enligt de nuvarande tillägsbestämmelserna skola till klass IA hänföras överläkare tillhörande lönegraden Ca 31 vid fångvårdsanstalterna, vid statens sinnessjukhus eller vid statens anstalt för fallandesjuka samt chef, tillika läkare, vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården (Ca 31) ävensom överläkare vid gynekologiska avdelningen av Konung Gustaf V:s jubileumsklinik (Ca 29). Anledningen till denna undantagsbestämmelse torde, utom beträffande den sistnämnde överläkaren, ha varit, att vederbörandes tjänster äro förenade med förmån av fri tjänstebostad, fritt bränsle och fri elektrisk belysning, något som även föranlett fastställandet av pensionsunderlag överstigande dem som normalt svara mot lönegradsplaceringen. För chef, tillika läkare, vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården skall sålunda tillämpas pensionsunderlaget för 35 löneklassen (d. v. s. lönegrad Ca 32) och för de ifrågavarande överläkarna pensionsunderlaget för 36 löneklassen (d. v. s. lönegrad Ca 33). Vad överläkartjänsten vid jubileumskliniken beträffar, har kommittén däremot icke kunnat utröna anledningen till den särskilda placeringen i rese- och traktamentsklass.

Löneställningen för de i förevarande bestämmelse avsedda läkarna i Ca 31 har på senare tid undergått vissa förändringar. Vid samtliga ifrågavarande tjänster utgår nämligen sedan den 1 januari 1951 avlöningsförstärkning med 5 004 kronor för år, och tjänsterna såsom överläkare ha därjämte från och med den 1 juli samma år uppflyttats till lönegraden Ca 32. Därest gränsen mellan de båda högsta rese- och traktamentsklasserna förskjutes på sätt kommittén ovan föreslagit, kommer summan av lön enligt Ca 32 resp. Ca 31 och förmåner av fri bostad m. m. icke att uppgå till sådan storlek, att den gör det motiverat att alltjämt hänföra vederbörande till den högsta klassen. Vid uppskattningen av nämnda förmåner har kommittén härvid räknat med de belopp, varierande mellan 2 100 och 3 000 kronor för år, som enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter skola utgå i kontant hyresersättning till de ifrågavarande överläkarna, därest tjänstebostäder icke kunna beredas dem. Om däremot hänsyn tages jämväl till utgående avlöningsförstärkning, stiga de sammanlagda förmåner till en nivå betydligt över lönen enligt Ca 37. Kommittén anser sig emellertid böra erinra om de motiv, som föranlett medgivandet av ifrågavarande avlöningsförstärkning. Såsom framgår av prop. 1950:100, har nämligen avlöningsförstärkningen tillkommit i syfte att motverka det förhållandet, att de statliga sinnessjukvårdsläkarna, vilka endast ha begränsade möjligheter till praktikinkomster inom sitt fack, befunnit sig i ett lågt inkomstläge i jämförelse med läkarna inom kroppssjukvården, något som anses ha medfört stora svårigheter för rekryteringen av sinnessjukvårdsläkare. Då sålunda avlöningsförstärkningen har karaktären av en compensation för uteblivna praktikinkomster, anser kommittén, att densamma icke bör påverka ifrågavarande läkares placering i rese- och traktamentsklass. Kommittén har därför uteslutit den nuvarande särbestämmelsen i ämnet. Även den förut om-

nämnde överläkaren vid Konung Gustaf V:s jubileumsklinik har ansetts böra inplaceras enbart på grundval av sin lönegradsplacering; erinras må, att vid karolinska sjukhuset numera tillkommit ytterligare överläkartjänster i Ca 29, beträffande vilka några särbestämmelser i förevarande hänseende icke ha meddelats.

Vad kommittén hittills anfört rörande förrättningsmäns inordnande i olika rese- och traktamentsklasser avser endast lönegradsplacerade tjänstemän, som äro underkastade Saar. I »första gruppen» ingår även viss fast anställd, icke ständigt tjänstgörande personal vid försvaret, för vilken särskilda bestämmelser i förevarande hänseende meddelats. Dessa innehålla i huvudsak, att dylik personal skall hänföras till samma rese- och traktamentsklass som beställningshavare på aktiv stat tillhörande den lönegrad, enligt vilken vederbörande vid tjänstgöring åtnjuter lön. Kommittén föreslår, att detta innehåll i stället uttryckes genom omformulering av bestämmelsen angående rese- och traktamentsklass för Saar underkastade tjänstemän, vilken skulle erhålla följande lydelse: »Förrättningsmän, vilka tillhöra eller vid tjänstgöring åtnjuta lön enligt i följande tabell angivna lönegrader, skola hänföras till rese- och traktamentsklasser i enlighet med vad tabellen utvisar». Beträffande två personalkategorier, nämligen personal på reservstat och personal på frivillig övergångsstat, blir den föreslagna bestämmelsen icke direkt tillämplig, emedan de vid tjänstgöring icke åtnjuta lön enligt vissa lönegrader i Saar. För båda kategorierna synas emellertid erforderliga föreskrifter i ämnet lämpligen kunna meddelas i samband med de hänvisningar till Arr, som böra intagas i respektive avlöningskungörelser. F. n. är i tilläggsbestämmelserna till resereglementet stadgat, att underofficer av 3. graden på övergångsstat vid marinen skall tillhöra rese- och traktamentsklass III C. Med hänsyn till att sådan beställningshavare vid tjänstgöring äger uppbära lön enligt lönegrad Ma 4 bör enligt kommitténs mening nämnda särbestämmelse utgå. Den blir f. ö. överflödigt, om kommitténs ovan framlagda förslag beträffande beställningshavare i sistnämnda lönegrad genomföres.

Det må tilläggas, att de föreskrifter om resekostnads- och traktamentsersättning samt tjänstgöringstraktamente, som ingå i avlöningsbestämmelserna för nu berörda personalkategorier, torde böra undergå vissa ändringar i samband med ikraftträdandet av det nya resereglementet.

I fråga om förrättningsmän, som icke i egenskap av statstjänstemän åtnjuta lön enligt viss lönegrad i Saar, anser kommittén, att föreskrifter om deras placering i rese- och traktamentsklasser icke böra meddelas i TB Arr utan i bestämmelser eller beslut om de avlöningsförmåner eller de ersättningar för uppdrag, som skola utgå till dem, och i förekommande fall (jfr specialmotive-ringen till 2 §) om rätt för dem att åtnjuta ersättning enligt Arr. I enlighet härmed har kommittén ur tilläggsbestämmelserna uteslutit den nuvarande förteckningen över »andra gruppen». Beträffande denna må f. ö. framhållas, att den på många punkter är inaktuell. Många av de befattningar, som upptagas

där, äro numera lönegradsplacerade tjänster och borde följaktligen under alla förhållanden utgå. Å andra sidan löper icke någon klar gräns mellan de övriga grupper, som finnas upptagna i förteckningen, och sådana, för vilka Kungl. Maj:t i annan ordning meddelat bestämmelser om rese- och traktamentsklass. Man måste alltså konstatera, att förteckningen icke är och icke heller kan bli fullständig, och därjämte, att det skulle krävas ganska ofta återkommande ändringar i densamma, om den skulle kunna hållas aktuell. Det synes vidare kommittén, att arbetet med en fortlöpande översyn av förteckningen knappast skulle motsvaras av några praktiska fördelar. Vad angår sådana kommunala förrättningsmän, som nu angivas tillhöra »andra gruppen», vill kommittén föreslå, att i de fall, då det med hänsyn till utgående statsbidrag anses påkallat att Kungl. Maj:t meddelar föreskrifter om rese- och traktamentsklass för vederbörande, dylika föreskrifter få sin plats i statsbidragsbestämmelserna.

I anslutning till vad som stadgas i de nu gällande tilläggsbestämmelserna föreslår kommittén en bestämmelse av innebörd, att förrättningsman, vars placering i rese- och traktamentsklass icke framgår vare sig av de ovan behandlade föreskrifterna om Saar underkastade lönegradsplacerade tjänstemän och om vissa andra militära anställningshavare eller av särskilt Kungl. Maj:ts beslut, skall hänföras till den rese- och traktamentsklass som gäller för närmast jämförlig förrättningsman. Med denna bestämmelse åsyftar kommittén sådana förrättningsmän — t. ex. arvodesavlönade statstjänstemän — som äga rätt till resekostnadsersättning och traktamente på grund av 2 § resereglementet.

Slutligen vill kommittén beröra frågan om rese- och traktamentsklass för den som deltagar i kommittéarbete. Enligt 6 § kommittékungörelsen åtnjutes vid resa till eller från sammanträde samt vistelse å sammanträdesorten ävensom under annan resa för kommittés räkning i förekommande fall resekostnads- och traktamentsersättning enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Om dagarvode utgår för uppdraget, beräknas reseersättningen enligt rese- och traktamentsklass II B, såframt icke annat följer av tilläggsbestämmelserna till resereglementet eller särskilt Kungl. Maj:ts beslut. I anvisningarna till kungörelsen erinras, att jämlikt nämnda tilläggsbestämmelser ledamot av kommission, kommitté eller råd, vilken förordnats av Kungl. Maj:t, samt sakkunnig, tillkallad av Kungl. Maj:t eller chef för statsdepartement, äro att hänföra till klass I A. Det heter vidare i anvisningarna: »Till övriga i kommittéarbetet deltagande personer med dagarvode utgår ersättning för resa enligt klass II C, såframt icke Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda förordnar. Utgår icke dagarvode, är frågan om rese- och traktamentsklass beroende av Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall.»

I enlighet med vad kommittén ovan anfört bör hänvisningen till resereglementets tilläggsbestämmelser utgå, och ordförande eller ledamot i kommitté etc. bör direkt i kommittékungörelsen hänföras till rese- och traktamentsklass I A. Denna klass bör emellertid enligt kommitténs uppfattning gälla även för

»övriga i kommittéarbetet deltagande personer», varmed torde avses sekreterare och experter eller sakkunniga. Det ligger nämligen i kommittéarbetets natur, att man söker ordna måltider och inkvartering gemensamt för icke blott ordförande och ledamöter utan även personal av nu nämnda kategorier.

4 §. *Allmänna grunder för ersättnings bestämmande*

Huvudbestämmelsen i 4 § nuvarande resereglemente innehålles i första meningen, som lyder:

Resekostnads- och traktamentsersättning utgår med hänsyn tagen till den väg och det färd sätt, som för resan verkligen använts, dock att ersättningen icke må tillgodonjutas med sammanlagt högre belopp än som skulle hava utgått, därest förrättningsmannen begagnat sig av den väg och det färd sätt, som med avseende å resans ändamål samt för åstadkommande av minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnad eller eljest varit lämpligast.

Härtill ha anknutits *dels* bestämmelser om vilka förmåner som få medräknas vid beräkandet av den minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnaden, *dels* ett stadgande, att förrättningsman icke på grund av resereglementets bestämmelser är pliktig att färdas med luftfartyg, *dels ock* ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna, att resekostnadsersättning må utgå vid resor med eget motorfordon även i fall, då förrättningsmannen icke enligt den ovan återgivna huvudbestämmelsen är berättigad till ersättning för sådant färd sätt. Slutligen innehåller paragrafen en föreskrift om samordning av resor för nedbringande av statsverkets kostnader.

Ehuru det endast indirekt framgår av den citerade huvudbestämmelsen i 4 §, vilar denna på grundtanken, att tjänsteresor och förrättningar skola planläggas och anordnas på lämpligaste sätt. Ansvar för att så sker åvilar givetvis förrättningsmannen själv, i den mån han icke har att följa en av vederbörande myndighet i förväg uppgjord detaljerad plan. Bl. a. emedan det under en tjänsteresa kan inträffa händelser, som nödvändiggöra ändrade dispositioner, torde det dock i regel icke vara möjligt att annat än i stora drag föreskriva, hur resan skall genomföras, men självfallet åligger det myndigheterna att övervaka hur tjänsteresorna anordnas och att vid behov ingripa med direktiv. Av den ifrågavarande bestämmelsen framgår, att man vid bedömandet av vilken väg och vilket färd sätt, som vid en viss tjänsteresa äro de lämpligaste, har att taga hänsyn dels till tjänsteresans ändamål, dels till uppkommande kostnader för resekostnadsersättning och traktamente, dels ock till andra omständigheter, vilka sammanfattas i ordet »eljest». Sedan det sålunda konstaterats, vilken väg och vilket färd sätt som äro de lämpligaste, avgöres genom tillämpning av 4 §, vilken ersättning som skall utgå.

Termen »färd sätt» förekommer i nuvarande resereglemente utom i 4 § även i 2 §, där dess betydelse synes vara användandet av visst slags färdmedel. För tillämpningen av 4 § måste emellertid enligt kommitténs mening åt termen

givas en mera vidsträckt innebörd. Kommittén — i vars reglementsförslag de mot nuvarande 2 § svarande bestämmelserna konstruerats så, att »färdsätt» ersatts med »färdmedel» — anser sålunda, att begreppet färdsätt i 4 § bör inbegripa icke blott vilket färdmedel som använts utan också om resan skett med natt- eller dagtåg, om förrättningsman begagnat en och samma taxebil för fram- och återresan och låtit den vänta på förrättningsstället eller han anlitat en annan bil för återresan, om han utnyttjat förefintliga möjligheter till sam- åkning vid bilresa, om han vid tågresa använt tur- och returbiljett, hur han transporterat sitt bagage m. fl. liknande omständigheter. Men såsom olika färd- sätt synes det också böra betecknas, om förrättningsmannen anträtt en resa med senaste möjliga förbindelse eller, t. ex. för att undvika befarade förseningar, med en tidigare, om han företagit förrättningar på skilda platser i den ena eller den andra ordningen samt om han vid flerdygnsförrättning rest hem över nätterna eller tillbragt dem på förrättningsstället. I orden väg och färdsätt vill kommittén alltså över huvud taget sammanfatta resans anordnande i olika hänseenden.

Vid avgörandet av vilken väg och vilket färdsätt som äro de lämpligaste synes man ofta ha begränsat sig till en ren kostnadsjämförelse mellan olika alternativ. Att fastslå vilket sätt för en resas anordnande, som medför de minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnaderna, erbjuder i allmänhet icke heller några större svårigheter. I vissa fall kunna dock avsevärda svårigheter upp- komma, särskilt då i ett sammanhang skola företagas förrättningar på ett flertal platser belägna på sådant sätt, att det kan råda tvekan, huruvida det blir billigast att förrättningsmannen reser i egen bil eller att han använder tåg i förening med bussar eller taxebilar. Då numera stora grupper av förrättnings- män ha generellt medgivande att åtnjuta resekostnadsersättning för tjänste- resor med egen bil utan att jämförelse med kostnaderna för annat färdsätt be- höver äga rum, har emellertid förekomsten av dylika svårigheter reducerats. Däremot torde det alltjämt råda en utbredd ovisshet om vilka andra faktorer än kostnaderna, som få tillmätas betydelse på grund av de i författningstexten ingående orden »eller eljest», och hur avvägningen mellan olika faktorer skall ske. Dessa spörsmål ha vid flera tillfällen upptagits till behandling, varom föl- jande må nämnas.

1918 års sakkunniga uttalade, att sedan i 5 § (i de sakkunnigas förslag) fastslagits principen, att tjänsteresa borde verkställas på det färdsätt, som i varje särskilt fall vore lämpligast, bleve en naturlig konsekvens därav, att ersättning icke finge utgå med högre belopp, än som med anlitande av lämpligaste väg och färdsätt skulle ha tillkommit för- rättningsman. De sakkunniga förutsatte därvid en icke alltför sträng och snäv tolkning av denna bestämmelse. I motsvarande då gällande bestämmelse (6 § 1 mom.) vore före- skrivet, att ersättning icke finge beräknas med högre belopp, än som skulle ha utgått, om förrättningsmannen begagnat sig av den väg och det fortskaffningssätt, som varit lämpligast såväl med hänsyn till resans ändamål som för åstadkommande av minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnad. Denna avfattning hade emellertid syntts de

sakkunniga något för snäv. Det kunde nämligen utan tvivel förekomma, att jämväl andra synpunkter måste anläggas vid val av väg och fortskaffningssätt. Så t. ex. kunde det med hänsyn till skötandet av förrättningsmannens ordinarie göromål vara lämpligt eller rent av nödvändigt, att han begagnade sig av snälltåg och sovvagn även vid tillfällen, då sådant icke betingades av själva resans ändamål, och ehuru det givetvis föranledde ökning av resekostnaden. För att lämna en antydning om möjligheten att låta valet av väg och fortskaffningssätt påverkas jämväl av andra omständigheter än ovanberörda, i gällande reglemente angivna, hade i paragrafens första punkt insatts orden »eller eljest».

I prop. 1925:95 anförde vederbörande departementschef bl. a., att av uttrycket »eller eljest» borde anses följa, att vid planläggning av resor borde tagas hänsyn jämväl till den kostnad för vikarier o. d., som kunde förorsakas av olämplig väg eller användning av alltför långsamt färdssätt. Med avseende å tjänsteresor med luftfartyg uttalades vidare i prop. 1927:190, att då fortskaffningsmedlet ifråga ännu så länge droge en relativt hög kostnad, detsamma med hänsyn till stadgandet i 4 § första stycket resereglementet tills vidare endast mera sällan torde komma till användning, men å andra sidan ville departementschefen påpeka, att avfattningen av nämnda stadgande vore sådan, att ersättning för färd med luftfartyg alltid skulle kunna utanordnas i fall, då det kunde visas, att tjänsteärendets vikt eller andra omständigheter verkligen nödvändiggjort användandet av ifrågavarande transportmedel. Vid behandlingen i prop. 1929:40 av 4 § refererades ett av en länsstyrelse framfört önskemål, att på ett eller annat sätt anvisning gäves till ledning för avgörandet, huruvida vid jämförelsen mellan kostnaderna för olika färdssätt hänsyn finge, såsom länsstyrelsen ansåge skäligt, tagas jämväl till den större eller mindre tidsuppföring och därav följande intrång på befattningshavarnas tjänstegöromål i hemvistet, som begagnandet av det ena eller andra färdssättet medförde. Kammarrätten hade också uttalat önskemål om åtminstone en exemplifiering av de faktorer, med vilka man borde räkna vid den ifrågavarande jämförelsen. För egen del anförde departementschefen, att det överhuvud icke vore görligt att i en författning meddela bestämmelser för alla de olika fall, där tvekan kunde komma till synes, utan att åt praxis måste överlämnas att därutinnan komplettera de meddelade bestämmelserna. Till vägledning därvid ville emellertid departementschefen erinra om, bl. a., att tidsvinst vore en omständighet, vilken måste tagas i betraktande vid den i 4 § stadgade jämförelsen.

De år 1941 tillkallade sakkunniga för revision av allmänna resereglementet erinrade i samband med frågan om möjlighet att erhålla gottgörelse för tjänsteresa med luftfartyg, att bland de omständigheter, som man jämte kostnadernas storlek hade att beakta, även vore förrättningsmannens vanliga arbete i statens tjänst. Om bortovaron från detta arbete kunde förkortas genom användande av visst färdssätt, borde enligt 4 § hänsyn därtill tagas, även om förkortandet av bortovaron icke ledde till minskning i traktamentskostnaderna. Detta och andra lämplighetshänsyn finge i förekommande fall vägas mot kostnaderna. I yttrande över de sakkunnigas förslag framhöll kammarrätten, att det i regel vore förenat med stor vansklighet att avgöra, huruvida en tjänstemans förkortade bortovaro från hans vanliga tjänstgöring uppvägte olägenheten av de ökade kostnaderna. Kammarrätten förklarade sig anse, att en omarbetsning av 4 § resereglementet vore önskvärd i ändamål att göra tydligare i vilka fall ett dyrare fortskaffningsmedel kunde av lämplighetsskäl användas i stället för ett billigare. I prop. 1942:130 anslöt sig departementschefen till denna åsikt men framhöll, att det mötte stora svårigheter att därutinnan åstadkomma utförligare regler som lämpade sig för att erhålla allmän giltighet. Möjligt vore, att de föreliggande tillämpningsspörsmålen i viss utsträckning skulle kunna lösas genom meddelande av anvisningar för olika specialfall, där frågan om användande av dyrare fortskaffningsmedel vore särskilt aktuell.

Slutligen skall här nämnas Kungl. Maj:ts beslut den 3 juni 1949 med anledning av vissa framställningar rörande användande av flyg vid statstjänstemännens resor i tjänsten. I en av dessa framställningar hade Aktiebolaget Aerotransport hemställt bl. a. om utfärdande av anvisningar till resereglementet av innebörd, att man vid val av väg och färdssätt ej endast skulle taga hänsyn till att lägsta möjliga rese- och traktamentskostnad åstadkommes utan även hade att taga i betraktande den tidsvinst, som ernåddes genom användande av flyg. I yttranden häröver hade riksräkenskapsverket, statens sakrevision och luftfartsstyrelsen förklarat sig finna befogat, att vid jämförelse mellan kostnaderna för begagnande av olika färdssätt hänsyn i princip av vederbörande myndighet finge tagas till det belopp, som motsvarade tjänstemannens lön för den längre tid han med användande av det långsammare färdssättet icke kunnat fullgöra sitt vanliga arbete å den ordinarie tjänstgöringsorten. I beslutet i ärendet uttalades, att Kungl. Maj:t funne hinder icke föreligga för vederbörande myndighet att tillämpa stadgandet i 4 § första stycket allmänna resereglementet på det av nämnda remissmyndighet angivna sättet.

Vid sina överväganden av möjligheterna att undanröja förefintliga svårigheter att tillämpa den här ifrågavarande, centrala bestämmelsen i resereglementet har kommittén kommit till samma principiella uppfattning, som uttalades i prop. 1929:40 och 1942:130. Kommittén vill således understryka, att det icke är möjligt att i resereglementet meddela bestämmelser för alla de olika fall, där tvekan kan uppkomma, utan att åt praxis måste överlämnas att komplettera de meddelade bestämmelserna, men anser att — med bibehållande, fränsett smärre jämkningar, av det berörda författningsrummets nuvarande lydelse — exemplifierande anvisningar till detsamma böra meddelas till stöd för myndigheterna och förrättningsmännen. Kommittén framlägger förslag till sådana anvisningar och får såsom motivering till dem anföra följande.

Såsom förut nämnts, kan man genom tids- och kostnadsberäkningar i allmänhet utan större svårighet avgöra, vilken väg och vilket färdssätt som i och för sig äro ägnade att medföra den minsta summan av resekostnadsersättning och traktamente. En sådan beräkning bör visserligen vara utgångspunkten vid bestämmandet av lämpligaste väg och färdssätt, men en i enlighet därmed konstruerad resplan torde icke alltid i verkligheten visa sig vara den i alla hänseenden lämpligaste. Såsom framgår av den lämnade historiska redogörelsen, har särskilt möjligheten till tidsvinst ansetts vara en omständighet, som kan föranleda avvikelser från det i fråga om rese- och traktamentskostnader billigaste sättet att anordna en tjänsteresa. Kommittén delar denna uppfattning. I anslutning till innehållet i förenämnda Kungl. Maj:ts beslut den 3 juni 1949 bör ett snabbare och dyrbarare färdssätt godtagas, om värdet av den arbetstid, som därigenom sparas — i princip beräknat efter förrättningsmannens daglön — uppväger merkostnaden. Det får emellertid anses självfallet, att man fäster avseende vid tidsvinsten endast om denna verkligen bedömes vara av någon betydelse, och någon exakt beräkning av vare sig inbesparad tid eller därpå belöpande lön bör ej krävas, utan det är enligt kommitténs mening tillfyllest att göra en ungefärlig uppskattning. Vidare vill kommittén framhålla, att en uppskattning av tidsvinsten i penningar icke alltid kan vara utslagsgivande.

I vissa fall kan en resa vara så brådskande, att den i tjänstens intresse måste företagas på snabbaste sätt. Så t. ex. kan det vara oundgängligen påkallat, att en tjänsteman, som på grund av förrättning är frånvarande från sin stationeringsort, återvänder dit med minsta möjliga tidsutdräkt för att delta i behandlingen av ett brådskande ärende, som berör frågor i vilka han är särskilt insatt. Det kan också tänkas, att en förrättningsman vid förflyttning mellan två sammanträdeslokaler inom stationeringsorten måste använda taxebil i stället för spårvagn eller buss för att hinna fram i tid. Med hänsyn till vad ovan anförts om att avseende skall fästas endast vid tidsvinst av någon betydelse, lär dock ersättning för bilkostnad i dylika fall icke kunna utgå annat än mera undantagsvis.

Även andra faktorer än tidsvinsten böra emellertid kunna tillmätas betydelse. Tjänsteman är givetvis skyldig att underkasta sig det ökade ianspråktagande av hans tid, som en tjänsteresa i allmänhet medför, men å andra sidan bör eftersträvas, att genom tjänsteresan icke sker större intrång än nödvändigt i vederbörandes vanliga livsföring. Vid tillämpningen av 4 § bör myndighet följaktligen tillse, att hänsyn toges till förrättningsmannens berättigade anspråk på att åtnjuta erforderlig vila och fritid även i samband med förrättning och tjänsteresa. Det bör sålunda icke under alla omständigheter krävas, att förrättningsman skall företaga resan till eller från en förrättning med sista respektive första möjliga förbindelse, exempelvis om förrättningsmannen därvid skulle behöva anträda eller avsluta resan vid en alltför oläglig tid på dygnet eller han skulle bli ur stånd att intaga måltid vid någorlunda normal tid. Icke heller bör förrättningsman utan vidare anses skyldig att använda nattåg eller, vid ogynnsam väderlek, sjöförbindelse.

Frågan, huruvida förrättningsman vid flerdygnsförrättning bör erhålla resekostnadsersättning för att resa hem över nätterna eller traktamente för att bekosta nattkvarter i närheten av förrättningsstället, är givetvis i första hand beroende av om avstånden och de dagliga arbetstiderna över huvud taget medgiva, att hemresa äger rum samt om lämpliga förbindelser finnas. Därest så är fallet och det från tjänstesynpunkt kan anses likgiltigt, vilket alternativ förrättningsmannen väljer, har man att jämföra å ena sidan resekostnadsersättning jämte traktamente för den del av dagen, som förrättning och resor taga i anspråk, å andra sidan sammanlagda traktamentsbeloppet för natt och hel dag. Det alternativ, som härvid befinnes medföra de lägsta kostnaderna, skall under angivna förutsättningar bli bestämmande för ersättningens storlek, för såvitt icke särskilda omständigheter — exempelvis restidens längd — tala för det andra alternativet.

Enligt andra meningen i nuvarande 4 § första stycket må vid beräklandet av den minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnaden hänsyn tagas jämväl till sådan förmån, som förrättningsmannen ägt åtnjuta och kunnat begagna vid användandet av det lämpligaste färdssättet, varjämte må tagas i beräkning

ej blott traktamente, även om sådant icke av statsmedel utgår till förrättningsmannen, utan ock, i det fall att förrättningsmannen äger avgiftsfritt anlita järnväg, fartyg, luftfartyg, spårvagn eller omnibus, den resekostnadsersättning, som vid färd med sådant fortskaffningsmedel skulle ha tillkommit honom, om avgiftsfrihet icke förelegat. Huvuddelen av detta stadgande tillkom år 1929, bl. a. för att det skulle klart framgå, att vid beräkandet av kostnad för fingerad tågresa hänsyn i förekommande fall finge tagas till avgift för sovvagnsbiljett utan hinder av bestämmelsen i 11 § reglementet, att gottgörelse för plats i sovvagn utgår endast om förrättningsmannen nattetid begagnat sådan plats. Kommittén anser för sin del, att den förut behandlade huvudregeln i 4 § förutsätter en sådan tillämpning som angives i den här ovan refererade bestämmelsen, varför det icke syntes kommittén vara erforderligt att överföra denna till det nya resereglementet. Däremot har kommittén funnit lämpligt att föreslå en anvisning av i huvudsak motsvarande innehåll, varvid kommittén dock uteslutit vad i bestämmelsen sägs om att traktamente må tagas i beräkning, även om sådant icke av statsmedel utgår till förrättningsmannen. Denna del av bestämmelsen torde nämligen syfta på 21 § i gällande resereglemente, vilket författningsrum numera, såvitt kommittén har sig bekant, saknar aktualitet (jfr s. 133).

Såsom ett andra stycke i den nya paragrafen återfinnes bestämmelsen, att förrättningsman icke på grund av bestämmelserna i resereglementet är pliktig att färdas med luftfartyg. I anslutning härtill får kommittén anföra följande beträffande spörsmålet om anlitande av luftfartyg för tjänsteresor.

För att vara tillgänglig vid fullgörandet av kommitténs uppdrag har till kommittén överlämnats en underdånig framställning från AB Aerotransport om vidtagande av sådana åtgärder, att statstjänstemännen få möjlighet att i väsentligt vidgad utsträckning företaga tjänsteresor med flyg. I framställningen uttalas bl. a., att det i regel ställer sig dyrare att flyga än att anlita andra reguljära trafikmedel, om man ser till de direkta kontanta utläggerna, men att skillnaden i kostnader minskas ju högre reseklass tjänstemannen tillhör samt att vissa flygresor för tjänstemän i klass IA till och med bli billigare än om annat färd sätt användes. Vidare framhålles, att vid begagnande av flyg resan blir mindre ansträngande — särskilt nämnes alternativet nattlig sjöresa till Gotland — varjämte ofta arbetstid intjänas och den resandes fritid tages i anspråk i ringare utsträckning. Med hänsyn till det sålunda anförda syntes det enligt sökanden naturligt, att statstjänstemän i den högsta reseklassen finge en generell rätt att använda flyg vid tjänsteresor. Även statstjänstemän tillhörande övriga reseklasser borde erhålla vidgad rätt att använda flyg. Därför erfordrades emellertid en ändring av gällande kontrollsystem, vilket hade formen av en efterhandsrevision, där de renodlade kostnadssynpunkterna tillmättes den största betydelsen. Det förefölle riktigare och rättvisare, att frågan huruvida flyg finge användas överlämnades till vederbörande verkschefer eller chefsmyndighets prövning och slutliga avgörande. Prövningen borde ske innan resan

anträdades. Med en sådan prövning borde tillräckliga garantier skapas mot missbruk, och därigenom skulle alla på frågan inverkan omständigheter bli tillbörligt beaktade. Till ledning för verkscheferna och chefsmyndigheterna borde utfärdas anvisningar, vari de omständigheter angåves som företrädesvis borde medföra att tjänsteresor finge företagas med flyg.

Vidare har till kommittén överlämnats en underdånig framställning från luftfartsstyrelsen, att tjänstemän vid luftfartsverket måtte erhålla generell rätt att vid tjänsteresor inom landet uppbära ersättning för användande av flyg utan att i varje särskilt fall verkställas i 4 § resereglementet förutsatt kostnadsjämförelse. Till stöd härför åberopas bl. a. värdet av att verkets personal beredes tillfälle att stifta praktisk bekantskap med det trafikmedel, vars problem vederbörande på olika sätt handlägger.

Beträffande den förstnämnda framställningen får kommittén erinra, att i en motion vid 1940 års riksdag föreslogs införande i resereglementet av föreskrift, att förrättningsman som vore berättigad till ersättning för I klass järnvägsbiljett skulle äga rätt att alternativt begagna sig av luftfartyg och erhålla ersättning för kostnaden därför. Motionen föranledde icke någon riksdagens åtgärd. 1941 års sakkunniga upptogo frågan till behandling, såsom i det föregående delvis berörts, och framhöllo, att olika lämplighetshänsyn — bl. a. möjligheten att förkorta frånvaron från det vanliga arbetet — i förekommande fall finge vägas mot kostnaderna. Yrkandet i motionen innebure, att man skulle gå därutöver och för reseklass I medgiva ersättning för användande av luftfartyg utan att i de särskilda fallen hänsyn överhuvud skulle tagas till möjligheten att använda annat färd sätt. Den första förutsättningen för att en dylik regel skulle kunna förordas vore, att fördelarna av att använda luftfartyg i de åsyftade fallen praktiskt taget alltid uppvägs de högre kostnaderna. Då detta knappast kunde antagas vara förhållandet, syntes någon ändring av bestämmelserna i denna del icke böra vidtagas. I sitt remissyttrande förklarade sig kammarrätten vara ense med de sakkunniga, att nya specialbestämmelser för att gynna användande av luftfartyg vid resa i statens ärenden icke borde meddelas. Departementschefen anslöt sig också till denna de sakkunnigas uppfattning.

Kommittén kan för sin del icke förorda, att färd sättet flyg sättes i särställning genom ett sådant medgivande beträffande förrättningsmän i den högsta rese- och traktamentsklassen, som AB Aerotransport ifrågasatt. Frågan om ersättning för resa med luftfartyg bör enligt kommitténs mening i likhet med andra frågor om begagnande av annat färd sätt än det billigaste möjliga avgöras från fall till fall enligt de allmänna riktlinjer, som kommittén uppdragit i det föregående. Detta innebär, att hänsyn skall tagas icke blott till själva färdkostnaderna och kostnaderna för traktamenten utan också till eventuell tidsvinst och till andra fördelar för tjänsten, som det ena eller det andra färd sättet kan medföra.

Vad beträffar luftfartsstyrelsens framställning, vill kommittén framhålla, att man vid tillämpningen av 4 § är oförhindrad att beakta även sådana omstän-

digheter, som styrelsen berört. Därest begagnandet av visst färdssätt vid en tjänsteresa anses ha så stort värde för fullgörandet av förrättningsmannens åligganden i tjänsten, att denna omständighet — som kan inrymmas i orden »eller eljest» i förevarande paragraf — övertägar andra synpunkter på valet av färdssätt, bör också det ifrågavarande färdssättet komma till användning. Med hänsyn till det nu sagda synes den berörda framställningen icke böra föranleda vidare åtgärd.

Den förenämnda bestämmelsen, att förrättningsman icke på grund av vad i resereglementet stadgas är skyldig att färdas med luftfartyg, har i kommitténs förslag kompletterats så, att förrättningsman icke heller skall vara skyldig att nattetid begagna sig av spårvägs- eller busstrafik. Ändringen innebär, att förrättningsman, som under tiden mellan klockan 0 och klockan 6 har att företaga resa — t. ex. från järnvägsstation till bostaden eller till nattkvarter på förrättningsorten — äger åtnjuta resekostnadsersättning för begagnande av taxebil, även om summan av resekostnadsersättning och traktamente därigenom ökas. Om nattrafik med spårvagnar och bussar icke alls förekommer, följer denna rätt redan av paragrafens första mening. Den föreslagna bestämmelsen har därför avseende å fall, då möjlighet i och för sig finnes att anlita spårvagn eller buss. Enligt kommitténs mening är det knappast skäligt att i ersättningshänseende utgå från att förrättningsmannen vid ifrågavarande tid på dygnet skall underkasta sig så lång väntan, som kan följa av att spårvagns- och busstrafiken då uppehålls endast med mycket glesa turer.

Kommittén har icke ansett behöfligt att i reglementstexten bibehålla den i nuvarande 4 § sista stycket intagna föreskriften, att om förrättningsman har att verkställa flera förrättningar i följd, de därav föranledda resorna böra, såvitt lämpligen ske kan, så anordnas, att kostnaden för statsverket i största möjliga mån nedbringas. Föreskriften avser nämligen endast en speciell del av den planläggning, som förutsättes skola ske men om vilken 4 § i övrigt icke innehåller några direkta bestämmelser.

5 §. *Utgångspunkt m. m. för tjänsteresa*

Enligt 16 § 1929 års allmänna resereglemente må ersättning för resa till förrättning beräknas från förrättningsmannens bostad, stationeringsort eller annan plats inom hans tjänstgöringsområde, där han i tjänsteärende befinner sig, eller ock från ort, där han för fullgörande av allmänt uppdrag vistas. Motsvarande gäller för resa från förrättningsstället. Till dessa huvudbestämmelser ha anknutits särskilda inskränkande bestämmelser. Sålunda stadgas bl. a., att förrättningsman, som är bosatt utom sitt tjänstgöringsområde, icke är berättigad till ersättning för färd mellan bostaden och tjänstgöringsområdets gräns. I analogi därmed föreskrives beträffande förrättningsman, som ej har visst tjänst-

göringsområde, att han, om han är bosatt utom den vanliga tjänstgöringsorten, icke äger åtnjuta ersättning för färd mellan bostaden och tjänstgöringsorten.

Ordalagen i de nu angivna bestämmelserna kunna synas närmast giva vid handen, att bestämmelserna ha avseende endast å den ena av de i resereglementet förekommande ersättningsformerna, resekostnadsersättning. »Ersättning» för resa måste emellertid anses innefatta både resekostnads- och traktamentsersättning, då det ju även beträffande traktamentsersättning är nödvändigt att fastställa, när traktamentet skall börja och när det skall upphöra att löpa samt reglementet icke innehåller några andra bestämmelser till stöd för fastställandet härav.

De bestämmelser, som intagits i 5 § reglementsförslaget, avses fylla samma funktioner som bestämmelserna i nuvarande 16 §. En avsevärd förenkling och förkortning har emellertid skett, vilket delvis möjliggjorts därav, att begreppet tjänstgöringsområde enligt förslaget icke skall ha någon betydelse för rätten att åtnjuta traktamente. I förhållande till 16 § första stycket innebär förslaget huvudsakligen de ändringarna, att »stationeringsort» ersatts med »förrättningsmannens tjänsteställe inom stationeringsorten» och att såsom ett särskilt alternativ införts »plats, där förrättningsmannen haft eller har att fullgöra förrättning». Dessa ändringar äro konsekvenser av omarbetningen av de bestämmelser, som för närvarande innehållas i 17 § 1 mom. resereglementet.

Icke sällan har i praxis uppkommit fråga om resekostnads- och traktamentsersättningens beräkande, då förrättningsman före tjänstetidens slut återkommit till sin stationeringsort. Situationen kan t. ex. vara den, att vederbörande återkommer med ett morgontåg före kl. 9 och att han kommer i åtnjutande av ett halvt dagtraktamente, om han avslutar resan i bostaden, men icke om han beger sig direkt till tjänstestället. Med stöd av vissa utslag i besvärsmål (se t. ex. KÅ 1948 not. 192) har hävdats, att förrättningsman i ett sådant fall bör välja det senare alternativet. Enligt kommitténs mening bör grundvalen för bedömandet av förevarande spörsmål vara, att det icke är en ersättningsutan en ordningsfråga, huruvida förrättningsmannen bör begiva sig direkt till tjänstestället eller icke. Här avsedda situationer äro att jämföra med andra fall, då fråga uppkommer om tillfälligt eftergivande av gällande bestämmelser om tjänstgöringstid. Det ankommer följaktligen på den förman, som äger befogenhet att meddela sådan eftergift, att avgöra, huruvida skäl därtill föreligga i samband med avslutandet av tjänsteresan. I den mån han därvid icke finner anledning till erinran mot att tjänstgöringstid tagits i anspråk för färd till hemmet före inställelsen till tjänstgöring — t. ex. då förrättningsman återkommer på morgonen efter en lång och tröttande resa — kommer resekostnadsersättning och traktamente att utgå med hänsyn till att resan faktiskt avslutats i hemmet.

Såsom framgår av det anförda, bör bestämmelsen i 5 § första stycket i reglementsförslaget icke tolkas så, att det vid debiterande av ersättning föreligger

valfrihet mellan de olika i författningsrummet angivna alternativen; i enlighet med 4 § första stycket skall ersättning utgå med hänsyn till den väg och det färdssätt, som verkligen använts, där ej annan väg eller annat färdssätt hade varit lämpligare av ekonomiska eller andra skäl. Snarare bör uppräkningsen av de platser, till vilka hänsyn i förevarande avseende må tagas, fattas såsom syftande till en maximering av ersättningen för de fall, då resa i verkligheten antredes från eller avslutas på en annan plats än de uppräknade. Om förrättningsmannen före en förrättnings början i enskilda angelägenheter uppehåller sig å sådan annan ort, gäller nu enligt 16 § andra stycket, att ersättning skall utgå, såsom om resa företagits från förrättningsmannens stationeringsort eller, om sådan icke är för honom bestämd, från hans bostad. Enligt kommitténs förslag kommer visserligen ersättningsfrågan i de åsyftade fallen att regleras av 4 § första stycket, jämfört med 5 § första stycket. Detta innebär, att — med tjänstestället på stationeringsorten eller bostaden som utgångspunkt — ersättning utgår med hänsyn till den väg och det färdssätt, som verkligen använts, dock ej med högre belopp än som skulle ha utgått, om resan företagits från nämnda utgångspunkt. För tydlighets skull har kommittén emellertid ansett lämpligt att även i det nya resereglementet intaga en bestämmelse i huvudsak motsvarande den här avsedda.

Bestämmelsen, att tjänsteresa må anses påbörjad respektive avslutad på plats, där förrättningsmannen haft eller har att fullgöra förrättning, ersätter i nuvarande 16 § första stycket orden »eller annan plats inom hans tjänstgöringsområde, där han i tjänsteärende befinner sig», bortsett från att inskränkningen till tjänstgöringsområdet ej får någon motsvarighet. Den nya bestämmelsen äger betydelse för fall, då förrättningsman förflyttar sig från tjänstestället (bostaden etc.) till ett förrättningsställe eller mellan två förrättningsställen eller, efter avslutad verksamhet, företager återresa, men också vid resor mellan förrättningsställe och nattkvarter eller måltidsställe.

Den närmare innebörden av begreppet »allmänt uppdrag» (se 16 § första stycket i gällande resereglemente) har, såvitt för kommittén är känt, icke blivit klarlagd genom uttalanden eller prejudikat. För att undvika tvekan rörande den rätta tolkningen synes en definition av begreppet böra införas. Enligt kommitténs mening bör denna lämpligen innehålla, att uppdrag, som föranleder vistelse på viss plats, skall anses vara allmänt uppdrag, om därav föranledda resekostnader bestridas av allmänna medel. Kommittén har intagit en sådan definition i de föreslagna anvisningarna till 5 § reglementet.

Det har icke synts kommittén utan vidare vara klart, att förrättningsmans bostad skall vid beräklandet av ersättning för en tjänsteresa få tagas till utgångspunkt för resan i sådana fall, då vederbörande har ett tjänsteställe och ersättningens beräkning på angivet sätt medför högre kostnad än om resan fingerats vara påbörjad på tjänstestället. I många fall får nämligen vederbörande därigenom ersättning för den resa, som han eljest dagligen företager för

inställelse på sitt vanliga tjänsteställe och som då ej anses vara tjänsteresa. (Det är härvidlag närmast resekostnadsersättningen, som kommer i betraktande, även om tjänsteresans beräkning från bostaden givetvis kan påverka traktamentets storlek.) Problemet har enligt kommitténs mening sin största betydelse, då det är fråga om förrättningar av kommenderings- eller förordnandetyp, vid vilka förrättningsmannen dagligen kan återvända till bostaden, medan det däremot icke ter sig lika angeläget att vidtaga några särskilda åtgärder med avseende å enstaka resor. Kommittén har övervägt olika möjligheter att för här avsedda fall begränsa rätten till ersättning. Man kunde t. ex. tänka sig en föreskrift, att resekostnadsersättning icke finge beräknas för resor mellan bostaden och förrättningsstället, i den mån förrättningsmannen därvid hade att färdas samma väg som han eljest begagnade mellan bostaden och tjänstestället inom stationeringsorten, eller att resekostnadsersättning finge utgå endast i den mån den överstege kostnaden för vederbörandes vanliga resor för inställelse på nämnda tjänsteställe (jfr kungl. brev den 24 januari 1947 angående ersättning i vissa fall åt befattningshavare i postverket och tullverket för resor mellan bostad och tillfällig tjänstgöringsplats, i »Avlöningsbestämmelser för personalen vid postverket», s. 181). Kommittén har emellertid stannat för att föreslå, att om förrättningsstället är beläget inom tjänstgöringszonen, resekostnadsersättning för färd mellan bostaden och förrättningsstället icke skall få utgå med högre belopp än som skulle ha tillkommit förrättningsmannen, om han i stället hade färdats mellan tjänstestället och förrättningsstället. Denna regel synes vara ägnad att i stort sett medföra de med ovan angivna utgångspunkter önskvärda verkningarna. Den utgör i viss mån en motsvarighet till nuvarande 16 § tredje stycket.

I fjärde stycket av sistberörda paragraf stadgas, att förrättningsman ej må åtnjuta ersättning för resa till ett förrättningsställe, om han före förrättningens början uppehåller sig där till följd av annat allmänt uppdrag, och ej heller för resa från förrättningsställe, om han efter förrättningens slut kvarstannar där på grund av allmänt uppdrag. 1918 års sakkunniga uttalade om detta stadgande, vilket innehölls redan i 1907 års resereglemente, att detsamma syntes utan vidare följa av att resekostnadsersättning ej finge utgå för annan eller längre väg än som verkligen tillryggalagts (4 § andra stycket i de sakkunnigas förslag; se 4 § första stycket i 1929 års reglemente och i föreliggande reglementsförslag). För tydlighetens skull hade stadgandet dock ansetts fortfarande böra medtagas.

Kommittén har för sin del icke funnit tillräcklig anledning att bibehålla ifrågasatt bestämmelse i själva resereglementet, emedan innehållet i densamma enligt kommitténs mening följer av bestämmelserna i 5 § första stycket, jämfört med 4 § reglementsförslaget. Detta förhållande synes dock böra understrykas genom en anvisning till 5 §. Någon ändring i sak har kommittén således icke åsyftat.

6 §. Resekostnadsersättning vid begagnande av olika slags färdmedel

Förevarande paragraf motsvarar 2 § 1 mom. samt 8 och 15 §§ i det nu gällande allmänna resereglementet.

I stort kan man säga, att resekostnadsersättning, med iakttagande av i reglementet stadgade begränsningar, f. n. utgår 1) då förrättningsman färdas med avgiftsbelagt allmänt trafikmedel (järnväg, fartyg, luftfartyg, spårvagn, omnibus eller taxeautomobil) eller 2) med annat fortskaffningsmedel, för vars begagnande han förutsättes ha att utgiva gottgörelse (hästskjuts, motorbåt, roddbåt etc.), 3) enligt särskilda bestämmelser i kungörelsen 1951:131, då han färdas med annan (»egen») bil, 4) då han använder annat, vanligen honom själv tillhörigt, färdmedel än bil, som motorcykel, cykel eller skidor, samt 5) då han förflyttar sig till fots. Fallen 2) — utom beträffande hästskjuts — samt 4) och 5) inrymmas i den tablå, som ingår i 2 § 1 mom. gällande reglemente, under »annat färd sätt än ovan nämnts» och medföra den enhetliga ersättningen 20 öre per kilometer. Kostnad för hästskjuts ersättes med 30 öre per kilometer.

Till en början skall den frågan behandlas, huruvida resekostnadsersättning alltför bör utgå för samma slags färd sätt som nu eller om någon ändring därvidlag är påkallad. I samband härmed skall göras ett försök att klarlägga, vilka faktorer som i olika fall motivera, att ersättning utgår. Vad först angår sådana fall, som ovan betecknats 1) och 2), ter det sig utan vidare naturligt, att en förrättningsman erhåller gottgörelse för vad det kostar honom att anlita en taxebil eller hyra en båt. Själva ordet resekostnadsersättning utgör här en tillräcklig motivering.

Då det i de följande fallen 3)—5) icke längre är fråga om färdmedel, för vilka förrättningsmannen har att erlægga en bestämd avgift, taxebunden eller överenskommen och styrkt med kvitto, kan ersättningens storlek icke på samma sätt som vid färd med järnväg, taxebil o. s. v. anslutas till kostnaderna i de individuella fallen. Den är i stället schematiskt fixerad till vissa belopp per kilometer. Vad angår förrättningsmans resor med egen bil, finnas grunderna för ersättningens beräknande redovisade i prop. 1951:19, vilken bygger på en av statens sakrevision verkställd utredning. Det framgår, att man vid ersättningsbeloppens fastställande tagit hänsyn — enligt vissa normer — endast till sådana kostnader, som hänföra sig till själva bilen och dess drift (amortering, ränta, skatt, försäkring och garage; drivmedel, olja, rundsmörjning, tvättning, däck och reparationer). I de ersättningsgrunder, som sålunda godtagits vid 1951 års riksdag, anser sig kommittén icke böra föreslå någon ändring.

Bland de färdmedel, som innefattas i gruppen 4) enligt den ovan gjorda indelningen, kan motorcykeln från de synpunkter, som här anläggas, jämföras med den egna bilen. De kostnader, som de båda färdmedlen draga, kunna klassificeras på huvudsakligen samma sätt. I ersättningen för färd med motorcykel

ingår otvivelaktigt gottgörelse för kostnaderna, men tydligen har man tagit hänsyn även till andra faktorer, vilket framgår av ett uttalande i prop. 1927: 190 (s. 22). Föredragande departementschefen erinrade där, att enligt 1925 års rese-reglemente utginge bl. a. vid färd med motorcykel reseersättning såsom vid hästskjuts, d. v. s. med belopp motsvarande lega för en häst jämte 15 öre per kilometer, vilket med dåvarande hästlegor i allmänhet kunde beräknas utgöra tillhoppa 50 à 65 öre per kilometer. Denna ersättning syntes statsrådet vara väl hög. Enär driftkostnaden vid färd med motorcykel i allmänhet icke syntes överstiga 10 öre per kilometer, borde vid dylikt färdssätt ersättningen — i enlighet med ett tidigare framlagt men av riksdagen då ej godkänt förslag — bestämmas till 30 öre per kilometer. Då användandet av motorcykel, som för statsverket ställde sig förmånligare än exempelvis begagnandet av taxebil, syntes departementschefen böra uppmuntras, hade han å andra sidan ej ansett lämpligt att föreslå en ytterligare nedsättning av ersättningens storlek. — Även i prop. 1925: 95 berördes (s. 29) den besparing, som uppkomme genom användandet av bl. a. motorcykel.

En något avvikande uppfattning om motorcykeln såsom färdmedel vid tjänsteresor har nyligen uttalats av statens sakrevision. I den underdåniga skrivelse angående ersättning vid tjänsteresor med egen bil, som sakrevisionen avlämnade i februari 1950 och som lades till grund för prop. 1951: 19, förklarade sig sakrevisionen rent principiellt anse, att användning av motorcykel i statens tjänst vore förenad med betydande olycksfalls- och andra riskmoment, vilka representerade kostnadsposter, som ej kunde medtagas i kalkyl men komme att göra sig gällande i andra sammanhang. Med hänsyn därtill vore sakrevisionen icke benägen att ställa färd med motorcykel i någon paritet med färd med egen bil, beträffande vilket senare färdssätt enhetliga bestämmelser ansetts böra föreslås.

Även om det icke lär kunna förnekas, att användandet av motorcykel vid tjänsteresor ställer sig billigare för staten än om vederbörande förrättningsman skulle färdas med bil, vill kommittén såtillvida ansluta sig till sakrevisionens mening, att kommittén icke anser motorcykelåknigen böra uppmuntras genom tillämpandet av särskilt förmånliga ersättningsgrunder. Denna uppfattning grundar sig huvudsakligen på den jämförelse man enligt kommitténs mening måste anställa med ersättningsgrunderna vid färd med egen bil. Vid sistnämnda färdssätt, vars begagnande för tjänsteresor staten icke torde ha mindre anledning att uppmuntra än nyttjandet av motorcykel, innefattar såsom förut nämnts ersättningen icke annat än vad som beräknas motsvara självkostnaderna. Den enda stimulansfaktor, som bilersättningsreglerna innehålla, är den del av ersättningen, varmed staten förutsättes bidra till eller, vid längre årliga körsträckor, täcka de fasta kostnaderna för bilen. Kommittén anser, att ersättningen vid färd med motorcykel bör bestämmas på samma sätt som beträffande egen bil. I det följande kommer att redogöras för resultaten av en på kommitténs initia-

tiv verkställd utredning, med vilken åsyftats att fastställa driftskostnaderna för motorcykel.

De färdmedel, som ytterligare kunna komma i fråga — i huvudsak cykel och skidor — äro i jämförelse med motorcykeln väsentligt mindre kostsamma, var- till kommer, att kostnaderna för deras utnyttjande äro svårare att fastställa. Det förut omnämnda uttalandet i prop. 1925: 95 avsåg förutom motorcykel även »av den resande personligen drivet resdon», varför ersättningen vid begagnan- det av sådant resdon torde ha ansetts motiverad av att staten i varje fall gjorde en besparing genom att förrättningsmannen färdades på angivet sätt — något som han icke ansågs skyldig att göra — i stället för med dyrare färd- medel. Från förrättningsmannens synpunkt torde väl resekostnadsersättningen få betraktas som en gottgörelse för att han själv håller sig med färdmedel, d. v. s. för uppkommande slitage. Det är dock uppenbart, att självkostnaden per kilometer vid färd med cykel eller skidor är mycket ringa och väsentligt understiger den nu enligt allmänna resereglementet utgående ersättningen.

Skälen för medgivande av resekostnadsersättning vid begagnande av här ifrågavarande färdmedel synas kommittén vid jämförelse med övriga färdmedel icke vara särdeles starka. Det torde också förhålla sig så, att cykling och skid- åkning förekomma i relativt liten omfattning utom för vissa grupper av för- rättningmän, som på grund av tjänstens natur äro hänvisade till att mera regelbundet begagna dessa färd sätt. Beträffande dylika grupper synas emeller- tid vederbörande myndigheter ha anledning att överväga, om icke färdmedel av ifrågavarande slag böra anskaffas på statens bekostnad och tillhandahållas personalen. Så har enligt uppgift skett vid tullverket, som tillhandahåller »tjänsteskidor» åt sin gränsbevakningspersonal. Såsom här nedan beröres, kom- mer enligt reglementsförslaget resekostnadsersättning icke att utgå för färd med sålunda tillhandahållet färdmedel.

Genom ett kammarrättens utslag, i årsboken för 1945 intaget såsom ref. 3, fastslogs, att användandet i tjänsten av en kronan tillhörig cykel medförde rätt till den i 2 § 1929 års resereglemente angivna ersättningen 20 öre per kilometer, emedan cykel icke vore att anse som »transportmedel» enligt 15 § samma reglemente. Utslaget är i detta sammanhang av intresse med hänsyn till att kostnadssynpunkten ju är helt eliminerad, då det gäller ersättning för färd med kronan tillhörigt färdmedel. Huruvida staten har anledning att genom kontanta förmåner stimulera förrättningsmännen till att använda sådana färd- medel av här ifrågavarande slag, beror på om man anser, att vederbörande äro skyldiga att begagna färdmedlen. Sistnämnda spörsmål torde noga räknat falla utanför området för kommitténs utredning. Kommittén är dock av den meningen, att en sådan skyldighet måste förutsättas åtminstone i vissa fall med hänsyn till den allmänna karaktären av det arbete, som åvilar vederbö- rande förrättningsmän, och de omständigheter, under vilka detsamma utföres. Å andra sidan synes något praktiskt behov av att generellt lösa frågan icke

föreligga. Under alla förhållanden anser kommittén det sakligt mindre tillfredsställande, att resekostnadsersättning utgår i här berörda fall. Möjlighet därtill kommer icke heller att föreligga enligt den bestämmelse i 6 § 1 mom. andra stycket reglementsförslaget, som avses ersätta nuvarande 15 § och i vilken kommittén icke begagnat uttrycket transportmedel utan, liksom i övriga delar av förslaget, »färdmedel».

Fotvandring har hittills i ersättningshänseende inordnats under »annat färd-sätt». För medgivandet av resekostnadsersättning vid förflyttning till fots kan åberopas — vilket också skett — att sådan förflyttning medför både ansträngningar och slitage av utrustningen (skodon). Även om man icke lär kunna bestrida, att ett visst slitage uppkommer och därmed vissa kostnader för förrättningsmannen, synes kostnadsfaktorn vid detta färd-sätt vara så obetydlig att man kan bortse från den. Gentemot en argumentering, som bygger på att en fotmarsch medför ansträngningar för förrättningsmannen, vill kommittén framhålla följande. Om förflyttning till fots är påkallad mera regelbundet eller i någon större omfattning, beror detta i de flesta fall därpå, att sådan förflyttning utgör en förutsättning för arbetets utförande. Ansträngningar av ena eller andra slaget, som sammanhånga med de allmänna tjänstgöringsförhållandena, böra emellertid enligt kommitténs mening anses gottgjorda genom lönesättningen. Inom ett flertal verksamhetsområden, där förrättningar av här angiven karaktär ofta förekomma, gälla också besparingsreglementen, som inskränka eller helt eliminera den i allmänna resereglementet medgivna rätten till resekostnadsersättning vid fotvandring. Enligt besparingsreglementena för stiftsnämndernas skogliga personal, lantbruksnämnderna, hushållningssällskapen, skogsvårdsstyrelserna, telegrafverket (vissa montörer och reparatörer m. fl.) samt domänverket utgår sålunda över huvud taget ingen resekostnadsersättning för ifrågavarande förflyttningssätt. Vad åter angår fall, då förflyttning till fots icke betingas av förrättningens natur, torde fotvandring numera på grund av kommunikationsnätets utveckling förekomma i betydligt mindre omfattning än då de nu tillämpade grunderna för resekostnadsersättning tillkommo. Det förefaller berättigat att räkna med att det oftast icke blir fråga om mer än någon kilometer, som förrättningsman har att förflytta sig utan anlitande av särskilt färdmedel, exempelvis från järnvägs- eller busstation till förrättningsställe eller natthvarter. Något intresse av att stimulera förrättningsmännen att gå till fots, om andra färd-sätt äro möjliga, kan staten knappast anses ha, liksom för övrigt förrättningsmännen å sin sida icke torde finna det lockande att gå några längre sträckor mot en ersättning av 20 öre eller mindre per kilometer. Med hänsyn till det anförda och även i viss mån i förenklingssyfte har kommittén ansett sig böra föreslå, att fotvandring i fortsättningen icke skall berättiga till resekostnadsersättning. Detta förslag kommer i författningstexten till uttryck därigenom, att det i 2 § 1929 års resereglemente användas uttrycket »färd-sätt» utbytt mot »färdmedel».

I tablån över olika färdssätt ingår alltjämt hästskjuts. Hästskjutsen var, innan järnvägs- och motortrafiken kommit till utveckling, det reguljära trafikmedel, som fanns att tillgå för resor till lands. Detta förhållande återspeglades i de äldre resereglementena, där hästskjutsen länge dominerade i bestämmelserna om resekostnadsersättning. Skjutsstadgan, genom vilken skjutsväsendets anordnande reglerades, upphävdes fr. o. m. den 1 januari 1934. Genom motorfordons- trafikens tillväxt hade stadgan dock redan tidigare framstått såsom föråldrad, och hästskjutsen hade — såsom framhölls i prop. 1927: 190 — av samma skäl kommit att få allt mindre betydelse. I nämnda proposition (s. 18) uttalade departementschefen, att »tiden torde vara inne att helt avföra hästskjutsen ur resereglementet». Ur den i reglementet då befintliga rubriken »hästskjuts eller annat färdssätt än ovan nämnts» borde fördenskull de två första orden utgå. I de fall, då hästskjuts komme till användning, skulle ersättningen uppenbarligen utgå enligt den ändrade rubriken. Riksdagen förklarade sig emellertid icke för det dåvarande anse skäl föreligga att ur reglementet såsom särskilt färdssätt utesluta det ifrågavarande fortskaffningsmedlet.

Det torde vara överflödigt att påpeka, huru den år 1927 återopade utvecklingen fortskridit under det kvartssekel, som sedan dess förflutit. Med hänsyn till nutida kommunikationsförhållanden kan det icke anses påkallat att vid en översyn av resereglementet bibehålla särskilda ersättningsgrunder för färd med hästskjuts. På sätt framhölls i den nyss citerade propositionen, skall dock ersättning givetvis utgå — nämligen som för »annat färdssätt» — till förrättningsman, som färdas med hästskjuts.

I sammanställningen av olika färdmedel (tidigare färdssätt) har kommittén även vidtagit vissa ändringar av rent formell natur. Sålunda har »järnväg» ersatts med »tåg», »omnibus» med »buss» och »automobil» med »bil». De båda senare ändringarna ha gjorts i syfte att åstadkomma en modernisering av uttryckssätten. Termerna buss och bil brukas också i vägtrafikförordningen (1951: 648).

Den nu gällande reglementstexten innehåller definitioner av uttrycken »fartyg», »omnibus» och »taxeautomobil». Några dylika definitioner har kommittén för sin del icke funnit behövliga. Det får anses självfallet, att »buss» icke har annan betydelse i resereglementet än i vägtrafikförordningen (1 § 3 mom.: bil, som är byggd för befordran av flera än åtta personer (passagerare) utöver föraren, även om bilen därjämte är inrättad för annat ändamål). Uttrycken taxebil och fartyg finnas väl icke direkt definierade i författning. Vad angår taxebil torde dock tvekan icke behöva uppstå om att därmed förstås personbil i yrkesmässig trafik, som icke är att hänföra till linjetrafik (jfr 4 § förordningen 1940: 910 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.), och i fråga om fartyg må för fullständighetens skull framhållas, att kommittén icke åsyftat någon saklig ändring av resereglementets nuvarande definition (om innebörden av denna se lagen 1914: 349 om tillsyn å fartyg).

Beträffande spörsmålet om ersättningens storlek vid nyttjande av olika slags färdmedel får kommittén härafter anföra följande.

Tåg. I sammanställningen av olika färdmedel och reseklasser svarar mot varje reseklass den vagnsklass på tåg, som har samma nummer som reseklassen. Innebörden härav är, att t. ex. en förrättningsman tillhörande reseklass II äger åtnjuta resekostnadsersättning *högst* för resa i II klass. Det synes icke osannolikt, att missförstånd kunna råda på denna punkt. Man skulle sålunda kunna tänka sig att möta den uppfattningen, att förrättningsman vid begagnande av tåg eller av fartyg — varvid reseklassindelningen också har betydelse — vore garanterad en viss standard, en viss grad av bekvämlighet under resan och att detta vore vad man avsett att uttrycka genom den nämnda sammanställningen. Så är dock ej fallet. Man måste utgå från att en förrättningsman, oavsett vilken reseklass han tillhör, är skyldig att — om plats enligt hans reseklass icke står att erhålla — åtnöjas med en lägre standard, som på ett reguljärt trafikmedel tillhandahålles allmänheten.

Under de överläggningar, som ägt rum mellan kommittén och representanter för personalorganisationerna, har den tanken framförts, att regeln om överensstämmelse mellan reseklass och vagnsklass skulle kompletteras så, att rätt till resekostnadsersättning efter II klass järnväg skulle inträda även för förrättningsman tillhörande reseklass III, om resan hade viss minsta längd.

Det sålunda framförda förslaget kan enligt kommitténs mening icke fränkännas ett visst berättigande. Det säger sig självt, att en längre resa är mera tröttande än en kortare, och vare sig man ser till tjänstens intressen eller anlägger vad som skulle kunna kallas den humanitära synpunkten, ter det sig önskvärt, att förrättningsmannen icke utsättes för större obehag än nödvändigt. Å andra sidan måste även andra faktorer än resans längd beaktas i sammanhanget, av vilka kommittén vill nämna frekvensen av längre resor för olika förrättningsmän. Det vill synas, som om den civila statsförvaltningens tjänstemän i de till reseklass III hörande lönegraderna i allmänhet icke särdeles ofta skulle ha att företaga längre järnvägsresor i tjänsten. Om frågan således huvudsakligen har betydelse vid resor i samband med byte av stationeringsort eller till- och frånträdande av förordnande, synas emellertid knappast tillräckliga sakskäl föreligga att införa den ifrågasatta bestämmelsen, vilken onekligen skulle i viss mån komplicera ersättningssystemet. Vad angår försvaret, har man att beakta, att tjänsteresa ofta företages av ett flertal förrättningsmän samtidigt. Denna omständighet gör det sannolikt att det ifrågavarande förslagets genomförande skulle för försvarets del medföra icke obetydliga praktiska svårigheter. Framhållas må, att spörsmålet har betydelse icke blott för den fast anställda personalens resor; enligt kungörelsen om värnpliktsavlöning (1945: 881) skall värnpliktig, som vid inryckning till eller utryckning från tjänstgöring äger åtnjuta fri resa eller resekostnadsersättning, därvid hänföras till den för motsvarande beställningshavare på aktiv stat gällande reseklassen enligt allmänna

resereglementet. Av här antydda skäl har kommittén icke ansett sig kunna tillmötesgå det väckta förslaget.

Fartyg. Vid behandlingen av resor med fartyg kan man begränsa sig till resor mellan Gotland och fastlandet (Visby—Nynäshamn, sommartid även Visby—Kalmar och Visby—Oskarshamn).

Vad kommittén i föregående avsnitt anført om innebörden av att resereglementet åt förrättningsman i viss reseklass medger ersättning högst för viss angiven plats på tåg, äger motsvarande tillämpning vid resor med fartyg. Till skillnad från vad fallet är beträffande järnvägsresor, svarar emellertid indelningen i reseklasser ej direkt mot den klassindelning, som tillämpas ombord. Denna bristande överensstämmelse har föranlett osäkerhet om innebörden av de i förevarande hänseende meddelade bestämmelserna i allmänna resereglementet (se t. ex. KÅ 1935 ref. 16 och 1943 ref. 12), varför det synes påkallat att här lämna en redogörelse. Enligt från Gotlandsbolaget (Ångfartygs AB Gotland) inhämtade uppgifter gäller i bolagets passagerartrafik mellan Nynäshamn och Visby följande.

I klass biljett berättigar till plats i I klass hytt, som innehåller 1 eller 2 liggplatser; för enmanshytt utgår ett tillägg till biljettpriset av 5 kronor. II klass biljett berättigar till plats i II klass hytt, som innehåller 2, 3 eller — mestadels — 4 liggplatser. III klass biljett berättigar å samtliga fartyg till däcksplats. Vad beträffar plats under natten för tredjeklasspassagerare, äro olika anordningar vidtagna på de olika fartygen. På »Gotland» erhålles under natten plats i salongen, dock ej bäddad sovplats. På »Drotten» och »Visby» däremot kan man mot en tilläggsavgift av 4 kronor erhålla plats i »turistklass», vilket innebär bäddad plats i salongen, där platserna genom draperier äro avdelade 4 och 4 (ett par avdelningar innehålla dock endast 2 platser).

I de fall, då biljett innefattar järnvägsresa mellan Stockholm och Nynäshamn, medför I klass biljett rätt till plats i II klass på tåget men II och III klass biljetter till plats i III klass på tåget.

Förrättningsman, som tillhör reseklass I, skall enligt nuvarande bestämmelser äga åtnjuta resekostnadsersättning högst motsvarande avgift för enskild hytt med högst 2 liggplatser. Den åsyftade graden av bekvämlighet kan åstadkommas antingen därigenom, att vederbörande köper I klass biljett till enmanshytt och betalar tilläggsavgiften 5 kronor, eller genom att han köper biljett till tvåmanshytt i I eller II klass, varvid han har att erlægga en tilläggsavgift motsvarande under sommarsäsongen fullt och under vintersäsongen halvt pris för en färdbiljett i vederbörlig klass. Till belysande av det sagda meddelas här kostnaderna för de tre olika alternativen enligt nu gällande priser för enkel resa Nynäshamn—Visby:

Enmanshytt	I klass:	28:— + 5:— = 33:—
Tvåmanshytt	I klass: sommartid	28:— + 28:— = 56:—
	vintertid	28:— + 14:— = 42:—
»	II klass: sommartid	23:— + 23:— = 46:—
	vintertid	23:— + 11:50 = 34:50.

Sammanställningen visar, att det första alternativet är det från kostnadsynpunkt fördelaktigaste. Enligt grunderna för 4 § resereglementet kan förrättningsmannen följaktligen, om enmanshytt finnes att tillgå, icke göra anspråk på högre ersättning än för resa i sådan hytt. Om å andra sidan icke enmans- men väl tvåmanshytt är ledig, är förrättningsmannen otvivelaktigt berättigad till ersättning för en hel sådan hytt, d. v. s. för två platser. Enligt kommitténs mening bör emellertid plats i enmanshytt — liksom vid resa med nattåg sovplats i I klass kupé — anses utgöra den högsta standard, efter vilken ersättning skall utgå. I överensstämmelse med vad kommittén förut anført beträffande tågresor bör alltså en förrättningsman i reseklass I, som icke kan erhålla dylik plats, icke äga åtnjuta ersättning för färdsett, som medför högre kostnader. Kommittén föreslår därför den ändringen, att för reseklass I upptages »avgift för 1 hyttplats i I klass».

Förrättningsman i reseklass II äger enligt nuvarande bestämmelser rätt till resekostnadsersättning, högst motsvarande »avgift för hyttplats». Enligt det föregående har uttrycket hyttplats ett skiftande innehåll, då ju en hytt kan vara avsedd för ett passagerarantal varierande mellan 1 och 4, varjämte tvåmanshytter finnas i både I och II klass, representerande två olika grader av komfort. Av grunderna för 4 § följer, att ersättning utgår endast för den billigaste hyttplats, som vid tillfället kunnat erhållas. I första hand kommer alltså II klass hytt i fråga, men om alla sådana hytter äro belagda, kan förrättningsmannen erhålla gottgörelse för avgift till I klass hytt och, om därvid endast enmanshytt står till buds, även för sådan hytt. Avgörande för ersättningens storlek är således hur tidigt biljettbeställningen äger rum. Av kommitténs förslag beträffande reseklass I bör följa, att rätten till ersättning för förrättningsman i reseklass II begränsas att motsvara avgift för 1 hyttplats i II klass.

Till förrättningsmän i den lägsta reseklassen, klass III, utgår nu resekostnadsersättning motsvarande avgift högst för »salongsplats». Enligt kommitténs mening kan varje förrättningsman med fog kräva att under sjöresa nattetid erhålla bäddad sovplats, om förhållandena medgiva detta. Såsom den förut lämnade redogörelsen visar, kan passagerare med III klass biljett på gotlandslinjen erhålla sådan plats endast på vissa fartyg och då i »turistklass», varvid förläggningsförhållandena synas vara obekväma även i jämförelse med III klass sovplats på tåg. Kommittén har därför ansett sig böra tillmötesgå ett vid överläggningarna med statstjänstemännens organisationer framfört yrkande, att hithörande förrättningsmän måtte förklaras berättigade till ersättning för hyttplats, och föreslår, att för dem skall gälla samma bestämmelse som ovan föreslagits med avseende å förrättningsmän i reseklass II.

I praxis har frågan om ersättning för betjäningsavgift till städerska på gotlandsbåtarna ganska ofta förekommit. Kammarrätten har, ehuru ej enhälligt, vid ett par tillfällen under senare år ogillat besvär över myndighets vägran att utbetala dylik ersättning (KÅ 1947 not. 535 och 1948 not. 310) men seder-

mera, efter behandling i plenum, intagit en motsatt ståndpunkt (KÅ 1949 ref. 10). Med anledning av en framställning från Gotlands statsanställdas centralorganisation om utfärdande av tilläggsbestämmelser till allmänna resereglementet av innebörd, att på biljett eller annat sätt angiven obligatorisk betjäningsavgift räknas som del av den resekostnad, för vilken ersättning utgår vid tjänsteresa, har Kungl. Maj:t den 3 juni 1949 förklarat sig finna hinder icke föreligga för vederbörande myndighet att beräkna resekostnadsersättning för obligatorisk, ehuru i biljettpris ej inräknad betjäningsavgift.

Från förenämnda centralorganisations styrelse har kommittén mottagit en skrivelse med hemställan, att kommittén måtte föreslå sådana anvisningar eller tilläggsbestämmelser till resereglementet, att obligatoriska betjäningsavgifter otvetydigt må kunna inräknas i resekostnadsersättning.

Kommittén vill framhålla, att liknande utgifter förekomma även för den förrättningsman, som begagnar sig av inkvartering på hotell, men att denne — i motsats till den som har sovplats på fartyg — kommer i åtnjutande av natttraktamente, vilket är avsett att täcka jämväl ifrågavarande utgifter. Med hänsyn härtill bör betjäningsavgiften på fartyg gottgöras förrättningsman genom resekostnadsersättning. Lämpligast synes vara, att i anvisningarna till förevarande paragraf intages ett uttalande om att uttrycken »avgift för 1 hyttplats i I klass» respektive »avgift för 1 hyttplats i II klass» jämväl åsyfta obligatorisk betjäningsavgift.

Flyg, spårvagn, buss och bil i linjetrafik. Taxebil. Då något av dessa färdmedel begagnats, bör liksom hittills ersättning utgå för en plats. Endast beträffande färd med taxebil torde några kommenterande anmärkningar erfordras.

I nuvarande 2 § stadgas, att avgift för taxebil skall beräknas efter den lägsta fastställda taxa, som för resan kunnat ifrågakomma. Motiveringen till stadgandet finner man i prop. 1925:95 (s. 28). Vid denna tid voro biltaxorna i de flesta fall så konstruerade, att bilens vikt inverkade på avgiften. Enligt föredragande departementschefen borde förrättningsman, där hinder ej mötte, använda bil, för vilken skulle tillämpas den lägsta för orten fastställda tariffen. Hade han nödgats använda dyrare bil, borde han likväl få ersättning enligt taxan för sådan bil; i reseräkningen borde då uppgivas, att billigare bil ej stått att erhålla. I det förslag till resereglemente, som förelades 1927 års riksdag genom prop. nr 190, hade bestämmelsen uteslutits, emedan man hade anledning att räkna med att uppdelningen i särskilda taxor för lättare och tyngre bilar skulle försvinna. Riksdagen ansåg sig emellertid ej böra vidtaga den ifrågavarande ändringen i resereglementet. Med anledning av uttalanden från vissa myndigheter, att med bestämmelsen vore förenade svårigheter för såväl förrättningsmannen som revisionen, anförde departementschefen i prop. 1929:40, att bestämmelsen icke syntes kunna undvaras, så länge en enhetlig reglering av biltaxorna inom olika län icke kommit till stånd.

Numera gällande biltaxor äro icke differentierade med hänsyn till bilens vikt eller andra liknande faktorer, varför den nu ifrågavarande bestämmelsen icke längre har stöd i de förhållanden, som på sin tid föranledde, att den intogs i resereglementet. Kommittén har därför uteslutit den ur sitt reglementsförslag.

I fråga om färd med taxebil stadgas vidare i 2 §, att jämte ersättning för avgiften må utgå gottgörelse för andra brukliga utgifter för begagnande av sådan bil med högst 5 procent å avgiften, dock att sådan gottgörelse endast må utgå i den mån ersättningen för avgiften icke täcker de verkliga kostnaderna. De utgifter, som här åsyftas, äro drickspenningar. I prop. 1942: 130 lämnades å s. 15 ff. en utförlig redogörelse för frågan om ersättning för sådana utgifter, som vid sidan av taxeavgiften äro förenade med bilfärder. Kommittén inskränker sig därför till att nämna följande.

Intill den 1 juli 1942 gällde enligt 2 § allmänna resereglementet, att vid resa med taxebil utgick resekostnadsersättning motsvarande avgiften för en person och därutöver s. k. kilometerpenningar (enligt 1925 års reglemente 15 öre, sedermera nedsatt först till 10 och därefter till 5 öre per kilometer). De år 1941 tillkallade sakkunniga föreslog, att kilometerpenningarna skulle borttagas och att i stället skulle jämte ersättning för avgiften utgå skäligen gottgörelse för andra brukliga utgifter för taxebils begagnande. Departementschefen förordade däremot i 1942 års proposition, att kilometerpenningarna vid färd med taxebil tills vidare skulle bibehållas oförändrade. Riksdagen å sin sida uttalade, att gottgörelse utöver avgiften enligt taxa borde, på sätt riksräkenskapsverket i sitt yttrande framhållit, utgå med högst 5 procent på avgiften och endast i den mån de sammanlagda verkliga kostnaderna icke täcktes av ersättningen för nämnda avgift. Frågan om verifikation av kostnaderna borde få bero på skälighetsprövning, men riksdagen förutsatte, att kostnaderna i regel skulle styrkas, då fråga vore om längre resor.

Riksräkenskapsverket hade bl. a. anført, att den av de sakkunniga föreslagna gottgörelsen, beräknad efter 10 procent å taxeavgiften, skulle vid höjning av biltaxorna medföra högre kostnader för statsverket än redan utgående kilometerpenningar, att systemet med drickspenningar vid resor med taxebil huvudsakligen tillämpades i städer och större samhällen, medan däremot å den egentliga landsbygden drickspenningar syntes förekomma i mindre utsträckning, samt att i sådant fall, då den verkliga kostnaden vid färd med taxebil, inklusive drickspenningar, icke överstege taxeavgiften, exempelvis då förrättningsmannen träffat avtal om lägre gottgörelse än den fastställda avgiften, den föreslagna ersättningen skulle — liksom för det dåvarande kilometerpenningarna — bereda förrättningsmannen en icke avsedd vinst.

Då, såsom nämnts, uttrycket »andra brukliga utgifter för taxeaubomobils begagnande» syftar på drickspenningar, användes sistnämnda term i den av kommittén föreslagna bestämmelsen. I sakligt hänseende innebär denna, att ersättning för utgivna drickspenningar skall utgå med högst 10 procent av kostnaden.

Till stöd härför vill kommittén erinra, att en resande väl icke är juridiskt förpliktad att utge drickspenningar men att, om han det gör, han enligt allmän sed brukar beräkna drickspenningbeloppet till 10 procent av den taxeenliga avgiften, med större eller mindre avrundning uppåt. Vid inkomsttaxeringen förutsättes också, att trafikchaufför haft vissa inkomster av drickspenningar. I exempelvis Stockholms stad och län samt städerna i Jönköpings, Älvsborgs och Örebro län beräknas dessa till 8 procent av de inkörda avgifterna, medan för de tre sistnämnda länens landsbygd tillämpas lägre procentsatser, 5 à 6 procent. Enligt upplysningar, som kommittén erhållit, förekommer det visserligen alltjämt i ganska stor utsträckning på landsbygden, att drickspenningar icke betalas, särskilt om den resande vet, att det är bilägaren själv som utför körningen. Denna omständighet anser kommittén emellertid icke utgöra något skäl för att den förrättningsman, som begagnat taxebil och betalat drickspenningar, skall vara utesluten från möjligheten att få sitt utlägg ersatt med tillämpning av den vanliga procentsatsen, 10 procent, på avgiften. Det förefaller icke heller tilltalande att utgå från att en förrättningsman ackorderar om priset för en resa för att underskrida den av statlig myndighet såsom skälig fastställda taxan, även om möjlighet därtill skulle kunna föreligga. Å andra sidan framgår av den föreslagna bestämmelsen, som därvidlag följer självkostnadsprincipen, att förrättningsman icke äger uppbära ersättning för drickspenningar i vidare mån än han utgivit sådana. Kostnaden för drickspenningar bör alltså, liksom själva avgiften, verifieras genom att kvitto bifogas reseräkningen; se härom 11 § 1 mom. TB Arr med tillhörande specialmotivering.

I 8 § 1 mom. 1929 års resereglemente behandlas frågan om samåkning, då två eller flera i samma förrättning deltagande personer ha att färdas samma väg och därvid icke användes fortskaffningsmedel, som tillhör eller disponeras av någon av förrättningsmännen. Utförliga föreskrifter meddelas om vem som skall organisera samåkning och om den ersättning som därvid utgår. Vidare föreskrives, att »främste förrättningsmannen» skall förskjuta resekostnadsersättningen för samtliga förrättningsmän. Då samåkning förekommer huvudsakligen med taxebil, har kommittén ansett sig böra behandla frågan i detta sammanhang.

De delar av nyssnämnda författningsrum, som utgöra ordningsföreskrifter, höra enligt kommitténs mening rätteligen icke hemma i resereglementet. I 6 § 2 mom. har därför endast intagits en bestämmelse om den ersättning, som skall utgå, då samåkning äger rum. Bestämmelsens tillämpning har av ovan angivet skäl ansetts kunna begränsas till resor med taxebil. Av lydelsen framgår, att det förutsättes, att en av förrättningsmännen betalar hela resekostnaden. Jämlikt föreskrift i 11 § 1 mom. TB Arr skall denne förrättningsman i sin reseräkning lämna uppgifter om de medresande. Dessa uppgifter kunna tjäna till ledning vid en eventuellt erforderlig fördelning av kostnaderna mellan skilda anslag (jfr 12 § TB Arr). Den föreslagna bestämmelsen i 2 mom. synes böra

kommenteras i två hänseenden. Till skillnad från vad fallet är i nuvarande 8 § 1 mom. förutsättes icke nödvändigtvis, att samtliga resande deltaga i en och samma förrättning; omständigheterna kunna göra det lämpligt att anordna samåkning även i andra fall. Vidare har, med anledning av påpekanden från personalhåll, den utvidgningen ansetts böra göras, att om hos staten anställda personer, som icke äro förrättningsmän i resereglementets mening men likväl deltaga i förrättning — exempelvis hantlangare eller skogsarbetare i vissa fall — medfölja i bilen, ersättning skall kunna utgå även för den merkostnad, som föranledes därav (jfr vad nedan sägs angående resor med egen bil).

Egen bil. Det i 2 § nuvarande resereglemente förekommande uttrycket »annan automobil» synes vanligen ha ansetts synonymt med »egen bil», vilket senare uttryck är det allmänt brukade. Så t. ex. hette det i prop. 1951: 19, s. 4: »Enligt 2 § allmänna resereglementet utgår ersättning för resa med egen bil (annan automobil än taxeautomobil) i tjänsten med 40 öre per km.» I det ifrågavarande författningsrummet, sådant det lyder enligt kungörelsen 1951: 130, stadgas, att ersättning vid resa med annan automobil utgår »enligt bestämmelser, utfärdade av Kungl. Maj:t». Genom kungörelsen 1951: 131 ha bestämmelser utfärdats angående resekostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil. Med egen bil avses där bil, som äges av förrättningsmannen eller tillhandahålles honom av enskild person eller företag, som varken föranlett förrättningen eller eljest beröres därav.

Termen »egen bil» täcker visserligen icke fullt de fall, som kunna tänkas sammanfattade under »annan bil». Något praktiskt behov av särskilda ersättningsbestämmelser för de återstående fallen — att bil tillhandahålles av kommun, eller, ej kostnadsfritt, av enskild person eller företag, som föranlett förrättningen eller eljest beröres därav — synes emellertid icke föreligga. En tillfredsställande reglering av förhållandena kan nås genom att benämningen »annan bil» borttages ur resereglementet och ersättes med »egen bil». Därvid kommer, om tjänsteresa i något fall skulle företagas med bil, som enligt nuvarande indelning är »annan bil» men ej »egen bil», förrättningsmannen att åtnjuta resekostnadsersättning såsom vid begagnande av »annat färdmedel», d. v. s. med belopp motsvarande den styrkta utgiften. Kommittén förordar, att frågan löses i enlighet härmed.

I 8 § 2 mom. 1929 års allmänna resereglemente stadgas, att om vid gemensam färd användes fortskaffningsmedel, som tillhör eller disponeras av någon av förrättningsmännen, denne äger åtnjuta, förutom resekostnadsersättning för egen resa, jämväl gottgörelse med 5 öre per kilometer för varje medresande förrättningsman. Gottgörelsen har varit bestämd till nämnda belopp sedan den 1 juli 1931. Bestämmelsen torde ha praktisk betydelse endast vid resor med egen bil.

I sin förut berörda skrivelse angående ersättning vid tjänsteresor med egen bil förklarade sig statens sakrevision — under erinran om reseersättningskom-

mittens pågående utredningsarbete — icke vilja föreslå någon ändring beträffande förevarande ersättning. För egen del anförde sakrevisionen, att då det knappast kunde bli fråga om självkostnadsberäkningar i vanlig bemärkelse, det endast gällde att så avväga ersättningsbeloppet, att transport av medresande för bilägaren varken framstode såsom en eftersträfvansvärd extra inkomst eller som en otillräckligt ersatt belastning, vilken i möjligaste mån borde undvikas. Vissa myndigheter riktade i sina yttranden över sakrevisionens förslag kritik mot den ifrågavarande ersättningsbestämmelsen. Sålunda ansåg statskontoret, att tilläggsersättning borde medgivas endast om antalet medresande varit två eller flera och utgå med ett fixt belopp av 5 öre per kilometer. Enligt telegrafstyrelsen borde ersättningen nedsättas till ett par öre per kilometer, och även vattenfallsstyrelsen fann den vara för hög. I prop. 1951: 19 uttalade chefen för civildepartementet, att han funne sig böra godtaga, att den stadgade ersättningen för medresande bibehölles i avvaktan på resultatet av reseersättningskommitténs arbete, även om ersättningen förefölle väl hög.

Kommittén vill för sin del anföra följande. Såsom sakrevisionen framhållit, kan ifrågavarande ersättning knappast grundas på några självkostnadsberäkningar. Det synes emellertid klart, att de nuvarande grunderna medföra större ersättning än som motiveras av den ökning i slitage och bränsleåtgång, som kan föräntas av att en eller flera personer utom föraren medfölja i bilen. Grunderna måste ses i belysning av statens intresse, att förrättningsman med egen bil låter andra förrättningsmän medfölja, där det lämpligen låter sig göra. Ersättningen torde med andra ord ha avvägs på sätt som skett för att stimulera till anordnande av samåkning. Detta argument kan visserligen sägas ha förlorat i betydelse därigenom, att bilägaren numera i många fall icke har fritt val; enligt 4 § kungörelsen 1951: 131 utgör det nämligen ett villkor för medgivande att åtnjuta resekostnadsersättning vid tjänsteresor med egen bil utan kostnadsjämförelse jämlikt 4 § resereglementet, att förrättningsmannen för binder sig att låta annan förrättningsman, som har att i tjänsteärende färdas samma väg, i mån av utrymme medfölja i bilen. Mot en nedsättning talar emellertid att ersättningsbeloppet stått oförändrat sedan år 1931 och att realvärdet följaktligen icke obetydligt minskat. Vid kommitténs överläggningar med personalorganisationerna ha dessa bestämt motsatt sig en sänkning. Efter övervägande av olika synpunkter på frågan och med beaktande av att denna är av förhållandevis liten ekonomisk betydelse för statsverket, har kommittén icke funnit tillräckliga skäl föreligga att föreslå ändring på denna punkt.

Kommittén har ansett befogat, att — liksom vid samåkning med taxebil — sådan hos staten anställd medresande, som utan att vara förrättningsman deltagar i förrättning, i förevarande hänseende likställas med förrättningsman. Därmed har kommittén tagit ställning till ett i prop. 1951: 19 redovisat uttalande av Statstjänstemännens riksförbund, att så borde ske i fråga om medresande, vilken vore stadd i statens ärenden men å vilken resereglementets

bestämmelser icke ägde tillämpning. Enligt departementschefen borde med prövning av detta förslag anstå, till dess kommitténs förslag föreläge. Erinnras må, att med hänsyn till innehållet i 1 § 2 mom. reglementsförslaget ersättning skall utgå för medresande, som är anställd hos där avsedd icke-statlig huvudman (t. ex. hushållningssällskap eller skogsvårdsstyrelse) och som deltagar i förrättning. Vad beträffar sådana fall, då fråga kan uppkomma om samäkning med person, som deltagar i förrättning men icke är anställd hos staten eller hos nu nämnd icke-statlig huvudman och icke heller eljest är att anse som förrättningsman, kan det vara av intresse att här återgiva 4 § resereglementet den 27 januari 1950 (ändrat den 21 april 1950) för bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna:

Vid tjänsteresa, företagen med bil som tillhör förrättningsman, är denne skyldig att låta annan tjänsteman, som har att för förrättning i statens ärenden färdas i huvudsak samma väg, i mån av utrymme medfölja i bilen. För dylik skjutsning äger förstnämnda förrättningsman, utöver honom enligt 3 § tillkommande ersättning, åtnjuta gottgörelse med 5 öre för kilometer för varje medresande förrättningsman. (Se numera kung. 1951: 131.)

Förrättningsman är jämväl skyldig att under i första stycket angivna förutsättningar låta i förrättningen deltagande representant för sådant kommunalt förmedlingsorgan, som avses i 1 § andra stycket k. kung. 30/12 1947 (nr 1011), medfölja i bilen, därest varje sådan medresande därför erlagger ersättning till förrättningsmannen med 5 öre för kilometer.

Den ordning för beredande av gottgörelse åt förrättningsmannen-bilägarer, som i andra stycket här ovan förutsatts, synes kommittén icke utgöra en helt tilltalande lösning. Såsom framgår av det förut sagda, anser sig kommittén ej heller böra föreslå en utvidgning av tillämpningsområdet för nu förevarande bestämmelse i resereglementet ända därhän, att även andra än statsanställda (och därmed enligt 1 § 2 mom. Arr jämförliga personer) likställas med förrättningsmän och att således gottgörelse lämnas bilägarer förrättningsman av statsmedel, om han skjutsar sådana personer i samband med förrättning. För dessa fall är det enligt kommitténs mening lämpligast, att frågan om ersättning lämnas oreglerad. Någon skyldighet att låta här avsedd deltagare i förrättningen medfölja i bilen bör därvid icke åvila förrättningsman, utan denne bör själv få avgöra, huruvida han önskar bereda vederbörande tillfälle härtill eller ej.

Motorcykel. Resekostnadsersättning vid färd med motorcykel har alltsedan tillkomsten av 1925 års resereglemente utgått såsom vid »annat färdssätt». Ersättningen utgör alltså f. n. 20 öre per kilometer.

I statens sakrevisions förut omnämnda skrivelse berördes en framställning från rikets allmänna kartverk, vari kartverket hemställt, att förslag måtte föreläggas riksdagen om höjning av kilometerersättningen enligt allmänna resereglementet för färd med motorcykel eller att, med hänsyn till de särskilda förhållandena vid kartverkets fältarbeten, kartverket måtte bemyndigas att till tjänsteman som i samband med fältarbetena vid färder i tjänsten nyttjade

egen motorcykel, få utbetala en ersättning av 30 öre för tillryggalagd kilometer. I framställningen hade redovisats en av kartverkets personalförening uppgjord kalkyl över självkostnaderna vid motorcykelåkning, enligt vilken under vissa antagna förutsättningar ersättning skulle behöva utgå med 26,3 öre per kilometer för att täcka samtliga kostnader. Sakrevisionen kritiserade denna kalkyl i vissa hänseenden och sade sig icke kunna finna annat än att nuvarande ersättning 20 öre per kilometer i allt fall vore tillfyllest samt erinrade, att enligt besparingsreglementet för väg- och vattenbyggnadsverket kilometerersättningen utgjorde 15 öre för motorcykel och 10 öre för lättviktsmotorcykel.

Kommittén anser för sin del nödvändigt, att ersättningsfrågan vid färd med motorcykel omprövas på grundval av en självkostnadsberäkning. På kommitténs hemställan har sakrevisionen utfört en dylik beräkning (*bilaga 6*), enligt vilken driftskostnaderna per mil (fasta och rörliga) skulle för en mindre motorcykel uppgå till följande belopp vid olika årliga körlängder.

Årlig körlängd, mil	150	300	500	700	900	1 500	2 000	2 500
Driftskostnader per mil, kr.	2: 28	1: 36	1: 07	0: 91	0: 83	0: 73	0: 71	0: 68

Att, såsom skett i bestämmelserna om ersättning vid färd med egen bil, fastställa flera ersättningsbelopp, svarande mot olika körlängder, synes kommittén icke vara tillräckligt motiverat. Då det gäller att välja den körlängd, efter vilken ersättningen för normalfall skall avpassas, synes vidare icke kortare sträcka än 500 mil böra komma i fråga. Enligt den ovan återgivna sammanställningen skulle de totala självkostnaderna vid angivna körlängd utgöra omkring 10 öre per kilometer. Om ersättningen bestämmes till detta belopp, kommer den visserligen att understiga icke blott den kilometerersättning (20 öre) för resa med motorcykel, som nu utgår enligt allmänna resereglementet, utan också motsvarande ersättning (15 öre) enligt de besparingsreglementen, som innehålla särskilda bestämmelser för ifrågavarande färdssätt. Det bör emellertid observeras, att de nu gällande ersättningsbeloppen åtminstone icke under senare år grundat sig på några kostnadsberäkningar, och vidare, att beloppet 10 öre inkluderar *samtliga* fasta kostnader, till vilka hänsyn tagits vid kalkylen. Om sagda kostnadsbelopp* fastställs som ersättning, komma alltså samtliga kalkylerade kostnader att åvila staten redan vid en så förhållandevis liten årlig körlängd som 500 mil. Beträffande egen bil inträder motsvarande förhållande först då körningen per år uppgår till minst 1 500 mil; upp till 500 mil är täckningsprocenten för de fasta kostnaderna endast 50.

Av det anförda synes den slutsatsen kunna dragas, att den nuvarande ersättningen för motorcykelfärder tål en relativt betydande reduktion, och en sänkning till 10 öre per kilometer förefaller icke kunna betecknas som generellt sett alltför långtgående. Liksom i fråga om resor med egen bil synas emellertid ersättningsgrunderna vid resor med motorcykel icke böra direkt angivas i själva resereglementet. Man måste nämligen räkna med att prisändringar kunna in-

träffa, vilka böra påverka ersättningens storlek, och även i övrigt kan behov föreligga av att ändra grunderna i enklare former än genom ändring i resereglementet. Kommittén föreslår därför, att ersättning skall utgå »enligt bestämmelser, utfärdade av Kungl. Maj:t». Denna anordning möjliggör också för Kungl. Maj:t att för särskilda förvaltningsområden eller eljest för fall, då lämplighetsskäl tala för att högre ersättning medgives utgå än den för normalfall bestämda, lämna sådant medgivande. Ett sådant skäl kan t. ex. vara, att man med hänsyn till omständigheterna bör grunda kostnadsalkylen på att tyngre motorcykel begagnas än den, som sakrevisionen räknat med i sin undersökning, eller att förrättningens art gör det motiverat, att motorcykel med sidvagn användes. Vidare kan det tänkas, att staten har intresse av att motorcykel användes vid vissa slags förrättningar men att den årliga körsträckan därvid är kortare än 500 mil.

De generella ersättningsbestämmelserna synas böra innebära, att resekostnadsersättning vid tjänsteresa med motorcykel skall, där ej Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet annorlunda förordnar, utgå såsom vid färd med »annat färdmedel» enligt 6 § Arr. Detta betyder, enligt vad kommittén här nedan föreslår, att ersättning i regel skall utgå med 10 öre per kilometer.

Annat färdmedel. Resekostnadsersättningen vid »annat färdmedel» — som innefattade jämväl användandet av motorcykel — bestämdes i 1927 års allmänna resereglemente till 30 öre per kilometer och bibehölls i 1929 års reglemente vid samma belopp intill den 1 januari 1934. Ersättningen sänktes då till sitt nuvarande belopp genom beslut av riksdagen, som uttalade, att ifrågasvarande fortskaffningssätt — varmed i första rummet åsyftades motorcykel, cykel och fotvandring — kunde i och för sig vara fullt gottgjorda med 20 öre per kilometer.

Såsom tidigare anförts, avser kommittén att fotvandring icke längre skall berättiga till resekostnadsersättning samt att färdmedlet motorcykel skall utbrytas och sammanföras med egen bil. Å andra sidan räknas i kommitténs förslag hästskjuts såsom »annat färdmedel». Det huvudsakliga innehållet i denna term kommer alltså att bli cykel, skidor, hästskjuts samt motor- och roddbåt.

Kommittén vill erinra om sitt uttalande å s. 93, att skälen för medgivande av resekostnadsersättning vid begagnande av cykel, skidor o. d. vid jämförelse med övriga färdmedel synas icke vara särdeles starka. Vidare vill kommittén framhålla, att i förevarande hänseende — liksom då det gäller fotvandring — för åtskilliga stora förvaltningsområden gälla besparingsbestämmelser, enligt vilka ersättning icke alls utgår eller ock utgår med högst 10 öre per kilometer (se bl. a. de å s. 94 angivna besparingsreglementena). Med hänsyn till sålunda föreliggande förhållanden anser sig kommittén icke kunna förorda, att i det nya resereglementet stadgas högre resekostnadsersättning för färd med sådant färdmedel, som drives av förrättningsmannen personligen, än 10 öre per kilo-

meter. Samma belopp har av 1946 års prästlönekommitté (SOU 1950: 43, s. 147) angivits vara det högsta, som borde utgå till församlingspräst för färd med cykel eller motorcykel eller vid tolkning på skidor; vid skidåkning i övrigt borde enligt kommittén ersättning över huvud icke medgivas. Statsmakterna ha dock i avbidan på resultaten av reseersättningskommitténs utredningsarbete icke tagit ställning till prästlönekommitténs ifrågavarande förslag.

I fall, då förrättningsmannen har att till annan utgiva gottgörelse för färdmedlets begagnande, såsom vid förflyttning med hästskjuts eller med båt, torde redan de nu föreskrivna beloppen — 30 resp. 20 öre per kilometer — vara otillräckliga. Ersättning bör i sådana fall utgå med belopp motsvarande förrättningsmannens styrkta kostnad.

I anslutning till det sist sagda må nämnas, att bestämmelsen i 2 § 1 mom. sista stycket nuvarande resereglemente efter den av kommittén verkställda omarbetningen av paragrafen icke fyller något ändamål, varför kommittén utesluter densamma.

Såsom ett förtydligande beträffande de färdmedel, vid vilkas begagnande ersättning enligt reglementet utgår för avgift enligt taxa, vill kommittén framhålla, att med avgift skall förstås varje enligt taxebestämmelserna obligatorisk avgift. (Här avses endast sådana kostnader, som hänföra sig till den resande själv: ersättning för transport av bagage behandlas särskilt i det följande.) Avgiften förutsättes alltså i förekommande fall inkludera, exempelvis, vid tågresor snälltågstilläggs-, sovplats- och sittplatsbiljetter samt vid resa med taxebil avgift för väntning. Även den avgift, som förrättningsman kan ha att erlagga vid avbeställning av biljett till tåg eller annat färdmedel eller av taxebil, bör kunna ersättas, om detta i något fall blir aktuellt och avbeställningen anses tillfredsställande motiverad. Spörsmålet härom behandlades i prop. 1942:130 (s. 55). Med anledning av att riksräkenskapsverket erinrat om ett kammarrättsutslag (KÅ 1935 not. 106), varigenom en förrättningsman förklarats berättigad att utfå ersättning för avbeställning av sovplats på tåg, uttalades där, att intet syntes vara att erinra mot den princip, som kommit till uttryck i det åberopade utslaget, samt att det även i fortsättningen syntes böra ankomma på praxis, i vad mån ifrågavarande eller därmed jämförliga kostnader med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet må kunna gottgöras. Uttalandet föranledde ej erinran från riksdagens sida.

Att ordet »avgift» skall tolkas på det nu angivna vidsträckta sättet, omnämnas i anvisningarna till förevarande paragraf.

Enligt 15 § 1929 års allmänna resereglemente gäller, att där transportmedel kostnadsfritt tillhandahållas förrättningsmannen, resekostnadsersättning endast utgår i fall, då annat transportmedel än järnväg, fartyg, luftfartyg, spårvagn

eller omnibus frivilligt tillhandahålles av enskild person eller företag, som varken föranlett förrättningen eller eljest därav beröres. Rörande bestämmelsens tillkomst hänvisas till prop. 1942: 130, s. 34 ff.

Kommittén har redan uttalat, att ordet transportmedel bör utbytas mot »färdmedel». I anslutning till den nuvarande bestämmelsen skiljer kommittén i sitt förslag mellan å ena sidan färdmedel i reguljär trafik och å andra sidan färdmedel av annat slag. Vad först beträffar resor med färdmedel i reguljär trafik, får kommittén anföra följande.

Då förrättningsman beredes kostnadsfri resa med färdmedel i reguljär trafik, utgår f. n. ingen resekostnadsersättning, oavsett vem som tillhandahåller färdmedlet. I samband med tillkomsten av både 1907 och 1925 års resereglementen gjordes av olika myndigheter uttalanden (se 1920 års betänkande s. 199 f. och prop. 1925: 95 s. 52) av i huvudsak den innebörden, att det vore skäligt, att förrättningsman, som i annan egenskap än såsom statstjänsteman erhållit rätt till fria resor på järnväg eller fartyg, icke lede minskning i den ekonomiska förmån, som vederbörande trafikbolag avsett att bereda honom. Denna uppfattning vann dock ej statsmakternas gehör. I prop. 1925: 95 uttalade föredragande departementschefen, att det väl skulle kunna anses, att den på grund av personliga förhållanden eller enskild tjänst medgivna förmånen icke borde föranleda reduktion av förrättningsmannen eljest tillkommande resekostnadsersättning. Å andra sidan hade dock denne ingen utgift för resan och skulle alltså, om han ägde av statsverket tillgodogöra sig biljettkostnaden, göra en betydande vinst. Inga berättigade intressen trädde för nära genom att i de ifrågavarande fallen avgift ej finge debiteras.

Kommittén anser övervägande skäl tala för att ändring icke äger rum i det förhållandet, att med reguljärt trafikmedel företagen resa, som är kostnadsfri för förrättningsmannen på grund av att han innehar av trafikföretaget utfärdat frikort, icke medför rätt till resekostnadsersättning. Uppmärksamhet bör emellertid även ägnas de fall, då resan visserligen icke är helt kostnadsfri men biljettpriiset reduceras genom utnyttjande av rabattkort. Beträffande användningen av rabattkort vid tjänsteresa å järnväg ha föreskrifter meddelats i kungörelsen 1934: 495, där det bl. a. stadgas, att till förrättningsman, som innehar dylikt kort, resekostnadsersättning enligt allmänna resereglementet för järnvägsresa icke må utgå med högre belopp än som verkligen utgivits för den järnvägsbiljett, som anskaffats för resan. Med den av kommittén föreslagna bestämmelsen, att resekostnadsersättning vid begagnande av färdmedel i reguljär trafik icke utgår med högre belopp än förrättningsmannen erlagt i avgift för resan, vinnes samma syfte som det nu berörda stadgandet avsetts tjäna, men begränsningen av ersättningsrätten kommer att göra sig gällande även för den händelse, att förrättningsman begagnar rabattkort för annat färdmedel än tåg. I samband med ikraftträdandet av Arr bör nämnda kungörelse upphävas. Vissa

här icke berörda delar av densamma föreslås dock skola med en del ändringar inflyta i tillägsbestämmelserna till förevarande paragraf.

Den omformulering av innehållet i 15 § gällande resereglemente, som kommittén i förenklande syfte företagit, har i fråga om färdmedel, som icke går i reguljär trafik, medfört den ändringen i förhållande till den nuvarande bestämmelsen, att resekostnadsersättning kommer att utgå, då färdmedlet kostnadsfritt tillhandahålles förrättningsman av kommun, som varken föranlett förrättningen eller eljest beröres därav. Denna ändring torde knappast ha någon större praktisk betydelse.

I detta sammanhang vill kommittén beröra ett argument, som understundom andragits till förmån för att viss ersättning skulle kunna utgå även då färdmedel kostnadsfritt tillhandahålles av enskild person eller företag, som föranlett förrättningen eller eljest därav beröres. I prop. 1942: 130 (s. 35) återgives följande uttalande av lantbruksstyrelsen:

Dylika resor förekomma ej sällan för befattningshavare inom lantbruksstyrelsen, numera så gott som uteslutande resor med automobil, och styrelsen har en mycket bestämd erfarenhet därav, att det tämligen undantagslöst föreligger tvång för förrättningsmannen att lämna drickspengar till den medföljande chauffören. Då dessa resor kunna omfatta hela dagar, är det tydligt, att drickspengarna kunna uppgå till betydande belopp, som icke rimligen kan betalas av förrättningsmannens dagtraktamente. Möjlighet måste i dylika fall finnas för att förrättningsmannen skall kunna få ersättning för lämnade drickspengar antingen genom ett bibehållande av rätten till kilometerpengar eller på annat lämpligt sätt.

Departementschefen förklarade sig icke vara övertygad om att ett dylikt medgivande vore av behovet påkallat. Kommittén intager i denna fråga samma ståndpunkt som departementschefen med hänsyn till spörsmålets begränsade räckvidd och då det enligt kommitténs mening icke kan anses vara oskäligt betungande för vederbörande förrättningsman, om han i sådant fall, varom här är fråga, i viss utsträckning tager traktamentet i anspråk för utgivande av drickspenningar.

I 3 mom. har kommittén intagit ett omförmående, att beträffande ersättning för transport av bagage gäller vad Kungl. Maj:t därom bestämmer. Dylika bestämmelser föreslås av kommittén skola inflyta i 6 § TB Arr.

7 §. Förutsättningar för erhållande av traktamente

Angående kommitténs motiveringar för bestämmelserna i denna paragraf kan i huvudsak hänvisas till kapitlet »Vissa grundläggande spörsmål». Beträffande de delar, som icke behandlats där, får kommittén anföra följande.

Enligt 1 mom. andra stycket äger Kungl. Maj:t, då förhållandena därtill föranleda, beträffande särskilda grupper av förrättningsmän förordna, att trakta-

mente må utgå vid förrättning inom tjänstgöringszonen. Denna bestämmelse föreslår kommittén främst med tanke på förhållandena inom försvaret, där tjänstgöringstraktamente under vissa förutsättningar må åtnjutas vid övningar m. m. inom stationeringsorten (se 33 § B Saar, Försvaret, punkt 2, samt kungl. brev den 30 juni 1948, TLA nr 47).

Sådana av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, som i 2 mom. åsyftas, finnas i 7 § TB Arr.

I 3 mom. angivna tider räknas fr. o. m. påbörjandet av förflyttningen till förrättningsstället t. o. m. avslutandet av förflyttningen därifrån. Var sådan förflyttning, d. v. s. tjänsteresa, må anses påbörjad resp. avslutad, framgår av 5 §. För erhållande av traktamente kräves alltså ej, att förrättningsmannen under viss tid uppehåller sig utom tjänstgöringszonen. Denna regel överensstämmer med vad som nu gäller. Det är visserligen icke helt tillfredsställande, att den som under exempelvis fem timmar utför förrättningar inom tjänstgöringszonen kan komma i åtnjutande av halvt dagstraktamente genom att därutöver ägna en halvtimme åt en förrättning strax utanför zongränsen. Man synes dock kunna utgå från att sådana fall endast förekomma undantagsvis. Med hänsyn härtill anser kommittén det icke vara tillräckligt motiverat att komplicera resereglementet genom införandet av ytterligare restriktioner med tanke på här berörda fall. I sammanhanget må framhållas, att enligt 1 mom. rätt till traktamente icke förvärras med mindre *förrättning* äger rum utom tjänstgöringszonen. Det är således icke tillräckligt, att en tjänsteresa mellan två inom zonen belägna förrättningsställen delvis försiggår utanför zongränsen.

Kommittén anser, att det icke skulle stå i överensstämmelse med bestämmelsernas syfte, om olika tider under en och samma dag, vilka tillsammans men icke var för sig uppgå till den för erhållande av halvt resp. helt traktamente stadgade minimitiden, skulle få sammanläggas och att frågan om traktamente skulle bedömas med hänsyn till den sammanlagda tidens längd. På grund härav har kommittén utformat bestämmelserna i 3 mom. så, att minimitiderna skola ha förlupit i följd.

Nu gäller enligt 17 § resereglementet, att vid tillämpning av tidsreglerna i 2 mom. skall i dagtid jämväl inräknas nattid, för vilken traktamente till följd av samma regler icke utgår. Kommittén har icke funnit tillräckliga skäl att bibehålla denna bestämmelse, vars betydelse synes vara tämligen ringa. Den kan inverka på rätten till traktamente endast vid tillämpning av tre—åttatimmarsregeln vid sådana förrättningar, som taga sin början mellan kl. 5 och 6 och avslutas mellan kl. 8 och 9 eller mellan kl. 13 och 14, eller som påbörjas mellan kl. 16 och 17 eller mellan kl. 21 och 22 och avslutas mellan kl. 0 och 1.

Spärregeln i 3 mom. fjärde stycket har kommittén ansett erforderlig för sådana fall, då en förrättning avslutas och en annan påbörjas eller två förrättningar helt infalla under en och samma dag.

Enligt 17 § 3 mom. 1929 års allmänna resereglemente äger Kungl. Maj:t föreskriva undantag från vad i 1 och 2 mom. samma paragraf är föreskrivet. I prop. 1929:40, s. 54, uttalade chefen för finansdepartementet, att det beträffande en eller annan av de befattningshavargrupper, som enligt särskilda besparingsreglementen vore underkastade en allmän reducering av traktamentsersättningsbeloppen, möjligen kunde finnas ur statsverkets synpunkt önskvärt att meddela eftergift från den i propositionen föreslagna begränsningen av traktamentsersättningsrätten vid kortvariga resor. I förslaget hade därför inryckts en föreskrift, som lade i Kungl. Maj:ts hand att träffa avgörande därutinnan. Vid den omarbetning av 17 §, som ägde rum vid riksdagsbehandlingen, intogs emellertid icke i paragrafen någon föreskrift av dylikt innehåll. 1941 års sakkunniga ansågo, såsom framgår av citatet å s. 35, att behov kunde uppkomma av föreskrifter innebärande undantag från de föreslagna avståndsreglerna i 17 § 1 mom. Vidare har å s. 19 refererats ett uttalande av samma sakkunniga rörande behovet av undantag från den allmänna regeln om begränsning av traktamentet för del av dag eller natt. I sistnämnda hänseende anförde de sakkunniga ytterligare, att möjlighet till undantag vore behövlig med hänsyn bl. a. till att traktamentsersättningarna för vissa grupper av tjänstemän vore och fortfarande borde vara reglerade efter andra grunder än de i allmänna resereglementet stadgade. I enlighet med de sakkunnigas förslag erhöll 17 § 3 mom. sin nuvarande lydelse. Resersättningskommittén har ansett lämpligast att bibehålla de möjligheter för Kungl. Maj:t att föreskriva undantag — i mildrande eller skärpande riktning — som förevarande bestämmelse hittills erbjudit, även om kommittén finner det mindre sannolikt, att skäl att utnyttja nämnda möjligheter komma att anses föreligga annat än i sällsynta undantagsfall. Bestämmelsen återfinnes i 7 § 3 mom. sista stycket.

Innehållet i 4 mom. motsvarar första stycket första punkten i 19 § 1929 års resereglemente och 20 § A 3 mom. d) TB Saar, dock med följande undantag. Enligt den nuvarande lydelsen må vid uppehåll i resa eller förrättning genom naturhinder etc. traktamente utgå även under tiden för uppehållet, »dock högst under 15 dygn, så framt icke vederbörande myndighet i särskilt fall annorlunda bestämmer». Med hänsyn till arten av de anledningar till uppehåll, varom här är fråga, har kommittén ansett sig i stället böra formulera bestämmelsen så, att det skall i fråga om traktamente så anses, som om förrättningsmannen utförde förrättning där han under tiden för uppehållet har sitt nattkvarter. På grund härav komma de vanliga traktamentsreglerna att gälla. Om förrättningsmannen t. ex. måste intagas på sjukhus inom förrättningszonen, behandlas traktamentsfrågan som om den påbörjade förrättningen fortginge. Måste han intagas på sjukhus utom zonen, komma reglerna i 7 § 1 mom. tilläggsbestämmelserna om avbrott i förrättning att tillämpas. Däremot är det enligt kommitténs mening icke motiverat, att bestämmelserna i 8 § Arr vinna tillämpning, då

förrättning eller tjänsteresa avbrytes genom att förrättningsmannen intages på sjukvårdsinrättning. Kommittén har intagit en uttrycklig föreskrift i enlighet härmed. Framhållas må, att det endast är i fråga om traktamente, som uppehåll skall likställas med förrättning, varför t. ex. resor i samband med sjukhusvistelse icke genom den föreslagna bestämmelsen bli att betrakta såsom tjänsteresor. Enligt gällande avlöningsbestämmelser må dock, i den mån så prövas skäligt, kostnad för sjuk tjänstemans resa eller forslande till och från sjukvårdsinrättning under viss förutsättning bestridas av statsmedel.

I fortsättningen av de båda ovannämnda nu gällande författningsrummen stadgas, att om förrättningsmannen åtnjuter sjukhusvård, det skall bero på prövning av vederbörande myndighet, huruvida traktamentet under tiden för sjukhusvistelsen skall nedsättas eller helt upphöra. Enligt kommitténs mening kan den angivna omständigheten utgöra skäl för vederbörande myndighet att överväga, huruvida traktamentet bör nedsättas eller indragas, men kommittén har icke funnit anledning att särskilt markera det här avsedda fallet framför andra, i vilka överväganden av samma slag kunna vara påkallade, varför någon bestämmelse i ämnet icke intagits i kommitténs reglementsförslag (jfr s. 59).

Nuvarande resereglemente innehåller i 19 § andra stycket en bestämmelse, att förrättningsman, som är berättigad till traktamentsersättning, äger åtnjuta sådan jämväl för helgdagar, som han i anledning av förrättning tillbringar utom bostads- eller tjänstgöringsorten. I förslaget till allmänt resereglemente har icke intagits någon motsvarande bestämmelse, emedan kommittén anser det framgå av 2 § 1 mom. första stycket och 7 § 1 mom. reglementsförslaget, att förrättningsman, som åtnjuter såväl dag- som nattractamente eller däremot svarande förmåner, skall äga uppbära traktamente även för sön- och helgdagsdygn, vilka infalla under förrättningen (jfr 7 § TB Arr, anvisningarna 3 punkten).

8 §. *Traktamente vid mellankommande förrättning m. m.*

I 20 § A 3 mom. c) TB Saar stadgas bl. a.:

Om tjänsteman under pågående tjänstgöring å viss ort beordras tillfälligtvis tjänstgöra å annan ort än stationeringsorten eller företaga annan tjänsteförrättning, skall förstnämnda ort i fråga om rätten att härunder åtnjuta traktamentsersättning betraktas såsom stationeringsort; dock må traktamentsersättning icke utgå med lägre belopp än som skulle hava utgått, därest tjänstgöringen under tiden fortgått å förstnämnda ort.

Stadgandet är hämtat från tillägsbestämmelserna till 1939 års militära avlöningsreglemente, där det infördes med tanke på fall, då beställningshavare under tjänstgöring på en tillfällig tjänstgöringsort beordras att delta i övningar eller motsvarande tjänstgöring utom densamma.

Förenämnda författningsrum innehåller också följande bestämmelser:

Företager tjänsteman å tid, varunder han äger uppbära tjänstgöringstraktamente, tjänsteresa, som berättigar till traktamentsersättning, må han av tjänstgöringstrakta-

mentet uppbära allenast så mycket, att den sammanlagda gottgörelsen för dag respektive natt icke överstiger traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet.

Det torde vara erforderligt, att även i Arr meddelas särskilda reglerande bestämmelser för fall, då förrättning inom viss förrättningszon avbrytes av förrättning på annat håll. Kommittén har vid konstruktionen av de nya bestämmelserna utgått från de nuvarande men företagit vissa ändringar. De nuvarande bestämmelserna innehålla både en minimi- och en maximiregel. Innehållet i minimiregeln återfinnes i förslaget men har uttryckts mera positivt så, att förrättningsmannen äger bibehålla det traktamente, som redan utgår i den ursprungliga förrättningszonen. Maximiregeln har kommittén bibehållit i fråga om dagtraktamente men ej i fråga om natttraktamente. Anledningen härtill är följande. Förevarande bestämmelser skola, såsom uttryckligen angivits i förslaget, äga tillämpning endast då traktamente utgår med lägre belopp än de i 7 § 2 mom. upptagna oreducerade beloppen. Den reduktion, som sålunda skall ha ägt rum, är grundad på antagandet att förrättningsmannen vidtagit särskilda anordningar för att nedbringa sina kostnader och inrättat sig för en icke alltför kort tids vistelse på orten ifråga. Vad inkvarteringen beträffar, förutsätter man att han hyrt ett rum för minst en månad (jfr 7 § 1 mom. TB Arr). Man kan icke räkna med att förrättningsmannen vid en hastigt påkommande tillfällig förrättning skall kunna säga upp rummet med omedelbar verkan eller blir befriad från att erlægga hyran för den tid han icke begagnar detsamma; med hänsyn till den avsedda varaktigheten av vistelsen inom den ursprungliga förrättningszonen är det f. ö. sannolikt, att han medfört persedlar i sådan omfattning, att han icke lämpligen kan transportera dem med sig under den tillfälliga förrättningen. Kommittén föreslår alltså, att redan utgående natttraktamente skall få bibehållas, även om förrättningsmannen under den tillfälliga förrättningen åtnjuter oavkortat natttraktamente. Förstnämnda traktamente bör av de nu anförda skälen få bibehållas även för det fall, att frånvaron från förrättningszonen förorsakas av tjänstgöring inom tjänstgöringszonen.

För att vinna överensstämmelse med de »avbrottsregler», som enligt kommitténs förslag skola gälla (se 7 § 1 mom. andra stycket TB Arr), har tillämpligheten av förevarande paragraf begränsats till fall, då den mellankommande förrättningen omfattar mindre än åtta hela kalenderdygn i följd. I motsatt fall skall nämligen enligt de nämnda reglerna den ursprungliga förrättningen icke längre anses fortgå i sammanhängande tidsföljd, varför förrättningsmannen då vid återupptagandet av densamma kommer att erhålla oreducerat traktamente under en ny sådan period av femton dygn, som avses i 7 § 1 mom. TB Arr.

Angående traktamente för dag eller natt, under vilken tjänsteresa äger rum från förrättningszon, där reducerat traktamente utgår, under andra förhållanden än i denna paragraf avses, hänvisar kommittén till 7 § 3 mom. TB Arr och specialmotiveringen därtill.

9 §. *Vissa fall, då traktamente för natt icke utgår eller utgår med reducerat belopp*

I 18 § första stycket allmänna resereglementet stadgas:

Då förrättningsman på grund av gällande bestämmelser erhåller kostnadsfri inkvartering, utgår icke traktamente för natt. Beredes förrättningsman genom vederbörande myndighets försorg inkvartering mot erläggande av viss ersättning, utgår traktamente för natt med högst ett belopp, motsvarande vad förrättningsmannen sålunda har att erlägga.

Väsentligen likalydande bestämmelser finnas i 20 § A 3 mom. e) TB Saar.

Med hänsyn till självkostnadsprincipen synes det vara givet, att det sakliga huvudinnehållet i förevarande bestämmelser bör överföras till det nya allmänna resereglementet. Kommittén har dock vidtagit vissa jämkningar. Sålunda har innehållet synts utan olägenhet kunna angivas i en mening. Vidare har kommittén funnit den närmare bestämning, som avsetts med orden »enligt gällande bestämmelser», lämpligare böra uttryckas med orden »om statlig myndighet erbjuder — — —». Uttrycket »enligt gällande bestämmelser» tillkom vid utfärdandet av 1925 års allmänna resereglemente, emedan man ansåg bestämmelsens formulering böra angiva, att om en förrättningsman på grund av personliga förhållanden gratis erhöle nattlogi, detta icke skulle betaga honom rätten till natttraktamente (prop. 1925: 95 s. 54). Uttrycket synes alltså icke ha syftat på några särskilda bestämmelser. Erinras må, att vid tillämpning av den av kommittén föreslagna bestämmelsen på grund av innehållet i 1 § 2 mom. reglementsförslaget uttrycket statlig myndighet i vissa fall även skall avse icke-statliga förvaltningsorgan.

Vid remissbehandlingen av 1941 års sakkunnigas förslag till ändringar i allmänna resereglementet berördes vissa med förevarande bestämmelse sammanhängande principfrågor. En myndighet anförde sålunda, att bestämmelsen borde kompletteras med en föreskrift om skyldighet för förrättningsman att godtaga av vederbörande myndighet anvisad inkvartering, och TCO ifrågasatte meddelande av en uttrycklig föreskrift, att den anvisade inkvarteringen skall fylla rimliga anspråk på lämplighet och anpassning efter vederbörandes reseklass. Chefen för finansdepartementet uttalade med anledning härav i prop. 1942: 130 (s. 54):

Det torde ligga i sakens natur att, om inkvartering beredes genom vederbörande myndighets försorg, förrättningsmannen icke bör kunna erhålla vanlig traktamentsersättning genom att underlåta att begagna sig av inkvarteringen. En uttrycklig föreskrift härom synes därför icke erforderlig. Ej heller synes det lämpligt att i reglementet införa en föreskrift av den obestämda innebörd, som tjänstemännens centralorganisation föreslagit.

De sålunda gjorda uttalandena vidrörde flera skilda frågor. En av dem är den, om i bestämmelsen förutsättes eller bör förutsättas, att inkvartering skall hålla viss minimistandard (1). En annan fråga är, huruvida förrättningsman, som erbjudits men avvisat viss inkvartering, det oaktat skall äga uppbära natt-

traktamente enligt vanliga grunder (2). Och om vissa krav anses böra ställas på inkvarteringsens kvalitet — skall då en förrättningsman, som begagnat sig av anvisad inkvartering, oaktat denna icke fyllt de nämnda kraven, äga uppbära natttraktamente helt eller delvis? (3). Härvid bortser kommittén från frågan — som möjligen kan tänkas uppkomma — huruvida en förrättningsman över huvud taget är *skyldig att utnyttja* anvisad inkvartering, emedan denna fråga icke är av sådan natur, att den omedelbart hör samman med de ersättningsfrågor som det här gäller.

Vad angår frågan (1) om inkvarteringsens standard, får kommittén erinra, att vissa bestämmelser därom redan nu finnas för särskilda förvaltningsområden.

Sålunda stadgas för försvaret i 10 § kungl. brev den 30 juni 1948 (TLA nr 47), vilken handlar om tjänstgöringstraktamente vid kommendering till annan skola eller kurs än sådan, som är föreskriven för befordran till underbefälsgraderna eller till underofficer eller officer på aktiv stat eller i reserven, att tjänsteman — då fråga ej är om tillfällig tjänstgöring utom den ort där skolan eller kursen är stadigvarande förlagd — ej må mot sin önskan anvisas kostnadsfri inkvartering av lägre standard än som enligt bestämmelser, vilka fortifikationsförvaltningen äger meddela, skäligen bör tillkomma honom. Bestämmelser av åsyftat innehåll ha av fortifikationsförvaltningen meddelats den 11 augusti 1949 (TLA 128). Enligt dem skall personal vid försvaret tillhandahållas eget rum av sådan beskaffenhet som kan anses motsvara normal hotellstandard. I inkvarteringsförmånerna skola ingå daglig städning och bäddning enligt de grunder som i allmänhet tillämpas vid hotellförläggning. Inredningen bör utgöras av vissa särskilt angivna inventarier.

Vidare må nämnas, att genom kungl. brev den 17 september 1926 meddelats bestämmelser rörande inkvartering av befattningshavare vid statens skogsforsöksanstalt (numera statens skogsforskningsinstitut) under tjänstgöring å försöksparkerna. Huvudinnehållet är följande. Befattningshavare vid institutet är berättigad att å försökspark, där institutet förfogar över bostadsrum, mot avstående av natttraktamente ensam disponera förefintligt rum, liksom ock skyldig att i mån av tillgång begagna sig därav. I bostadsrummen skall institutet tillhandahålla handdukar, sängar med fullständig sängutrustning, sänglinne samt tvättservis och övrig nödvändig möblering. Därjämte skall institutet bekosta rummens uppvärmning, städning och upplysning. Såsom kostnadsfri inkvartering, varom i 18 § allmänna resereglementet sägs, skall ej anses att befattningshavare vid resa eller förrättning begagnar sig av logi i vissa skogskojor.

En bestämmelse motsvarande den sistnämnda finnes även i 9 § resereglementet för domänverket och avser det fall, att tjänsteman vid resa eller förrättning begagnar sig av logi i kronans härbärgen (kronostuga, skogskoja eller annan dylik lägenhet).

I anslutning till departementschefens ovan återgivna uttalande i prop. 1942: 130 vill kommittén framhålla, att det skulle möta mycket stora svårigheter att för alla de områden, inom vilka allmänna resereglementet tillämpas, generellt fastställa en inkvarteringsstandard, som skulle anses vara den lägsta godtagbara. Bedömningen härav måste variera med hänsyn tagen till olika faktorer, såsom den allmänna standarden hos bostäder och hotell i den del av landet, där förrättningen äger rum, de förhållanden, under vilka förrättningsmannen normalt har att utöva sitt yrke, förrättningsens varaktighet m. m. Det torde ej kunna anses orimligt att begära, att förrättningsman åtnöjes med en

inkvartering, som icke kan sägas fullt motsvara »normal hotellstandard», då det gäller en kortare tid och bättre inkvartering icke står att erhålla på orten. Kommittén vill också fästa uppmärksamheten vid att de förut omnämnda av fortifikationsförvaltningen angivna normerna för försvarets personal gälla vid kommenderingar, som ofta äro utsträckta över en relativt lång period och under vilka tjänstemännen förutsättas bedriva enskilda studier under fritid. Vidare synes böra framhållas, att det logi, som kan erhållas på hotell eller pensionat och icke minst vid inkvartering hos enskilda, är av mycket skiftande kvalitet.

Emellertid anser kommittén det vara klart, att med inkvartering icke bör avses vilket av staten tillhandahållet nattlogi som helst. Man bör rimligtvis kunna fordra, att bäddad sängplats, tvättanordning, uppvärmning, belysning och städning ingå i förmånen. Med hänsyn härtill har kommittén ansett sig böra i den förevarande bestämmelsen inskjuta ordet »godtagbar» före »inkvartering». Härmed har kommittén endast avsett att markera, att vissa minimikrav på inkvarteringskvalitet böra uppställas; den närmare utformningen av dessa krav bör, såsom framgår av det föregående, variera med hänsyn till olika av kommittén exemplifierade faktorer. Kommittén utgår från att frågan regleras av vederbörande myndigheter efter förhandlingar med berörda personalorganisationer och att meningsskiljaktigheter härigenom i stort sett skola kunna undvikas.

Frågan (2) — huruvida förrättningsman, som erbjudits men avvisat viss inkvartering, det oaktat skall äga uppbära natttraktamente enligt vanliga grunder — synes få besvaras olika, allteftersom den erbjudna inkvarteringen varit godtagbar eller icke. I det förra fallet bör, med hänsyn till de kostnader det medför för staten att hålla rum för här ifrågavarande ändamål, intet natttraktamente utgå. Om åter den avvisade inkvarteringen icke varit att anse såsom godtagbar, anser kommittén, att natttraktamente bör utgå med hänsyn till de kostnader förrättningsmannen måste vidkännas för att själv anskaffa logi.

Det återstår att behandla frågan (3), huruvida förrättningsman, som begagnat sig av anvisad inkvartering, oaktat denna icke varit att betrakta som godtagbar, skall äga uppbära natttraktamente helt eller delvis. Inom försvaret tillämpas härvidlag den regeln, att natttraktamente icke alls må uppbäras (se TLA 128/1949). Enligt en av järnvägsstyrelsen utfärdad anmärkning till besparingsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar, avd. I punkten 5, gäller där emot, att då tjänsteman, som åtnjuter traktamentsersättning, tillhandahålles nattlogi i reparationsvagn eller lokal, där bäddad sovplats icke finnes att tillgå, vederbörande skall erlägga avgift för tillhandahållet logi med belopp motsvarande halva det till honom utgående natttraktamentet; den andra hälften äger alltså förrättningsmannen i dylikt fall själv uppbära. Om man anser, att natttraktamente icke skall utgå eller att det skall utgå endast delvis, erfordras

en särskild bestämmelse därom, ty enligt den föreslagna allmänna regeln skall ju traktamentet bortfalla eller reduceras endast om *godtagbar* inkvartering erbjudits förrättningsmannen. För införandet av en dylik särskild regel talar det onekligen starka skälet, att förrättningsmannen icke vidkännes någon sådan kostnad, för vilken natttraktamentet är avsett. Till den tveksamhet om det berättigade i att traktamente må utgå, som härav kan föranledas, bidrager givetvis, att gränsfall förekomma, då en inkvartering visserligen icke är att anse såsom fullt »godtagbar» men icke heller kan betecknas såsom undermålig. Kommittén utgår emellertid från att i dylikt fall myndigheten söker åstadkomma sådana, förbättringar och kompletteringar av rummens inredning m. m., att dessa bli »godtagbara». I den mån de angivna gränsfallen sålunda bli färre, torde invändningarna mot att traktamente må utgå förlora i styrka. Vidare kunna enligt kommitténs mening vägande lämplighets- och billighetsskäl anföras mot den restriktiva lösningen. Enligt nu gällande bestämmelser, i vilka kommittén icke ämnar föreslå ändring, äger sålunda förrättningsman, som på natten färdas med tåg på statens bekostnad utan att ha sovplats, åtnjuta oavkortat natttraktamente. I sådant fall kan man med fog tala om en »icke godtagbar» inkvartering. Det må även framhållas, att ett medgivande för den, som begagnar sig av ett erbjudande om en visserligen bristfällig men dock användbar inkvartering, att uppbära natttraktamentet, kan antagas i fall, då annat logi icke står att erhålla i den närmaste omgivningen, minska benägenheten att företaga särskild resa för erhållande av nattkvarter. Kommittén har funnit dessa skäl övert väga de ovannämnda principiella betänkligheterna och föreslår fördenskull icke någon bestämmelse av ovan angivet innehåll.

I 18 § 1929 års resereglemente skiljes uttryckligen mellan två fall, nämligen dels att förrättningsmannen erhåller kostnadsfri inkvartering, varvid intet natttraktamente utgår, dels ock att förrättningsmannen erhåller inkvartering mot erläggande av viss avgift, varvid natttraktamente utgår högst med belopp motsvarande nämnda ersättning. Kommittén har, såsom förut berörts, i sitt förslag valt en mera koncentrerad formulering, som är avsedd att täcka båda alternativen. Kommittén hyser emellertid för sin del den uppfattningen, att man bör avveckla systemet med uttagande av ersättning för inkvartering, som tillhandahålles förrättningsman av myndighet mot reduktion av traktamentet. Detta system medför onödig omgång, i det att dels inkvarteringsavgiften skall inkasseras och bokföras, dels ock traktamentet skall reduceras till belopp motsvarande avgiften. Eventuellt erfordras också rapportering mellan olika förvaltningsorgan. Enligt kommitténs mening bör man härvidlag betrakta statsverket såsom en enhet, varvid transaktionerna ifråga framstå såsom reellt betydelselösa.

Kommitténs förslag till bestämmelser i förevarande ämne innebär i övrigt vissa formella jämkningar, med vilka endast åsyftats att vinna större tydlighet.

Andra stycket av 9 § motsvarar i huvudsak 18 § andra stycket 1929 års reglemente. Saklig ändring har skett endast i den undantagsbestämmelse, som sistnämnda författningsrum innehåller. Denna bestämmelse tillkom efter förslag i prop. 1929: 40 (s. 55), där departementschefen bl. a. anförde, att förrättningsman, som nattetid avreste från eller framkomme till förrättnings- eller överliggningsort, i allmänhet syntes vara nödsakad att anskaffa rum för den del av natten, som infölle före resans påbörjande resp. efter dess avslutande. De uppgifter, som skulle lämnas i reseräkningarna, syntes giva nöjaktig ledning för utövande av kontroll över att bestämmelsen i sin nya lydelse icke missbrukas.

För närvarande finnes icke något villkor, att vistelsen på förrättnings- eller överliggningsort skall omfatta viss minsta del av natten för att natttraktamente skall utgå enligt förevarande bestämmelse. Det har också förekommit, att natttraktamente debiterats, då icke mer än 15 à 16 minuter av natten tagits i anspråk i samband med byte mellan två tåg eller mellan buss och tåg (se KÅ 1938 not. 320 och 321). I dessa fall uttalade kammarrätten, att de orter, där ombyte av färdmedel ägt rum, icke varit förrättnings- eller överliggningsorter och att vid sådant förhållande traktamentsersättning icke bort utgå för nätterna ifråga. En reservant ansåg dock, att vederbörande förrättningsmän hade varit berättigade till traktamentsersättning. Kommittén anser med hänsyn till den oklarhet, som råder angående tolkningen av ifrågavarande bestämmelse, att densamma bör kompletteras genom angivandet av en minimitid för vistelsen på förrättnings- eller överliggningsort. Därvid får det anses naturligt att välja samma tidrymd, en timme, som i andra fall än de här åsyftade skall överskridas för att rätt till natttraktamente skall föreligga. Det kan visserligen invändas, att en sådan avvägning stundom icke skulle på ett helt tillfredsställande sätt svara mot det avsedda sakliga innehållet i den nu förevarande undantagsbestämmelsen. Å andra sidan vill kommittén framhålla, att liknande kritik kan riktas mot den allmänna tidsregeln beträffande natttraktamente, i vilken kommittén likväl ej ansett sig böra föreslå ändring, då det — liksom beträffande nu förevarande fall — skulle möta stora svårigheter att konstruera en bestämmelse, som sakligt anpassade sig efter alla ifrågakommande situationer. På grund härav och då anledning att tillämpa förevarande bestämmelse uppkommer relativt sällan, föreslår kommittén, att den för erhållande av traktamente erforderliga tiden i enkelhetens intresse preciseras så, att vistelsen å förrättnings- eller överliggningsort skall ha omfattat mer än en timme.

Slutligen har kommittén i ett tredje stycke intagit en bestämmelse till förhinderande av att de inskränkande stadgandena i förevarande paragraf upphäva den rätt att under en mellankommande förrättning bibehålla redan utgående natttraktamente, som tillkommer förrättningsman enligt 8 §.

Det nu gällande resereglementet innehåller i 20 samt 22—24 §§ bestämmelser om fördelning i vissa fall av kostnaderna för förrättningar, om förskott till förrättningsman för bestridande av reseutgifter, om innehållet i reseräkning samt om tid, inom vilken reseräkning skall ingivas. Då det enligt kommitténs mening bör undvikas, att själva resereglementet tynges av ordnings- och redovisningsföreskrifter, har kommittén intagit de stadganden i nämnda ämnen, som kommittén ansett vara erforderliga, i de föreslagna tilläggsbestämmelserna (se 10—12 §§ med specialmotivering).

Specialmotivering till kungörelsen med tilläggsbestämmelser och anvisningar till allmänna resereglementet

1 §. De föreslagna tilläggsbestämmelserna i 1 mom. om vad som skall förstås med »vederbörande myndighet» torde icke kräva någon särskild motive-ring. Det må blott nämnas, att innehållet i andra stycket har sin motsvarighet i vissa författningsrum i TB Saar, nämligen 20 § A 3 mom. b) sista stycket och de i 2 § meddelade särskilda bestämmelserna för försvaret, 1 punkten. Vad be-träffar 2 mom. samt anvisningarna, får kommittén hänvisa till avsnittet c. i kapitlet »Vissa grundläggande spörsmål» och till specialmotiveringen till 1 § Arr.

2 §. Beträffande innehållet i denna paragraf torde få hänvisas till special-motiveringen till 2 § Arr.

3 §. Enligt 3 § tredje stycket i nu gällande resereglemente skall den, som förordnas att uppehålla högre befattning än han själv innehar, under resa för tillträdande av förordnandet åtnjuta ersättning efter den befattning han så-lunda har att bestrida, varemot vid återresa ersättning utgår efter hans egen befattning. Enligt kommitténs mening tala övervägande skäl för att den högre rese- och traktamentsklassen skall tillämpas även vid återresan. Föreskriften i 3 § 3 mom. av de föreslagna tilläggsbestämmelserna har avfattats i enlighet härmed.

De under förevarande paragraf intagna anvisningarna äro utformade med 3 § andra stycket i nuvarande resereglemente såsom förebild.

De överväganden, som legat till grund för paragrafens avfattning i övrigt, framgå av specialmotiveringen till 3 § Arr.

4—5 §§. Innehållet i anvisningarna återfinnes i specialmotiveringarna till 4 och 5 §§ Arr.

6 §. De överväganden, som föranlett kommittén att framlägga det i 1 mom. intagna förslaget beträffande ersättning vid tjänsteresa med motorcykel, ha redovisats i specialmotiveringen till 6 § Arr.

Bestämmelserna i 2 mom. avses ersätta de föreskrifter rörande inköp med statsmedel av rabattkort, som innehållas i kungörelsen 1934:495. Förslaget

skiljer sig från de gällande föreskrifterna dels därigenom, att det avser alla av trafikföretag utfärdade rabattkort, således icke blott rabattkort för järnvägsresor, dels ock i formella hänseenden.

Rörande 3 mom. får kommittén anföra följande. I 14 § 1929 års resereglemente avhandlas tre inbördes närbesläktade grupper av utgifter, som kunna förekomma vid tjänsteresor, nämligen utgifter för befordran av icke personlig utrustning, för befordran av personlig utrustning samt för vägvisare och bärare.

Paragrafens första stycke stadgar om ersättning åt förrättningsman för det fall att denne måst vidkännas särskild kostnad för befordran av redskap, instrument eller annan dylik icke personlig utrustning, som han för förrättningens verkställande behövt medföra. Ersättningen, som må åtnjutas endast om vikten av ifrågavarande utrustning uppgår till minst 5 kg, utgår med belopp motsvarande dels vid järnvägsresa erlagd avgift för inskrivning av utrustningen såsom resgods, dels ock vad förrättningsmannen styrker sig därutöver ha utgivit. Bestämmelsen har sitt ursprung i 1907 års resereglemente, och innehållet har sedan dess förändrats blott genom vissa kompletteringar.

Enligt 1865, 1881 och 1907 års resereglementen ägde förrättningsman vid färd på ångfartyg eller järnväg erhålla gottgörelse med visst av reseklassen beroende belopp för den utgift, som transporten av hans effekter till och från fartyget eller järnvägen kunde medföra. I 1907 års resereglemente gjordes bl. a. den inskränkningen, att ifrågavarande gottgörelse icke finge beräknas, om den resande samma dag han avrest från en plats återvände dit.

Vidare stadgades genom kungörelsen 1916:65, att förrättningsman, som var berättigad till resekostnadsersättning och som vid färd å järnväg låtit verkställa inskrivning av resgods, ägde åtnjuta ersättning för avgiften, i den mån den hänförde sig till en vikt av högst 25 kg. I fråga om rätten till sådan ersättning gällde samma inskränkning som nämndes i föregående stycke.

1918 års sakkunniga förklarade sig utan tvekan kunna beteckna bestämmelserna om gottgörelse för transport av effekter såsom de mest otillfredsställande i hela resereglementet. Granskningen av ifrågavarande poster i reseräkningarna ansågs kräva en tid och ett arbete, som oftast icke stod i rimligt förhållande till det omtvistade beloppet. Sakens rationella lösning ansågo de sakkunniga vara, att man låte utgiften för transport av reseffekter lika väl som utgifter för kost och nattlogi m. m. ingå i traktamentsersättningen. Detta förutsatte en höjning av sistnämnda ersättning. Genom en sådan höjning av traktamentet, genom att låta ersättning för resa med spårvagn få utgå med dubbel avgift enligt taxa samt genom att låta ersättning för inskrivning av 25 kg resgods vid betald resa å järnväg utgå även då någon inskrivning av resgods icke ägde rum syntes det de sakkunniga, att man hölle den resande i stort sett skadeslös för borttagandet av ersättningen ifråga.

Såsom ett särskilt skäl för att ersättning för inskrivning å järnväg borde få åtnjutas, oavsett om inskrivning ägt rum, angåvo de sakkunniga den omständigheten, att kvitto å inskrivningsavgift icke lämnades och att det därför vore omöjligt att kontrollera, huruvida resgodsinskrivning verkligen förekommit. Förslaget sades stå i överensstämmelse med principen att undvika alla bestämmelser, vilkas efterlevande icke alls låte sig kontrolleras. Ersättning borde liksom för det dåvarande icke utgå vid färder, som under ett och samma dygn företogs från en plats och åter till densamma, emedan den resande vid dylika färder i allmänhet icke hade behov av andra reseffekter än som avgiftsfritt kunde medföras i kupén. Avgift för resgodsöverbikt borde enligt de sakkunni-

ga ej heller ersättas av statsmedel, vare sig generellt eller så, att viktsmängden graderades efter förrättningens varaktighet.

Genom ändring i 1907 års resereglemente upphävdes de särskilda bestämmelserna om transport av reseffekter år 1922. I prop. 1925:95 anförde vederbörande departementschef vid behandlingen av 1918 års sakkunnigas förslag, att kostnad av ifrågavarande art ansetts hänförlig till sådana mera personliga utgifter, som borde bestridas av traktamentet, och att hänsyn därtill tagits vid uppgörandet av det förslag till traktamentsersättning, som genom propositionen förelades riksdagen. Någon del av det för varje dygn utgående traktamentet vore sålunda avsedd att täcka dylika transportkostnader. Departementschefen sade sig också ämna föreslå, att den särskilda ersättningen för inskrivning av resgods på järnväg skulle borttagas, något som skedde i och med att kungörelsen 1916:65 upphävdes i samband med utfärdandet av 1925 års allmänna resereglemente. Även beträffande spårvagnsresorna hade departementschefen en annan uppfattning än de sakkunniga, och förslaget, att ersättning vid sådan resa skulle få utgå med dubbel avgift enligt taxa, blev ej genomfört.

Frågan om ersättning för transport av personlig utrustning togs åter upp vid 1927 års riksdag men utan att någon ändring då kom till stånd. 1929 års statsutskott uttalade emellertid med anledning av en motion, att det måste anses obilligt, att icke sådana befattningshavare, som nödgades för sin tjänstgöring medföra personlig utrustning, skulle undfå ersättning för därav föranledda kostnader. I enlighet härmed infördes i 14 § såsom ett andra stycke följande alltjämt i kraft varande bestämmelse: »Om ersättning för befordran av effekter, tillhörande personlig utrustning, förordnar Kungl. Maj:t.» Med stöd härav utfärdades följande år kungörelsen nr 68 med bestämmelser angående ersättning för befordran av personlig utrustning vid resa i statens ärenden. Beträffande innehållet i denna kungörelse, som efter utfärdandet icke undergått någon ändring, må följande nämnas.

1—5 §§. Ersättning utgår för *styrkta* kostnader för transport å järnväg eller fartyg och under förutsättning att frånvaron från bostads- eller tjänstgöringsorten överstiger 15 dygn i följd. Ersättningen maximeras genom angivandet av vissa största viktsmängder, vilka beträffande förrättningsmän i allmänhet äro beroende av frånvarons längd (60 dygn eller mera) men i fråga om beställningshavare, som kommenderats till tjänstgöring å flottans fartyg, av förrättningsmannens lönegrad. De maximala viktsmängderna höjas under vissa särskilda förhållanden. Vid resa å järnväg utgår ersättning för resgodsövertikt eller befordran såsom ilgods eller fraktgods, men icke för själva inskrivningsavgiften (resgodsbiljetten).

6 § innehåller en särbestämmelse, enligt vilken kostnaden för befordran av effekter, som vid resa i tjänsten av manskap vid försvaret medföras i kronan tillhörig klädsäck eller persedelsäck, skall, inberäknat förekommande avgift för inskrivning av resgods å järnväg, helt gäldas av statsmedel.

Slutligen stadgas i tredje stycket av 14 § resereglementet, tillkommet år 1929, att förrättningsman, som vid förflyttning till fots måst anlita vägvisare eller för forsling av tält, proviant eller annan nödvändig utrustning använda bärare, äger undfå ersättning för vad han styrker sig ha för sådant ändamål utgivit, dock högst med 50 öre per kilometer.

Att kostnaderna för befordran i samband med tjänsteresa av s. k. icke personlig utrustning skola ersättas särskilt av förrättningsmannens uppdragsgivare, staten, torde ej vara föremål för delade meningar. Så har däremot, som av den lämnade historiken framgår, varit fallet med avseende å kostnader för befordran av personlig utrustning. Och ehuru ersättning f. n. utgår för sådan

transport, om den äger rum med tåg eller fartyg, nödgas förrättningsmannen själv svara för de kostnader, som äro förenade med bagagets transport till och från järnvägsstation eller kaj.

I två underdåniga framställningar, den ena från chefen för marinen och den andra från en fartygsintendent, vilka överlämnats till kommittén, har erinrats om sådana fall, då exempelvis en i Stockholm boende officer sjökommenderas för embarkering i Karlskrona och för resan använder sovvagn. Med hänsyn till tågets avgångs- och ankomsttider och till allmänna resereglementets bestämmelser utgår då varken dag- eller natttraktamente, varför vederbörande är hänvisad till att med egna medel bekosta erforderliga transporter av personligt bagage. Försvarets civilförvaltning, som yttrat sig över marinchefens framställning, har föreslagit, att till kungörelsen 1930: 68 skall fogas ett stadgande av innehåll, att förrättningsman äger under i kungörelsen eljest angivna förutsättningar åtnjuta ersättning för styrkt kostnad för befordran av effekter, tillhörande personlig utrustning, till och från järnväg eller fartyg.

Kommittén har funnit det vara i hög grad önskvärt, att de nuvarande bestämmelserna om ersättning för transport av bagage förenklas och rationaliseras. I sådant syfte och av skälighetshänsyn har kommittén i sitt förslag icke gjort rätten till ersättning beroende av vilket transportsätt som kommit till användning. Kommittén anser det icke heller vara nödvändigt eller praktiskt att skilja mellan »personliga» och »icke personliga» effekter. Bestämmelserna på förevarande område böra nämligen så nära som möjligt ansluta sig till det sätt, på vilket befordran av effekter i verkligheten äger rum, och i allmänhet torde väl knappast, då effekter av båda slagen skola medföras, transporten ske så, att någon mera exakt kostnadsfördelning kan åstadkommas. I de av kommittén föreslagna bestämmelserna utsäges, att till bagage, för vars befordran ersättning kan utgå, hänföras såväl förrättningsmannens som statens tillhörigheter. Till bagage räknar kommittén även cykel och skidor. Det torde mången gång vara till fördel för staten, att sådana färdmedel medföras vid förrättning, i det att kostnader för anlåtande av andra, dyrare färdmedel därigenom undvikas.

Då det gäller frågan, för vilken mängd bagage transportkostnadsersättning skall få åtnjutas, anser kommittén det vara överflödigt att stadga några maximeringar av ena eller andra slaget. Man bör nämligen kunna utgå från att en förrättningsman i regel icke har intresse av att medföra större mängd bagage än nödvändigt. Möjligheten av missbruk kan måhända icke helt uteslutas. Enligt kommitténs mening kan emellertid en tillfredsställande grad av säkerhet mot missbruk vinnas därigenom, att den myndighet, som beordrat förrättningen och som äger kännedom om dess varaktighet och ändamål, har möjlighet att inom relativt snäva gränser bedöma, i vad mån den medförda bagagemängden och kostnaden för transporten äro rimliga. Skulle de befinnas onormalt stora, har myndigheten ett stöd för reduktion av den yrkade ersättningen dels däri, att enligt de föreslagna bestämmelserna ersättning utgår för havda kostnader för befordran av bagage, »som medförts på grund av förrättningen», dels ock i 4 § reglementet.

Då man torde kunna utgå från att vid kortvariga resor och förrättningar bagage i allmänhet icke behöver medföras i sådan myckenhet, att särskilda utgifter för transport av bagage äro motiverade, har kommittén funnit lämpligt att i bestämmelserna införa den begränsningen, att generell rätt till transportkostnadsersättning skall föreligga endast då förrättning och tjänsteresor tillsammans omfatta minst 15 dygn i följd — en gränsdragning, som är schematisk men enligt kommitténs bedömande rimlig och som ansluter sig till de nu gällande bestämmelserna. Fall kunna dock förekomma, då förrättningsmannen av särskilda skäl nödgas medföra en omfattande utrustning även vid förrättning av helt kort varaktighet, t. ex. domstolssammanträde eller lantmäteriförrättning (handlingar, böcker och instrument). I sådana fall bör vederbörande myndighet äga möjlighet att efter prövning av omständigheterna tillerkänna förrättningsmannen transportkostnadsersättning utan hinder av den eljest gällande tidsgränsen.

Det återstår att behandla ersättningens storlek. Huvudregeln bör vara, att ersättningen skall utgå med det utgivna beloppet — under förutsättning att den medförda bagagemängden befinnes skälig vid sådan prövning, som ovan nämnts, och att kostsammare transportsätt än som varit påkallat icke använts — samt att utgiften skall vara styrkt med kvitto (jfr 11 § 1 mom. tilläggsbestämmelserna). Beträffande inskrivning av resgods på järnväg vill kommittén framhålla, att den resande kan på begäran erhålla ett kvitto på avgiften, vilket får behållas även efter godsets avhämtande. Kommittén föreslår, att utgift för inskrivning skall styrkas med sådant kvitto, då övervikt förekommit. I sådana fall däremot, då förrättningsman endast behövt köpa en resgodsbiljett, bör enligt kommitténs mening utgiften därför ersättas utan att kvitto behöver företes, under förutsättning att förrättningen och tjänsteresorna varat minst 15 dygn i följd. Därigenom sparas besvär för både förrättningsmannen och järnvägspersonalen, och risken för missbruk torde vara liten, då man kan utgå från att en frånvaro av angiven varaktighet i allmänhet påkallar medförandet av bagage i icke alltför obetydlig mängd. Utgöres resgodset av cykel eller skidor, som erfordras för förrättning, bör ersättning utbetalas utan krav på att utgiften styrkes och oberoende av förrättningens varaktighet.

Kommittén har ansett det icke vara erforderligt att föreslå några bestämmelser om ersättning för kostnad vid anlitan av vägvisare. Det torde nämligen knappast förekomma, att någon anlitas för vägvisning utan att han även biträder med forsling av bagage.

7 §. *Nedsättning av traktement efter viss tid eller av särskilda skäl.* Angående bestämmelserna i 2 och 4 mom. samt 1 mom. sista stycket får kommittén hänvisa till kapitlet »Vissa grundläggande spörsmål», avsnitten c, e och f. I fråga om paragrafens övriga delar får kommittén anföra följande.

Till grund för de föreskrifter i 20 § A 3 mom. TB Saar, som utgöra förebilden till de i 1 mom. föreslagna, ligger uppfattningen, att en förrättningsman efter

att ha vistats någon tid på en ort har möjligheter att förbilliga sina kostnader för mat och logi. Under den första tiden beräknas han vara hänvisad till att bo på hotell och äta där eller på de matställen han eljest träffar på. Sedan han satt sig in i förhållandena på orten, anses han emellertid kunna anskaffa billigare logi — man torde närmast räkna med rum på pensionat eller »möblerade rum» hos privatpersoner — och även ordna sin mathållning billigare genom att regelbundet anlita ett visst matställe och där eventuellt träffa avtal om måltidsabonnemang. Mot grundtankarna i detta resonemang synes intet vara att invända. Hur de skola omsättas i författningstext, d. v. s. efter vilken tid reduktionen skall inträda och hur stor den skall vara, kan däremot naturligen vara föremål för delade meningar, och avgörandena härutinnan måste i brist på objektiva normer alltid träffas i viss mån godtyckligt. Kommittén har emellertid icke ansett sig böra föreslå ändring i huvudregeln, att traktamentet skall reduceras för den tid utöver 15 dygn i följd, som förrättning pågår på en och samma ort (enligt den av kommittén föreslagna terminologin: inom en och samma förrättningszon), och beträffande beloppen föreslår kommittén på skäl, som anförts i kapitlet »Vissa grundläggande spörsmål», avsnittet f, endast den ändringen, att förrättningsmän med och utan eget hushåll skola erhålla lika stora natttraktamenten.

För närvarande regleras genom en anmärkning till tabellen över tjänstgörings-traktamentenas belopp frågan, under vilka förutsättningar tjänstgöring å viss ort skall anses fortgå i sammanhängande tidsföljd. Bestämmelser motsvarande dessa »avbrottsregler» har kommittén intagit i andra stycket av 1 mom. Därvid ha dock vissa omformuleringar gjorts i syfte bl. a. att anpassa bestämmelserna efter det nya resereglementets terminologi, och vidare ha bestämmelserna kompletterats med hänsyn till påpekanden från verks- och personalrepresentanter. Det har nämligen framhållits såsom otillfredsställande konsekvenser av de nuvarande bestämmelserna, att en förrättning anses pågå i sammanhängande tidsföljd, även om den är utsträckt över en lång tidsperiod, av vilken endast enstaka dygn tagas i anspråk för förrättningen, och vidare, att traktamentet för den, som omväxlande utför förrättningar på skilda orter, efterhand kan reduceras på samtliga dessa orter. Vad den första anmärkningen beträffar, anser kommittén skäl tala för att nedsättning av traktamentet icke skall inträda, med mindre förrättningsmannen till övervägande del vistats på förrättningsorten och sålunda haft möjlighet att nedbringa kostnaderna för mathållningen. Kommittén föreslår därför en ny regel, enligt vilken i femtondygnsperioden icke skola inräknas förrättningsdygn under kalendervecka, i vilken avbrott förekommit till en omfattning av minst tre hela kalenderdygn på grund av semester, tjänstledighet, tjänstgöring på stationeringsorten eller förrättning utom förrättningszonen. Då icke heller dylika avbrottsdygn skola inräknas, innebär förslaget, att om i en kalendervecka förrättning ägt rum inom zonen under högst fyra kalenderdygn, hela veckan skall förbigås vid sammanräkningen av de fem-

ton dygnet. Den föreslagna regeln verkar endast fram till den tidpunkt, då traktamentet skall nedsättas. Man skulle kunna tänka sig, att även för nedsättningens fortsatta giltighet uppställdes krav på viss koncentration av förrättningsdygnet. Kommittén anser det emellertid — såvitt angår dagtraktamentet — knappast kunna riktas någon saklig erinran mot att, sedan villkoren för nedsättning av traktamentet äro uppfyllda, nedsättningen tillämpas vid fortsatt vistelse inom förrättningszonen, även om relativt långa uppehåll förflyta mellan de tillfällen, då förrättningsmannen återkommer dit. Uppmärksammas må dock, att sådant uppehåll alltid måste omfatta mindre än åtta kalenderdygn.

I fråga om natttraktamentet är förhållandet i förevarande avseende ett annat, men med hänsyn till det särskilda villkor för reduktion av detta traktamente, som kommittén i det följande föreslår, anser kommittén, att det icke heller beträffande natttraktamentet föreligger behov av bestämmelser med ovan antytt innehåll. Det må f. ö. nämnas, att sådana bestämmelser, enligt vad kommittén funnit, skulle i ganska hög grad komplicera författningstexten.

Vad åter angår den andra av de anmärkningar, som riktats mot de nuvarande bestämmelserna, anser jämväl kommittén det vara sakligt oriktigt, att förrättningsman, som omväxlande utför förrättningar på skilda orter, under en och samma tidsperiod kan komma att vidkännas automatisk nedsättning av traktamentet på mer än en av orterna. Nedsättning bör enligt kommitténs mening tillämpas endast på den ort, där förrättningsmannen till övervägande delen har sin sysselsättning och som alltså utgör hans »huvudförrättningsort». I kommitténs förslag har därför intagits en föreskrift om att nedsättning ej må under en och samma kalendervecka tillämpas inom flera förrättningszoner. I fall, då förutsättningarna för nedsättning äro för handen inom flera förrättningszoner, bör det ankomma på vederbörande myndighet att med beaktande av inträffande förändringar i förrättningsfrekvensen inom de olika zonerna bestämma, var nedsättning skall ske.

Till 1 mom. andra stycket har överförts innehållet i anmärkning 3 under den nu gällande tabellen över tjänstgöringstraktamentenas belopp, där det föreskrives, att vid bestämmandet av den tidpunkt, från vilken traktamentet skall nedsättas, skall såsom första dygn räknas det dygn, som infaller närmast efter ankomsten till tjänstgöringsorten.

I förslaget återfinnes icke den nuvarande bestämmelsen, att såsom avbrott icke skall anses tid, varunder tjänsteman vid tjänstledighet på grund av sjukdom åtnjuter traktamente. Sådan tjänstledighet skall enligt 7 § 4 mom. Arr behandlas såsom förrättning.

Kommittén föreslår i 1 mom. första stycket, att om det vid förrättningens början eller vid senare tidpunkt meddelats förrättningsmannen, att vistelsen inom förrättningszonen därefter kan beräknas fortgå under minst 45 dygn, traktamentet för natt skall reduceras fr. o. m. 16:e dygnet efter det meddelandet

lämnats. Den skärpning av villkoren för nedsättning av nattraktamentet, som detta innebär, har kommittén ansett motiverad därav, att det i regel torde möta svårigheter att få hyra ett rum till inackorderingspris för kortare tid än en månad. I fråga om dagtraktamentet torde någon motsvarande regel icke vara påkallad.

Vid tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen bör »vistelse» inom förrättningszonen anses liktydigt med att förrättningsmannen kommer att ha sin huvudsakliga verksamhet förlagd dit. Sätillvida böra de ovan behandlade avbrottsreglerna tillämpas även med avseende å förevarande fyrtiofemdygnsperiod, att denna anses avbruten, om förrättningsmannen kan förutses komma att under en sammanhängande tid av minst åtta kalenderdygn åtnjuta tjänstledighet, tjänstgöra på stationeringsorten eller utföra förrättning utom förrättningszonen. Men i övrigt är det enligt kommitténs mening icke erforderligt och knappast heller möjligt att binda den förhandsbedömning, som det här gäller, genom sådana detaljerade och automatiskt verkande bestämmelser, som avses skola reglera bestämmandet av de första 15 dygnen i följd under en förrättning. Stundom låter det sig icke med säkerhet avgöra, hur långvarig vistelsen inom förrättningszonen kommer att bli eller att icke avbrott om minst åtta kalenderdygn komma att inträffa. Kommittén anser, att med den utformning som givits förevarande bestämmelse, det ankommer på vederbörande myndighet att, därest en felbedömning skett, utbetala oreducerat traktamente. Kommittén har vidare förutsatt, att myndighet håller förrättningsman underrättad om förrättningsens sannolika varaktighet och att order om förrättning avser hela den tid, som vid tillfället ifråga kan överblickas.

Traktamentsförhållandena i sådana fall, då någon under en dag eller natt dels fullgör tjänstgöring, som berättigar till tjänstgöringstraktamente, dels ock utför förrättning eller företager tjänsteresa, regleras f. n. av bestämmelser i 20 § A 3 mom. c) TB Saar, vilka delvis återgivits i specialmotiveringen till 8 § Arr. Bestämmelserna i sistnämnda paragraf avses utgöra en motsvarighet till de ifrågavarande nu gällande bestämmelserna, nämligen för sådana fall, då en förrättning, vid vilken reducerat traktamente utgår, tillfälligt avbrytes av annan förrättning. Även de fall måste emellertid regleras i traktamentshänseende, då förrättningsman företager tjänsteresa från förrättningszon, där han åtnjuter reducerat traktamente, till förrättningsställe utanför zonen eller till tjänstestället på stationeringsorten och fråga icke är om tillfälligt avbrott i den ursprungliga förrättningen. För de nu nämnda fallen föreslår kommittén i 3 mom. en bestämmelse, enligt vilken för natt eller dag, varunder tjänsteresa företages från förrättningszonen under andra förhållanden än som avses i 8 § Arr, traktamente skall utgå enligt bestämmelserna i 7 § reglementet.

8—9 §§. Någon särskild motivering till anvisningarna torde icke erfordras.

10 §. *Reseförskott*. Nu gällande allmänna resereglemente innehåller i 22 § följande bestämmelse: »Därest förrättningsman för reseutgifters bestridande

är i behov av förskott, må, på därom gjord ansökan, lämpligt sådant kunna av vederbörande myndighet lämnas honom.» Bestämmelsen, vars lydelse varit oförändrad sedan år 1925, leder sitt ursprung till 1907 års allmänna resereglemente; före tillkomsten av detta reglemente hade Kungl. Maj:t endast för vissa befattningshavare särskilt medgivit rätt att undfå reseförskott. I fråga om tjänstgöringstraktamente finnes icke något av Kungl. Maj:t lämnat allmänt medgivande för myndigheterna att utbetala förskott. Ett sådant bemyndigande kan dock ligga i 50 § 4 mom. Saar. I varje fall ha myndigheterna ansett sig oförhindrade att utlämna förskott å tjänstgöringstraktamente.

Då den, som ålägges att företaga tjänsteresa och förrättning, icke kan anses skyldig att själv förskjuta de medel, som erfordras för bestridande av de med resan och förrättningen förenade extra kostnaderna, anser kommittén själf-fallet, att han skall äga rätt att på framställning — som icke skall behöva stödjas på särskilt angivna skäl — utbekomma förskott. Vad som skall anses utgöra ett »lämpligt» förskott måste avgöras av den utbetalande myndigheten.

11 §. *Innehållet i reseräkning. Tid för ingivande av sådan räkning.* För närvarande gäller enligt 23 § 1929 års allmänna resereglemente, att i reseräkning skall uppgivas bl. a. numret å taxebil, som använts. Bestämmelsen infördes första gången i 1927 års allmänna resereglemente på initiativ av statsutskottet, som motiverade sitt förslag med kontrollsynpunkter. Stadgandet ifråga synes emellertid ur angivna synpunkter vara föga effektivt, och möjligheten att med hjälp av bilnumren verifiera förrättningsmans uppgifter torde icke ha utnyttjats i mera nämnvärd omfattning. Det får emellertid anses önskvärt, att de utbetalande och granskande myndigheterna äro i stånd att kontrollera uppgivna bilkostnader. I viss mån kan detta låta sig göra med ledning av de uppgifter om tillryggalagd vägsträcka och antal resande, som skola lämnas i reseräkning, samt de i länskungörelserna intagna biltaxorna. Mest rationellt är det dock enligt kommitténs mening, att utgift för taxebil styrkes med kvitto, såsom f. ö. redan nu är föreskrivet beträffande väntpenningar (12 § resereglementet). Vid överläggningarna mellan kommittén och representanter för personalorganisationerna ha dessa också hävdadt, att skyldighet att förebringa kvitto bör stadgas. Kommittén föreslår därför i 1 mom. av förevarande paragraf en bestämmelse av detta innehåll ehuru så formulerad, att företeendet av kvitto icke blir ett oeftergivligt villkor för utfående av ersättning. Enligt kommitténs mening skulle det nämligen vara obilligt, om en förrättningsman bleve utesluten från möjligheten att erhålla gottgörelse för resa med taxebil av exempelvis den anledningen, att han glömt att skaffa sig kvitto. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall utgift för drickspenningar i förekommande fall upptagas särskilt på kvittot (jfr specialmotiveringen till 6 § Arr).

Med hänsyn till att utbetalningen av ersättningar enligt resereglementet numera i större omfattning än tidigare ombesörjes av samma myndigheter, som beordrat förrättningarna, har kommittén icke ansett erforderligt att bibehålla

följande föreskrift i 23 § resereglementet: »När förrättning ägt rum på grund av skriftligt förordnande, bör detta i huvudskrift eller bestyrkt avskrift bifogas räkningen». Givetvis bör dock myndighet, som utbetalar ersättning till förrättningsmän, vilka icke tillhöra myndighetens egen personal — t. ex. statskontoret — vara oförhindrad att i visst fall eller beträffande viss grupp av förrättningsmän kräva, att dylik handling skall bifogas reseräkning eller att denna skall förses med attest.

Kommittén har i sitt förslag icke heller upptagit föreskriften i sista stycket av 23 §, att befattningshavare, vilken för förrättning äger uppbära arvode av enskilda men av statsmedel undfar ersättning för resekostnaden, skall vid sina reseräkningar foga dagböcker. Redan 1918 års sakkunniga ifrågasatte, huruvida icke denna föreskrift utan olägenhet kunde utgå med hänsyn till de ändrade förhållandena beträffande skogs- och lantbruksingenjörer m. fl. grupper, för vilka stadgandet tidigare haft betydelse. Såvitt reseersättningskommittén kunnat finna, föreligger numera icke något behov av den ifrågavarande föreskriften, som följaktligen utesluts.

Bestämmelserna i 2 mom. om den tid, inom vilken reseräkning bör vara inkommen till vederbörande myndighet, motsvara med allenast formella jämkningar 24 § första stycket i nuvarande resereglemente. Kommittén har däremot på de skäl, som härefter angivas, icke intagit någon motsvarighet till bestämmelsen i andra stycket av samma paragraf. Denna bestämmelse, som infördes i resereglementet år 1931, lyder sålunda:

Har räkning å resekostnads- och traktamentsersättning icke inkommit till vederbörande myndighet inom ett år efter det resan eller förrättningen avslutats, är rätten till ersättning förfallen, där ej Kungl. Maj:t på grund av särskilda omständigheter annorlunda medgiver.

I prop. 1925: 95 uttalade föredragande departementschefen bl. a., att man syntes ha berättigad anledning antaga, att tjänstemännen i regel skulle ställa sig till efterrättelse en föreskrift om att reseräkning borde vara till vederbörande myndighet inkommen inom viss tid efter det resan eller förrättningen avslutats, varför något äventyr icke borde stadgas för underlåtenhet därutinnan. Angående de skäl, som likväl sedermera föranledde införandet av den ovan återgivna preskriptionsbestämmelsen, må hänvisas till riksdagens skrivelse 1930: 175 och prop. 1931: 199.

I en den 9 april 1948 dagtecknad promemoria angående återställande av försutten tid i vissa ärenden rörande statsbidrag m. m. uppehöll sig decentraliseringsutredningen bl. a. vid nu ifrågavarande bestämmelse. Utredningen anförde:

Utredningen kan väl instämma i att ur ordningssynpunkt och med hänsyn till att granskningsarbetet bör underlättas så mycket som möjligt det är angeläget att reseräkningar ingivas utan onödigt dröjsmål. Emellertid torde rätten till ersättning för utförda resor i allmänhet böra betraktas som en avlöningsförmån. Det synes därför rimligt att vanlig preskriptionstid skall få gälla också i fråga om rätten till reseersättning. Den ställning till frågan, som intogs i förenämnda proposition till 1925 års riksdag, synes

utredningen mest välgrundad med hänsyn till alla på saken inverkan omständigheter. Tjänstemännens strävan att ställa sig till efterrättelse en bestämmelse om tidsfrist, även om den icke är förenad med någon påföljdsföreskrift, måste ju också starkt påverkas av det egna intresset att snarast utfå ersättning. Utredningen har också inhämtat att antalet dispensärenden för närvarande torde vara ganska ringa — några tiotal per år. Det torde därför knappast vara ur allmän synpunkt påkallat att bibehålla inskränkningen i rätten till reseersättning. Utredningen ifrågasätter därför, om icke den i rese-reglementets 24 § stadgade tidsfristen bör avskaffas.

I andra hand föreslog utredningen sådan ändring av ifrågavarande paragraf, att beslutanderätten i dispensärenden tillades vederbörande myndighet.

Ett mindre antal av de myndigheter, från vilka yttranden över promemorian inhämtades, tillstyrkte avskaffandet av specialpreskriptionen eller förklarade sig icke ha något att erinra däremot. Flertalet remissmyndigheter, varibland riksräkenskapsverket och 15 länsstyrelser, förordade — i några fall mycket bestämt — bibehållande av preskriptionsbestämmelsen i förening med decentralisering av rätten att lämna dispens. Statskontoret uttalade sig för en fortsatt central och enhetlig prövning av de ifrågavarande dispensärendena men ansåg, att denna lämpligen borde uppdragas åt ämbetsverket självt, eventuellt riksräkenskapsverket, beträffande den civila, och åt försvarets civilförvaltning beträffande den militära statsförvaltningen. För bibehållande av tidsfristen talade enligt statskontorets mening, att rätten till reseförskott syntes i viss mån verka återhållande på det egna intresset att snarast utfå ersättning. De myndigheter, som motsatte sig ettårspreskriptionens avskaffande, anförde i övrigt främst, att granskningen och kontrollen av reseräkningar skulle försvåras. Om reseräkning finge ingivas sedan lång tid förflutit efter förrättningens avslutande, skulle ökat arbete behöva nedläggas på att kontrollera, att ersättning icke redan utbetalts för samma förrättning. Under mellantiden kunde ersättningsbestämmelser, taxor och tidtabeller ha ändrats. Enligt flera länsstyrelser kunde man vänta sig en ökning av antalet fall då reseräkning komme att ingivas efter längre tid än ett år. I ett utlåtande framhölls, att länsstyrelsen av vissa anslag till resekostnader icke finge taga i anspråk större belopp än som för varje budgetår bestämts, varför svårigheter kunde uppkomma, därest anhopning av reseräkningar för flera år i större utsträckning ägde rum.

Enligt uppgifter, som kommittén erhållit från civildepartementet, avgjordes under nedan angivna år följande antal framställningar om dispens från bestämmelsen om ettårspreskription av fordran på resekostnads- och traktamentsersättning:

1947 (1/7—31/12)	4
1948	12
1949	14
1950	19.

Av dessa 49 framställningar biföllos alla utom en; i detta ärende rörde det sig om ett extremfall, där sökanden i slutet av år 1950 hemställde om ersättning för vissa under åren 1941—1945 företagna tjänsteresor. Om man bortser från detta fall, uppgick den försuttna tiden i genomsnitt till något mindre än nio månader; i mer än halva antalet fall understeg den sex månader.

Mot bakgrunden av nu anförda fakta kan det enligt kommitténs mening starkt sättas i fråga, om den förevarande bestämmelsen i praktiken fyller någon funktion, som motiverar dess bibehållande. Men mot bestämmelsen kan också riktas direkt kritik: med hänsyn till resekostnadsersättningens och traktamentets karaktär av ersättning för kostnader i tjänsten ter det sig onekligen stötande, att en förrättningsman skall riskera att helt gå sin rätt förlustig, om han icke bevakar den inom ett år. Såsom decentraliseringsutredningen framhöll, äro de enligt allmänna resereglementet utgående ersättningarna för flertalet förrättningsmän att beteckna såsom avlöningsförmåner (se 19 § A 1 mom. Saar), och dessa ersättningar intaga jämte flyttningserättningen i preskriptionshänseende en särställning i förhållande till övriga slag av avlöningsförmåner. Fordringar avseende dessa sistnämnda förmåner äro nämligen endast underkastade den allmänna tioåriga preskriptionen enligt förordningen den 4 mars 1862. Uppmärksammas må, att några speciella preskriptionsbestämmelser icke gälla i fråga om tjänstgöringstraktamente och att kommittén veterligt några olägenheter härav icke uppkommit.

De farhågor, som decentraliseringsutredningens förslag i ämnet uppväckt hos åtskilliga myndigheter, måste kommittén för sin del betrakta som överdrivna. Att förslagets genomförande skulle leda till en ökning av antalet fall, då reseräkning komme att ingivas efter längre tid än ett år, finner kommittén icke sannolikt med hänsyn till förrättningsmännens intresse av att få uppbära sin ersättning utan dröjsmål. Kommittén vill också framhålla, att om en tjänsteman utan godtagbara skäl underlåter att inom föreskriven tid inkomma med reseräkning, detta måste anses som en försummelse i tjänsten.

På grund av det anförda har kommittén icke medtagit den ifrågavarande bestämmelsen i sitt förslag.

12 §. Om fördelning av kostnaderna för förrättningar. I 20 § 1929 års allmänna resereglemente stadgas: »Då under samma resa företagas två eller flera förrättningar, för vilka kostnaden utgår av olika anslag eller medel, skall resekostnads- och traktamentersättningen för förrättningarna fördelas i förhållande till den gottgörelse, som för varje särskild förrättning bort utgå, därest förrättningarna ägt rum var för sig.» Tillämpningen av denna bestämmelse har visat sig kunna leda till ganska invecklade beräkningar (se KÅ 1938 ref. 10 och 1940 ref. 16). Då kostnadsfördelningen endast har bokföringsmässig betydelse, är det enligt kommitténs mening varken erforderligt eller rationellt att kräva, att myndigheterna skola nedlägga arbete på att erhålla en i detalj riktig fördel-

ning. Det bör i regel vara tillräckligt, att berörda myndigheter på grundval av överslagsmässiga beräkningar överenskomma om hur stor del av kostnaderna som envar av dem skall bestrida. Kommittén förutsätter, att sådana överenskommelser utan svårighet skola kunna träffas.

Vissa bestämmelser i gällande resereglemente, som icke upptagits i föreliggande författningsförslag

Av kommitténs motiveringar till Arr och TB Arr framgår, vilka bestämmelser i det nu gällande resereglementet som författningsförslagets olika delar — med större eller mindre avvikelser — motsvara. I motiveringarna har också angivits, i vilka fall viss del av en paragraf icke ansetts böra få någon motsvarighet i den nya författningstexten. Beträffande vissa paragrafer i det nuvarande reglementet är emellertid förhållandet det, att deras innehåll icke till någon del ansetts böra överföras till vare sig Arr eller TB Arr. Dessa paragrafer äro följande.

5 §. Enligt första stycket utgår icke resekostnadsersättning för färd, som ej överstiger en kilometer. Kommittén anser det icke vara tillräckligt motiverat att bibehålla denna bestämmelse, vars betydelse icke torde stå i proportion till arbetet med att kontrollera dess efterlevnad och som f. ö. i en del fall, t. ex. då förrättning påkallar medförandet av ett omfattande bagage, torde kunna verka obilligt.

I andra stycket stadgas, att vid färd, som annorledes än med järnväg, fartyg, spårväg eller omnibus äger rum inom stads, köpings eller därmed jämförligt samhälles planlagda område, resekostnadsersättning — med undantag för visst fall — icke må utgå, med mindre Kungl. Maj:t eller, enligt Kungl. Maj:ts be- myndigande, vederbörande myndighet prövar skäligt medgiva sådan ersättning. Kommittén — i vars reglementsförslag begreppet planlagt område icke såsom i det nuvarande reglementet utnyttjats för bestämmande av rätten till trakta- mente — anser den genom förevarande bestämmelse stadgade begränsningen i fråga om resekostnadsersättning vara mindre rationell. Enligt kommitténs me- ning bör icke i reglementet meddelas någon bestämmelse, som generellt uteslu- ter förrättningsman från rätt till resekostnadsersättning vare sig vid färd inom visst område eller vid begagnande av visst slags färdmedel. Uppkommande frågor om vilken resekostnadsersättning som under olika förhållanden bör utgå böra nämligen avgöras genom tillämpning av 4 § Arr.

Framhållas må, att den förevarande bestämmelsen i 5 § andra stycket har betydelse särskilt beträffande bilresor — med taxebil eller egen bil — inom planlagt område. Kungl. Maj:t har beträffande ett fåtal myndigheter medgivit sådant undantag från densamma, att av vederbörlig anslagspost till reseersätt- ningar må för resor med taxebil inom planlagt område tagas i anspråk visst

maximibelopp, varierande mellan 100 och 1 000 kronor för budgetår, i den mån begagnandet av nämnda fortskaffningsmedel av vederbörande myndighet prövas vara oundgängligen nödvändigt eller för statsverket uppenbart fördelaktigt. Enligt kommitténs bedömande har man icke anledning att förmoda, att det av kommittén förordade sättet för avgörande av hithörande frågor skall leda till att ersättning i något mera betydande antal fall kommer att utbetalas för bilresor inom planlagt område, men å andra sidan öppnas möjlighet att utan större omgång bereda vederbörande ersättning, där detta med hänsyn till föreliggande omständigheter verkligen kan anses befogat. Härigenom tillgodoses i princip syftet med vissa till kommittén överlämnade framställningar från fångvårds-, bostads- och vattenfallsstyrelserna om bemyndigande att efter skälighetsprövning utbetala ersättning för bilresor utan hinder av den här behandlade, nu gällande begränsningen.

6 §. Denna paragraf innehåller i första stycket, att resekostnadersättning icke utgår för längre väg än som verkligen tillryggalagts, där ej enligt gällande taxa avgift erlagts för viss minimiväglängd. Stadgandet torde vara obehövt, då dess innehåll följer av 4 och 6 §§ Arr.

Bestämmelsen i andra stycket, att vid beräkning av resekostnadersättning överskjutande del av kilometer räknas såsom hel kilometer, förutsätter en exakthet vid bestämmandet av tjänsteresornas längd, som sällan synes kunna uppnås. Det ligger enligt kommitténs mening i sakens natur, att den tillryggalagda sträckan i praktiken måste angivas uppskattningsvis.

7 §. Här föreskrives, att om till kostnadens nedbringande tur- och retur- eller annan dylik biljett kunnat användas och detta låtit sig på förhand beräkna, resekostnadersättning icke må utgå med högre belopp än som vid användande av sådan biljett skolat tillkomma förrättningsmannen. Av motiveeringen och anvisningarna till 4 § Arr framgår, att här är fråga om en sådan omständighet, som skall beaktas vid fastställandet jämlikt nämnda paragraf av förrättningsmannens ersättning. Något särskilt stadgande därom erfordras icke i reglementet.

9 §. Paragrafen stadgar, att förrättningsman, där han ej enligt gällande taxa är befriad från erläggande av bro-, väg- eller färjavgift, är berättigad till gottgörelse för av honom erlagd dylik avgift. Kommittén har hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inhämtat, att avgift av här ifrågavarande slag numera, såvitt angår det allmänna vägväsendet, upptages endast vid en färja i landet, nämligen den vid Stegeborg, samt att även här avgiftssystemet kommer att avvecklas. Vid sådant förhållande anser kommittén anledning icke föreligga att bibehålla bestämmelsen ifråga.

10 §. Den i första stycket meddelade bestämmelsen om ersättning, då förrättningsman nödgas företaga särskild resa för erhållande av nattkvarter, bör utgå med hänsyn till att resa för dylikt ändamål enligt kommitténs förslag skall betraktas såsom tjänsteresa (1 § TB Arr, anvisningarna 1 punkten). Enligt

andra stycket skall, om eljest avväg tages eller uppehåll sker för enskild angelägenhet, resekostnads- och traktamentsersättning beräknas, såsom hade förrättningen eller resan fortgått utan dylikt avbrott. Då detta följer av 4 § Arr, kan även andra stycket upphävas.

11 §. Paragrafen innehåller en bestämmelse, att för plats i sovrvagn utgår gottgörelse endast om förrättningsmannen nattetid begagnat sådan plats. Då enligt 4 § Arr ersättning i princip utgår med hänsyn tagen till det färd sätt, som verkligen använts, finnes intet behov av bestämmelsen.

12 §. Innebörden av denna paragraf är i huvudsak, att förrättningsman, som för fram- och återresa använder ett och samma fortskaffningsmedel, är berättigad till ersättning för utgivna väntpenningar, dock endast i den mån resekostnadsersättningen icke därigenom kommer att uppgå till högre belopp än om han hade anlitat nytt fortskaffningsmedel för återresan. Även denna paragraf är obehövlig med hänsyn till innehållet i 4 § Arr; härjämte hänvisas till vad i anvisningarna till 6 § Arr sägs om väntpenningar.

13 §. Det stadgas här, att resekostnadsersättning icke utgår för sådan förflyttning till fots eller medels resdon, drivet av förrättningsmannen personligen, som till följd av förrättnings natur måste äga rum under själva förrättningen. Det må erinras, att enligt kommitténs förslag resekostnadsersättning över huvud taget icke skall utgå vid förflyttning till fots. I övrigt anser kommittén, att inskränkningen ifråga bör avlägsnas med hänsyn till sin oklara innebörd och sin ringa praktiska betydelse.

21 §. Beträffande här intagna bestämmelser om traktamente till befattningshavare, vilken för förrättning äger uppbära arvode av den som påkallat förrättningen, må erinras, att redan 1918 års sakkunniga uttalade, att bestämmelserna syntes ha till största delen förlorat sin praktiska betydelse. Såvitt kommittén har sig bekant, kunna de numera betraktas som inaktuella och böra fördenskull icke bibehållas.

25 §. Enligt denna paragraf skall såsom tjänstefel anses, om mot bättre vetande i reseräkning lämnas oriktig uppgift i syfte att utbekomma högre ersättning än som enligt reglementet bör utgå.

Med berörda stadgande såsom förebild intogs i det förslag till förordning angående ersättning för flyttningskostnad åt vissa statens befattningshavare, som år 1943 avgavs av tillkallade sakkunniga, en bestämmelse med samma sakliga innehåll. I sitt betänkande (SOU 1943:2 s. 94) uttalade de sakkunniga, att den som lämnade sådan felaktig uppgift, varom i paragrafen förmäldes, och med anledning därav utbekomme för hög flyttningsersättning, gjorde sig skyldig till bedrägeri och tjänstefel. Upptäcktes felaktigheten, innan någon obehörig ersättning utgått, kunde den skyldige straffas för försök till bedrägeri och tjänstefel. Generalpoststyrelsen och allmänna lönenämnden anförde i sina remissutlåtanden över betänkandet, att den föreslagna bestämmelsen finge anses överflödigt på grund av allmänna strafflagens bestämmelser, och chefen för finansdeparte-

mentet (prop. 1944:85) förklarade sig i likhet med nämnda myndighet anse det icke vara erforderligt, att en uttrycklig bestämmelse meddelades därom, att lämnande av oriktiga uppgifter skulle anses som tjänstefel. Någon dylik bestämmelse kom i enlighet härmed icke att inflyta i den nu gällande flyttningssättningskungörelsen (1944:382).

I anslutning till det nu anförda och med understrykande av flyttningssättnings-sakkunnigas uttalande, att lämnandet av felaktig uppgift under sådana omständigheter och i sådant syfte, som angivas i 25 § resereglementet, är att betrakta såsom försök till bedrägeri och tjänstefel, vill kommittén föreslå, att någon motsvarighet till nämnda paragraf icke intages i det nya reglementet.

STATIONERINGSORT OCH OMLACERINGSTRAKTAMENTE

Gällande bestämmelser

a. Stationeringsort

De allmänna reglerna om stationeringsort finnas meddelade i Saar och TB Saar.

I 9 § 1 mom. Saar stadgas:

Där ej tjänstemans stationeringsort blivit av Kungl. Maj:t bestämd och denna ej heller framgår av omständigheterna, skall vederbörande myndighet bestämma stationeringsorten med iakttagande av de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar.

7 § A 1 mom. TB Saar innehåller följande föreskrifter:

I den mån ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, skall i fråga om tjänstemans stationeringsort iakttagas följande.

Förordnas tjänsteman att å annan ort än den för honom eljest gällande stationeringsorten uppehålla tjänst eller eljest fullgöra tjänstgöring, skall från förordnandets början förstnämnda ort vara hans stationeringsort, därest tjänstemannen under förordnandet äger uppbära vikariatslön enligt vad därom är särskilt föreskrivet. I andra fall skall vid dylikt förordnande, om detsamma kan beräknas bliva av längre varaktighet än sex månader, förstnämnda ort vara tjänstemannens stationeringsort från den tidpunkt vederbörande myndighet bestämmer.

Oavsett bestämmelserna i föregående stycke må myndigheten, om särskilda omständigheter därtill föranleda, föreskriva, att ändring av stationeringsorten skall ske vid senare tidpunkt än där sagts eller ej alls ske, eller att ändring vid viss tidpunkt skall ske även för det fall att förordnandet icke kan beräknas bliva av sådan varaktighet som nyss sagts.

Befordras eller förflyttas tjänsteman till tjänst å annan ort och förordnas han antingen att före tillträdet av den nya tjänsten uppehålla densamma eller ock att efter frånträdet av den tidigare tjänsten tjänstgöra å den dittillsvarande stationeringsorten, har vederbörande myndighet att bestämma den tidpunkt, från vilken ändring av stationeringsorten skall äga rum.

För tjänsteman, som vid visst verk anställts för tjänstgöring utan fast stationeringsort, skall vid varje särskild tidpunkt den ort utgöra stationeringsort, där tjänstgöringen fullgöres.

Vid avgörandet av fråga om förändring av tjänstemans stationeringsort har myndigheten att beakta ej blott att statsverkets ekonomiska intressen behörigen tillgodoses utan även att tjänstemannen ej oskäligt betungas genom ändring av stationeringsorten.

I samma paragraf ha meddelats följande särskilda bestämmelser för försvaret.

1. Med tjänstemans stationeringsort förstås, där ej annat följer av stadgandena i 1 mom. eller av vad här nedan sägs, den ort, där det truppförband eller del av sådant tjänstemannen tillhör har sin stadigvarande förläggning, eller, vad angår beställningshavare tillhörande för försvarsgren eller vapenslag gemensam personalkår, den ort, till vilken hans ordinarie tjänstgöring är förlagd. Med truppförband likställes örlogsstation, stab, undervisningsanstalt eller dylikt.

För tjänsteman, som icke tillhör viss del av till mer än en ort stadigvarande förlagt truppförband, skall med stationeringsort förstås den ort, å vilken den del av förbandet har sin förläggning, där tjänstemannen har sin huvudsakliga tjänstgöring.

2. Därest Kungl. Maj:t genom allmän föreskrift eller för särskilt fall meddelad bestämmelse förklarat, att tjänsteman, som beordrats eller kommenderats till tjänstgöring å annan ort än som avses i 1 punkten, skall anses därvid fullgöra ordinarie tjänstgöring, betraktas förstnämnda ort under tiden till kommenderingens upphörande såsom stationeringsort.

3. Vad i 1 mom. sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande kommendering och placering.

Regler om stationeringsort finnas även meddelade i avlöningsreglementet för folkskolan (1948: 437), avlöningsreglementet för övningslärare (1950: 386), avlöningsreglementet för kyrkomusiker (1950: 385), prästlönerreglementet (1951: 577) och avlöningsreglementet för statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter m. m. (1951: 615). Dessa regler äro emellertid av sådant innehåll, att anledning saknas att i förevarande sammanhang ingå på dem.

Angående innebörden av begreppet stationeringsort lämna de betänkanden, som avgivits i samband med de senare årtiondenas större lönerrevisioner, endast knapphändiga upplysningar. Sedan Kungl. Maj:t anbefallt allmänna lönenämnden att avgiva utlåtande och förslag i anledning av vad 1939 års riksdag (skr. 219, s. 1 ff.) anfört angående avlöning till befattningshavare vid fångvårdsstaten under vissa förordnanden av längre varaktighet, gjordes emellertid frågan om fastställande av stationeringsort till föremål för särskild utredning. Allmänna lönenämnden redovisade ifrågavarande utredning i underdånig skrivelse den 4 april 1941 med förslag till bestämmelser rörande stationeringsort för befattningshavare vid civila statsförvaltningen. Lönenämndens förslag ledde till utfärdandet av kungörelsen den 19 december 1941 (nr 962) med bestämmelser angående stationeringsort för vissa befattningshavare i statens tjänst, vilka bestämmelser med i det närmaste oförändrat innehåll inarbetats i de ovan återgivna författningsrummen i Saar och TB Saar. För lönenämndens utredning må nedanstående redogörelse lämnas.

Efter att ha redogjort för från skilda myndigheter införskaffade uppgifter rörande fastställande av stationeringsort anförde lönenämnden bl. a. följande.

Av vad ovan anförts framgår, att huvudregeln i fråga om vad som är att anse såsom en befattningshavares stationeringsort är den, att stationeringsort — för det fall att tjänstemannen har att regelmässigt fullgöra tjänstgöring å visst tjänsteställe — är den ort, där detta tjänsteställe är beläget och — därest fråga är om tjänsteman, vars tjänstgöring icke är bunden vid viss ort — den ort, som blivit i särskild ordning bestämd. I betraktande av den fasta och i det stora hela enhetliga praxis, som beträffande stationeringsbegreppets praktiska tillämpning sålunda utbildat sig inom statsförvaltningens olika grenar och med hänsyn till angelägenheten att erhålla en smidig anpassning till de å förevarande område föreliggande varierande förhållandena, har lönenämnden ansett sig icke böra föreslå, att i de ifrågasatta nya bestämmelserna intages någon definition av begreppet stationeringsort. I riksdagens förenämnda skrivelse har icke heller ifrågasatts någon bestämmelse av angiven innebörd. För erhållande av en fast utgångspunkt för

bedömandet av frågan om efter vilken ortsgrupp avlöning bör utgå till befattningshavare vid förordnande eller kommendering till tjänstgöring å annan ort än den, som enligt vad ovan nämnts principiellt är tjänstemannens stationeringsort, är det emellertid enligt lönenämndens mening av betydelse, att det för varje tjänsteman är fullt klart fastställt och utsagt, vilken ort som skall vara hans stationeringsort. I anslutning härtill har lönenämnden i 1 mom. av sitt skrivelsen bifogade förslag till bestämmelser angående stationeringsort intagit en föreskrift av innebörd, att vederbörande myndighet skall bestämma stationeringsort för ordinarie tjänsteman, där ej sådan ort genom fastställd stat eller i annan ordning blivit av Kungl. Maj:t bestämd.

I fråga om stationeringsort för tjänsteman vid förordnande att fullgöra tjänstgöring å annan ort än den, till vilken hans ordinarie tjänstgöring är förlagd, redogjorde lönenämnden för praxis inom olika förvaltningsområden och uttalade i huvudsak:

I anslutning till den praxis, som sålunda är för handen, anser sig lönenämnden böra föreslå, att i princip ändring av stationeringsort föreskrives för befattningshavare, som förordnas att å annan ort än den med hans ordinarie tjänst förenade stationeringsorten uppehålla befattning eller eljest fullgöra tjänstgöring, därest förordnandet eller tjänstgöringen på förhand kan beräknas bli av längre varaktighet. Att bestämma huru långt ett dylikt förordnande eller en sådan tjänstgöring skall vara för att omstationering skall äga rum, är visserligen vanskligt, men lönenämnden har — i anknytning till den i 4 § 1 mom. tredje stycket tilläggsbestämmelserna till civila avlöningsreglementet angivna huvudregeln i fråga om tjänstgöringstraktamente — ansett sig böra i princip utgå från en tidsperiod av sex månader. Det ligger emellertid i sakens natur, att denna sexmånadersregel i fråga om förordnandets eller tjänstgöringens varaktighet icke kan vara undantagslös. Fall kunna nämligen inträffa då förordnandet eller tjänstgöringen på förhand kan beräknas räcka längre eller kortare tid utöver sex månader, men då kostnaderna för en befattningshavares flyttning jämte avlöningen enligt den nya tjänstgöringsortens dyrortsgrupp bliva högre än kostnaderna för tjänstgöringstraktamente jämte avlöning å den dittillsvarande stationeringsorten. Under sådana omständigheter, liksom även då en ändring av stationeringsorten för ett relativt kort förordnande eller tjänstgöring — även om detsamma avser något längre tid än sex månader — skulle för befattningshavaren på grund av dennes personliga förhållanden, företrädesvis barns skolgång eller dylikt, leda till ett i ekonomiskt hänseende uppenbart obilligt resultat, bör det av vederbörande myndighet tagas under omprövning, huruvida ändring av stationeringsorten bör komma till stånd eller icke. Med hänsyn härtill har lönenämnden ansett sig böra föreslå en undantagsbestämmelse från den i 2 mom. av förslaget intagna huvudregeln om stationeringsortens förändring vid förordnande eller tjänstgöring å annan ort, som på förhand kan beräknas bli av längre varaktighet än sex månader.

Vad därefter angår frågan om den tidpunkt, från och med vilken ändringen av stationeringsort skall äga rum, har riksdagen i sin förberörda skrivelse uttalat sig för, att som utgångspunkt i detta hänseende tages den tidpunkt, då i förekommande fall flyttning företagits. Riksdagen har emellertid samtidigt framhållit, att de av riksdagen ifrågasatta nya bestämmelserna borde så avfattas, att lönsens storlek icke gjordes helt beroende av, att flyttning till nya tjänstgöringsorten äger rum. Det torde utan vidare vara givet, att en befattningshavare — vare sig han frivilligt åtagit sig ett förordnande eller tjänstgöring å annan ort än stationeringsorten eller beordrats därtill — är skyldig att personligen flytta till den nya tjänstgöringsorten, för så vitt denna icke är så belägen i förhållande till den gamla tjänstgöringsorten, att han utan men för arbetet ändock kan fullgöra förordnandet eller tjänstgöringen. Att under alla förhållanden förlägga tidpunkten

för stationeringsortsändringen till den tidpunkt, då befattningshavaren själv sålunda flyttar till den nya tjänstgöringsorten, vilken tidpunkt i flertalet fall skulle ungefärligen sammanfalla med tiden för förordnandets eller tjänstgöringens början, finner sig lönenämnden icke kunna förorda. Någon skyldighet för befattningshavaren att flytta sitt hem eller sin familj till den nya tjänstgöringsorten föreligger ju icke, utan är detta helt beroende av hans eget bestämmande. Företager befattningshavaren flyttning av sitt hem och sin familj, blir han, i den mån gällande bestämmelser så medgiva, berättigad till ersättning av statsmedel för i anledning därav uppkommande kostnader. Ehuru åtskilliga skäl tala för att välja tidpunkten för omstationeringen till tiden för denna flyttning, vill lönenämnden likväl icke föreslå, att detta undantagslöst tillämpas, enär tidpunkten för omstationeringen då blir beroende av befattningshavarens gottfinnande, varjämte — även om en viss praxis härutinnan utbildat sig — vissa svårigheter föreligga att exakt bestämma den tidpunkt, då flyttningen verkligen skall anses ha ägt rum. Finner vederbörande myndighet vid sin omprövning av frågan om ändring av stationeringsort att så bör ske, bör myndigheten enligt lönenämndens mening också därvid bestämma tidpunkten för omstationeringen, därvid, om flyttning för vilken ersättning av statsmedel skall utgå redan då verkställts, en anknytning till tidpunkten härför såsom regel bör ske. Har flyttning däremot icke verkställts, och myndigheten bestämmer en viss tidpunkt för omstationeringen, blir denna oberoende av om flyttning företages eller icke och, om det första fallet är för handen, när så sker. Vid sin omprövning av stationeringsfrågan efter av lönenämnden ovan antydda riktlinjer har ju myndigheten tillfälle att bedöma spörsmålet om lämpligaste tidpunkten för omstationeringen under hänsynstagande till såväl statsverkets som befattningshavarens berättigade intressen, varför enligt lönenämndens mening befogade invändningar icke kunna göras mot, att åt vederbörande myndighet uppdrages att bestämma tidpunkten för ändringen av stationeringsort. Bestämmelser i nu angiven riktning ha intagits i förslagets 2 mom.

Enligt vad lönenämnden inhämtat, förekommer det i relativt stor utsträckning att tjänsteman, som befordrats eller förflyttats till tjänst å annan ort, förordnas antingen att före tillträdet av den nya befattningen bestrida denna eller ock att efter frånträdet av den förut innehavda befattningen uppehålla densamma. Enligt lönenämndens mening bör befattningshavare, som på så sätt får ny tjänstgöringsort eller kvarstannar å sin förutvarande, erhålla ändrad stationeringsort respektive vidbliva den förutvarande. Vad angår bestämmandet av tidpunkten för ändringen av stationeringsorten, synes det böra ankomma på vederbörande myndighet att efter motsvarande omprövning som ovan angivits meddela beslut härom. Föreskrifter av nu angiven innebörd har av lönenämnden införts under 3 mom. av förslaget. Att vad här sagts rörande stationeringsort vid förordnande att efter frånträdet av förut innehavd befattning uppehålla denna skall gälla även om förordnandet avser att å samma ort uppehålla högre befattning än den tjänstemannen innehaft, torde få anses självklart.

Såsom ovan nämnts, har vederbörande myndighet vid fattande av beslut om ändring av stationeringsort att taga hänsyn till olika på frågan inverkan faktorer. Myndigheten har sålunda att mot varandra väga statsverkets kostnader för å ena sidan befattningshavarens lön efter den nya ortens dyrortsgrupp jämte förekommande övriga avlöningsförmåner och för befattningshavarens flyttning i förekommande fall samt å andra sidan befattningshavarens lön enligt innehavande dyrortsgrupp jämte övriga avlöningsförmåner samt för tjänstgöringstraktamente. Om därvid en omstationering befinnes vara för verket mest ekonomisk, bör emellertid — enligt vad ovan antytts — beslut härom icke fattas utan att vederbörlig hänsyn tages till, i vad mån tjänstemannens personliga och ekonomiska förhållanden, speciellt då barns skolgång och dylikt, komma att påverkas av en eventuell omstationering. Lönenämnden har ansett sig böra intaga en

erinran härom i förslaget. I enlighet härmed har i 4 mom. föreskrivits, att vid avgörandet av fråga om förändring av stationeringsort på grund av förordnande, som avses i 2 och 3 mom., bör beaktas ej blott att statsverkets ekonomiska intressen behöri gen tillgodoses utan även att tjänstemannen ej oskäligt betungas genom ändring av stationeringsorten.

b. Omplaceringstraktamente

Omplaceringstraktamente tillkom år 1947 såsom en komplettering av de bestämmelser om ersättning för s. k. dubbelhyra, som innehållas i flyttning ersättningskungörelsen 1944: 382. Den rådande bostadsbristen hade — särskilt inom försvaret — medfört, att tjänsteman, som omplacerats från en förläggning s- eller stationeringsort till en annan, ofta icke kunnat erhålla familjebostad på den nya orten förrän avsevärd tid efter omplaceringen. Tjänstemannens familj hade på grund därav nödgats kvarbo på den tidigare stationeringsorten, vilket medfört betydande merkostnader för tjänstemannen. Dessa kostnader hade endast delvis kunnat täckas med hjälp av nyssnämnda ersättning för dubbelhyra, och det ansågs skäligt, att ytterligare förmåner skulle kunna medgivas vederbörande. Genom prop. 1946: 274 inhämtade därför Kungl. Maj:t riksdagens bemyndigande att besluta, att i här avsedda fall tjänstemannen skulle få åtnjuta lön efter den ortsgrupp, som gällde för den tidigare stationeringsorten, ävensom tjänstgöringstraktamente. Sistnämnda förmån skulle begränsas till det reducerade belopp, som enligt vederbörlig traktamentstabell gällde från och med 16:e dygnet för tjänsteman utan eget hushåll. Utformningen av de närmare förutsättningarna för att utfå förmånerna skulle ankomma på Kungl. Maj:t. Detta skedde i kungörelsen 1947: 18 angående omplaceringstraktamente åt vissa befattningshavare i statens tjänst, vilken skulle äga retroaktiv tillämpning beträffande omplaceringar, som ägt rum sedan den 1 juli 1945. Kungörelsen ändrades i vissa delar genom kungörelsen 1947: 881 i syfte att innehållet skulle anpassas efter den allmänna lönereglering, som trätt i kraft den 1 juli samma år. Vidare har Kungl. Maj:t den 6 oktober 1950, sedan reseersättningskommittén hemställt om utfärdandet av vissa anvisningar till kungörelsen, utfärdat ett cirkulär (nr 531) till statsmyndigheterna om tillämpningen i vissa fall av kungörelsens bestämmelser.

Kommitténs förslag

De gällande reglerna om stationeringsort, för vilka redogjorts i det föregående, ha, såvitt här är av intresse, betydelse för regleringen av — förutom omplaceringstraktamente — flyttning ersättning, traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet och tjänstgöringstraktamente. Frågorna om traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet och tjänstgöringstraktamente behandlar kommittén i sitt förslag till nytt allmänt resereglemente och om flytt-

ningsersättning i det förslag till bestämmelser härom, som kommittén avser att senare framlägga.

Spörsmålet om omplaceringstraktamente är så avhängigt av bestämmelserna om stationeringsort, att detsamma icke kan behandlas annat än i samband med dessa bestämmelser. Vid den tidpunkt, då allmänna lönenämnden avgav sitt förut nämnda förslag till bestämmelser om stationeringsort, voro förhållandena på bostadsmarknaden helt annorlunda än nu. Lönenämnden hade sålunda ej anledning räkna med sådana svårigheter för omstationerade tjänstemän att få bostad, som sedermera inträdde. De olägenheter, som dessa svårigheter medförde, föranledde utfärdandet av den förenämnda kungörelsen 1947: 18 angående omplaceringstraktamente åt vissa befattningshavare i statens tjänst, genom vilken meddelades bestämmelser, vilka reellt sett utgöra en komplettering av bestämmelserna om stationeringsort och vilka innebära att verkningarna av en omstationering i princip upphävas för den tid den genom kungörelsen medgivna förmånen utgår. Rätten att åtnjuta omplaceringstraktamente har emellertid förknippats med villkor, vilkas uppfyllande i praktiken vållat besvärligheter. Här må nämnas, att förmånen författningsenligt icke kan utgå till tjänsteman, som i anledning av omstationering avflyttat med familjen från sin bostad å den förutvarande stationeringsorten och därefter i avvaktan på att erhålla familjebostad å den nya stationeringsorten hyrt bostad för familjen på en tredje ort. Vidare har den tidrymd av sex månader, under vilken omplacerings-traktamente regelmässigt utgår, befunnits alltför snäv. Bland annat med hänsyn till här antydda förhållanden har detta särskilda traktamente ansetts innebära en otillräcklig kompensation för de merkostnader, som en omstationering på grund av de ovannämnda svårigheterna att få bostad numera vanligen medför.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att det man velat vinna genom införandet av rätten till omplaceringstraktamente, d. v. s. en neutralisering av de genom bostadsläget framkallade olägenheterna, även kan vinnas genom en omarbetning av gällande bestämmelser om stationeringsort. Denna omarbetning går i korthet ut på att man under vissa förutsättningar framskjuter tidpunkten för ändringen av stationeringsorten. En sådan anordning innebär, att särskilda bestämmelser om omplaceringstraktamente icke bli erforderliga. Vid det förhållandet att stationeringsorten kan bibehållas, kunna nämligen traktamentsförmånerna i här avsedda fall regleras på samma sätt som vid förrättningar i allmänhet. Den förenkling, som härigenom åstadkommes, torde bli till fördel för såväl vederbörande myndigheter som de enskilda tjänstemännen.

Kommittén övergår härafter till en redogörelse för den närmare innebörden av de särskilda bestämmelser om stationeringsort, som kommittén anser böra ersätta de nu gällande, därvid först behandlas det fall, att tjänsteman befordras eller förflyttas till tjänst å annan ort och därefter det fall — som nu regleras

i 7 § A 1 mom. TB Saar — att tjänsteman förordnas att å annan ort än stationeringsorten uppehålla tjänst eller fullgöra tjänstgöring.

Befordran eller förflyttning till tjänst å annan ort innebär, att tjänstemannen definitivt lämnar sin dittillsvarande stationeringsort. Med hänsyn härtill bör enligt kommitténs mening omstationering i princip ske från och med den dag, då den nya tjänsten skall tillträdas. I enlighet med vad ovan sagts om svårigheterna att få bostad, kan emellertid en sådan regel skäligen icke tillämpas undantagslöst. I anslutning till vad som nu gäller enligt kungörelsen 1947: 18 i fråga om omplaceringstraktamente bör den gamla stationeringsorten få bibehållas intill dess lämplig bostad kunnat anskaffas på den nya orten. Vederbörande myndighet bör därför i förekommande fall äga medgiva sådant anstånd med ändring av stationeringsorten. Visserligen kan jämväl i andra fall anledning föreligga att framskjuta tidpunkten för ändring av stationeringsorten vid befordran eller förflyttning, exempelvis för tjänsteman, som på grund av sjukdom icke kan tillträda den nya tjänsten vid den för tillträdet eljest fastställda tidpunkten. Sådana fall torde emellertid vara så sällan förekommande, att desamma utan olägenhet kunna underställas Kungl. Maj:t. Den befogenhet att medgiva anstånd med ändring av stationeringsorten vid befordran eller förflyttning, som enligt kommitténs mening bör tillkomma myndighet, avser således endast det fall, att lämplig bostad å den nya orten icke kunnat erhållas. En förutsättning för att anstånd skall kunna av myndigheten medgivas bör vara, att tjänstemannen vidtager alla de åtgärder, som skäligen böra åligga honom, för att anskaffa dylik bostad. Myndigheternas befogenhet i förevarande hänseende bör vidare begränsas till att avse högst ett år.

Tjänsteman, som förordnas att å annan ort än stationeringsorten uppehålla tjänst eller fullgöra tjänstgöring, bör, med hänsyn till den tillfälliga karaktär ett förordnande vanligen har, i princip bibehålla sin stationeringsort och följaktligen uppbära traktamente i enlighet med gällande bestämmelser. En omstationering under tid för dylikt förordnande bör endast förekomma när särskilda skäl härför föreligga. De nuvarande i 7 § A 1 mom. TB Saar meddelade föreskrifterna, att ändring av stationeringsorten skall ske vid vikariatslöneförordnanden — vilka förordnanden i vissa fall kunna vara av kortare varaktighet än sex månader — och eljest vid förordnanden av mer än sex månaders varaktighet, böra borttagas. I föregående avsnitt ha återgivits de skäl, som allmänna lönenämnden ansåg böra föranleda anstånd med ändring av stationeringsorten vid förordnanden. Hänsyn borde sålunda tagas ej blott till statsekonomiska skäl utan även till tjänstemannens personliga och ekonomiska förhållanden, speciellt då barns skolgång och dylikt. Dessa synpunkter böra också enligt kommitténs mening vara utslagsgivande vid prövning av fråga om ändring av stationeringsorten vid förordnanden. Det sagda leder till den slutsatsen, att omstationering vid förordnande i allmänhet icke bör ifrågakomma annat än då förordnandet har mera betydande varaktighet.

Föreskrifterna i fjärde stycket av sist angivna författningsrum att myndighet skall föreskriva tidpunkt för ändring av stationeringsort för tjänsteman, som i samband med befordran eller förflyttning till tjänst å annan ort förordnas, antingen att före tillträddandet av den nya tjänsten uppehålla densamma eller att efter frånträddandet av den tidigare tjänsten tjänstgöra å den dittillsvarande stationeringsorten, ha icke ansetts erforderliga, då ändring av stationeringsorten i dessa fall kan ske med stöd av den allmänna befogenheten för myndigheten att bestämma om stationeringsorten vid förordnanden.

Med anledning av föreskriften i femte stycket samma författningsrum, att för tjänsteman, som vid visst verk anställts utan fast stationeringsort, vid varje tidpunkt den ort skall utgöra stationeringsort, där tjänstgöringen fullgöres, har kommittén undersökt i vad mån dylika tjänstemän förekomma inom skilda förvaltningsområden. Denna undersökning har givit vid handen, att anställning utan fast stationeringsort, såvitt kommittén kunnat finna, förekommer endast inom fängvården, försvaret, tullverket, landsfogde- och landsfiskalsorganisationerna samt postverket. Den personal, som beröres härav, är huvudsakligen yngre tjänstemän med aspiranttjänstgöring eller tjänstgöring, som ofta skiftar från ort till annan. Innebörden av att en tjänsteman anställs utan fast stationeringsort är, att lönen anknytes till de olika orter, på vilka tjänstgöringen fullgöres, samt att traktamente till sådan tjänsteman icke utgår efter vanliga grunder.

Kommittén kan för sin del icke finna bestämmelser om anställning utan fast stationeringsort erforderliga. Lönen bör även för här ifrågavarande tjänstemän lämpligen anknytas till en fast stationeringsort. Och i den mån särskilda traktamentsbestämmelser anses påkallade för viss personalgrupp, synes det naturligt att sådana bestämmelser utfärdas inom ramen för den befogenhet härtill, som kommitténs förslag till allmänt resereglemente med tilläggsbestämmelser inrymmer (se s. 59). Kommittén har sålunda vid utarbetandet av sitt förslag till bestämmelser om stationeringsort utgått ifrån att alla tjänstemän skola ha fast stationeringsort. I enlighet härmed föreslår kommittén, att den särskilda i 33 § A 3 mom. första stycket Saar intagna bestämmelsen om medgivande enligt vederbörande myndighets beprövande för tjänsteman, som icke erhållit fast stationeringsort, att åtnjuta traktamente under högst 90 dagar efter förändring av tjänstgöringsort, skall utgå.

I anslutning till av kommittén ovan förordade ändringar i bestämmelserna om stationeringsort bör 3 punkten av de i 7 § TB Saar meddelade särskilda bestämmelserna för försvaret givas sådan utformning, att vad i paragrafens 1 mom. sägs om befordran eller förflyttning skall inom försvaret äga motsvarande tillämpning beträffande placering och vad i samma moment sägs om förordnande skall gälla jämväl beträffande kommendering. Kommitténs förslag till författningsbestämmelser i här berörda avseenden återfinnes i *bilaga 4* under 7 §.

Specialmotivering till föreslagna ändringar i Saar och TB Saar

Beträffande förslaget till ny lydelse av 7 § TB Saar får kommittén hänvisa till kapitlet »Stationeringsort och omplaceringstraktamente». I övrigt bestå de ändringar i ovannämnda författningar, som kommittén funnit sig böra föreslå och som framgå av *bilagorna 3—4* till detta betänkande, allenast i uteslutningar eller formella jämkningar, med vilka åsyftats att vinna överensstämmelse med det föreslagna allmänna resereglementet. Någon särskild motivering till dessa ändringar synes icke vara erforderlig.

and a corresponding increase in the number of cases.

1. Cause and Effect

Healthcare providers are often faced with the challenge of identifying the cause of a patient's problem.

The patient's history and physical examination are the first steps in the diagnostic process.

Healthcare providers should also consider the patient's social and environmental factors.

Each case is unique, and healthcare providers should tailor their approach to the individual patient.

After a thorough history and physical examination, healthcare providers should consider the patient's social and environmental factors.

Healthcare providers should also consider the patient's medical history and current medications.

Healthcare providers should also consider the patient's social and environmental factors.

BILAGOR

1800

Förslag till allmänt resereglemente

1 kap. Vissa grundläggande bestämmelser

1 §.

1 mom. Med *förrättning* avses i detta reglemente fullgörande på grund av Kungl. Maj:ts eller annan statlig myndighets föreskrifter eller beslut av sådan tjänstgöring eller sådant uppdrag för statens räkning, som föranleder resa. Dylik resa benämnes i reglementet *tjänsteresa*. Den som företager förrättning och tjänsteresa benämnes *förrättningsman*.

I reglementet avses med *tjänstgöringszon* ett område, som begränsas av en cirkel med 5 kilometers radie och med förrättningsmannens tjänsteställe inom stationeringsorten eller, i fråga om förrättningsman som ej har stationeringsort, hans tjänsteställe eller bostad såsom medelpunkt. Med *förrättningszon* avses ett område, som begränsas av en cirkel med 5 kilometers radie och med förrättningsstället såsom medelpunkt. Där ej av omständigheterna framgår vad som skall utgöra medelpunkt i förrättningsmans tjänstgörings- eller förrättningszon, bestämmes detta av vederbörande myndighet med iakttagande av de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar.

Dygnet räknas från klockan 0. *Natt* betecknar i reglementet tiden mellan klockan 0 och klockan 6, *dag* den övriga delen av dygnet.

2 mom. Har Kungl. Maj:t beträffande visst förvaltningsområde, för vilket annan än staten är huvudman, meddelat föreskrifter eller beslut, enligt vilka den, som för huvudmannens räkning fullgör tjänstgöring eller uppdrag, äger att vid fullgörande av tjänstgöringen eller uppdraget samt vid därav föranledda resor åtnjuta ersättning enligt bestämmelserna i detta reglemente, skall vid reglementets tillämpning så anses, som om förvaltningsområdet vore statligt. Därvid skall vad i reglementet sägs om staten och om statlig myndighet eller vederbörande myndighet avse huvudmannen för förvaltningsområdet, respektive honom underordnat förvaltningsorgan.

2 §.

1 mom. Vid förrättning och tjänsteresa inom riket äger förrättningsman, i den mån ej annorlunda är eller varder stadgat, åtnjuta resekostnadsersättning och traktamente enligt bestämmelserna i detta reglemente.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet äger utfärda erforderliga föreskrifter för reglementets tillämpning ävensom utfärda bestämmelser och meddela beslut, enligt vilka i vissa fall resekostnadsersättning och traktamente skola utgå med lägre belopp än i reglementet sägs eller traktamente skall helt eller delvis utbytas mot förmåner av traktamentes natur.

2 mom. Om resekostnadsersättning och traktamente vid tjänsteresa och förrättning utom riket förordnar Kungl. Maj:t.

3 §.

I enlighet med bestämmelser, som utfärdas av Kungl. Maj:t, hänföres förrättningsman till någon av *reseklasserna* I, II och III samt till någon av *traktamentsklasserna* A, B, C och D.

4 §.

Resekostnadsersättning och traktamente utgå med hänsyn tagen till den väg och det färd sätt, som verkligen använts, dock att ersättning icke må tillgodonjutas med sammanlagt högre belopp än som skulle hava utgått, därest förrättningsmannen begagnat sig av den väg och det färd sätt, som med avseende å resans ändamål samt för åstadkommande av minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnad eller eljest varit lämpligast.

Vad nu sagts innebär icke skyldighet för förrättningsman att färdas med luftfartyg eller att nattetid begagna sig av spårvägs- eller busstrafik.

Beträffande tjänsteresor, som företagas med förrättningsman tillhörigt motorfordon, äger Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, förordna, att resekostnadsersättning skall utgå även i fall, då förrättningsman icke enligt bestämmelserna i första stycket är berättigad till ersättning för sådant färd sätt.

5 §.

För beräkning av resekostnadsersättning och traktamente må tjänsteresa anses påbörjad respektive avslutad vid förrättningsmannens tjänsteställe inom stationeringsorten eller hans bostad eller ock å annan plats, där han haft eller har att fullgöra förrättning eller allmänt uppdrag. Om tjänsteresa påbörjas eller avslutas annorstädes än nu sagts, skall i ersättningshänseende så anses, som om resan hade påbörjats respektive avslutats vid tjänstestället eller bostaden.

Är förrättningsstället beläget inom tjänstgöringszonen, må dock för färd mellan bostaden och förrättningsstället resekostnadsersättning icke utgå med högre belopp än som skulle hava tillkommit förrättningsmannen, om han i stället hade färdats mellan tjänstestället och förrättningsstället.

2 kap. Resekostnadsersättning

6 §.

1 mom. Resekostnadsersättning utgår enligt vad i nedanstående uppställning anges för olika färdmedel och reseklasser.

Färdmedel	Reseklass		
	I	II	III
Tåg	Avgift för 1 plats i I klass	Avgift för 1 plats i II klass	Avgift för 1 plats i III klass
Fartyg	Avgift för 1 hytt- plats i I klass	Avgift för 1 hyttplats i II klass	
Luftfartyg, spårvagn, buss och annan bil i linjetrafik . . .	Avgift för 1 plats		
Taxebil	Avgift för 1 person		
Egen bil, motorcykel	Enligt bestämmelser, utfärdade av Kungl. Maj:t		
Annat färdmedel	10 öre per km eller den högre ersättning förrättningsmannen visar sig hava utgivit		

Vid begagnande av färdmedel i reguljär trafik utgår resekostnadsersättning icke med högre belopp än förrättningsmannen erlagt i avgift för resan. Då färdmedel av annat slag kostnadsfritt tillhandahålles förrättningsman av staten eller av person, företag eller kommun, som föranlett förrättningen eller eljest beröres därav, utgår icke någon resekostnadsersättning.

Ersättning för plats i I klass å dagtåg må icke utgå i annat fall än då platsen användes i omedelbart samband med begagnande av dylik plats i sovvagn.

2 mom. Vid begagnande av taxebil äger förrättningsman utöver vad ovan angivits utfå såväl ersättning för den merkostnad, som kan hava uppkommit därigenom, att annan person, som är anställd hos staten och som deltagit i förrättning, eller annan förrättningsman medföljt i bilen, som ersättning för utgivna drickspenningar med högst 10 procent av den sammanlagda kostnaden.

Om vid gemensam färd användes färdmedel, som tillhör någon av förrättningsmännen, äger denne åtnjuta särskild gottgörelse med 5 öre per kilometer för varje i föregående stycke avsedd medresande.

3 mom. Om ersättning för transport av bagage gäller vad Kungl. Maj:t därom bestämmer.

3 kap. Traktamente

7 §.

1 mom. Traktamente må enligt de närmare bestämmelser, som innehållas i detta kapitel, åtnjutas vid förrättning, som utföres utom förrättningsmannens tjänstgöringszon, samt vid tjänsteresa i samband med sådan förrättning. Därest den kortaste färdvägen mellan tjänstgöringszonens medelpunkt och förrättningsstället är längre än 8 kilometer, må traktamente åtnjutas även om förrättningsstället är beläget inom tjänstgöringszonen.

Kungl. Maj:t äger jämväl, då förhållandena därtill föranleda, beträffande särskilda grupper av förrättningsmän förordna, att traktamente må utgå vid förrättning inom tjänstgöringszonen.

2 mom. Traktamente utgår med de belopp, som angivas i nedanstående tabell, där ej Kungl. Maj:t med stöd av 2 § 1 mom. annorlunda bestämt eller annat följer av 3 mom.

Traktamentsklass	T r a k t a m e n t e		
	för natt	för dag	tillhopa för dygn
A	12: —	19: —	31: —
B	11: —	16: —	27: —
C	10: —	14: —	24: —
D	9: —	12: —	21: —

3 mom. Traktamente må icke åtnjutas för natt, varav högst en timme tagits i anspråk för tjänsteresa eller förrättning.

Traktamente må icke heller åtnjutas för dag, varav högst tre timmar i följd sålunda tagits i anspråk. För dag, varav mer än tre men högst åtta timmar i följd tagits i anspråk, utgår traktamente med hälften av de i 2 mom. angivna beloppen.

Då fråga är om dag, varunder tjänsteresa eller förrättning såväl påbörjats som avslutats mellan klockan 6 och klockan 19, skola dock vid tillämpning av bestämmelserna i föregående stycke de däri angivna tiderna tre och åtta timmar förlängas till fem respektive tio timmar.

Traktamente för dag må icke i något fall åtnjutas med högre belopp än som anges i 2 mom.

Kungl. Maj:t äger föreskriva undantag från vad i första, andra och tredje styckena är stadgat.

4 mom. Nödgas förrättningsman på grund av naturhinder eller styrkt sjukdom eller av annan giltig anledning avbryta tjänsteresa eller förrättning och uppehålla sig annorstädes än i hemmet eller inom tjänstgöringszonen, skall i fråga om traktamente så anses, som om förrättningsmannen utförde förrättning där han under tiden för uppehållet har sitt nattkvarter. Intages förrättningsmannen på sjukvårdsinrättning, skola dock bestämmelserna i 8 § icke tillämpas.

8 §.

Om förrättningsman, som vid förrättning inom viss förrättningszon åtnjuter lägre traktamente än som följer av 7 § 2 mom., tillfälligt verkställer förrättning utom zonen under mindre än åtta hela kalenderdygn i följd, äger han bibehålla tidigare utgående traktamente och dessutom åtnjuta traktamente enligt de grunder, som skulle hava tillämpats, om förrättningszonen varit hans tjänstgöringszon. Traktamente för dag må dock ej utgå med sammanlagt högre belopp än som anges i nyssnämnda författningsrum.

Traktamentet för natt må bibehållas jämväl i det fall, att förrättningsmannen beordras att tjänstgöra inom tjänstgöringszonen under så lång tid, som i första stycket sagts.

9 §.

Om statlig myndighet erbjuder förrättningsman godtagbar inkvartering, må denne ej åtnjuta traktamente för natt med högre belopp än det, som myndigheten betingar sig för inkvarteringen.

Traktamente för natt utgår icke, då förrättningsman på statens bekostnad innehar sovplats på tåg eller liggsplats på fartyg; dock att vad nu sagts icke skall gälla beträffande natt, under vilken förrättningsman mer än en timme uppehåller sig på förrättnings- eller överliggningsort.

Bestämmelserna i denna paragraf skola icke medföra inskränkning i den rätt att bibehålla traktamente för natt, varom i 8 § stadgats.

4 kap. Om reseräkning m. m.

10 §.

Angående ordningen för utbetalande av ersättning enligt detta reglemente samt om fördelningen i vissa fall av kostnader för sådan ersättning gäller vad Kungl. Maj:t därom förordnar.

Förslag till kungörelse med tilläggsbestämmelser och anvisningar till allmänna resereglementet

1 §.

(1 § Arr.)

1 mom. Där ej av omständigheterna framgår vad som vid tillämpningen av reglementet och denna kungörelse skall förstås med vederbörande myndighet, avses därmed myndighet, som har att utbetala resekostnadsersättning och traktamente till förrättningsmannen.

Vid tillämpning inom försvaret av bestämmelserna i 7 § 4 mom. denna kungörelse skall dock med vederbörande myndighet förstås försvarets civilförvaltning. Det åligger myndighet inom försvaret, som beslutat om förrättning och som finner skäl kunna föreligga för meddelande av beslut enligt nämnda författningsrum, att ofördröjligen göra anmälan härom till civilförvaltningen.

2 mom. För den, som inom stationeringsorten med fortsatt innehav av egen tjänst tillträder eller mot vikariatslön eller arvode uppehåller annan tjänst, skall vid reglementets tillämpning den plats, där sistnämnda tjänst utövas, betraktas såsom vederbörandes tjänsteställe inom stationeringsorten. Vad nu sagts om tjänst skall jämväl avse befattning.

Då förrättningsman inom stationeringsorten men utom tjänstgöringszonen bestrider sin egen eller, i andra fall än nyss sagts, uppehåller annan tjänst eller befattning, skall vederbörande myndighet bestämma, huruvida och efter vilken tid den plats, där ifrågasvarande tjänstgöring äger rum, skall utgöra förrättningsmannens tjänsteställe. Finner sig myndigheten icke böra meddela sådant beslut, skall i fråga om traktamente till förrättningsmannen iakttagas vad därom stadgas i 7 § 2 mom. denna kungörelse.

Anvisningar

1. *Begreppen förrättning och tjänsteresa.* Med Kungl. Maj:ts eller annan statlig myndighets föreskrifter eller beslut avses instruktioner, stadgar, arbetsordningar och liknande samt myndighets eller förmans order, som meddelas med stöd av dylika författningar. Att märka är, att instruktioner m. m. icke alltid uttryckligen föreskriva, att förrättningar skola äga rum; där skyldighet att företaga förrättningar likväl föreligger, plägar den kunna utläsas av det sätt, på vilket myndighetens eller viss tjänstemans arbetsuppgifter angivits.

Emedan förrättning icke kan äga rum på vederbörandes tjänsteställe (jfr 2 punkten), kunna resor mellan bostad och tjänsteställe icke vara tjänsteresor. Däremot kan förrättning utföras på annan plats inom tjänstgöringszonen; vid sådan förrättning kan visserligen traktamente normalt icke utgå, men väl resekostnadsersättning (jfr dock 5 § andra stycket reglementet).

Där förrättning föranleder särskilda resor för erhållande av nattkvarter eller intagande av måltid, räknas sådana resor som tjänsteresor.

2. *Bestämmandet av medelpunkt i tjänstgöringszon.* Vid förrättningar, som innebära utövning av viss tjänst eller befattning, skall förrättningsmannens tjänsteställe på stationeringsorten utgöra medelpunkt i hans tjänstgöringszon. I de allra flesta fall fram-

går det av omständigheterna, var tjänstestället är beläget. För tjänstemän i ämbetsverk och länsstyrelser, personal vid postanstalter och i militära staber, arbetsledare i verkstäder och förrådspersonal m. fl. är sålunda tjänstestället den byggnad, där vederbörande har sin arbetsplats.

Då det gäller sådana tjänstemän — lantmätare, jägmästare, olika slags inspektörer m. fl. — vilkas tjänstgöring till stor del eller övervägande har formen av förrättningar, är tjänstestället den expedition eller liknande lokal på stationeringsorten, där förekommande kontorsarbeten utföras, där eventuella mottagningar för allmänheten hållas o. s. v. För en del tjänstemannagrupper, t. ex. vissa reparatörer, kan tjänstgöringens förrättningskaraktär vara så utpräglad, att någon stationär tjänstgöring på tjänsterum e. d. icke förekommer. Såsom tjänsteställe bör i sådana fall allt efter omständigheterna kunna betraktas en lokal, där tjänstemannen hämtar och inlämnar utrustning och arbetsmaterial, mottager order och redovisar för deras utförande etc.

Vid större anläggningar, såsom sjukvårdsanstalter och kasernetablisement, kan det måhända av praktiska skäl visa sig lämpligast att bestämma, att en viss till anläggningen hörande byggnad skall anses vara tjänsteställe för alla vid anläggningen verkssamma förrättningsmän (vaktlokal, kanslihus e. d.). Central förvaltningsmyndighet bör vid behov utfärda anvisningar i ämnet till underlydande organ.

Bortsett från innehavare av för pensionerad personal avsedda arvodesbefattningar vid försvaret har stationeringsorten i avlöningshänseende i allmänhet icke samma betydelse för arvodesavlönade tjänstemän som för lönegradsplacerade. För tillämpningen av här ifrågavarande bestämmelser är det emellertid uppenbarligen angeläget, att stationeringsort fastställas även för en arvodist, därest den icke framgår av omständigheterna.

Vid myndighets avgörande jämlikt 1 § 2 mom. andra stycket denna kungörelse, huruvida och efter vilken tid förrättningsställe inom stationeringsorten skall övergå till att bli förrättningsmannens tjänsteställe, är följande att beakta. På grund av 7 § 2 mom. kungörelsen må traktamente icke åtnjutas, sedan från början av här avsedd förrättning 15 kalenderdygn förflutit. För tid därefter kommer ett beslut om byte av tjänsteställe således icke att ha betydelse för rätten till traktamente. Däremot medför ett dylikt beslut, att förrättningsmannen förlorar den rätt till resekostnadsersättning, som eljest skulle ha förelegat. Då det gäller tid inom de första 15 dygnen eller förrättning, som omfattar kortare tid än 15 dygn, är å andra sidan beslutet avgörande för rätten till såväl resekostnadsersättning som traktamente. Finnas enligt myndighetens beprövande icke skäl för att vare sig resekostnadsersättning eller traktamente skall utgå, bör myndigheten — oavsett förrättningens varaktighet — tilldela vederbörande förrättningsstället såsom tjänsteställe. Anses resekostnadsersättning men icke traktamente böra utgå, bör myndigheten i stället låta förrättningsmannen bibehålla det vanliga tjänstestället men med stöd av 7 § 4 mom. denna kungörelse besluta, att traktamentet skall innehållas för de första 15 dygnen. Skäl för medgivande av resekostnadsersättning föreligga endast om förrättningen medför ökade resekostnader av någon betydelse.

Vad härefter angår förrättningar, som icke innebära utövning av viss tjänst, må först nämnas uppdrag — vanligast kommittéuppdrag — som utföras av tjänstemän underkastade Saar m. fl. avlöningsreglementen. Det tjänsteställe, som är bestämt för vederbörande i hans egenskap av tjänsteman, bör utgöra medelpunkt i tjänstgöringszonen även då fråga är om förrättningar för kommitténs räkning, därest icke en särskild arbetslokal anvisats honom såsom ledamot eller — vilket oftare torde förekomma — sekreterare eller expert i kommittén. Har så skett, är nämligen den anvisade lokalen att betrakta som tjänsteställe. I fall, då tjänstemannen utför sitt uppdrag i bostaden, blir denna tjänsteställe; härvid avses givetvis icke sådana fall, då bostaden endast tages i anspråk för kvällsarbete och tjänstemannen eljest fullgör sin vanliga tjänst.

Då fråga är om andra uppdragstagare än de nu nämnda, synes man i allmänhet kunna bestämma tjänstgöringszonen efter samma principer som beträffande statstjänstemän. Har en här avsedd uppdragstagare tilldelats särskild arbetslokal för uppdraget, på sätt ovan berörts i fråga om tjänstemän, blir denna lokal tjänsteställe och medelpunkt i tjänstgöringszonen. I öfrigt synes till medelpunkt böra väljas den plats, där vederbörande kan anses hava sin huvudsakliga sysselsättning. Om i undantagsfall någon särskild sådan plats ej kan angivas, återstår möjligheten att utgå från vederbörandes bostad.

För uppdragstagare, som är ledamot av riksdagen, bör riksdagshuset väljas till medelpunkt i tjänstgöringszonen för tid, då riksdagen håller session. Under övriga delar av året böra de ovan angivna riktlinjerna tillämpas.

3. *Bestämmandet av medelpunkt i förrättningszon.* »Förrättningsställe» kan i viss mån betraktas som en motsvarighet till »tjänsteställe». I de flesta fall torde det också utan svårighet låta sig göra att bestämma, vad som skall utgöra förrättningsställe, med tillämpning av de riktlinjer, som här ovan under 2. angivits beträffande tjänsteställe. Ofta torde det emellertid vara fråga om förrättningar, under vilka förrättningsmannen har att förflytta sig över ett större eller mindre område, t. ex. kartläggnings- eller skogs-vårdsarbeten. I sådana fall synes vederbörande myndighet lämpligen böra bestämma, att den plats, där förrättningsmannen har sitt nattkvarter, skall anses såsom förrättningsställe vid fastställandet av förrättningszonen.

4. *Reglementets tillämpning i fall, som avses i 1 § 2 mom.* Tjänstgöring eller uppdrag, som avses i 1 § 2 mom. reglementet, skall på grund av där meddelade bestämmelser anses hava fullgjorts för statens räkning på grund av statlig myndighets föreskrifter eller beslut, d. v. s. såsom förrättning i reglementets mening. Därav följer, att även definitionerna av tjänsteresa och förrättningsman komma att gälla. Det är att märka, att den jämställdhet i olika avseenden, som åstadkommes genom bestämmelserna, äger betydelse ej blott för den icke-statlige förrättningsmannens rätt till ersättning utan också för andra förrättningsmän i förhållande till honom, till huvudmannen för det icke-statliga förvaltningsområdet och till därinom verksamma förvaltningsorgan. Så t. ex. äger statlig förrättningsman vid färd med egen bil rätt till ersättning enligt 6 § 2 mom. andra stycket reglementet för medresande icke-statlig förrättningsman, varom här är fråga. Om fortskaffningsmedel, som äges av huvudmannen för det icke-statliga förvaltningsområdet, kostnadsfritt tillhandahålles statlig förrättningsman, gälla för denne bestämmelserna i 6 § 1 mom. andra stycket på samma sätt, som om fortskaffningsmedlet hade ägts av staten. Motsvarande gäller vid tillämpning av 9 §.

2 §.

(2 § Arr.)

1 mom. Tillämpningsföreskrifter, som avses i 2 § 1 mom. andra stycket reglementet, må utfärdas av vederbörande central förvaltningsmyndighet, som därvid har att till civildepartementet och riksräkenskapsverket insända ett exemplar av föreskrifterna.

2 mom. Reglementets bestämmelser om traktamente skola icke gälla vid förrättning, beträffande vilken Kungl. Maj:ts meddelat särskilda föreskrifter om förmåner av trakta-mentes natur.

3 mom. Därest förrättningsman vid resa utom riket tillerkännes högre traktamente än i reglementet sägs, skall vid färd från land, där lägre traktamente uppbäres, till land, där högre sådant utgår, det högre traktamentet uppbäras från och med den dag, respektive natt, varunder ankomsten till hamn, station eller flygplats i det senare landet ägt rum, och vid färd i omvänd riktning traktamentet efter enahanda grund nedsättas.

Anvisningar

1. Tjänsteresa med fartyg eller luftfartyg eller förrättning ombord på sådant färdmedel anses äga rum inom riket, även om färdmedlet passerar utanför rikets gräns (gränsen för rikets territorialvatten), blott förrättning icke sker å utrikes ort.

2. I 2 mom. avses med förmåner av traktamentes natur exempelvis mässpenningar samt fri förplägnad.

3 §.

(3 § Arr.)

1 mom. Förrättningsmän, vilka tillhöra eller vid tjänstgöring åtnjuta lön enligt i följande tabell angivna lönegrader, skola hänföras till rese- och traktamentsklasser i enlighet med vad tabellen utvisar.

Lönegrad	Rese- och traktamentsklass	Lönegrad	Rese- och traktamentsklass
Ca, Ce, Cf, Cg 1—10 Me 1—2 Mg 1 Mha 1—2	III D	Ca, Ce, Cf, Cg 21—36 Cb 1—13 Co, Cp, Cq, Cr, Cs 1—12 Coa 1, Cob 1 Ma, Md 7—11 Mo, Mp, Mr 1—12	II B
Ca, Ce, Cf, Cg 11—16 Ma, Md 3 Ma, Md, Me 4		Ca, Ce, Cg 37 Cb 14	
Ca, Ce, Cf, Cg 17—20 Ma, Md 5—6		Co, Cp, Cq, Cr, Cs 13—25 Ma 12 Mo, Mp, Mr 13—25	

Utan hinder av vad sålunda stadgats skola lotsförman tillhörande lönegraden Ca 15, överlots samt lokförare tillhörande lönegraden Ca 16 hänföras till rese- och traktamentsklass II C.

2 mom. Förrättningsman, å vilken bestämmelserna i 1 mom. icke äga tillämpning och beträffande vars placering i rese- och traktamentsklass Kungl. Maj:t icke meddelat särskilt beslut, hänföres till den rese- och traktamentsklass, som gäller för närmast jämförlig, i 1 mom. avsedd förrättningsman.

3 mom. Den, som förordnas att uppehålla högre tjänst eller befattning än han själv innehar, åtnjuter under resa för tillträdande av förordnandet och för återresa efter förordnandets upphörande ersättning efter den rese- och traktamentsklass, som gäller för den uppehållna tjänsten eller befattningen.

Anvisningar

En person kan i olika egenskaper tillhöra skilda rese- och traktamentsklasser. Vid bestämmandet av den klass, som i visst fall skall gälla, må emellertid hänsyn tagas endast till den tjänst, den befattning eller det uppdrag, som den aktuella förrättningen

innebär en utövning av. Så t. ex. kan en byråchef, som är kapten i reserven, vid tjänstere-
resa i sistnämnda egenskap icke åberopa sin byråchefstjänst för att utbekomma ersätt-
ning efter rese- och traktamentsklass I A. Om däremot en läroverksadjunkt företager
resa till ett sammanträde i en av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté, i vilken han är leda-
mot, åtnjuter han ersättning efter sistnämnda klass, icke efter klass II B, till vilken han
skulle räknas på grund av sin lönegradsplacering.

4 §.

(4 § Arr.)

Anvisningar

1. I 4 § reglementet förutsättes, att tjänsteresor och förrättningar planläggas och
genomföras på det sätt, som är lämpligast med hänsyn till deras ändamål, uppkommande
rese- och traktamentskostnader samt andra omständigheter. Det ankommer på veder-
börande myndigheter att tillse, att så sker. Till en ändamålsenlig planläggning hör bl. a.:
*att till förrättning icke beordras någon av högre tjänstegrad eller tjänsteklass än ärendets
vikt fordrar; att tjänsteresor och förrättningar samordnas med hänsyn såväl till syftet
med förrättningarna som till att statsverkets kostnader såvitt möjligt nedbringas; att
lämpliga färdmedel och lämpligt sätt för bagagetransport begagnas; att tur- och retur-
biljett kommer till användning, om det på förhand kan beräknas, att detta låter sig göra,
samt att möjligheter till samåkning utnyttjas, då resekostnaden därigenom kan ned-
bringas.*

2. Ordet »färdsätt» i 4 § första stycket reglementet inbegriper icke blott vilket färd-
medel som användes utan också om resan sker med dag- eller nattåg, om förrättnings-
man begagnar en och samma taxebil för fram- och återresa och låter den vänta på för-
rättningsstället eller han anlitar en annan bil för återresan, om han utnyttjar förefintliga
möjligheter till samåkning vid bilresa, om han vid tågresa använder tur- och retur-
biljett, hur han transporterar sitt bagage m. fl. liknande omständigheter. Såsom olika
färdsätt är vidare att beteckna om förrättningsmannen anträder en resa med senaste
möjliga förbindelse eller med en tidigare, om han företager förrättningar på skilda platser
i den ena eller den andra ordningen samt om han vid flerdrygsförrättning reser hem
över nätterna eller tillbringar dem på förrättningsstället.

3. Vid bestämmandet av vilken väg och vilket färdsätt som i visst fall äro de lämp-
ligaste skall en avvägning ske mellan de krav, som tjänsteresans ändamål ställer, rese-
och traktamentskostnaderna samt andra omständigheter av betydelse. Utgångspunkten
bör vara, vilken väg och vilket färdsätt som i och för sig medföra den minsta summan
av resekostnadsersättning och traktamente. Bland de omständigheter, som kunna för-
anleda avvikelser från denna väg och detta färdsätt, märkes främst möjligheten till
tidsvinst. Ett snabbare och dyrbarare färdsätt bör sålunda godtagas, om värdet av den
arbetstid, som därigenom sparas — i princip beräknat efter förrättningsmannens daglön
— uppväger merkostnaden. Självfallet bör emellertid avseende fästas vid tidsvinsten
endast om denna verkligen bedömes vara av någon betydelse, och någon exakt beräkning
av vare sig inbesparad tid eller därpå belöpande lön kräves ej, utan det är tillfyllest att
göra en ungefärlig uppskattning. Vidare må framhållas, att en uppskattning av tids-
vinsten i penningar icke alltid kan vara utslagsgivande. I vissa fall kan en resa vara
så brådskande, att den i tjänstens intresse måste företagas på snabbaste sätt, även om
det uppskattade värdet av sparad arbetstid icke uppväger de ökade resekostnaderna.
Så t. ex. kan det vara oundgängligen påkallat, att en tjänsteman med minsta möjliga
tidsutdräkt återvänder från en förrättning för att delta i behandlingen av ett bråds-
kande ärende, som berör frågor i vilka han är särskilt insatt. Det kan också tänkas,

att en förrättningsman vid förflyttning mellan två sammanträdeslokaler inom stationeringsorten måste använda taxebil i stället för spårvagn eller buss för att hinna fram i tid. Med hänsyn till vad ovan anförts om att avseende skall fästas endast vid tidsvinst av någon betydelse, lär det dock i dylika fall endast undantagsvis kunna befinnas påkallat att utbetala ersättning för bilkostnad.

Även andra faktorer än tidsvinst böra emellertid kunna tillmätas betydelse. Tjänsteman är givetvis skyldig att underkasta sig det ökade ianspråktagande av hans tid, som en tjänsteresa i allmänhet medför, men å andra sidan bör eftersträvas, att genom tjänsteresan icke sker större intrång än nödvändigt i vederbörandes vanliga livsföring. Vid tillämpningen av förevarande paragraf bör myndighet följaktligen tillse, att hänsyn tages till förrättningsmannens berättigade anspråk på att åtnjuta erforderlig vila och fritid även i samband med förrättning och tjänsteresa. Det bör sålunda icke under alla omständigheter krävas, att förrättningsman skall företaga resan till eller från en förrättning med sista respektive första möjliga förbindelse, exempelvis om förrättningsmannen därvid skulle behöva anträda eller avsluta resan vid en alltför oläglig tid på dygnet eller han skulle bli ur stånd att intaga måltid vid någorlunda normal tid. Icke heller bör förrättningsman utan vidare anses skyldig att använda nattåg eller, vid ogynnsam väderlek, sjöförbindelse.

Frågan, huruvida förrättningsman vid flerdygnsförrättning bör erhålla resekostnadsersättning för att resa hem över nätterna eller traktamente för att bekosta nattkvarter i närheten av förrättningsstället, är givetvis i första hand beroende av om avstånden och de dagliga arbetstiderna över huvud taget medgiva, att hemresa äger rum samt om lämpliga förbindelser finnas. Därest så är fallet och det från tjänstesynpunkt kan anses likgiltigt, vilket alternativ förrättningsmannen väljer, har man att jämföra å ena sidan resekostnadsersättning jämte traktamente för den del av dagen, som förrättning och resor taga i anspråk, å andra sidan sammanlagda traktamentsbeloppet för natt och hel dag. Det alternativ, som härvid befinnes medföra de lägsta kostnaderna, skall under angivna förutsättningar bli bestämmande för ersättningsens storlek, försåvitt icke särskilda omständigheter — exempelvis restidens längd — tala för det andra alternativet.

4. Vid jämförelse enligt 4 § första stycket reglementet mellan olika färdssätt i syfte att bestämma den minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnaden skall beträffande varje ifrågakommande färdssätt hänsyn tagas till sådana förmåner, som förrättningsmannen skulle ha ägt åtnjuta och kunnat utnyttja, t. ex. sovplats på tåg. Om förrättningsmannen äger att avgiftsfritt färdas med reguljärt trafikmedel, skall vid jämförelsen tagas i beräkning den resekostnadsersättning, som vid färd med dylikt trafikmedel skulle ha tillkommit honom, om avgiftsfrihet icke förelegat.

5 §.

(5 § Arr.)

Anvisningar

1. Vid tillämpningen av bestämmelserna i 5 § första stycket reglementet skall uppdrag, som föranleder vistelse på viss plats, anses vara allmänt uppdrag, om därav förorsakade resekostnader bestridas av allmänna medel.

2. Bestämmelserna i 5 § första stycket reglementet innebära icke, att förrättningsman vid debiterandet av ersättning har fritt val mellan de olika i författningstexten angivna alternativen. Då tjänsteresa faktiskt anträffats eller avslutats på någon av de i första punkten uppräknade platserna, skall debitering jämlikt 4 § reglementet ske i enlighet därmed, om det icke av ekonomiska eller andra skäl hade varit lämpligare att

anträda respektive avsluta resan på en annan av de nämnda platserna. I senare fallet skall ersättning debiteras för fingerad resa från, respektive till denna plats. Såsom exempel må nämnas, att en förrättningsman under tjänstetid återvänder från en förrättning och därvid beger sig direkt till bostaden samt att detta medför större rese- och trakamentskostnader än om resan hade avslutats på vederbörandes tjänsteställe. Avgörande för hur ersättning i dylikt fall skall beräknas är ordningsfrågan, huruvida förrättningsmannen bör avsluta resan på sitt tjänsteställe för att omedelbart träda i tjänst där, eller om det skall medgivas honom att först uppsöka sin bostad. Bestämmanderätten härutinnan tillkommer givetvis den förman, som äger befogenhet att meddela eftergift från de för vederbörande förrättningsman gällande bestämmelserna om daglig tjänstgöringstid. Om han icke finner skäl att godkänna förrättningsmannens åtgärd att resa direkt hem, kommer följaktligen ersättning att utgå som om resan hade avslutats på tjänstestället.

I de fall åter, då tjänsteresa faktiskt anträts eller avslutats på någon annan plats än de i första punkten uppräknade, skall jämlikt andra punkten ersättning debiteras, såsom om resan hade anträts eller avslutats vid tjänstestället på stationeringsorten, därest detta med hänsyn till tidpunkten och omständigheterna i övrigt hade varit det naturliga, och eljest vid bostaden.

Om förrättningsman före en förrättnings början till följd av allmänt uppdrag uppehåller sig på förrättningsstället, äger han i enlighet med det ovan anförda icke debitera ersättning enligt reglementet för resa mellan annan i 5 § första stycket nämnd plats och förrättningsstället. Motsvarande gäller, om han på grund av allmänt uppdrag kvarstannar på förrättningsstället efter förrättningens slut. Om däremot det allmänna uppdraget och förrättningen utföras exempelvis på olika platser i samma stad, må givetvis resekostnadsersättning åtnjutas för resor mellan dessa platser.

6 §.

(6 § Arr.)

1 mom. Där ej Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet annorlunda förordnar, skall resekostnadsersättning vid tjänsteresa med motorcykel utgå med 10 öre för kilometer.

2 mom. Av trafikföretag utfärdat legitimationskort, varmed följer rätt till nedsättning av de för allmänheten gällande biljettpriserna (*rabattkort*), må ej inköpas med anlitan av statsmedel, där ej Kungl. Maj:t, i särskilt fall eller för viss grupp av förrättningsmän, på framställning av vederbörande myndighet annorlunda medger. Har rabattkort inköpts av statsmedel, är innehavare av kortet pliktig använda detsamma vid tjänsteresor men äger icke använda det vid andra resor. Den myndighet, som verkställer inköpet, skall tillse, att på kortet anbringas stämpel eller tydlig påskrift, utvisande att kortet gäller endast för tjänsteresor.

3 mom. Förrättningsman må åtnjuta ersättning (*transportkostnadsersättning*) för havda kostnader för befordran av bagage, som medförts på grund av förrättning, enligt vad nedan sägs.

a) Har förrättningen jämte tjänsteresor tagit i anspråk minst 15 dygn i följd, utgår ersättning med belopp motsvarande styrkta utgifter, dock att utgift för resgods- eller cykelbiljett icke behöver styrkas.

b) I andra fall utgår ersättning för transport av cykel eller skidor, som erfordrats i samband med förrättningen, men må ersättning i övrigt utgå endast i den mån vederbörande myndighet med hänsyn till omständigheterna så prövar skäligt.

c) Till bagage hänföras såväl förrättningsmannens som statens tillhörigheter.

Anvisningar

1. Då enligt 6 § 1 mom. reglementet resekostnadsersättning skall utgå med belopp motsvarande viss avgift (för 1 plats, för 1 hyttplats eller för 1 person), skall med avgift förstås varje avgift, som resande har att erlægga enligt de för vederbörligt färdmedels begagnande meddelade taxebestämmelserna. Resekostnadsersättning utgår alltså i förekommande fall exempelvis vid tågresa för snälltågstilläggs-, sovplats- och sittplatsbiljetter, vid fartygsresa för obligatorisk betjäningsavgift och vid resa med taxebil för avgift för väntning. Resekostnadsersättning utgår jämväl för avgift, som förrättningsman haft att erlægga vid avbeställning av biljett eller taxebil, under förutsättning att avbeställningen anses tillfredsställande motiverad.

2. Enligt 6 § reglementet utgår resekostnadsersättning endast vid begagnande av särskilt färdmedel, således ej vid fotvandring.

3. Bestämmelsen i 6 § 1 mom. andra stycket första punkten reglementet innebär bl. a., att förrättningsman, som begagnat rabattkort, tur- och returbiljett eller annan liknande biljett, äger uppbära resekostnadsersättning endast för den verkliga utgiften för den biljett, som för resan anskaffats, samt att förrättningsman icke äger åtnjuta resekostnadsersättning i den mån han begagnat militärbiljett eller frikort.

7 §.

(7 § Arr.)

1 mom. Om förrättning under längre tid än femton kalenderdygn i följd äger rum inom en och samma förrättningszon, må traktamente för dag från och med sextonde dygnet av förrättningen icke utgå med högre belopp än i nedanstående tabell anges. Har det vid förrättningens början eller vid senare tidpunkt meddelats förrättningsmannen, att vistelsen inom förrättningszonen därefter kan beräknas fortgå under minst fyrtiofem dygn, må från och med sextonde dygnet efter det meddelandet lämnats icke heller traktamente för natt utgå med högre belopp än enligt tabellen.

Traktaments- klass	T r a k t a m e n t e t i l l					
	förrättningsman med eget hushåll			annan förrättningsman		
	för natt	för dag	tillhoppa för dygn	för natt	för dag	tillhoppa för dygn
A	6:50	10:—	16:50	6:50	6:—	12:50
B	6:—	9:—	15:—	6:—	5:50	11:50
C	5:50	8:—	13:50	5:50	5:—	10:50
D	5:—	7:—	12:—	5:—	4:50	9:50

Vid bestämmandet av den tidpunkt, från vilken traktamentet skall nedsättas på grund av bestämmelserna i första stycket, skall såsom första kalenderdygn räknas det, som infaller närmast efter ankomsten till förrättningszonen. Förrättningen skall anses hava ägt rum i sammanhängande tidsföljd, även om den varit avbruten av semester eller — under högst sju hela kalenderdygn i följd — av tjänstledighet, tjänstgöring på stationeringsorten eller förrättning utom förrättningszonen. Sådana avbrott skola icke inräknas i den tidsperiod, efter vilken traktamentet skall nedsättas. Ej heller skola däri inräknas

förrättningsdygn under kalendervecka, i vilken avbrott av nu nämnda anledningar förekommit till en omfattning av minst tre hela kalenderdygn.

Nedsättning enligt första stycket må ej under en och samma kalendervecka tillämpas inom flera förrättningszoner.

Såsom förrättningsman med eget hushåll skall anses den, som normalt har fullständig mathållning i hemmet utom för sig själv, jämväl för familjemedlem eller för person i husföreståndarinneas ställning eller tjänare, vars anställning utgör vederbörandes huvudsakliga sysselsättning eller förvärvskälla. Fullständig mathållning skall anses föreligga, även om hushållsmedlem regelmässigt intager viss måltid utom hemmet.

2 mom. Vid förrättning, som avses i 1 § 2 mom. andra stycket denna kungörelse, må traktamente icke åtnjutas, sedan från förrättningens början 15 kalenderdygn förflutit.

3 mom. För natt eller dag, varunder tjänsteresa företages från förrättningszonen under andra förhållanden än som avses i 8 § reglementet, skall traktamente utan hinder av vad i 1 mom. stadgats utgå enligt bestämmelserna i 7 § reglementet.

4 mom. Finner vederbörande myndighet särskilda skäl därtill föreligga, skall myndigheten besluta om nedsättning av det traktamentsbelopp, som enligt 1 mom. eller enligt 7 eller 8 § reglementet skulle tillämpas, eller besluta, att traktamente icke skall utgå.

Sådant beslut må allenast avse tid efter det vederbörande förrättningsman erhållit meddelande om detsamma.

Anvisningar

1. Enligt 7 § 1 mom. reglementet uppkommer icke rätt till traktamente med mindre förrättning äger rum utom tjänstgöringszonen. Enbart den omständigheten, att en tjänsteresa mellan två inom zonen belägna förrättningsställen delvis försiggår utanför zongränsen, medför alltså icke någon sådan rätt.

Bestämmelsen att traktamente må åtnjutas vid förrättning inom tjänstgöringszonen, om den kortaste färdvägen mellan zonen medelpunkt och förrättningsstället är längre än 8 kilometer, har tillkommit med tanke på undantagsfall, då förrättningsstället visserligen ligger inom zonen men färdvägsavståndet på grund av speciella geografiska förhållanden överstiger fågelvägsavståndet i väsentligt högre grad än som kan anses normalt. Så kan t. ex. vara fallet, om medelpunkten och förrättningsstället åtskiljas av vatten, över vilket båt- och broförbindelser saknas, eller av en vidsträckt mosse. Det har ansetts skäligt, att en förrättningsman i sådant fall icke skall vara helt utestängd från möjligheten att erhålla traktamente på grund av den i samma författningsrum intagna huvudregelns schematiska verkning.

Vad som skall anses utgöra den kortaste färdvägen får avgöras icke blott genom en rent bokstavlig tolkning utan — enligt grunderna för 4 § reglementet — med hänsynstagande bl. a. till vilket färd sätt som i betraktande av förrättningens natur samt tids- och kostnadsförhållandena bör komma till användning.

2. På grund av bestämmelserna i 7 § 4 mom. reglementet komma vid där avsedda uppehåll i tjänsteresa eller förrättning de vanliga traktamentsreglerna, med undantag i vissa fall av 8 § reglementet, att gälla. Om förrättningsmannen t. ex. måste intagas på sjukhus inom förrättningszonen, behandlas traktamentsfrågan som om den där påbörjade förrättningen fortginge. Måste han intagas på sjukhus utom zonen, komma reglerna i 7 § 1 mom. denna kungörelse om avbrott i förrättning att tillämpas. Emedan det endast är i fråga om traktamente, som uppehåll enligt 7 § 4 mom. reglementet skall likställas

med förrättning, bliva t. ex. resor i samband med sjukhusvistelse icke att betrakta såsom tjänsteresor. Erinras må dock, att enligt gällande avlöningsbestämmelser kostnad för sjuk tjänstemans resa eller forslande till och från sjukvårdsinrättning må under viss förrättning bestridas av statsmedel.

3. Bestämmelserna i 2 § 1 mom. första stycket och 7 § 1 mom. reglementet innebära, att förrättningsman, som åtnjuter såväl dag- som nattaktamente eller däremot svarande förmåner, äger uppbära traktamente även för sön- och helgdagsdygn, vilka infalla under förrättningen.

4. Vid tillämpningen av vad i 1 mom. första stycket denna paragraf sägs om vistelse inom förrättningszonen under visst antal dygn skall »vistelse» anses liktydigt med att förrättningsmannen har sin huvudsakliga verksamhet förlagd inom förrättningszonen under den ifrågavarande tiden. Så är icke fallet, om vederbörande under minst åtta kalenderdygn i följd åtnjuter tjänstledighet, tjänstgör på stationeringsorten eller utför förrättning utom förrättningszonen. Efter ett dylikt avbrott skall följaktligen ny tidsberäkning påbörjas.

5. Såsom exempel på tillämpningen av 1 mom. andra stycket i denna paragraf må följande nämnas. En i Halmstad stationerad tjänsteman anländer måndagen den 30/9 kl. 13 till Göteborg för att där utföra förrättning. Den i 1 mom. första stycket omnämnda femtondygnsperioden räknas från den 1/10 kl. 0. Förrättningen pågår, tills förrättningsmannen beordras att avbryta densamma för tjänstgöring i Halmstad den 5/10—11/10. Han avreser från Göteborg den 4/10 kl. 16,30 och återkommer dit den 12/10 kl. 13. Då avbrottet för tjänstgöring på stationeringsorten således omfattat endast sju *hela* kalenderdygn, anses förrättningen i Göteborg ha pågått i sammanhängande tidsföljd. I den tid, efter vilken traktamentet skall reduceras, inräknas emellertid icke dygnen 5/10—11/10 och — då tjänstgöringen i Halmstad omfattat mer än tre kalenderdygn i kalenderveckan 6/10—12/10 — icke heller lördagen den 12/10. Traktamentet reduceras alltså först fr. o. m. den 24/10.

6. Den befogenhet att besluta om nedsättning av traktamente eller att traktamente icke skall utgå, varom stadgas i 4 mom. denna paragraf, bör begagnas i fall, då särskilda omständigheter verka reducerande på förrättningsmans kostnader av sådana slag, för vilka traktamentet är avsett. Dylika omständigheter kunna vara, att förrättning äger rum så nära förrättningsmannens bostad, att han blir i tillfälle att där intaga sina måltider, eller att han genom statens försorg kommer i åtnjutande av vissa slags förmåner, som minska behovet av traktamente. Härmed åsyftas exempelvis det förhållandet, att i anslutning till åtskilliga tjänsteställen finnas matinrättningar (lunchserveringar och mäs-sar), vilka subventioneras av staten genom befrielse från lokalhyra m. m., ävensom de fall, då förrättningsman insjuknar under förrättning och intages på sjukhus, varvid vårdkostnaderna — som inkludera avgifter för kost och logi — enligt gällande avlöningsbestämmelser helt eller delvis bestridas av statsmedel. Vad dessa sistnämnda fall beträffar, bör det dock beaktas, att en dylik sjukhusvistelse kan åsamka vederbörande en del kostnader, som icke skulle hava uppkommit om han hade vårdats på hemortssjukhus och som alltså äro en följd av förrättningen. Hänsyn bör sålunda tagas till utgifter för an-hörigas besök hos den sjuke på grund av att sjukdomen är av allvarlig natur eller lång-varig. Vidare kan förrättningsmannen vara bunden av inackordering, som ej kan sägas upp med omedelbar verkan. Anledning att nedsätta traktamentet kan föreligga även vid förrättning ombord på fartyg, därest förrättningsmannen åtnjuter kost på särskilt för-månliga villkor och fråga icke är om sådan förrättning, beträffande vilken Kungl. Maj:t meddelat särskilda föreskrifter om förmåner av traktamentes natur (jfr 2 § 2 mom. denna kungörelse).

Vid bestämmandet av nedsättningens storlek skall utgångspunkten vara, att förrättningsmannen genom det reducerade traktamentet i förening med de omständigheter, som föranleda nedsättningen, skall kunna komma i åtnjutande av en standard i fråga om in-kvartering och förplägnad etc. i stort sett motsvarande den, som det författningsenliga traktamentet i vanliga fall möjliggör. Därvid bör emellertid det i 1 mom. denna paragraf avsedda traktamentsbeloppet för den traktamentsklass vederbörande tillhör betraktas som en gräns, vilken i regel icke bör underskridas. Vad angår förrättningar, vid vilka 7 § 3 mom. tredje stycket reglementet äger tillämpning, torde skäl i allmänhet icke finnas att nedsätta det författningsenliga traktamentsbeloppet för dag. Däremot kunna fall förekomma, då traktamentet vid sådana förrättningar bör helt innehållas. Så bör ske, om en förrättningsman inom stationeringsorten men utom tjänstgöringszonen företager förrättning innebärande bestridande av tjänst eller befattning under förhållanden, som avses i 1 § 2 mom. andra stycket denna kungörelse, under förutsättning dels att icke vederbörande myndighet finner sig böra föreskriva, att förrättningsstället skall utgöra förrättningsmannens tjänsteställe, dels ock att denne icke åsamkas några merkostnader för lunch.

Att en förrättningsman är gäst hos släktingar eller bekanta, utgör icke en sådan omständighet, som bör föranleda nedsättning eller innehållande av traktamentet.

8 §.

(8 § Arr.)

Anvisningar

En förutsättning för tillämpningen av 8 § reglementet är, att det vid tidpunkten för den nya förrättningens påbörjande är avsett, att efter dennas avslutande den tidigare förrättningen skall fortsättas. Vidare bör uppmärksammas, att bestämmelserna äga tillämpning endast då förrättningsmannen under den ursprungliga förrättningen åtnjuter reducerat traktamente och det alltså förutsättes, att han hunnit skaffa sig inackordering, som icke kan sägas upp med omedelbar verkan.

Bestämmelsernas innebörd torde belysas av följande båda exempel.

a) En officer med Skövde som stationeringsort är för ett halvår kommenderad till tjänstgöring i Stockholm. I början av tjänstgöringen hyr han där ett möblerat rum och ordnar sin mathållning, eventuellt genom måltidsinackordering. Efter 15 dygn reduceras traktamentet. Därefter beordras han att under en vecka av kommenderingstiden tillfälligt tjänstgöra i Boden. Med hänsyn till de olägenheter, som skulle uppkomma, om vederbörande nödgades, med anledning härav säga upp sitt rum för att sedermera skaffa ett nytt, medgives han med tillämpning av förevarande bestämmelser åtnjuta, dels det i Stockholm utgående reducerade natttraktamentet, dels ock för tjänsteresorna till och från Boden samt förrättningen därstädes natttraktamente enligt 7 § 2 mom. reglementet; jfr dock 9 §. Vad beträffar dagtraktamentet, äger förrättningsmannen under den ifråga-varande veckan dels bibehålla det i Stockholm utgående reducerade beloppet, dels ock för tjänsteresorna och förrättningen i Boden uppbära så stor del av dagtraktamentet enligt 7 § 2 mom. reglementet, att summan uppgår till sistnämnda traktamente.

b) Under kommenderingen i Stockholm beordras den i föregående exempel nämnde officeren, att närvara vid en provskjutning vid infanteriskjutskolan i Rosersberg. Ayresan från Stockholm sker kl. 8 och återkomsten dit kl. 12.45. Natttraktamentet påverkas ej. Det i Stockholm utgående dagtraktamentet bibehålles, men ytterligare dagtraktamente kan på grund av bestämmelserna i 7 § 3 mom. resereglementet ej utgå.

Anvisningar

1. Av 1 § 2 mom. reglementet framgår, att med »statlig myndighet» i vissa fall åsyftas även förvaltningsorgan tillhörande icke-statlig huvudman. Bestämmelsen i 9 § första stycket reglementet har således betydelse för natttraktamentet, även då ett dylikt förvaltningsorgan erbjuder godtagbar inkvartering åt förrättningsman, och detta vare sig denne fullgör förrättning för statens eller för någon i 1 § 2 mom. åsyftad icke-statlig huvudmans räkning.

Vilken standard en inkvartering skall hålla för att anses såsom godtagbar, får avgöras med beaktande av olika föreliggande omständigheter, såsom den allmänna kvalitetsnivån för bostäder och hotell i den trakt där förrättningen äger rum, de förhållanden under vilka förrättningsmannen normalt har att utöva sitt yrke, förrättningens varaktighet o. s. v. Det förutsättes, att frågan i största möjliga utsträckning kommer att regleras genom förhandlingar mellan vederbörande myndigheter och personalorganisationer.

Har förrättningsman erbjudits endast sådan inkvartering, som *icke* är att betrakta såsom godtagbar, äger han för ifrågavarande natt (nätter) åtnjuta traktamente, även om han utnyttjat erbjudandet.

2. Bestämmelsen i 9 § tredje stycket reglementet innebär, att exempelvis en stats-tjänsteman som under pågående förrättning återkallas till tjänstgöring på sitt vanliga tjänsteställe på stationeringsorten (jfr 8 §) och som därför avreser dit i sovvagn, äger att för ifrågavarande natt uppbära det inom förrättningszonen utgående traktamentet utan hinder av bestämmelserna i andra stycket.

För bestridande av utgifter i samband med tjänsteresa och förrättning äger förrättningsman uppbära lämpligt förskott att redovisas inom tid, som vederbörande myndighet bestämmer.

1 mom. I räkning å ersättning enligt resereglementet (*reseräkning*) skall uppgivas: tjänsteresas ändamål;

författning, instruktion eller särskilt förordnande, på grund varav förrättning ägt rum; tiderna för avresa och återkomst samt de dagar, under vilka tjänsteresa och förrättning ägt rum;

det för varje del av tjänsteresa använda färdmedlet, den vagnsklass å tåg eller plats å fartyg, i vilken resan företagits, samt vagns- och platsnumret å sovplats, som använts; även som

förskott, som uppburits med stöd av 10 § denna kungörelse.

Vid sådan gemensam färd med taxebil eller bil tillhörande förrättningsman, som avses i 6 § 2 mom. reglementet, skall den som gäldat kostnaderna, respektive bilens ägare, i sin reseräkning för envar av de medresande lämna uppgift om dennes namn samt om den väg han medföljt i bilen.

Har förrättningsman för begagnande av »annat färdmedel» enligt 6 § reglementet utgivit högre ersättning än 10 öre per kilometer, eller har han bestritt sådan i 6 § 3 mom.

denna kungörelse avsedd utgift, som må gottgöras honom endast i den mån han kan styrka densamma, skall kvitto å beloppet bifogas reseräkningen.

Jämväl då taxebil använts, skall förrättningsmannen vid sin reseräkning foga kvitto å kostnaden, dock att den utbetalande myndigheten, om skäl anses föreligga, i särskilt fall må medgiva undantag härifrån. Å kvittot skall i förekommande fall utgift för drickspenningar upptagas särskilt.

2 mom. Reseräkning bör, där ej kortare tid för redovisning av förskott bestämts med stöd av 10 § denna kungörelse, vara till vederbörande myndighet inkommen inom tre månader efter det resan eller förrättningen avslutats eller, om förrättningsmannen avger reseräkningar kvartalsvis, inom tre månader efter kvartalets utgång.

12 §.

(10 § Arr.)

Företager förrättningsman i ett sammanhang tjänsteresor och förrättningar, för vilka kostnaderna skola bestridas av olika statliga myndigheter, skola myndigheterna överenskomma om kostnadernas fördelning.

Anvisningar

Det är icke avsett, att några mera ingående och tidsödande undersökningar skola verkställas för att erhålla en i detalj riktig kostnadsfördelning. Denna bör i regel kunna grundas på överslagsmässiga beräkningar.

Förslag till kungörelse om ändring i statens allmänna avlöningsreglemente

Kungl. Maj:t har, med stöd av riksdagens beslut, funnit gott förordna, att följande författningsrum i statens allmänna avlöningsreglemente skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, nämligen *dels* de allmänna bestämmelserna i 33 och 40 §§, *dels* ock av de särskilda bestämmelserna för försvaret och för läroverk *m. fl.* läroanstalter samt *statens skolor* tillhörande barna- och ungdomsvården 33 §.

33 §.

Särskilda ersättningar

A. Allmänna bestämmelser

1 mom. Angående ersättning vid förrättning och tjänsteresa gäller vad därom stadgas i allmänna resereglementet och i särskilda av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter.

2 mom. Tjänsteman, som — — — i följd.

Därest tjänsteman — — — semesterns avbrytande.

3 mom. (= nuv. 4 mom.)

4 mom. (= nuv. 5 mom.)

5 mom. (= nuv. 6 mom.)

B. Särskilda bestämmelser

Försvaret.

1. I stället — — — flera ledighetsperioder.

Bestämmelserna i — — — sagda löneklass.

2. (= nuv. 3 punkten)

3. (= nuv. 4 punkten)

4. (= nuv. 5 punkten)

Läroverk m. fl. läroanstalter. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Ersättning enligt allmänna resereglementet må ej, med mindre Kungl. Maj:t för visst fall därom förordnar, utgå till lärare i anledning av att han tillika helt eller delvis uppehåller lärarbefattning vid annan här avsedd läroanstalt.

Vid de — — — särskilt stadgas.

40 §.

Vissa andra förmåner in natura

A. Allmänna bestämmelser

Erhåller tjänsteman genom vederbörande myndighets försorg *kost in natura* eller verkställs genom myndighets försorg *tvätt för tjänstemannens enskilda räkning*, har tjänstemannen att härför erlägga ersättning genom avdrag å avlöningen eller på annat sätt i enlighet med bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet.

Förslag till kungörelse angående ändring i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 564) med tillägsbestämmelser till statens allmänna avlöningsreglemente

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna, *dels* att följande författningsrum i kungörelsen den 30 juni 1948 med tillägsbestämmelser till statens allmänna avlöningsreglemente skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, nämligen de allmänna bestämmelserna i 7 § 1 mom. och 20 § ävensom av de särskilda bestämmelserna för *försvaret* 2 § 1 punkten, 7 § 3 punkten och 20 § 5, 9 och 11 punkterna samt för *lots- och fyrstaten* 29 §, *dels ock* att bilagan D till kungörelsen, innehållande föreskrifter rörande avlöningsförstärkningar och befattningsarvoden m. m., skall erhålla ändrad lydelse på sätt av bilaga till denna kungörelse framgår.

2 §.

Bestämmelser, som avse olika stadganden i reglementet m. m.

Försvaret.

1. Med vederbörande myndighet avses:

försvarets civilförvaltning i 28 § I punkterna 6 och 8, 41 § 3 mom., 45 § 2 mom., 50 § 2 mom. första punkten och 50 § 4 mom. reglementet samt 13 § 1 mom. och 19 § 5 mom. denna kungörelse,

fortifikationsförvaltningen eller — — — för försvaret,

försvarets sjukvårdsstyrelse — — — denna kungörelse,

vederbörande centrala — — — denna kungörelse,

ämbetsverk (motsvarande) eller respektive regements-(likställd)chef eller annan chef för självständigt förband, som tjänstemannen tillhör eller under tjänstgöring närmast är underställd, i de under 7 § reglementet meddelade särskilda bestämmelserna för försvaret, 9 § 1 mom., 10 § 3 mom., 28 § III, 29 § 1 mom. och 2 mom. c), 32 § 1 mom., 45 § 1 mom. reglementet, de i 49 § reglementet meddelade särskilda bestämmelserna för försvaret, 6 §, 10 § 1 och 2 mom., 15 § 1 mom., 17 § 2 mom., 19 § 3 och 4 mom. och 26 § 2 mom. denna kungörelse samt 11 punkten av de i 20 § denna kungörelse meddelade särskilda bestämmelserna för försvaret,

den myndighet, som har att tillsätta tjänsten, i 7 § 1 mom. och 15 § 1—3 mom. reglementet ävensom 4 § 2 mom. a), b) och d) samt 7 § 1 mom. andra stycket denna kungörelse,

den myndighet, som meddelat förordnandet, i 7 § 1 mom. tredje stycket och 18 § denna kungörelse samt

vederbörlig avlöningsutbetalande — — — 3 mom. reglementet.

Stationeringsort. Ortsgrupper

(9 § Saar.)

A. Allmänna bestämmelser

1 mom. I den mån ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, skall i fråga om tjänstemans stationeringsort iakttagas följande.

Befordras eller förflyttas tjänsteman till tjänst å annan ort, skall denna ort vara hans stationeringsort från och med den dag den nya tjänsten enligt utnämnings- eller annan tillsättningshandling skall tillträdas, dock att vederbörande myndighet må besluta, att med ändring av stationeringsort får anstå intill dess tjänstemannen kunnat erhålla bostad av sådan beskaffenhet, att han skäligen bort godtaga densamma. Sådant anstånd må medgivas för en tid av högst ett år och endast under villkor att tjänstemannen vidtager alla de åtgärder, som böra åligga honom, för att anskaffa dylik bostad.

Förordnas tjänsteman att å annan ort än stationeringsorten uppehålla tjänst eller eljest fullgöra tjänstgöring, skall stationeringsorten bibehållas, för så vitt icke vederbörande myndighet beslutar, att förstnämnda ort skall vara stationeringsort under förordnandetiden eller del därav.

Vid prövning av fråga om ändring av stationeringsort har myndigheten att beakta ej blott att statsverkets ekonomiska intressen behörigen tillgodoses utan även att tjänstemannen ej oskäligt betungas genom ändring av stationeringsorten.

B. Särskilda bestämmelser

Försvaret.

3. Vad i 1 mom. sägs om befordran eller förflyttning skall äga motsvarande tillämpning beträffande placering, och vad i samma moment sägs om förordnande skall gälla jämväl beträffande kommendering.

20 §.

Särskilda ersättningar

(33 § Saar.)

A. Allmänna bestämmelser

1 mom. Företages i 33 § 2 mom. första stycket avlöningsreglementet avsedd resa helt eller delvis med annat färdmedel än tåg, fartyg, spårvagn, buss eller linjebil, utgår ersättning för färdmedlets begagnande endast där resan med färdmedlet överstiger 20 kilometer.

2 mom. (= nuv. 4 mom.)

3 mom. (= nuv. 5 mom.)

B. Särskilda bestämmelser

Försvaret.

5. För å undervattensbåt tjänstgörande beställningshavare, som icke kan bespisas vare sig å depåfartyget eller å undervattensbåten, må bespisningen enligt vederbörande fartygschefs bestämmande på kronans bekostnad ske å annat fartyg eller i land, i sist-

nämnda fall högst för en kostnad motsvarande traktamentet för dag enligt allmänna resereglementet eller, då fråga är om enstaka måltid, för lunch eller middag 40 och för annan måltid 20 procent av sagda belopp. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande å torpedbåt tjänstgörande beställningshavare, som icke kan bespisas från torpedbåtslag, beställningshavare tjänstgörande å landstigningsfarkost samt beställningshavare, vilken för tillfälligt uppdrag beordras till tjänstgöring i land eller å annat fartyg än det, varå han är sjökommenderad.

Har bespisning enligt första stycket omfattat hel dag, utgå icke mässpenningar.

9. Till innehavare av beställning med lönegradsbeteckningen Mha utgår under sjö-tjänstgöring traktamente endast om beställningshavaren är gift eller ock varit gift och fortfarande har minderårigt barn hos sig. Traktamentet skall i sådant fall utgöra 1 krona 60 öre för dygn.

11. I punkterna 2—10 omförmälda förmåner utgå icke för dag, varunder beställningshavaren åtnjuter helt traktamente enligt allmänna resereglementet, och ej heller under semester eller annan tjänstledighet än sådan sjukledighet, under vilken vederbörande vårdas ombord, eller för tid då beställningshavare vid undergående av arreststraff enligt vad därom är särskilt stadgat åtnjuter fri förplägnad.

Den ersättning — — — för uppbörden.

Tjänsteman, som insjuknar under sjötjänstgöring och som måste avpolletteras från fartyget för vård i land, skall för tid då han vårdas å sjukvårdsinrättning äga uppbära traktamente med belopp, som vederbörande myndighet bestämmer, dock ej i vidare mån än traktamente skulle ha kunnat utgå vid tillämpning av allmänna resereglementet.

29 §.

Vissa andra förmåner in natura

(40 § Saar.)

Lots- och fyrstaten.

Därest under ut- eller avrustning eller reparation av fyrskepp eller tjänstefartyg eller eljest av mera tillfällig anledning fri kost icke kan tillhandahållas därtill enligt avlöningsreglementet eljest berättigad tjänsteman, utgår i stället ersättning med belopp, för dag räknat, som motsvarar 80 procent av traktamentet för dag enligt allmänna resereglementet. Härvid skall dock iakttagas, dels att sådan ersättning utgår även vid tjänstgöring å plats, där tjänstemannen icke enligt bestämmelserna i resereglementet skulle ha ägt åtnjuta traktamente, dels ock att ersättningen i förekommande fall skall bestämmas med utgångspunkt från det traktamentsbelopp, som enligt tilläggsbestämmelserna till resereglementet gäller för förrättningsman med eget hushåll.

Då i fall, varom i föregående stycke förmåles, ej heller kostnadsfri inkvartering tillhandahålles tjänstemannen, skall ersättningen helt utgå enligt de för traktamente i allmänna resereglementet och tilläggsbestämmelserna därtill stadgade grunderna.

Ersättning för — — — annan ledighet.

Då befattningshavare — — — från fyrskeppet.

I den — — — styrelsen bestämmes.

Föreskrifter rörande avlöningsförstärkningar och befattningsarvoden m. m.

Till vissa — — — följande anges.

I. Tjänstemän vid den civila statsförvaltningen, med undantag av statens affärsdrivande verk, samt tjänstemän vid högre kommunala skolor och privatläroverk

A. Avlöningsförstärkningar.

— — — — —

B. Befattningsarvoden.

— — — — —

C. Ställföreträdararvoden.

— — — — —

D. Arvoden för särskilda uppdrag m. m.

— — — — —

II. Tjänstemän vid statens affärsdrivande verk

A. Avlöningsförstärkningar.

— — — — —

B. Ställföreträdararvoden.

— — — — —

C. Arvoden för särskilda uppdrag m. m.

Verk eller myndighet	Tjänst, befattning, uppdrag m. m.	Årsbelopp eller arvodes- grunder
Statens järnvägar	Driftcentralföreståndare och — — — matnings- och underhållsområde.	Högst följande belopp enligt järnvägsstyrelsens bestämmande, nämligen: 53 kronor per vecka dels då beredskapen fullgöres i hemmet, dels ock då den full- göres på arbetsplatsen och natt- vila beredes samt traktamente enligt allmänna resereglementet utgår; 65 kronor per vecka, då beredskapen fullgöres på arbets- platsen och nattvila beredes samt dylikt traktamente ej utgår. Högst 1 krona — — — av järn- vägsstyrelsen.
Statens vattenfallsverk	Tjänsteman tillhörande — — — vid hjälpvagnsbe- redskapen. Tjänsteman, som — — — kraftverks understation. Tjänsteman, som — — — vid driftkontor. Tjänsteman, tjänstgöran- de — — — eller linje- kontor. Tjänsteman, som — — — primärstation (kraftsta- tion). Tjänsteman tillhörande — — — bestrider bered- skapstjänst.	Högst följande belopp enligt vattenfallsstyrelsens bestämman- de, nämligen: 53 kronor per vec- ka dels då beredskapen fullgöres i hemmet, dels ock då den full- göres på arbetsplatsen och natt- vila beredes samt traktamente enligt allmänna resereglementet utgår; 65 kronor per vecka, då beredskapen fullgöres på arbets- platsen och nattvila beredes samt dylikt traktamente ej ut- går.

III. Tjänstemän vid försvaret

A. Avlöningsförstärkningar.

B. Befattningsarvoden.

1. Stabsarvoden.	
2. Förvaltningsarvoden.	
3. Utbildningsarvoden.	
4. Vissa andra arvoden vid försvaret.	
5. Arvoden till militärassistenter m. fl.	

C. Ställföreträdararvoden.

D. Arvoden för särskilda uppdrag m. m.

Myndighet A r m é n.	Tjänst, befattning, uppdrag m. m.	Årsbelopp eller arvodes- grunder
Militärområdena m. m.	Tjänsteman, som — — — elektriska distributions- nät.	Högst följande belopp enligt försvarets civilförvaltnings be- stämmande, nämligen: 53 kro- nor per vecka, dels då bered- skapen fullgöres i hemmet, dels ock då den fullgöres å arbets- platsen och nattvila beredes samt traktamente enligt allmän- na resereglementet utgår; 65 kronor per vecka, då beredska- pen fullgöres på arbetsplatsen och nattvila beredes samt dylikt traktamente ej utgår.

Marinen.

Samtliga försvarsgrenar.

E. Beredskapsersättning till vissa beställningshavare i örlogsvarus sjöreserv.

Anmärkningar

Förteckning över besparingsreglementen rörande traktamentsersättning m. m.

Personalgrupp:	Föreskrifterna utfärdade genom:	Antal personer på vilka föreskrifterna äro tillämpliga: ¹
vid postverket	k. brev 13/3 1936	
» telegrafverket	» 18/9 1942	1 017
» statens järnvägar	» 19/6 1942	21 869
	» 19/6 1942	
	» 21/2 1947	
	» 2/3 1951	
	» 8/6 1951	
	» 22/6 1951	49 181
» statens vattenfallsverk	» 19/6 1942	3 043
» domänverket	resereglemente 19/6 1942	1 139
statens skyddskonsulenter	k. brev 21/2 1947	25
vid försvaret	» 30/6 1948	34 562
statens fattigvårds- och barnavårds- konsulenter	» 21/2 1947	13
vid länsarbetsnämnderna och den offentliga arbetsförmedlingen	» 3/9 1948	2 736
» länsbostadsnämnderna	resereglemente 27/1 1950	151
» vägförvaltningarna	k. brev 24/10 1947	1 821
» statens bilinspektion	» 28/1 1949	108
» länsarkitektorganisationen	kung. 1947: 85	204
» tullverket	resereglemente 19/6 1942	
	k. brev 24/10 1947	
	» 9/7 1948	
	» 21/8 1942	
	» 13/9 1946	4 427
skoglig personal hos stiftsnämnderna ..	resereglemente 19/6 1942	19
statens folkskolinspektörer samt döv- stumpräster och dövstumkonsu- lenter	k. brev 21/2 1947	62
vid lantmäteriets distriktsorganisation	resereglemente 5/3 1948	1 084
» lantbruksnämnderna	» 3/9 1948	627
» rikets allmänna kartverk	» 19/6 1942	290
» skogsvårdsstyrelserna	» 5/3 1948	718
» hushållningssällskapen	» 5/3 1948	354
lappfogdarna m. fl.	k. brev 21/2 1947	21
vid lotsverket	resereglemente 1937: 333	1 015
» länsnykterhetsnämnderna	k. brev 18/5 1945	13
landsfiskalerna	kung. 1932: 533	
	k. brev 11/10 1946	
	» 30/9 1949	1 299
landsfogdarna	kung. 1932: 533	43
vid häradsskrivarorganisationen	k. brev 11/10 1946	1 194
		127 035

¹ Enligt personalstatistiken i riksräkenskapsverkets årsbok 1951.

P. M. angående kostnadsberäkning för resa med motorcykel

Beräkningarna avse en mindre motorcykel (ca 120 cc) med ett anskaffningsvärde av 1 450 kronor vid prisläget i första veckan av december 1951.

Fasta kostnader per år

Amortering och ränta.

Uppgifter om den ekonomiska livslängden hos en motorcykel av förevarande slag ha legat till grund vid beräkning av amorteringskostnaden. Enligt upplysningar lämnade av representanter för två större företag, som försälja motorcyklar, skulle livslängden uppgå till 10 000 à 12 000 mil. Postverket räknar i sina kalkyler över ersättning till lantbrevbärare med 3 års livslängd vid 1 200 miles årlig körlängd d. v. s. 3 600 miles livslängd. Härvid har hänsyn tagits till onormalt stort slitage vid täta halter och starter i samband med dessas resor. En kalkyl för genomsnittliga körförhållanden synes böra grunda sig på en i förhållande till förenämnda uppgifter avvägd livslängd. Ett visst inflytande på livslängden har också den årliga körlängden, beroende på svårigheten att efter en längre tid erhålla reservdelar och på objektets åldrande.

Amorterings- och räntekostnaden för olika årliga körlängder ha med hänsyn till ovan nämnda förhållanden beräknats med utgångspunkt från en total livslängd för en motorcykel av högst 7 500 mil vid 2 500 miles årlig körlängd och lägst 1 800 mil vid 150 miles årlig körlängd. Anskaffningskostnaden — 1 450 kronor — har minskats dels med ett till 100 kronor beräknat restvärde, dels med anskaffningskostnaden för en omgång däck och slangar beräknad till 100 kronor. Avskrivning av dessa täckes nämligen av de rörliga kostnaderna. Amortering och ränta efter $4\frac{1}{2}\%$ bör sålunda beräknas på $(1\,450 \text{ ./. } 100 \text{ ./. } 100 =) 1\,250$ kronor samt enbart ränta efter $4\frac{1}{2}\%$ på dels 100 kronor och dels hälften av 100 kronor. Härvid erhållas följande årliga kostnader vid olika årliga körlängder.

Årlig körlängd mil	Livslängd år	Annuitet kr.
150	12	144
300	12	144
500	9	179
700	8	196
900	7	219
1 000	7	219
1 500	5	291
2 000	3,5	408
2 500	3	461

Skatt.

Den verkliga kostnaden vid en tjänstevikt av högst 75 kg. 21:—

Försäkring.

Kostnad för helförsäkring i tariffområde II och V 50:—

Garage.

Genomsnittskostnad 60:—

Rörliga kostnader per 1 000 mil

Drivmedel.

Oljeblandad bensin 290 l à 0:66	191:40
(2-zon. På 3,5 mil förbrukas 1 liter)	
Olja för vevhus m. m. 3 l à 2:—	6:— 197:40

Reparation och service.

Kostnaden har av två företag, som försälja motorcyklar, uppskattats till 17 à 18 öre per mil, medan postverkets nyligen gjorda beräkningar sluta på 18 öre per mil.

Beräknad genomsnittskostnad 18 öre per mil 180:—

Däck och slangar.

En omgång beräknas hålla 1 500 mil.

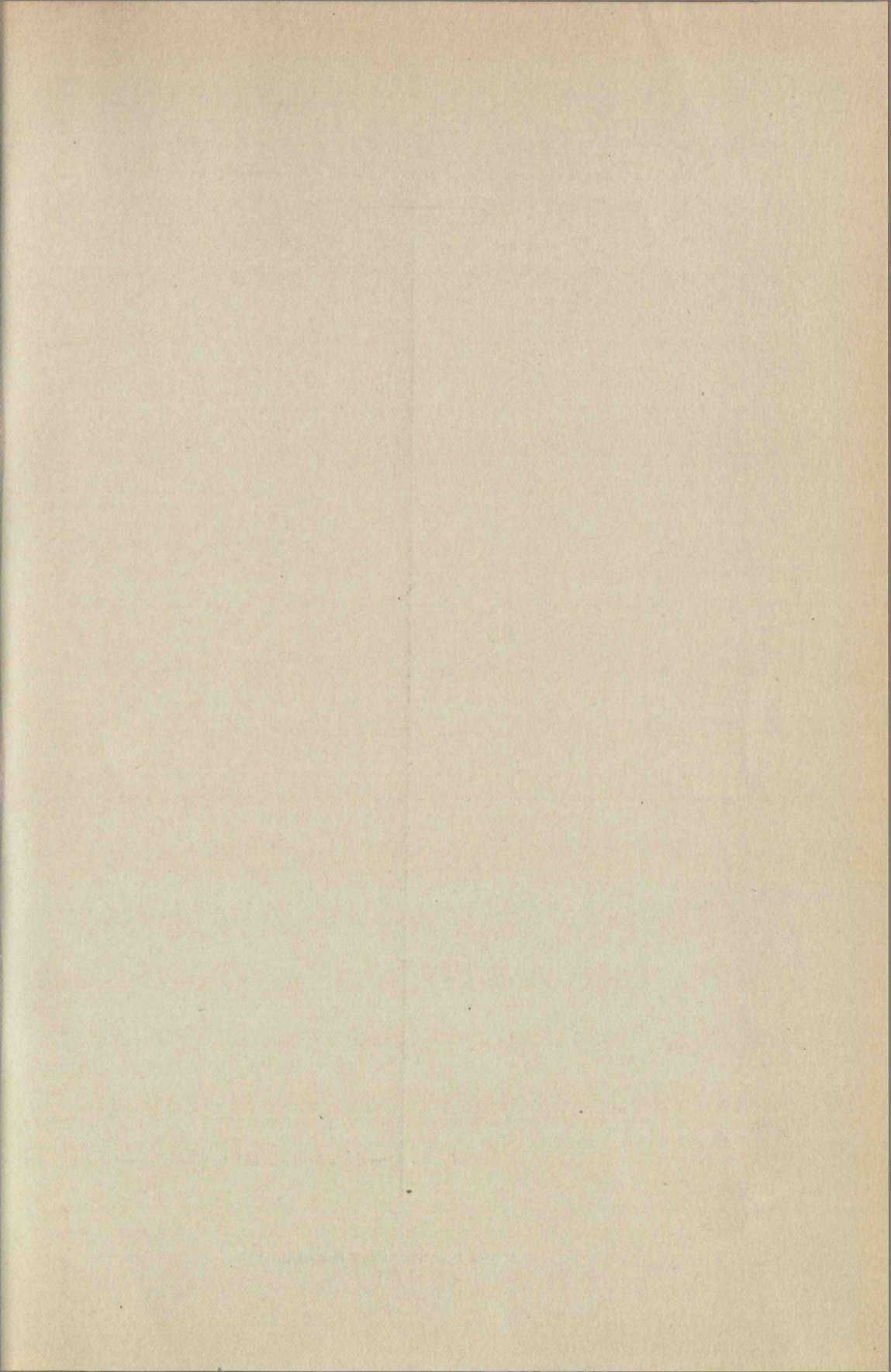
Kostnad per omgång 100:— 66:67
(Dimension: 3,00×19, 2 lagers.)

Med utgångspunkt från förenämnda beräkningsgrunder ha i nedanstående tabell sammanställts de fasta och rörliga kostnadselementen vid olika årliga körlängder.

	150	300	500	700	900	1 000	1 500	2 000	2 500
<i>Fasta kostnader.</i>									
Amortering, ränta	144	144	179	196	219	219	291	408	461
Skatt	21	21	21	21	21	21	21	21	21
Försäkring	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Garage	60	60	60	60	60	60	60	60	60
S:a fasta kostnader	275	275	310	327	350	350	422	539	592
Per mil	1:83	0:92	0:62	0:47	0:39	0:35	0:28	0:27	0:24
<i>Rörliga kostnader.</i>									
Drivmedel	30	59	99	138	178	197	296	395	494
Reparation etc.	27	54	90	126	162	180	270	360	450
Däck etc.	10	20	34	47	60	67	100	134	168
S:a rörliga kostnader	67	133	223	311	400	444	666	888	1 112
Per mil	0:44	0:44	0:44	0:44	0:44	0:44	0:44	0:44	0:44
Totalt per år	342	408	533	638	750	794	1 088	1 427	1 704
Driftkostnader per mil ..	2:28	1:36	1:07	0:91	0:83	0:79	0:73	0:71	0:68

Det må nämnas, att för körning med mindre motorcykel (upp till 250 cc) utgör postverkets taxa för lantbrevbärare 110 öre/mil, därvid utgångspunkten varit en årlig körlängd på 1 200 mil och 3 års livslängd. För större motorcyklar, som komma i fråga för längre körsträckor med mera omfattande transportmängd, är postverkets taxa för samma personalkategori 150 öre/mil. Enligt uppgift är den vanligast förekommande motorcykeln i klassen upp till 250 cc den mindre motorcykeln å c:a 120 cc.

Stockholm i statens sakrevisions kansli i december 1951.

Statens offentliga utredningar 1952

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lästiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Det yngsta fångvårdsklientelet. [5]

Statsförättning. Allmän statsförvaltning.

Löneplan eller kollektivavtal. [3]

Betänkande med förslag till allmänt resereglemente m. m. [6]

Kommunalförvaltning.

Staten och kommunernas finansväsen.

1949 års uppördssakkunniga. 2. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppördsförfarandet. [1]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Förslag till lag om bankrörelse m. m. [2]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Nordisk passfrihet. Del 1. Passfriheten för nordbor. [4]